

ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΝΑ ΧΩΡΙΟ ΛΟΥΣΜΕΝΟ ΣΤΟ ΦΩΣ

ΣΕΙΡΑ: ΕΝΤΟΠΙΟΤΗΤΑ, Αρ. 4
Διευθυντής: Μ.Α. Σοφοκλέους

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Γιάννος Κέντελης
Σχεδιασμός εξωφύλλου: Μιχάλης Κοκκίνης

Επιμέλεια αγγλικού κειμένου: Δανάη Δημητροπούλου
Πίνακας εξωφύλλου: Σπύρος Χρύση Δημητριάδης, (1984, 50X80 cm). Από τη συλλογή του Heinrich Shoeller

Φωτογραφίες:

Πάμπος Χαραλάμπους
Χρήστος Δημητρακόπουλος
Ορέστης Σοφοκλέους
Κυριάκος Α. Φουτάς

Χρησιμοποιήθηκε αρχαιακό υλικό από διάφορα προσωπικά αρχεία.

Copyright: © Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Πισσουρίου
All rights reserved, 2013

Εκτύπωση: Lithoweb Ltd

ISBN:978-9963-681-46-4

ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΝΑ ΧΩΡΙΟ ΛΟΥΣΜΕΝΟ ΣΤΟ ΦΩΣ

Επιμέλεια Μ.Α. Σοφοκλέους

Χορηγός η Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Πισσουρίου

Με τη στήριξη του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου
και του Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου

Πισσούρι μου πανέμορφο με λεβεντιά και χάρη
σε χτίσανε στο ύψωμα λάμπεις σαν το φεγγάρι.
Αριστείδης Κοτζιάς

Χαιρετισμός του Υπουργού Εσωτερικών κ. Σωκράτη Χάσικου

Με ιδιαίτερη χαρά χαιρετίζω την έκδοση του βιβλίου «Πισσούρι, ένα χωριό λουσμένο στο φως», που η φιλοπρόοδη κοινότητα Πισσουρίου ετοίμασε με τη βοήθεια πολλών, εκλεκτών τέκνων της. Ως Υπουργός Εσωτερικών, χαίρομαι όταν βλέπω να εκδίδονται τέτοια έργα, μέσα από τις σελίδες των οποίων ξεδιπλώνεται η συσσωρευμένη γνώση αιώνων των τοπικών μας κοινωνιών. Τέτοιου είδους εκδόσεις, που καλύπτουν την ιστορική πορεία των χωριών μας μέσα στο χρόνο και αναδεικνύουν τη δυναμικότητα του πολιτισμού που αναπτύχθηκε στην κυπριακή ύπαιθρο, βοηθούν όλους μας να αποκτήσουμε περισσότερη εκτίμηση για τον τόπο μας. Συγχαίρω την ΣΠΕ Πισσουρίου που στήριξε οικονομικά και ηθικά την έκδοση αυτή, το Κοινοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου καθώς και τον Σύνδεσμο Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου, που πίστεψαν και υλοποίησαν αυτό το έργο. Είμαι βέβαιος ότι η εν λόγω έκδοση θα συμβάλει θετικά στην καλύτερη γνωριμία, από δω και πέρα, με το Πισσούρι. Συγχαίρω, επίσης, τον Πανεπιστημικό Μίμη Σοφοκλέους, που είχε τη γενική επιμέλεια του βιβλίου. Ένα βιβλίο, το οποίο αποτελεί τον αδιάψευστο μάρτυρα της προσφοράς του ανθρώπου προς το γενέθλιο τόπο του, μια προσφορά την οποία οι κάτοικοι του Πισσουρίου έχουν αποδείξει με έργα που στολίζουν σήμερα την κοινότητα. Και δικαιώνεται, έτσι, ο αγώνας τους, γιατί φαίνεται, ακριβώς, ότι η σημερινή εντυπωσιακή εξέλιξη του Πισσουρίου δεν είναι τυχαία, αλλά αποτελεί μια συνεχή πορεία προόδου και ανάπτυξης.

Η κοινότητα του Πισσουρίου, ανάμεσα στη Λεμεσό και την Πάφο, υπήρξε για αιώνες ένας σημαντικός κρίκος μέσω του οποίου αναπτύχθηκε η τοπική οικονομία και ο λαϊκός μας πολιτισμός. Μαθαίνουμε, μέσα από αυτήν την έκδοση, ότι η αληθινή ιστορία της Κύπρου είναι η ιστορία των απλών ανθρώπων, που με τη δουλειά τους, το μόχθο και τις αγωνίες τους κράτησαν ζωντανά τα χωριά μας. Το βιβλίο αυτό έρχεται να δώσει περιεχόμενο στην έννοια «Πισσούρι», μια έννοια η οποία μπορεί για τον καθένα να σημαίνει διαφορετικά πράγματα, αλλά για όλους συνάμα, σημαίνει την παιδεία τους, την καταγωγή τους. Δίνει περιεχόμενο στο σύστημα αξιών που διέπει τη ζωή τους, όπου κι αν βρίσκονται σήμερα, ανεξάρτητα αν έχουν γεννηθεί στο Πισσούρι ή αν είναι απόγονοι ανθρώπων που γεννήθηκαν στο χωριό αυτό και ζουν, σήμερα, σε κάποιο άλλο μέρος της Κύπρου ή στο εξωτερικό. Αξιοσημείωτη είναι η εισαγωγή του επιμελητή της έκδοσης, όπου γίνεται αναφορά στο φιλοσοφικό ζήτημα της «εντοπιότητας», όχι του άκρατου τοπικισμού, αλλά εκείνης της θετικής δύναμης που απορρέει από τα «χρώματα και τα αρώματα του τόπου μας» και βοηθά να μετατρέπουμε ό,τι κάνει ο καθένας από το δικό του μετερίζι, σε δημιουργική πνοή. Να προσθέσω πως τα κεφάλαια του βιβλίου είναι ισοζυγισμένα και καλύπτουν, το καθένα, πολλές πτυχές της ζωής του χωριού σε όλες τις εκφάνσεις της: Την εργασία των κατοίκων, το δομημένο περιβάλλον, τα τοπωνύμια, τη χλωρίδα της περιοχής, την κοινωνική, θρησκευτική και πνευματική ζωή στο χωριό, τα ήθη και τα έθιμα.

Το βιβλίο εμπλουτίζεται, επίσης, με σημαντικές φωτογραφίες, που μέχρι την έκδοσή τους βρίσκονταν σε προσωπικά αρχεία, αφημένες σε συρτάρια ή σε οικογενειακά άλμπουμ, αλλά τώρα βρήκαν τη διέξοδο προς το φως για να μας παρουσιάσουν έναν κόσμο που υπήρξε κάποτε και που ποτέ δεν πρέπει να ξεχαστεί. Συγχαίρω, λοιπόν, τις εκδόσεις «Αφή» για την άρτια επιστημονική και καλλιτεχνική επιμέλεια του βιβλίου καθώς και όλους όσους έχουν συμβάλει καθ' οιονδήποτε τρόπο στην έκδοσή του. Πρόκειται για μια πολύ όμορφη και καλοφταγμένη έκδοση, που προσθέτει στην κυπριακή βιβλιογραφία.

Σωκράτης Χάσικος
Υπουργός Εσωτερικών

Χαιρετισμός του Μητροπολίτη Πάφου κ.κ.Γεωργίου

Η συστηματική ενασχόληση με τις διάφορες πτυχές της ζωής μιας κοινότητας, η διερεύνηση του ιστορικού παρελθόντος της και των μνημείων του πολιτισμού της, καθώς και η μελέτη των ενδιαφερόντων και των ενασχολήσεων των κατοίκων της, δεν είναι εύκολη υπόθεση. Απαιτεί χρόνο πολύ, συντονισμένες προσπάθειες προς κάθε κατεύθυνση και, προπαντός, αγάπη μεγάλη προς τον τόπο, τα έμψυχα και τα άψυχα, το παρελθόν και το παρόν που συνιστούν την οντότητά του.

Η ενασχόληση με τα πιο πάνω, όμως, πιστεύω πως είναι και μια από τις μεγαλύτερες ικανοποιήσεις. Γιατί ο άνθρωπος, στο σύντομο πέρασμά του από τη γη αυτή, έχει και γεωγραφικές συντεταγμένες, που τον προσδιορίζουν σταθερά σε μιαν κοινότητα, σ'ένα χωριό, ή σε μιαν πόλη. Με τον τόπο της καταγωγής του αρχίζει πολύ νωρίς ο άνθρωπος να συνδέεται με δεσμούς ακατάλυτους, που του δημιουργούν βιώματα και εμπειρίες της καθημερινής, οικογενειακής, αλλά και κοινωνικής ζωής. Γι'αυτό και νιώθει την ανάγκη, όπου κι αν αργότερα καταλήξει, όσο κι αν πετύχει ή αποτύχει στη ζωή, να επιστρέφει, συχνότερα ή αραιότερα, στις ρίζες του. Είναι τρόπος ανατροφοδότησης του είναι του.

Το πόσο σπουδαίο είναι να έχει κάποιος τη δυνατότητα επίσκεψης τού τόπου της καταγωγής του, όποτε θέλει, το καταλαβαίνουμε, καλύτερα απ'όλους, εμείς οι Κύπριοι. Πολλοί συμπατριώτες μας κρατούνται μακριά από τα χωριά τους, από την Τουρκία, με τη δύναμη των όπλων. Όσο κι αν το επιθυμούν, μόνο με τη φαντασία τους μπορούν να επισκεφθούν τα μέρη της καταγωγής τους. Δεν μπορούν να απολαύσουν την επίσκεψη στο πατρογονικό σπίτι, στην εκκλησία των παιδικών τους χρόνων, ακόμα και το προσκύνημα στους τάφους των προγόνων τους. Δεν μπορούν, προ πάντων, να οδηγήσουν τα παιδιά τους στους χώρους των δικών τους παιδικών ονείρων.

Είναι για τους πιο πάνω λόγους που αντιλαμβάνομαι πλήρως την προσπάθεια κάποιων ανθρώπων του Πισσουρίου να συγκεντρώσουν, σ'ένα καλαίσθητο τόμο, όσα αφορούν το χωριό τους. Υπενθυμίζουν και στους εαυτούς τους, αλλά και στα παιδιά τους αυτή τη μεγάλη ευτυχία: Το να μπορούν να επισκέπτονται το χωριό τους και να απολαμβάνουν όσα παρουσιάζονται στο βιβλίο αυτό. Και δεν είναι λίγα αυτά που παρουσιάζονται: Ιστορία, αγώνες, παραδόσεις, τοπωνύμια, εκκλησίες, εορτές, ήθη και έθιμα, διακεκριμένοι πρόγονοι, ευεργέτες, ήρωες κι άλλα πολλά. Όλα αυτά δεν συνιστούν μόνο μιαν ιστορική παράδοση που καταγράφεται απλώς για να μην λησμονηθεί. Είναι η παρακαταθήκη των προηγούμενων γενιών προς τη σημερινή και τις επερχόμενες, καθώς και το βάθρο στο οποίο θα στηριχτούν για να μπορέσουν κι αυτές να πετύχουν ισάξια ή και ανώτερα.

Στους χρόνους της παγκοσμιοποίησης, που τα πάντα απειλούνται με ισοπέδωση, οφείλουμε οι Έλληνες της Κύπρου να προβάσουμε αντίσταση. Στην αριθμητική μειονεξία μας είναι ανάγκη να αντιπαραθέσουμε το ένδοξο παρελθόν μας και να αναζητήσουμε σ'αυτό τις διαχρονικές αξίες που θα μας επιτρέψουν, όχι μόνο να επιβιώσουμε, αλλά και να μεγαλοργήσουμε και πάλιν. Οι αξίες αυτές, ανάμεσα στις οποίες κορυφαία θέση έχει η πατρίδα και ο τόπος καταγωγής μας, είναι δοκιμασμένες. Κράτησαν τους προγόνους μας, για αιώνες πολλούς, στην πίστη και στην καταγωγή τους. Αυτές θα κρατήσουν και εμάς και τα παιδιά μας αμετακίνητους στον τόπο μας, στη γη των πατέρων μας.

Συγχαίρω, ως εκ τούτου, θερμά όσους κοπίασαν για τη συλλογή του υλικού που εκτίθεται στο βιβλίο καθώς και όσους επιμελήθηκαν την όλη έκδοση.

Εύχομαι κάθε ευλογία από το Θεό στη φιλοπρόοδο κοινότητα Πισσουρίου για την οποία η Ιερά Μητρόπολις Πάφου σεμνύεται.

†Ο Πάφου Γεώργιος

Χαιρετισμός του Γραμματέα της ΣΠΕ Πισσουρίου Τίτου Λιασή

Η ΣΠΕ Πισσουρίου, χαιρετίζει την έκδοση του βιβλίου «Πισσούρι, ένα Χωριό Λουσμένο στο Φως» γιατί μέσα στις σελίδες του ο αναγνώστης θα διαπιστώσει γιατί το Πισσούρι εδώ και αιώνες διατήρησε τη φυσιογνωμία και τον χαρακτήρα του προσαρμοζόμενο, κάθε φορά, στις κοινωνικές, τις οικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες, που δημιουργούνταν στον τόπο μας, γενικά και στο Πισσούρι ιδιαίτερα. Έτσι, με αυτή την έκδοση φέρνει σε πέρας ένα στόχο ζωής γιατί ως ίδρυμα, πιστεύει στον πολιτισμό που δημιουργείται στις κοινότητες που αναπτύσσονται έξω από τα μητροπολιτικά κέντρα της Κύπρου και κυρίως στις αξίες που θέτουν πάνω απ' όλα τον άνθρωπο και την κοινωνική του δράση.

Η ΣΠΕ Πισσουρίου στήριξε την προσπάθεια για την έκδοση αυτού του βιβλίου και συνέβαλε με κάθε τρόπο στην συγκέντρωση πληροφοριών και άλλου αρχειακού υλικού γιατί η ιστορία της είναι δεμένη με την ιστορία της ανάπτυξης του χωριού εδώ και δεκαετίες. Η ΣΠΕ συμμετέχει για ακόμα ένα σοβαρό λόγο: συμμετέχει ενεργά και στηρίζει την πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή του Πισσουρίου με πολλούς τρόπους.

Θεωρούμε, λοιπόν, πως η έκδοση αυτού του βιβλίου θα συνδράμει στην καλύτερη κατανόηση του Πισσουρίου στον χρόνο και στον χώρο και κυρίως στην κατανόηση της φιλοπροοδευτικότητας των κατοίκων του.

Αναμφίβολα το βιβλίο θα αποτελεί ένα πολύ ενδιαφέρον ανάγνωσμα για κάθε Κύπριο πολίτη που αγαπά τον τόπο μας. Πολύ περισσότερο δε για όσους κατάγονται από το Πισσούρι καθώς και τους φίλους του χωριού μας. Στο βιβλίο υπάρχουν τα αποτελέσματα πολλών ερευνών που φέρνουν στην επιφάνεια σημαντικά στοιχεία της ιστορικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής διαδρομής του Πισσουρίου. Φωτογραφίες, έγγραφα και άλλα ντοκουμέντα βγήκαν από τα μπαούλα και μας έδειξαν τις ρίζες μας.

Η ΣΠΕ Πισσουρίου αναγνώρισε και εκτίμησε από την αρχή τις ακούραστες προσπάθειες όλων των συντελεστών του έργου και τις στήριξε έμπρακτα. Ευγενικός στόχος ήταν να διασωθούν οι πολύτιμες ρίζες μας και το βιβλίο να αποτελέσει χρήσιμο οδηγό της νέας γενιάς.

Τίτος Λιασή
Γραμματέας ΣΠΕ Πισσουρίου

Χαιρετισμός του Προέδρου της ΣΠΕ Πισσουρίου Ανδρέα Θεοδούλου

Η Επιτροπή της ΣΠΕ Πισσουρίου χαιρετίζει την έκδοση του βιβλίου «Πισσούρι ένα Χωριό Λουσμένο στο Φως», γιατί μέσα από το βιβλίο καταγράφονται ιστορικά γεγονότα και φέρνει στο φως άγνωστες πτυχές του χωριού μας που μέχρι σήμερα αγνοούσαμε ή δεν γνωρίζαμε καθόλου.

Από την πρώτη στιγμή της εισήγησης για συγγραφή της ιστορίας της κοινότητας μας, η Επιτροπή με χαρά αποδέχτηκε την εξ' ολοκλήρου χρηματοδότηση έκδοσης του συμβάλλοντας, έτσι, για ακόμα μια φορά, στα δρώμενα της κοινότητας μας ως ο αποκλειστικός χορηγός και αυτού του πολιτιστικού έργου.

Η Επιτροπή, αναγνωρίζοντας την εκτίμηση της προς τα μέλη και πελάτες για την εμπιστοσύνη που τους περιβάλλει, υπόσχεται ότι θα παραμένει πιστή στις υποχρεώσεις και τους στόχους του Συνεργατικού Κινήματος και θα βρίσκεται πάντοτε δίπλα τους με τη υπόσχεση ότι θα συνεχίσει το έργο που άρχισαν εδώ και 70 χρόνια οι εκάστοτε Επιτροπές και Πρόεδροι, που πέρασαν από την ίδρυση της Εταιρείας μας.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στους συντελεστές αυτού του έργου, όσους είχαν τη ιδέα, όσους βοήθησαν προσκομίζοντας στοιχεία, φωτογραφίες και ντοκουμέντα συμβάλλοντας στο μέγιστο στη συγγραφή του βιβλίου.

Ανδρέας Θεοδούλου
Πρόεδρος ΣΠΕ Πισσουρίου

Χαιρετισμός του Κοινοτάρχη Πισσουρίου Χριστάκη Αριστείδου Φουτά

Είναι γεγονός ότι η κάθε οντότητα έχει την έμφυτη τάση να διαμορφώνει την δική της ιστορία. Διακατέχεται από την έφεση να χαράσσει την δική της διαδρομή και κατεύθυνση που μέσα από την τέχνη, τον πολιτισμό και την θρησκεία δομεί και συνθέτει της δικής της ταυτότητα και φυσιογνωμία. Αυτές όμως οι φυσικές δραστηριότητες και δράσεις αν δεν καταγραφούν και αν δεν αποτυπωθούν κάπου τότε αυτή η διαγραφείσα φυσιογνωμία τείνει να είναι ατελής και ανύπαρκτη με φυσικό επακόλουθο να φθίνει και να εξαφανίζεται με την πάροδο του χρόνου. Κατά συνέπεια, η σπουδαιότητα της καταγραφής και της διατήρησης χειροπιαστών αποδείξεων και τεκμηρίων αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της διαίωσης της πολιτιστικής, πολιτισμικής, θρησκευτικής και ιστορικής κληρονομίας μας.

Ενόψει της πιο πάνω εισαγωγής, χαιρετίζω από τα βάθη της ψυχής μου την έκδοση του πρώτου βιβλίου της Κοινότητας μας και εκφράζω την ανεπιφύλακτη ευαρέσκεια και ευχαρίστηση μου σε όλους τους συντελεστές που συνέβαλαν με κάθε τρόπο στην συγγραφή και ετοιμασία αυτού του ανεκτίμητου σε περιεχόμενο βιβλίο. Ιδιαίτερα, οφείλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον Σύνδεσμο Φίλων και Αποδήμων Πισσουρίου για την κατάθεση της ιδέας της συγγραφής και την ΣΠΕ Πισσουρίου για την εξολοκλήρου χρηματοδότηση της συγγραφής του βιβλίου. Απέραντες ευχαριστίες πρέπει να απευθύνω στον «αρχιτέκτονα» - συγγραφέα Καθηγητή Μίμη Σοφοκλέους ο οποίος με το αστείρευτο επιστημονικό του υπόβαθρο, μαζί με την επιστημονική του ομάδα, επιχείρησε και ενσάρκωσε την καινοτόμο ιδέα της συγγραφής.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να τονίσω ότι η δημιουργία και η ύπαρξη αυτού του μεστού αλλά ευανάγνωστου βιβλίου αποτελεί σημείο αναφοράς γιατί θα παράσχει την μέγιστη δυνατότητα στον κάθε αναγνώστη μέσα από την έρευνα, το φωτογραφικό υλικό, τις μαρτυρίες και τις αναφορές των κατοίκων να γνωρίσει τα ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία, τα γεωγραφικά και πολιτισμικά στοιχεία τα οποία αναδεικνύουν την αυθεντική και αναλλοίωτη ιστορία της κοινότητας όπως αυτή διαχρονικά καταγράφηκε μέσα από την πορεία των αιώνων. Είναι αξιοσημείωτο να αναφέρω ότι το εν λόγω βιβλίο αποτελεί ανεξίτηλη ιστορική βιβλιοθήκη και ισχυρό μνημόνιο για τους απόγονους της κοινότητας μας που πρέπει να διαφυλάξουν ως κόρη οφθαλμού και να κτίσουν σε αυτό.

Χριστάκης Αριστείδου Φουτάς
Κοινοτάρχης Πισσουρίου

Χαιρετισμός Προέδρου του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου Νίκης Γεωργίου Περικλέους

“Πράξις ἐστίν θεωρίας ἐπιβίβασις”

Έχει γίνει λοιπόν πράξη, αγαπητοί μας συγχωριανοί, την έκδοση αυτού του λαογραφικού θησαυρισματος. Η λεπτομερής αυτή έρευνα χαρτογραφεί τη σύνθετη σχέση της άγραφης προφορικής παράδοσης και ιστορικής εξέλιξης του χωριού μας με τη σύγχρονη αδιάφθορη πραγματικότητα χωρίς την υπονόμηση των απαιτήσεων του μέλλοντος. Η συλλογή και η καταγραφή όλων αυτών των στοιχείων υπήρξε μια εργασία ιδιαίτερα επίπονη, μακρόχρονη αλλά και πολύτιμη για την επιστημονική έρευνα.

Με τρόπο αυθεντικό, με γλωσσική σαφήνεια και ωραιότατη λογοτεχνική αφήγηση, η συγγραφική ομάδα του εκδοτικού οίκου «Αφή» παραθέτει τις εκφράσεις αυτές, ερμηνεύει τις ρίζες, τον τρόπο που ειπώθηκαν, την αλληγορία τους και δίνει στον αναγνώστη το γραπτό κείμενο που αναφέρεται στην Κοινότητα Πισσουρίου. Η γνώση του παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος του χωριού μας οδηγεί σε συνάντηση με το γλωσσικό μας πλούτο, τα ήθη και έθιμα του τόπου μας.

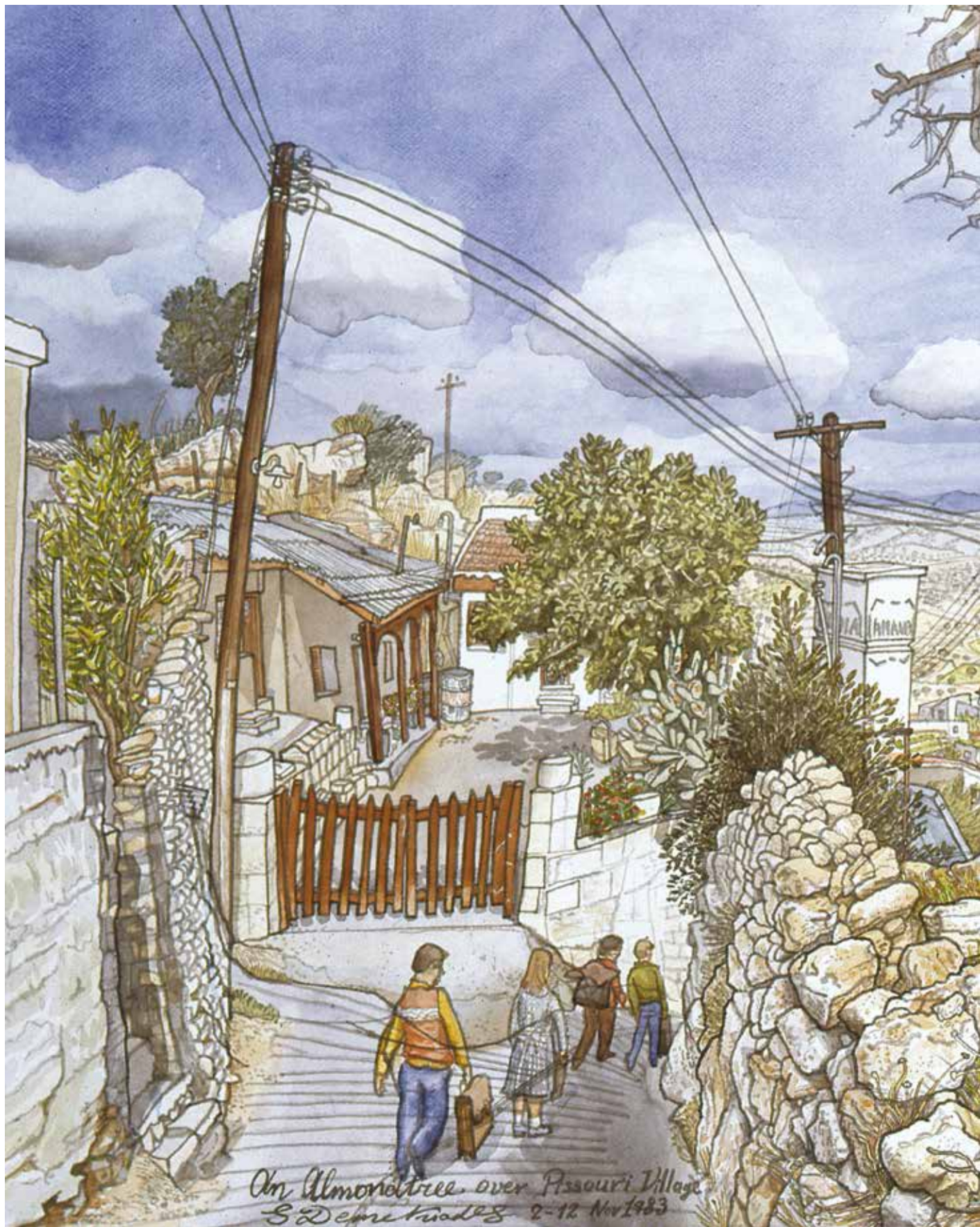
Οφείλω, λοιπόν, να χαιρετίσω την έκδοση του πρώτου βιβλίου για την Κοινότητα Πισσουρίου και να συγχαρώ όλους τους συντελεστές για την ανεξάντλητη υπομονή, την κοπιαστική δουλειά, αλλά και το μεράκι της συγγραφής ενός τέτοιου αξιόλογου και καθόλα άρτιου έργου. Η ύπαρξη ενός τέτοιου βιβλίου σαν τέτοιου, αλλά κυρίως η κυκλοφορία του πέρα από την κοινότητα μας και σε ολόκληρη την Κύπρο, καθώς και στο εξωτερικό, δίνουν τη δυνατότητα στον κάθε αναγνώστη να γνωρίσει τα ιστορικά, γεωγραφικά, πολιτισμικά βιώματα και άλλα στοιχεία, τα οποία συνθέτουν την ταυτότητα και την κοινή ιστορία του χωριού μας.

Ευχαριστούμε όλους όσοι συνέβαλαν με οποιοδήποτε τρόπο στην επίτευξη του στόχου αυτού, και ιδιαίτερα ευχαριστούμε την ομάδα συγγραφής του βιβλίου υπό την καθοδήγηση του Καθηγητή Μίμη Σοφοκλέους, του οποίου ο ρόλος υπήρξε καθοριστικός και διαφωτιστικός. Ευχαριστούμε, επίσης, όσους πρόσφεραν πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό.

Ιδιαίτερα ευχαριστίες απευθύνουμε στην Συνεργατική Πιστωτική Εταιρία (Σ.Π.Ε) Πισσουρίου για την αποκλειστική οικονομική ενίσχυση που παρείχαν, το Κοινοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου για την αμέριστη στήριξη, αλλά και υποστήριξη στο όλο εγχείρημά μας.

Εν κατακλείδι, θα ήταν παράλειψη μου να μην εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες τόσο στα Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, αλλά και Φίλους του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου για την πρωτότυπη, εμπνευσμένη τους ιδέα της συγγραφής ενός βιβλίου για την Κοινότητά μας, την συμπαράσταση τους, την αφοσιωμένη τους δουλειά, καθώς την προθυμία και τον ενθουσιασμό τους.

Νίκη Γεωργίου Περικλέους,
Πρόεδρος Σ.Α.Φ Πισσουρίου

*On Almond tree, over Passouri Village
S. Deane Knapp 8-12 Nov 1983*

Πίνακας του ζωγράφου Σπύρου Χρ. Δημητριάδη με το Πισσούρι, από τη συλλογή του Heinrich Shoeller.
A painting by the artist Spiros Chr. Demetriades. Courtesy: Heinrich Shoeller.

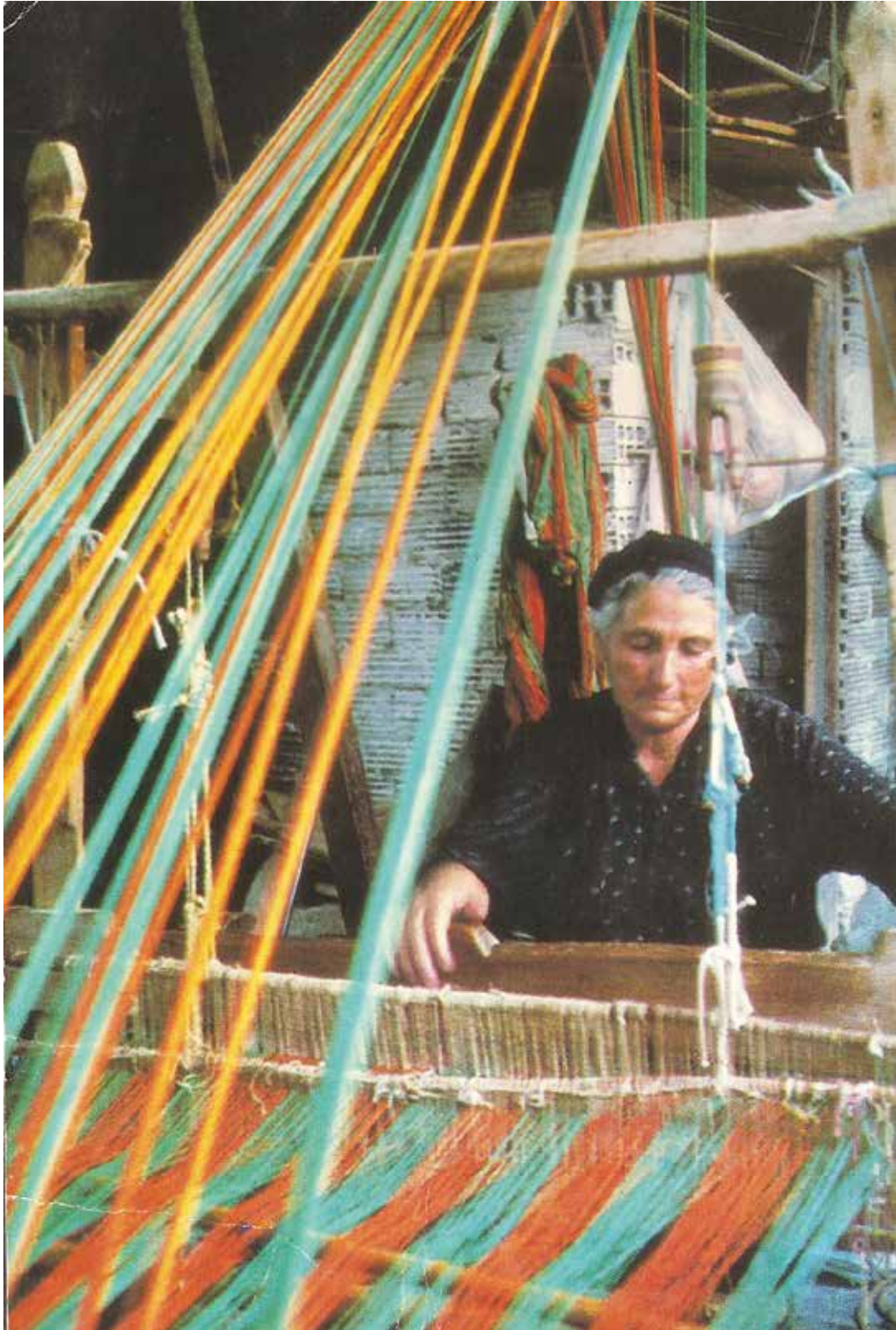
“Ονομάτων επίσκεψις”, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αυτή η φωτογραφία του περίφημου φωτογράφου Έντουαρντ Βοσκερισιάν που πάρθηκε στο Πισσούρι τη δεκαετία του 1930. Ο γάμος της Χρυστάλλας Ιωακείμ, αδελφής του Βλαδίμηρου Ιωακείμ, έξω από την εκκλησία του χωριού με όλους τους καλεσμένους. Εντυπωσιάζει η ποικιλία των ενδυμάτων, τόσο αστικές όσο και αγροτικές ενδυμασίες καθώς και η σοβαρότητα και το ήθος στα πρόσωπα των ανθρώπων μιας εποχής που πέρασε, αλλά άφησε τα αγνάρια της. Διακρίνονται ανάμεσα σε πολλούς άλλους καλεσμένους οι, Παπάευτιχης, Ιωάννης Ερωτόκριτος, Αρέστης Ούζας, ο Γεροβακίης.

A photo of the famous photographer Edward c.1930 at the wedding of Chrystalla, sister of Vladimiro Ioakeim outside of the St. Andrews Church.

Πηγή: Άνθιμος Μετούρης.

“Ωρα καλή τζι ώρα χρυσή τζι’ ώρα ευλογημένη...”, στο Πισσούρι του χθες και του σήμερα με τις ρίζες βαθιές στην παράδοση.

*Η Αλεξάντρα (Λωξάντρα) Ιωάννου Κυρίου στον αργαλειό της. Υπήρξε εξαιρετική μαστόρισσα σε μια από τις πιο παραδοσιακές τέχνες της Κύπρου και τα έργα της αποτελούν έργα τέχνης.
Πηγή: Επιστολικό δελτάριο, αρ. 196. με τίτλο "Κατασκευή υφαντών - Πισούρι), που κυκλοφόρησε τη δεκαετία του 1970.*

***“Ο πανδαμάτωρ χρόνος”. Στην πλατεία του Πισσουρίου άλλοτε (1980 αριστερά) και τώρα (2013 δεξιά).
Η Πλατεία είναι η “Αγορά” και η “Εκκλησία του Δήμου”.
The square of Pissouri in past and recent years.***

*Το Πισσούρι που ζήσαμε και το Πισσούρι που θα ζήσουμε.
Είτε σε μαυρόασπρη είτε σε έγχρωμη εκτέλεση, η παράδοση συνεχίζεται...
The tradition continues at Pissouri in black and white and in colour.*

*“Τα δέντρα ανοίγουν σαν κουρτίνες θεάτρου για να αγναντεύουμε το Τρόδος, τη βόρεια είσοδο του χωριού μας”.
Φωτογραφία του Ορέστη Σοφοκλέους.*

Μετ' ὀλίγον διερχόμεθα κάτωθε τῆς κώμης Ἀλέκτορα καὶ ἐντὸς 2 ὥρῶν φθάνομεν εἰς τὸ χωρίον Πυσσοῦρι, ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου ὑπὲρ τὴν θάλασσαν κείμενον, ἐνθα ὑπάρχει κάλλιστος νεόδμητος ναός. Ἐρείπιά τινα ἐνταῦθα καὶ τοῖς πέριξ καθιστῶσι πιθανόν, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἢ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένη Βοόσουρα, ἣτις κατὰ παραφθορὰν μετωνομάσθη Πυσσοῦρι. «Εἶτα Τρῆτα καὶ Βοόσουρα καὶ Παλαίπαφος» Καὶ Βοόσουρα φαίνεται, ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐκαλεῖτο, ὡς ἡ ἐν Μαραθῶνι ἄκρα Κυνόσουρα, τὸ κάτωθε ἀκρωτήριον, ὅπερ ὁ Πτολεμαῖος καλεῖ Φρούριον, σήμερον δὲ κοινῶς ὀνομάζεται Ἀσπρος Κάος ἐκ τοῦ Capo Bianco (λευκοῦ ἀκρωτηρίου).

Το Πισσοῦρι βρίσκεται στην επαρχία Λεμεσού της Κύπρου τριάντα χιλιόμετρα δυτικά της πόλης, στα μέσα της διαδρομῆς Λεμεσού - Πάφου. Είναι το τρίτο μεγαλύτερο σε διοικητική ἔκταση χωριό της επαρχίας. Εκκλησιαστικῶς, ἀνήκει για ιστορικούς λόγους στην Μητρόπολη Πάφου. Στα νότια εκτείνεται μέχρι τὴ θάλασσα καὶ εἶναι κτισμένο μέσα στο πράσινο, στην πλαγιά ενός λόφου, σε ἀπόσταση τριῶν χιλιομέτρων βορειοδυτικά του ἀκρωτηρίου «Ἀσπρο». Το Πισσοῦρι μπορεί να χαρακτηριστεῖ ως μια ἀπὸ τις πιο αξιόλογες τουριστικές περιοχές της Κύπρου, γιατί συνδυάζει βουνό καὶ θάλασσα, διαθέτει ὅλες τις ἀνάσεις για μια ευχάριστη παραμονή καὶ ξεχωρίζει για τὴν πατροπαράδοτη φιλοξενία των κατοίκων του καὶ τὴ ζεστή φιλική ἀτμόσφαιρα που συναντᾶ ὁ ξένος επισκέπτης. Η γειτνίαση του χωριού με τους αξιόλογους ἀρχαιολογικούς χώρους του Κουρίου καὶ τῆς Παλαίπαφου δίνει τὴν ευκαιρία στους ξένους επισκέπτες για σύντομες ἐκδρομές στους γειτονικούς αὐτούς χώρους. Στην πλατεία του χωριού, ξένοι καὶ ντόπιοι επισκέπτες ἀπολαμβάνουν κάθε καλοκαίρι τα εὐγευστα κυπριακά ἐδέσματα μέσα σε μια χαρούμενη, διασκεδαστική ἀτμόσφαιρα που δημιουργοῦν με τα καλλιτεχνικά προγράμματά τους διάφορα χορευτικά καὶ μουσικά συγκροτήματα.

“Πισσούρι”, πίνακας του Σπύρου Χρ. Δημητριάδη.

This book is conceptualized on the theory of the local colour (entopiotita), which emphasizes the importance of understanding small localities as the nucleus of countries. To understand the history of a village, it includes skills in micro-history, in composing the multi-faceted aspects of the life in a village, which has survived throughout the centuries. Unlike a national history, which is based on systems and governments, the history of a village is dependant upon individuals. It is the treasures of the village, which make up the nucleus of a country. There is a paradox in the history of Pissouri; administratively, it is part of the district of Limassol, but ecclesiastically it belongs to Paphos. It is a village in the crossroads of the two cities, with

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Του Μ.Α. Σοφοκλέους
Επιμελητή της έκδοσης

«Η γης δεν έχει κρικέλια
για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν,
μήτε μπορούν, όσο κι αν είναι διψασμένοι
να γλυκάνουν το πέλαγο με νερό μισό δράμι».
Γιώργος Σεφέρης

Ο πολιτισμός, δεν είναι ένα άχρωμο και αδιάφορο σύνολο χαρακτηριστικών, ιδιαίτερα μέσα στο πλαίσιο που ονομάζουμε «συλλογική μνήμη». Για τον καθένα από μας, ο πολιτισμός αποκτά ένα ιδιαίτερο περιεχόμενο ανάλογα με το πού έχουμε γεννηθεί και πώς έχουμε μεγαλώσει. Ο πολιτισμός, είναι το σύνολο των επιτευγμάτων μιας κοινωνικής ομάδας ή και της κοινωνίας ολάκαιρης κατά την υλική και πνευματική της ανάπτυξη, στη διάρκεια μιας μεγάλης περιόδου χρόνου.

Το Πισσούρι, αποτελεί μια τέτοια πολιτισμική οντότητα, ένα χωριό με πολλά επιτεύγματα για τα οποία οι κάτοικοί του υπερηφανεύονται. Στον πολιτισμό, την παιδεία και τα γράμματα, στους κοινωνικούς και εθνικούς αγώνες, στην οικονομική ζωή του της περιοχής και του τόπου γενικά. Τα επιτεύγματα αυτά - μικρά ή μεγάλα - συναπαρτίζουν τις πολιτισμικές παραδόσεις και εξυπηρετούν την περαιτέρω πρόοδο των κατοίκων του Πισσουρίου, αυτής της συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων, που κινείται γύρω από την έννοια «Πισσούρι», όπου κι αν βρίσκονται σήμερα. Με την ευρύτερη έννοια του όρου, πολιτισμός είναι ό,τι έχει δημιουργηθεί από τον άνθρωπο σε διαφορετικές εποχές και κατάφερε να φτάσει μέσω της συλλογικής μνήμης σε μας. Περιεχόμενο του πολιτισμού είναι η δημιουργική δραστηριότητα των ανθρώπων και τα εκάστοτε αποτελέσματα αυτής της δραστηριότητας. Η καθημερινή εργασία - υλική και πνευματική - και ευρύτερα η κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, είναι η γενεσιουργός αιτία του πολιτισμού. Ό,τι έχουν πετύχει όλοι οι Πισσουρκώτες από καταβολής του χωριού μέχρι σήμερα, αποτελεί τον πολιτισμό του Πισσουρίου τον οποίο αυτό το βιβλίο φέρνει στην επιφάνεια. Έτσι, αυτό το συλλογικό έργο, αποτελεί ένα από δείγμα του τι είναι ο πολιτισμός σε μια συγκεκριμένη γωνιά της Κύπρου, ανάμεσα Λεμεσού και Πάφου, αντικρίζοντας από ψηλά τη θάλασσα και τον κάμπο, δυο σημεία που έκαναν ανά τους αιώνες ο Πισσούρι πολιτιστικά, κοινωνικά και οικονομικά, αυτό που είναι σήμερα.

Το βιβλίο αυτό, που έγινε με την πρωτοβουλία του του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου, τη στήριξη του Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου, καθώς και με την ηθική και πρωτίστως, οικονομική στήριξη της ΣΠΕ Πισ-

access from the sea, and its back to the mountainous region of Cyprus. Throughout the book, I have utilized the expertise of many people who have either a personal or academic account of Pissouri and I thank them for sharing their knowledge.

The reader can find elements in this book which have a National significance. One example is the presence of renowned Lord Kitchener, who spent some time at Pissouri while he was preparing the cartography of Cyprus. The second example was at the time of the Octovriana uprising of 1931 which locally at Pissouri and spread throughout the country. Moreover, in the beginning of the Twentieth Century, the pier of Pissouri played an important role in the export of agricultural products, especially Carob. Pissouri's significance in the media is substantiated by its extensive coverage in newspapers.

σουρίου, έρχεται για να δώσει περιεχόμενο στην έννοια «Πισσούρι», μια έννοια η οποία μπορεί για τον καθένα να σημαίνει διαφορετικά πράγματα μεν, αλλά για όλους σημαίνει τη ζωή τους, την παιδεία τους, την καταγωγή τους, το κάθε τι που δίνει νόημα στη ζωή τους. Δίνει περιεχόμενο στο σύστημα αξιών που διέπει τη ζωή τους, όπου κι αν βρίσκονται σήμερα, ανεξάρτητα αν έχουν γεννηθεί στο Πισσούρι αν είναι απόγονοι ανθρώπων που γεννήθηκαν στο χωριό αυτό. Έτσι, μπορούμε να συγκεκριμενοποιήσουμε και την έννοια των αξιών ενός τόπου.

Ο κάθε Πισσουρκώτης, η κάθε οικογένεια, αλλά και ο κάθε νέος φίλος που προστίθεται στα σύγχρονα χρόνια στο Πισσούρι από όπου κι αν προέρχεται πολιτιστικά, αντιμετωπίζει την ιστορία του χωριού με σεβασμό και αγάπη. Δεν εξηγείται διαφορετικά το γεγονός ότι, τα τελευταία χρόνια έχουν έρθει τόσο νέοι άνθρωποι να κατοικήσουν στο Πισσούρι και πάντα αναφέρονται σ' αυτό με τον ίδιο σεβασμό, που αναφέρονταν ανέκαθεν οι παλαιότεροι κάτοικοι του. Αν ρίξει μια προσεκτική ματιά κάποιος στην ιστορία του Πισσουρίου θα διαπιστώσει αμέσως ότι αυτός ο τόπος επιβίωσε σε κάθε περίοδο αλλάζοντας τον προσανατολισμό του σε τέτοιο σημείο ώστε να προσαρμόζεται θετικά στις νέες συνθήκες. Αξιοποιώντας πάντοτε αυτά που πρόσφερε η θάλασσα και η γη, καθώς και η ευρηματικότητα και η μόρφωση των κατοίκων του. Ιδιαίτερα, στον οικονομικό τομέα, θα είναι από τις λίγες περιπτώσεις όπου η μια κοινότητα στην Κύπρο, με την τόση αστυφιλία, που την κτύπησε στις δεκαετίες 1950-1960, κατάφερε να επαναδραστηριοποιείται συνέχεια πάντοτε με κάποια νέα πρόταση, ανάλογα με τις συνθήκες.

Τι συνιστά όμως πολιτισμική αξία; Η «αξία» είναι μεν μια από εκείνες τις έννοιες που γέννησε η καθημερινή μας ζωή, αλλά που μελετήθηκε από τη φιλοσοφία και τις κοινωνικές επιστήμες για να δηλώνεται η κοινωνική και ιστορική σημασία, το νόημα διαφόρων αντικειμένων του ανθρώπινου υλικού και άυλου πολιτισμού, καθώς και οι σχέσεις και οι κάθε είδους δραστηριότητες. Στην συνείδηση του καθενός, λειτουργούν ως σημεία αναφοράς της καθημερινότητάς του πολλά στοιχεία, πολλές φορές διαφορετικά μεταξύ τους. Λειτουργούν ως ρυθμιστικές-κανονιστικές αρχές και ως στερεότυπες μορφές προσανατολισμού του ανθρώπου, ιδιαίτερα σε έναν αιώνα όπως ο 21ος όπου το παγκοσμιοποιημένο άτομο δύσκολα προσλαμβάνει την πραγματικότητα ώστε να την επανανοηματοδοτεί και να την ξαναπροσδιορίζει με ένα άλλο, σύγχρονο τρόπο.

Το βιβλίο αυτό υιοθετεί σε πολλά σημεία του την Μικροϊστορία ως μέθοδο εργασίας για να απαντήσει σε ερωτήματα που τίθενται γενικότερα από την εν γένει Ιστορία του τόπου. Οι μελέτες καθώς και τα διάφορα μικρά ή μεγάλα κείμενα που παρεμβάλλονται γραμμένο από τους ίδιους τους ανθρώπους του χωριού, ακολουθούν αυτή τη μέθοδο για να δώσουν απαντήσεις σε ερωτήματα που, ενδεχομένως, να μην τεθούν ποτέ από την 'επίσημη' Ιστορία. Στο βιβλίο αυτό υπάρχουν πολλές προσωπικές 'ιστορίες'. Το βιβλίο είναι χωρισμένο σε κεφάλαια και το κάθε κεφάλαιο διαρθρώνεται γύρω από θεματικές ενότητες. Πολλές ιστορίες κινούνται στον πυρήνα ενός μικρόκοσμου ο οποίος, όμως, αποτελεί αυτό που ο Ελύτης περιγράφει ως «Ο κόσμος ο Μικρός, ο Μέγας». Άλλωστε, ο καθένας μας κινείται στον μικρόκοσμό του. Αντιμετωπίζει τις αλλαγές που συμβαίνουν στον καθένα από μας, αλλά και για όλες εκείνες που δέχεται ο τόπος. Πώς το Πισσούρι π.χ. αντιμετώπισε την αστυφιλία ή την εκάστοτε οικονομική δυσκολία, καταγράφεται και σε επίπεδο γενικό και σε επίπεδο ειδικό. Η ιστορία του Πισσουρίου π.χ. στην εξέγερση των Οκτωβριανών, αποτελεί μέρος της ευρύτερης κυπριακής ιστορίας του Μεσοπολέμου. Ο όρμος του Πισσουρίου, το Ζύγι των χαρουπιών, με την εμπορική αποβάθρα των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα, στην εποχή μας έχει μετατραπεί σε ένα κοσμοπολίτικο, τουριστικό και οικιστικό χώρο.

Γι αυτό χρησιμοποιήθηκε η Μικροϊστορία γιατί ανιχνεύει με πολλούς τρόπους το πώς παράγεται το παρελθόν και πώς το μελετούμε πάντα με τη συνεργασία άλλων επιστημών, των μεθόδων καθώς και των ερευνητικών τους εργαλείων. Το Πισσούρι είναι ένα δείγμα συνεχούς ανάπτυξης. Γύρω από αυτό που ονομάζεται «Θεωρία της περιφερειακής ανάπτυξης», έχουν αναπτυχθεί πολλές θεωρίες. Κυρίως, γύρω από τη διάκριση ανάμεσα σε ένα ανεπτυγμένο «κέντρο» και σε μια καθυστερημένη «περιφέρεια». Το Πισσούρι είναι ένα ιδιόμορφο κέντρο, ανάμεσα σε δυο πόλεις. Ένα χωριό, με ημιαστικά χαρακτηριστικά. Η μελέτη ενός τόπου που ανήκει στην 'περιφέρεια' αποδεικνύει ότι ένα περιφερειακό κέντρο όπως το Πισσούρι πολιτιστικά είναι το ίδιο σημαντικό όσο το κάθε 'κέντρο'. Δυστυχώς, ό,τι έχει σχέση με τον περιφερειακό πολιτισμό, ένεκα της έλλειψης ευκαιριών υποχρέωνε τον αγροτικό πληθυσμό να μεταναστεύει στις πόλεις, μετατρέποντας σε μια νύχτα έναν αγρότη, που κουβαλούσε ένα δικό του, πλήρη πολιτισμό που στηριζόταν

στο «αγροτικό ημερολόγιο», να γίνεται εσωτερικός μεταναστευτικός πληθυσμός στις απρόσωπες πόλεις ή ακόμα στο εξωτερικό σε χώρες υποδοχής ως εξωτερικός μετανάστης. Κατέφευγαν οι αγροτικοί πληθυσμοί από την 'άγονη περιφέρεια' στην ειδυλλιακή πόλη-κέντρο ακολουθώντας το πρότυπο των ανεπτυγμένων χωρών σε όλα τα πεδία - οικονομικό, τεχνολογικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό - σύμφωνα με τις διάφορες παραλλαγές της θεωρίας της ανάπτυξης. Ένας μαθητής της δεκαετίας του 1950-1960 για να φτάσει από το Πισσούρι στα σχολεία της Λεμεσού και το απόγευμα να επιστρέψει στο χωριό, περνούσε μια περιπέτεια. Κι όμως, παρόλες τις αντιξοότητες, έβγαλε φωτισμένους ανθρώπους που έβαλαν την σφραγίδα τους στην ζωή του τόπου. Αν σκεφτεί κανείς ότι μέχρι τα μέσα του 1960 το Πισσούρι δεν είχε ηλεκτροφωτιστεί, θα κατανοήσει πιο εύκολα την πρόοδο που έχει επιτευχθεί έκτοτε. Δεν είχε δρόμο πρόσβασης στο χωριό γιατί, έλεγαν οι αρμόδιοι τότε στον Κοινοτάρχη ότι η κλίση του ορεινού όγκου προς το Πισσούρι δεν το επέτρεπε. Κι όμως, οι Πισσουρκώτες άνοιξαν πολλούς... δρόμους προοδύοντας για να είναι το Πισσούρι ένα σύγχρονο ημιαστικό κέντρο σήμερα με εξασφαλισμένη την μελλοντική του πορεία.

Όμως υπάρχει μια έννοια πολύ δυνατή: Η καταγωγή. Η καταγωγή είναι συνυφασμένη με τον συναισθηματικό κόσμο του ανθρώπου, με παραδόσεις, με εικόνες, με χρώματα και αρώματα, με οικογενειακές και εθνικές αξίες. Το μέρος που γεννήθηκε κάποιος αποκτά σημασία μόνο αν μπορεί να δικαιολογεί την παρουσία του μέσα σ' αυτό. Στον αιώνα της παγκοσμιοποίησης, που ο κόσμος μεγαλώνει απρόσωπα και μαζικά, ο τόπος 'καταγωγής' κάποιου γίνεται ακόμα πιο αναγκαίος για να μπορεί να νιώθει την ανάγκη της ταυτότητάς του, να ανήκει κάπου. Έτσι, η έννοια της 'Έντοπιότητας' βρίσκεται στον αντίποδα της παγκοσμιοποίησης. Τα παιδιά μας που γεννήθηκαν στις διάφορες περιοχές της Κύπρου χωρίς να γνωρίσουν ένα μέρος από τον πολιτισμό των γονιών τους έχουν κάθε δικαίωμα να ξέρουν γιατί βλέπουν να καταστρέφονται κάθε μέρα σταδιακά και συστηματικά ένα ένα τα σημάδια της καταγωγής τους.

Η ιστορία του Πισσουριού γράφεται από τους ίδιους τους ανθρώπους που το αγαπούν, το σέβονται και με υπερηφάνεια δηλώνουν 'Πισσουρκώτες' είτε βρίσκονται στο Πισσούρι ή αλλού. Το βιβλίο εξακτινώνεται σε πολλαπλές αφηγηματικές 'ιστορίες' όπως τις ήξεραν οι συγγραφείς τους, όπως τις άκουσαν από τους γονείς τους ή τις κατέγραψαν μιλώντας με τους παλαιότερους. Το πλούσιο αρχαιακό, που για πρώτη φορά βγαίνει από τα διάφορα προσωπικά αρχεία για να γίνει κτήμα του καθενός, καθώς και το φωτογραφικό υλικό, τεκμηριώνουν και εμπλουτίζουν την έκδοση.

Η καταγωγή είναι πρωτίστως θέμα αγωγής!

Ο ΚΙΤΣΕΝΕΡ

ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς « Ἀναμνηστικῆς Πλακῆς » τῆς ἐπιτελεσθεῖσης ἐπὶ τῆς ἐπισημοῦς κτίσεως, ἐνθα κατώκησεν ὁ στρατηγὸς Κίτσηνερ, μοῦ ἐνθυμίζουσι ἕνα περίεργον ἐπεισόδιον, ἢ μᾶλλον ἕνα σοβαρὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον οὗτος διέτρεξεν ἐν Κύπρῳ, διὰ τὴν ἀπλοῆς ἀκόμη ὑπολογιστικῆς ἐξέλιξιν διὰ τὸν χωρομητρικὸν Χάρτην τῆς Νήσου. Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον χάριν τῆς Ἱστορίας δὲν θεωρῶ ἄσκοπον ἢ ἀρηγηθῆναι, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἐργαζόμενος, ὡς εἰποῦντες, εἰς τὴν σχεδιαγράφειν τῆς Νήσου, ὁ Κίτσηνερ εὗρισκετο πρὸς τινὰ παρὰ τὸ Πυσσαῦρι εἰς τοὺς πρόποδας κάποιου ἐκεῖ λόφου, γνωστοῦ ὑπὸ τὴν τοπωνυμίαν « Στρογγυλολάου ». Ἦτο ἔφριτος ἐπὶ λευκοῦ ἵππου καὶ ἠοχολεῖτο, χωρὶς νὰ κατεβῆ τοῦ ζώου, λαμβάνων μερικὰς ὀσμειώσεις. Ἐπὶ τοῦ λόφου ἐκεῖνον εὗρισκοντο κρυμμένοι δύο φυγόδικοι: Ὁ θωμανοὶ, κάποιος Μουσταφᾶς Μερτζιάν ἐκ Πλατανίτικας κατηγορούμενος διὰ φόνον ἐκ προμηλέτης τοῦ Μουχαρέμ Σαλήχ Ἀγᾶ συγχωριανοῦ του, καὶ ὁ Σουλῆ Κρητικὸς ἐκ Στιτυροκόινου τῆς Πάφου κατηγορούμενος διὰ διαφόρους ζωοκλοπὰς.

Ὅταν οἱ δύο οὗτοι φυγόδικοι εἶδαν τὸν ἄγγλον ἀξιωματικόν, τὸν ἐξέλαβαν ὡς ἀσυνήμον καὶ ὁ Μουσταφᾶς (χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφθῆ ὁ Κίτσηνερ) ἀνύψωσεν ἀμέσως τὸ δόκλον του καὶ ἐπιμάδουσε διὰ νὰ τὸν παραβιλήσῃ εἰς μάτην ὁ Σαλήχ τὸν ἠμειδίσει, βεβαιῶν, ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος ἄ

συνήμον δὲν ἀντιλήφθῃ τὴν παρουσίαν του. Ὁ ἀμοχρῆς Μουσταφᾶς ἔμεινεν ἀνένδοτος καὶ ξανασημαδεύσας, ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ Κίτσηνερ, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὸν ἐκτόχη ἢ βολῆ ἢ πέτυχε μόνον ἐλαφρῶς τὸν ἵππον του κατὰ τὸ στήθος, ἐνθ' ὁ Κίτσηνερ, ἀφοῦ, ὡς λέγεται, ἐκέντησε τὸν ἵππον του πρὸς τὴν διέβηναι τοῦ παραβιολισμοῦ, ἤναγκάσθη κατόπιν νὰ μεταβῆ εἰς τὸ Πυσσαῦρι, ὅταν εἶδαν ὅτι οἱ οὗ λοφῶνοι εἶχον ἐξαφανισθῆ. Ἄγνωστον ποῦ κρυβέντες. Ἐκεῖ ὁ Κίτσηνερ κατήγγειλε τὸ γεγονός καὶ ἐξέβηκεν εἰς τὸν ποικίλον τοῦ χωρίου Ἡρακλῆν Ἰωάννου τὰ κατὰ τὴν ἀπίκτιον, τινίνας μάλιστα, ὅτι εἶδε τῶσαν κατὰ τὴν πρόσωπον τῶν κρυφῶν, ὡστε ἦτο βέβαιος, ὅτι θὰ τοὺς ἀναγνώριζεν, ἐὰν προσήγοντο ἐνώπιον του. Καὶ ὁ μὲν ποικίτης καὶ οἱ Πυσσαῦριτες εἶχον ἄλλή τὴν καλὴν διέθεσιν νὰ ἐπιπέσειν εἰς τὴν ἀπειλήν τῶν δραστῶν, ἀλλ' ἂν ἐπισημοὶ στρατιῶται δὲν ὑπέσταντο εἰς τὰ χωρία καὶ συνεπῶς ἢ καταδικῶς ἦτο ἀδόνατος, ἂν καὶ οἱ χωρικοὶ εἶχαν σοβαροὺς λόγους νὰ ὑποψιάζωνται ποιοὶ ἦσαν οἱ δολοφῶνοι, διότι ἐγνώριζον ὅτι οἱ δύο Τούρκοι φυγόδικοι εὗρισκοντο κατὰ τὸς ἡμέρας ἐκεῖνας εἰς τὴν Ἰσικὴν τῶν περιφέρειαν. Ἠναγκάσθη λοιπὸν ὁ Κίτσηνερ νὰ μεταβῆ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀδῆμον, ὅπου ὑπέσχετο Μουδῆρος ἐκτελεῖν τὴν καταγγελίαν κατ' αὐτοῦ ἀποπειραν.

(Ἀλήθεια, 1 Ἰουλίου 1927)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΙΑ ΠΕΡΙΔΙΑΒΑΣΗ ΣΤΟΝ ΤΥΠΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΓΙΑ ΤΟ «ΠΥΣΣΟΥΡΙ» ΚΑΙ ΤΟ «ΠΙΣΣΟΥΡΙ»

Του Μίμη Σοφοκλέους

Η μελέτη του καθημερινού και περιοδικού Τύπου της Κύπρου στην καταγραφή της Ιστορίας ενός τόπου, όπως το Πισσούρι, είναι απαραίτητη προϋπόθεση γιατί, μέσα από τις στήλες των εφημερίδων μπορεί κανείς να ‘αλιεύσει’ πολλά στοιχεία τα οποία, ενδεχομένως, να έχουν ξεχαστεί από τους ανθρώπους και τα οποία υπήρξαν καθοριστικά για την τύχη του. Μπορεί τέτοιες ειδήσεις, που αφορούν την καθημερινή ζωή, να αποτελούν από μόνες τους ένα είδος Μικρο-ιστορίας, αλλά όταν τοποθετηθούν στη σωστή σειρά και μέσα σε κάποια προοπτική, μπορούν να φωτίσουν περισσότερο την ιστορική εξέλιξη ενός τόπου, φωτίζοντας παράλληλα την Μακρο-ιστορία της Κύπρου. Ο Τύπος, δεν ήταν πάντοτε η «Τέταρτη Εξουσία», αλλά συγκέντρωνε την καθημερινότητα του λαού. Το Πισσούρι εμφανίζεται τακτικά στον Τύπο της Κύπρου μέσα από διάφορα δημοσιεύματα τα οποία αφορούν διάφορες πτυχές της καθημερινής ζωής στο χωριό. Αναφέρεται ως «Πυσσούρι» και «Πισσούρι», ανάλογα με την εποχή και σύμφωνα με την ετυμολογία του Ονόματος (Βόσσορα και Πίσσα). Φαίνεται πως υπήρχε συνεχώς δράση στο Πισσούρι η οποία αφορούσε την ειδησεογραφία της Κύπρου. Τόσο ο όρμος Πισσουρίου όσο και το χωριό το ίδιο, καθώς και η πέριξ του χωριού περιοχή, βρέθηκαν συχνά μέσα στα ιστορικά γεγονότα τα οποία ο Τύπος κατέγραψε με λεπτομέρειες. Η εξαγωγή χαρουπιών από την αποβάθρα του Πισσουρίου παρουσιάζεται τακτικά στον Τύπο.

Έτσι, στο κεφάλαιο αυτό έγινε αφενός, προσπάθεια να γίνει μια σχετική αποδελτίωση διαφόρων ειδήσεων, άρθρων και επιστολών, που εμφανίστηκαν κατά καιρούς στις εφημερίδες και αφετέρου, μια επιλογή η οποία χωρίς να ακολουθείδεν κάποια συγκεκριμένα ποιοτικά κριτήρια, είναι ενδεικτική της καθημερινότητας. Πρόκειται, λοιπόν, για μια “περιδιάβαση” στην ιστορία του Πισσουρίου. όπως την κατέγραψαν οι εφημερίδες. Πολλά αποκόμματα, τα οποία καλύπτουν μια μεγάλη περίοδο της ιστορικής διαδρομής του χωριού, από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι τη δεκαετία του 1980, αναφέρονται στο χωριό είτε ως ‘Πυσσούρι’ είτε ως ‘Πισσούρι’. Και οι δύο γραφές ήταν αποδεκτές. Τώρα έχει επικρατήσει το ‘Πισσούρι’.

Η ειδησεογραφία πυκνώνει ένεκα της παρουσίας του Λόρδου Kitchener στην περιοχή, στις αρχές της Αγγλοκρατίας (όταν έκανε τις τοπογραφικές του μελέτες και χαράξεις). Το Πισσούρι, ένεκα της γεωγραφικής του θέσης, είχε επιλεγεί από τον Kitchener ως μια από τις βάσεις του ανά την Κύπρο. Περίοπτη θέση πήρε, επίσης, το Πισσούρι στον Τύπο κατά τη διάρκεια των Οκτωβριανών του 1931, μια και υπήρξε “θέατρο” κάποιων γεγονότων και το χωριό βρέθηκε στη σκηνή των γεγονότων. Η φυσική του θέση ανάμεσα στην Πάφο και τη Λεμεσό, το έφερνε συχνά στην επικαιρότητα. Πολλές ειδήσεις καλύπτουν.

Η έρευνα είναι απλώς ενδεικτική και δεν εξαντλεί ποσώς την ιστορία του Πισσουρίου. όπως αυτή έχει καταγραφεί στον κυπριακό Τύπο.

bduring the Ottoman and the Colonial periods as well as in regards to Pissouri’s economy, agriculture, religion, and its strategic location. Lord Kitchener was a prominent figure of the times, who drafted the first Cyprus maps and studied its topography. His presence in various newspapers brought Pissouri to the forefront of the media. The reader can find interesting and useful information on all aspects of communal life.

Τῆ φιλομούσῳ καὶ ἀξιεπαίνῳ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐν Πισσουρίῳ κ. Ὀνούφριου Δημητρίου καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς ἐφορίας ἤρξατο ἐν τῇ εἰρημένῃ κώμῃ ἢ οἰκοδόμησις κτιρίου καταλλήλου διὰ δημοτικὴν σχολήν. Ἡ πράξις αὕτη τῶν ἐν Πισσουρίῳ εἶναι ἀνωτέρα παντὸς ἐπαίνου.

(Αλήθεια, 15 Οκτωβρίου 1887)

Καθὰ μαθάνομεν, οἱ ἐν Πισσουρίῳ κ. κ. Σωκρ. Ἡλιάδης, πρόεδρος τῆς ἐφορίας, Ἐρωτόκριτος Ἡλία, Λοῖζος Χ: Γιαννάκη, Εὐστάθιος Παρασκευᾶ καὶ Ὀνούφριος Δημητρίου, ἐφοροὶ τῆς σχολῆς, ἀκαμάτως ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς αὐ-

τῆς καὶ τοῦ χωρίου τῶν. Ἡ φιλομουσία τῶν εἶναι ἀξία δημοσίου ἐπαίνου, ἐλπίζομεν δὲ τὸ παράδειγμα τῶν γὰ μιμηθῶσι καὶ ἄλλοι.

(Αλήθεια, 27 Ιουνίου 1885)

ΕΝ ΠΙΣΣΟΥΡΙΩ

Μεγάλη πανήγυρις καὶ εἰς τὸ Πισσοῦρι καθ' ἃ μᾶς γράφουσιν ἐκεῖθεν. Δοξολογία πανηγυρικῶτάτη, ἐνθουσιώδεις λόγοι τοῦ διδασκάλου προκαλέσαντες ῥίγας συγκινήσεων καὶ ἐνθουσιασμοῦ. Οἱ χωρικοὶ ἐβάκρουν ἐκ συγκινήσεως, καθ' ἃ φίλος παρὰ τὸ εἰς τὴν δοξολογίαν μᾶς ἐπιστέλλει, ἐρριπτον διζιζητωκραυγάζοντες ὑπὲρ τοῦ Πρίγκηπος, τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς ἐνώσεως, τὰ φέσια εἰς τὸν αἴρα.

(Αλήθεια, 23 Δεκεμβρίου 1898)

— Ἡ ὑποκλιτὴ ἐκραγεῖσα εἰς τὴν ἐν Πισσουρίῳ χαρουπαποθήκην τοῦ κ. Γ. Χρυσσοτομίδου ἀπετέφρωσε ὀλόκληρον τὴν ἀποθήκην μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀποθηκευμένων 1600 Κῶν χαρουπιῶν, ἅτινα ἀνήκον εἰς τὸν παρ' ἡμῶν Οἶκον τοῦ κ. Ν. Π. Λαγνίτη. Ἡ τε ἀποθήκη καὶ τὰ χαρούπια ἦσαν ἠσφαλισμένα. Δὲν ἐγνώσθη εἰς τί πῶς μετεδόθη τὸ πῦρ.

(Σάλπιγξ, 17 Ιανουαρίου 1917)

Κύρ. Συντ. τῆς «Ἀληθείας»

Κατὰ τὴν 27ην Ἰουλίου ἐγένοντο ἐν Πισσουρίῳ αἱ ἐξετάσεις τῆς σχολῆς τῆς ὑπὸ τοῦ νεοαποδιδασκάλου κ. Παρασκευᾶ Ἰωάννου διευθυνομέ-

νης· καίτοι τὸ χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ ῥηθεὶς διδάσκαλος διδάσκει, εἶναι ἀναλόγως μικρὸν, ἐν τούτοις εἰλικρινῶς λέγομεν ὅτι ἐξεπλάγτημεν ἰδόντες τὰς γνώσεις πάντων τῶν μαθητῶν καὶ τὴν εὐχέρειαν μεθ' ἧς ἀπήντων εἰς ἐκάστην ἐρώτησιν τῶν παρευρεθέντων συγγαίρομεν ἐκ καρδίας τὸν φιλότιμον νέον ἐπί τῆς εὐσυνειδήσιας, μεθ' ἧς ἐξετέλεσε τὸ ἐπίπικρον αὐτοῦ καθήκον ὡς καὶ τοὺς Πισ-

σουρίους ἐπὶ τῇ καλῇ τύχῃ τοῦ νῦν τύχῳσι τοιοῦτου διδασκάλου· ἀξία παντὸς ἐπαίνου εἶναι οἱ κ. κ. Ὀνούφριος Δημητρίου, Χριστοδουλῆς Παφίτη, Λοῖζος Χ: Ἰωάννου Δημητρίου Παρασκευᾶ διὰ τὰς προσπάθειάς τινων ἡμῶν διατηρήσασαι διδασκαλόν. οἶος εἶναι ὁ κ. Παρασκευᾶς.

Κ.

(Αλήθεια, 18 Αυγούστου 1888)

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ

ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΝΔΡΕΑ
(ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ)

ΕΙΣ ΤΟ ΠΥΣΣΟΥΡΙ
τὴν 20 Σεπτεμβρ., 1928 ν. ἡ.

Φέρεται εἰς γνῶσιν τῶν ἀπανταχοῦ εὐσεβῶν Χριστιανῶν, ὅτι ἡ καθιερωθεῖσα μεγάλη θρησκευτικὴ καὶ ἐμπορικὴ πανήγυρις τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα θὰ λάβῃ χώραν καὶ ἐφέτος κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ εἰς τὸ αὐτὸ περίοπτον καὶ ἀναπεπταμένον μέρος ἔξωθεν τοῦ φερρινύμου ναοῦ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα εἰς τὸ Πυσσούρι.

Ἡ ἐφετεινὴ πανήγυρις θεωρεῖται βέβαιον ὅτι θὰ εἶναι κατὰ πολὺ πολυπληθεστέρα, πρὸς τοῦτο δὲ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Ἐκκλησίας θὰ λάβῃ ἐγκαίρως πάντα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς ἀνετωτέραν διαμονὴν τῶν πανηγυριστῶν καὶ προσκυνητῶν, οἱ ὅποιοι θὰ εὔρουν εἰς τὸ Πυσσούρι πρόθυμον ζελεῖαν καὶ πᾶσαν περιποίησιν χωρὶς καμμίαν ἐπιβάρυνσιν διὰ τὰ ἐμπορεύματά τιν ἐκ μέρους τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοτικῶν ἀρχῶν.

Ἐν Πυσσουρίῳ, 10 Σεπτεμβρ. 1928.

(Ελευθερία, 12 Σεπτεμβρίου 1928)

ΝΑΥΑΓΙΟΝ ΙΣΤΙΟΦΟΡΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΟΥ ΔΙΕΣΩΘΗ

ΔΕΜΕΣΟΣ, 9 Σεπτεμβρίου (Ίδιαιτέρα ανταπόκρισις). -- Τὸ ἱστιοφόρον «Προφήτης Ἡλίας», ἐκτοπίσματος 50 τόνων καὶ ὑπὸ Ἰταλικὴν σημαίαν, ἀποπλεύσαν ἐξ Ἀλεξανδρείας διὰ Καταλλόριζον μετὰ πλήρους φορτίου, μὲ πλοίαρχον τὸν ἐκ Κασσιλλορίζου Ἀντώνιον Γιαννάρδασην καὶ μὲ πλήρωμα ἐξ ναυτῶν καὶ παθὸν βλάβην κατὰ τὸν πλοῦν, κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα Δεμεσσοῦ πρὸς ἐπισκευὴν Ἐπειδὴ ὁμως οἱ εἰδηκοὶ διὰ τὰς τοιαύτας ἐπισκευὰς εὐρίσκοντο εἰς Πάφον, τὸ ἱστιοφόρον τοῦτο ἠναγκάσθη κατὰ τὴν παρελθ. Δευτέραν, ὀδηγούμενον ὑπὸ ρυμουλκοῦ, ν' ἀποπλεύσῃ διὰ Πάφον.

Κατὰ τὸν πλοῦν ὁμως, προσέκρουσεν ἀγνωστὸν πῶς, παρὰ τὴν τοποθεσίαν «Δαχανιά», κειμένην πλησίον τοῦ χωρίου Πισσουρίου, ἐπὶ βράχου καὶ ἐβυθίσθη. Ὀλόκληρον τὸ ἐμπόρευμα, ἀξίας 200 λίτρων, τὸ ὅποιον ἔφερε τὸ ἱστιοφόρον κατεστράφη, οὐδεὶς ὁμως ἐκ τοῦ πληρώματος ἐπαθὲ τι.

(Ελευθερία, 10 Σεπτεμβρίου 1936)

ΔΙΕΞΑΓΕΤΑΙ ΥΠΟ ΑΡΜΟΔΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΕΡΕΥΝΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΙΖΗΣΙΝ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ ΕΙΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΔΕΜΕΣΟΣ, 20 Αυγούστου (Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας). -- Ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Δεμεσοῦ ἀπεστράφη εἰς Πισσοῦρι ἀρμόδιος ὑπάλληλος, ἐν συννοδίῳ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν δημοσίων ὁδῶν, πρὸς ἐξέτασιν ἀφ' ἑνὸς τοῦ ἐδάφους τοῦ ρηθέντος χωρίου, τὸ ὅποιον ὑλέστη καθίζησιν καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν οἰκιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐνεφανίσθησαν ρήγματα συνέκλειε τῆς καθιζήσεως. Διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἶχεν ἐπισκεφθῆ ἠρηγορημένως τὸ ἐν λόγῳ χωρίον καὶ ὁ μηχανικός τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐκ τῶν ἐν λόγῳ ἐνεργειῶν ἐμορφώθη ἡ γνώμη ὅτι, θὰ παρασχεθῆ βοήθεια εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας τῶν οἰκιῶν, αἵτινες ἔχουσιν ὑποστῆ ρήγματα, δι' ἐπισκευὴν αὐτῶν ἢ ἀνεγερσιν γεῶν τοιούτων.

Κατὰ πληροφωρίαν μας, ἡ καθίζησις τοῦ ἐδάφους συνεχίζεται, καθισταμένης οὕτω ἐπισηφοῦς τῆς ἐν κλειστάις οἰκίαις διαμονῆς.

(Ελευθερία, 21 Αυγούστου 1937)

ΔΑΝΕΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

Υπὸ τοῦ Κυπριακοῦ Δανειο-
στικού Ταμείου παρεχωρήθη δά-
νειον 4,700 λιρῶν εἰς τὴν κοι-
νότητα τοῦ χωρίου Πισσοῦρι,
διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ὑδατοπρο-
μηθείας. Ὁ τόκος τοῦ δανείου
εἶναι 4% καὶ ἡ χρονὸς ἀποπλη-
ρωμῆς αὐτοῦ 20 ἔτη.

(Ἔθνος, 12 Μαΐου 1950)

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἄπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ χω-
ρίου Πισσοῦρι, εἰς Γενικὴν σύ-
σκεψιν ἀπεφάσισαν ὅπως ἀπα-
γορεύσουν εἰς ξένους κυνηγούς
νὰ κυνηγοῦν εἰς τὰ κτήματά των.
Οἱ παραβάται θὰ καταγγέλλων-
ται εἰς τὴν Χωροφυλακὴν.

Οἱ κάτοικοι τοῦ
χωρίου Πισσοῦριου.

(Μάχη, 19 Οκτωβρίου 1962)

ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙ ΛΕΜΕΣΟΥ

Εἰς τὸ χωρίον Πισσοῦρι τῆς
Ἐπαρχίας Λεμεσοῦ ἰδρύθη Κυ-
νηγετικός Σύνδεσμος ὑπὸ τὴν
ἐπωνυμίαν «Ἡ Φραγκολίνα»,
ὅστις καὶ προσεχώρησεν εἰς
τὴν δύναμιν τῆς Κυνηγετικῆς
Ὁμοσπονδίας Κύπρου, ΚΟΚ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συνδέ-
σμου ἀπηρτίσθη ἐκ τῶν κ.κ.
Νίκου Μ. Σκουρῆ, Προέδρου,
Κώστα Εὐαγόρα, γραμματέως,
Καρπῆ Ἡλία ταμιά, καὶ Νί-
κου Ἀγαθοκλέους, Κώστ Δ.
Κόκκινου, Κυριάκου Περικλῆ
καὶ Δημητράκη Θεοφάνους,
συμβούλων.

(Αγών, 25 Μαρτίου 1967)

Ο ΛΑΟΣ ΜΑΣ ΕΠΙΜΕΝΕΙ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΙΤΗΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΠΙΣΣΟΥΡΙ, 6 (Τοῦ ἀνταπο-
κριτῆ μας). — Ἐκατὸν σφράντα
κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μας ὑπέ-
γραψαν καὶ ἔστειλαν ὑπόμνημα
στὸν Κυβερνήτη. Μ' αὐτὸ ζη-
τοῦν: 1) Ἐπάνοδο τοῦ Ἀρχιεπι-
σκόπου καὶ τῶν συνεξορίστων
αὐτοῦ. 2) Ἀπόλυση ὄλων τῶν πο-
λιτικῶν κροτουμένων, 3) Κατάρ-
τησις μετρίων ἑκτακτῶν ἀνάγκης
καὶ 4) Διεξαγωγή διαπραγ-

ματεύσεων γιὰ λύση τοῦ Κυπρι-
ακοῦ με δάση τὴν ἀρχὴ τῆς αὐ-
τοδιάθεσης σύμφωνα με τὸ ψήφι-
σμα τοῦ ὌΗΕ. Μεταξὺ τῶν προ-
σώπων ποὺ ὑπέγραψαν συμπερι-
λαμβάνονται ὁ ἱερέας τοῦ χω-
ριοῦ, ἐκκλησιαστικοὶ ἐπίτροποι,
ἐπίτροποι συνεργατικῶν ἰδρυμά-
των καὶ ἄλλων ὀργανώσεων καὶ
διέφοροι ἀντιπροσωπευτικοὶ πα-
ράγοντες.

(Χαραυγὴ, 7 Ιουνίου 1957)

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

Τὰ κορίτσια τῆς Χριστιανικῆς
Κίνησης στὸ Πισσοῦρι θὰ πα-
ρουσιάσουν σήμερον σὲ φιλανθρω-
πικὴ ἀγορὰ εἶδη χειροτεχνίας.
Οἱ εἰσπράξεις θὰ διατεθοῦν γιὰ
τὴν ἀνάγκη τῶν προσφύγων.
Τὴν ἀγορὰ θὰ ἀνοίξει ὁ Μητρο-
πολίτης Πάφου, στὴς 4 τὰ ἀπό-
γευμα, στὴ οἰκίαν τῆς ΟΧΕΝ,
στὸν περίβολο τῆς ἐκκλησίας.

(Χαραυγὴ, 3 Ιανουαρίου 1976)

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗΣ

Η περιοχή «Ραντίδι» στο Πισσούρι
νά απαλλοτριωθεί για γεωργικούς
και κτηνοτροφικούς σκοπούς.

Κατά το χωριό μας, το
Πισσούρι, είναι μια μεγάλη ε-
κταση, κάπου πέντε χιλιάδες
στρέμματα, που λέγεται «Ραντίδι».
Το περισσότερο μέρος της περι-
οχής αυτής ανήκε κάποτε στο
χωριό μας. Απόδειξη ότι παλ-
αίο χωριανοί κατέχουν τίτλους,
που κληρονόμησαν από τους
προπάτορές τους. Όμως από
τόν καιρό που η Κύπρος πέ-
ρασε στα αγγλικά χέρια, η πε-
ριοχή αυτή έγινε κυβερνητική
και αποκαλείται «δάσος». Δέ-
μορεί όμως η περιοχή αυτή να
θεωρηθεί δάσος, γιατί ούτε πεύ-
κα υπάρχουν εκεί, ούτε έλατα,
είτε κελκισσία, ούτε κανένα
άλλο δασικό δέντρο, παρά μόνο
μερικοί θάμνοι, κυρίως σχοιγιές
και αγριελιές. Για την επιτήρη-
ση αυτού του δάσους υπάρχουν
δύο δημοφύλακες.

Πολλές σκέψεις της περιοχής
αυτής θα μπορούσαν να καλλι-
εργηθούν από τους κατοίκους
του χωριού μας, οι όποιοι έτσι
θα εξασφάλιζαν πόρο ζωής, θα
αποκτούσαν δική τους γη, και
δεν θα ήταν αναγκασμένοι να
κομίζουν από τους πλούσιους
συγγενειανούς. Το υπόλοιπο, πά-
ρα, μέρος της περιοχής αυτής
θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί
αά βοσκότοπος για την κτηνο-
τροφία, την οποία έχει τόσοση ά-
νάγκη είμαστε ή κοινότητα μας

ού γενικότερα ο τοπος.

Έδώ πρέπει να υποδειχθεί ότι
από παλαιόν, δηλαδή πριν 40-
50 χρόνια, το Πισσούρι ήταν ε-
πιπλέον τα βασικότερα κτηνοτρο-
φικά χωριά. Τα 7500 των κα-
τέχων τον αποχαιδύταν με την
κτηνοτροφία. Ταίηροχαν βοσκαί-
αυδ είχαν μέχρι χιλιάδες αιγες
και μέχρι 300 πρόβατα. Όσο-
μοτά, άλλωστε, είναι το Πισ-
σούρι για τα θυριάσια χιλιάδι-

Γούρκο, η όποια συνέταξε σχε-
τικόν υπόμνημα, που υπογρά-
φτηκε από 294 πρόσωπα και ε-
πεδόθηκε στο Διοικητή. Όμως
δεν δόθηκε μέχρι τώρα απάν-
τηση σ' αυτό.

Η κυβέρνηση πρέπει να προ-
βεί στη δωρεάν απαλλοτρίωση
της περιοχής αυτής. Η χρήση
αυτή γίνεται σήμερα δεν ε-
ξυπηρετεί κανένα σκοπό. Οι άν-
τικτηνοτροφικοί περιουσιαστές
όδηγησαν στην σημερινή κατά-
σταση, που εισάγουμε σφαχτά
από την Τουρκία! Από την άλ-
λη οι χωρικοί, Έλληνες και
Τούρκοι, έννομένοι, ως συνεχι-
σούν τον αγώνα τους, βέβαια
δεν θα στερηθεί αυτός με την
επιτυχία. Γιατί είναι ένας αγώ-
νας δίκαιος.

Πισσούρι.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

(Ανεξάρτητος, 22 Δεκεμβρίου 1952)

Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΦΟΥ ΕΙΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΠΙΣΣΟΥΡΙ, 4 (Ἐκτάκτου ἀναποκριτοῦ). — Τὴν παρελθούσαν Παρασκευὴν ἐγένετο μεγαλειώδης ὑποδοχὴ εἰς τὸν νέον Μητροπολίτην Πάφου κ. Γεννάδιον. Εἰς τὸν Σταθμὸν Πισσουρίου κατὰ τὴν ἐκεῖθεν διέλευσιν τοῦ πρὸς τὴν Πάφον ἐστῆθησαν ἀψίδες μὲ πανά καὶ συνθήματα, ὡς «Καλῶς ἤλθατε Πανιερώτατε. ἡ κοινότης Πισσουρίου σᾶς καλωσορίζει» κλπ. Τὸν Σεβ. Μητροπολίτην προσεφώνησαν ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου αἰδ. Παπαευριπίδης Ἀντωνίου καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Θ.Ο.Ι. «Ἅγιος Μαυρίκιος» κ. Χριστόδουλος Θεοδώρου. Ὁ Σεβασμιώτατος ἀπήντησεν εὐχαριστῶν.

(Ἐλευθερία, 5 Αυγούστου 1959)

ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑΦΟΡΑΝ ΧΑΡΟΥΠΙΩΝ

ὑπὸ τῆς Συνεργατικῆς Πιστωτικῆς Ἐταιρείας Πισσουρίου ζητοῦνται προσφοραὶ διὰ τὴν μεταφορὰν χιλίων κανταρίων χαρουπιῶν καὶ ἄνω ἐκ Πισσουρίου εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Ἐνώσεως Χαρουπιῶν Λεμεσοῦ μετὰ τῶν ἀχθοφορικῶν. Αἱ προσφοραὶ γίνονται δεκταὶ μέχρι τῆς 8 τρέχοντος μηνός. Ἡ Συνεργατικὴ Πιστωτικὴ Ἐταιρεία Πισσουρίου δὲν εἶναι ὑπόχρεως νὰ δεχθῆ τὴν χαμηλοτέραν ἢ οὐρανῶν ἄλλην προσφορὰν. Οἱ προσφοροδότηι δέον ν' ἀποτείνωνται εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Συνεργατικῆς Πιστωτικῆς Ἐταιρείας Πισσουρίου.

(Ἐλευθερία, 6 Αυγούστου 1953)

ΑΝΕΥΡΕΘΗ ΚΑΙ ΤΡΙΤΗ ΟΒΙΣ ΕΙΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΛΕΜΕΣΟΣ, 11 Ἀπριλίου (Τοῦ ἀναποκριτοῦ μας). — ὑπὸ τῆς Ἀστυνομίας Πισσουρίου ἀνευρέθη καὶ τρίτη ὀβίς βάρους 15 περίπου ὀκάδων, πλήρης ἐκρηκτικῶν ὑλῶν παρὰ τὴν παράλιον τοποθεσίαν «Πέτρα τοῦ Ρωμηοῦ» ἡ ὀβίς θὰ ριφθῆ εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς πρόληψιν ἀπεικταίου.

(Ἐλευθερία, 12 Ἀπριλίου 1938)

Καὶ ἑτέρα πυρκαϊὰ ἐγένετο πρὸ τινῶν ἡμερῶν παρὰ τὸ Πισσοῦριον ἐν τῇ θέσει «Μελάντα» καταστρέψασα ἑκατοντάδας περίπου δένδρων.

Κατὰ τὰς πληροφορίες τῶν εἰδότην, ἡ ἐποδεία τῶν κερατίων ἐφέτος θὰ ὑπερτερῆσῃ κατὰ πολὺ τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους.

(Σάλπιγξ, 22 Ιουνίου 1889)

ΕΠΕΚΤΑΣΙΣ ΦΥΤΕΙΩΝ ΣΟΥΛΤΑΝΙΝΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΛΕΜΕΣΟΣ, 14 (Τῷ ἀνταποκριτῷ μας). Οἱ παραγωγοὶ σουλτανίνης Πισσουρίου ἀναπτύσσουν μεγάλην δραστηριότητα διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν φυτειῶν σουλτανίνης. Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν φυτειῶν ἐργάζονται πέντε ἑλκυστήρες διὰ τὸ σπερματίζειν 200 στρεμμάτων, ὅπου θὰ γίνῃ φύτευσις νέων φυτῶν σουλτανίνης.

Αἱ δαπάναι διὰ τὴν ἀποκομιτὴν τῶν χώρων, τὴν φύτευσιν κλπ. ὑπολογίζεται ὅτι θ' ἀνέλθουν εἰς τὰς 18.000 λίρας. Ἐξ ἄλλου ποσῶν 15.000 λιρῶν περίπου θὰ δαπανηθῇ διὰ τὴν κατασκευὴν δομῶν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ποσῶν αὐτῶν προέρχεται ἀπὸ τὴν σύναψιν δανείων παρὰ τῆς Κεντρικῆς Συνεργατικῆς Τραπεζῆς καὶ τῆς Συνεργατικῆς τοῦ χωρίου. Ἐν ἑκ τῶν σοβαρῶν προβλημάτων τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζουν οἱ παραγωγοὶ σουλτανίνης, εἶναι ἡ ἄλλειψις ὕδατος δι' ἀρδυσιν τῶν φυτειῶν τῶν. Διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος ἔχουν γίνῃ σχετικὰ διαδήματα πρὸς τὸ ἀρμόδιον Κυβερνητικὸν Τμήμα.

(Ελευθερία, 15 Δεκεμβρίου 1966)

Συγκέντρωση παραγωγῶν στο Πισσοῦρι

ΛΕΜΕΣΟΣ (Τῆς ἀνταποκριτριάς μας). Οἱ Ἀγροτικὲς Ὀργανώσεις ΠΕΚ, ΕΚΑ καὶ Ἀγροτικὴ ὁργανώσων συγκέντρωσις τῶν παραγωγῶν ἐπιτραπέζιων σταφυλιῶν τῶν χωριῶν Λεμεσοῦ καὶ Πάφου σήμερον Σάββατον 22.3.86 καὶ ὥρα 6 μ.μ. ἐπὶ τὴν πλατεῖαν τῆς κοινότητος Πισσουρίου.

Σκοπὸς τῆς συγκέντρωσης εἶναι ἡ μελέτη τοῦ προβλήματος τῆς διάθεσης καὶ τῶν τιμῶν τῶν ἐπιτραπέζιων σταφυλιῶν.

(Φιλελεύθερος, 22 Μαρτίου 1986)

ΠΡΟΕΠΩΛΗΘΗ Ἡ ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑ ΣΟΥΛΤΑΝΙΝΑΣ ΤΟΥ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

ΛΕΜΕΣΟΣ, 1 (Τῷ ἀνταποκριτῇ μας). — Πληροφοροῦμαι ὅτι ἡ Συνεργατικὴ Διάθεσις Σουλτανίνης Πισσουρίου ἔκλεισε συμφωνία μετ' ἐνδιαφερόμενον ἐξαγωγέα γιὰ προπώλησιν τῆς προσεχοῦς ἐσοδείας τοῦ προϊόντος τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου.

Σύμφωνα μετὰ τὸν ὅρον τῆς συμφωνίας, οἱ πρῶτοι 600 τόνοι θὰ πληρωθοῦν πρὸς 70 μίλς τὴν ὀκά καὶ ἡ ὑπόλοιπη ποσότης πρὸς 60 μίλς. Τὸ κλεισίμω τῆς συμφωνίας ἰκανοποίησε τοὺς ἐνδιαφερομένους σουλτανινοπαραγωγούς τοῦ χωρίου. Ὅλοι ἐκφράζονται μετ' ἐνθουσιασμό γιὰ τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ ὑπογραμμίζουν τὸν σημαντικὸν ρόλον τῆς ἀλόπτειρης ὑποστήριξης τῶν μελῶν τοῦ πρὸς κάθε ἐνέργειαν καὶ ἔχει σκοπὸν νὰ περιφρουρήσῃ τὰ συμφέροντα τῶν σουλτανινοπαραγωγῶν.

(Χαραυγή, 2 Ιουνίου 1966)

ΖΗΜΙΕΣ ΣΕ ΑΜΠΕΛΙΑ ΑΠΟ ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΑΙΤΙΕΣ

ΛΕΜΕΣΟΣ, 18 (Τῷ ἀνταποκριτῇ μας). — Τὴν νύκτα τῆς περ. Τετάρτης προκλήθηκαν μεγάλες ζημιές εἰς ἀμπέλια ἐπιτραπέζιων σταφυλιῶν, ἐπὶ τῆς περιοχῆς Παροαμάλου, Αἰδίου καὶ Πισσουρίου, ἀπὸ ἀγνωστέων αἰτιῶν.

Στὴς περιοχὰς αὐτὰς ἔχουν πλεονάζει, ὅλοι οἱ βλαστοὶ τῶν ἀμπελιῶν ἔχουν ἐκτραπῆ, μετ' ἀποτέλεσμα νὰ καταστρέφεται ὅλη ἡ παραγωγή.

Πλὴν ἀντιπροσωπεῖα πλεονάζοντων ἀμπελοφυτῶν, πού οἱ πλείστοι εἶναι πρόσφατοι, ἐπισκέφθηκε σήμερον (γῆρας) τὰ χωριά τῆς ΕΚΑ καὶ ἐξέφρασε θλίψη καὶ ἀπογοήτευσιν γιὰ τὴν καταστροφὴν.

Τὸ Ἐπαρχικὸν Συμβούλιον τῆς ΕΚΑ μετ' τηλεγράφημά του πρὸς τὸν ὑπουργὸν Γεωργίας

(Χαραυγή, 19 Ἀπριλίου 1980)

Η ΠΡΩΤΗ ΕΞΑΓΩΓΗ ΕΦΕΤΕΙΝΗΣ ΣΟΥΛΤΑΝΙΝΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ

Τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον γαπῶν προϊόντων Κύπρου διευρύνεται καὶ ὁργανοῦται ἐπὶ διεθνῶς παραδεγεγμένων δόσεων. Ἡδὴ οἱ Συνεργατικοὶ Ὄργανισμοὶ «ΣΕΔΙ-ΓΕΠ» προέβησαν εἰς τὴν πρώτην ἀποστολὴν Κυπριακῶν σταφυλῶν τοῦ ἔτους, παραγωγῆς τῶν μελῶν τῆς Συνεργατικῆς Ἐνώσεως Ἀμπελουργῶν Πισσοῦρι.

Εἰδικῶς γουλιὸν ἀεροπλάνον παρέλαβε διὰ τὴν ἐυρωπαϊκὴν ἀγορὰν τὰς πρώτας ποσότητας σταφυλῶν. Θὰ ἀκολουθήσῃ συνεχεῖς ἀποστολαὶ τόσο δι' ἀεροπλάνων ὅσον καὶ διὰ πλοίων - ψυγείων, αἱ δὲ ἐπιτυχθεῖσαι τιμαὶ θεωροῦνται πολὺ ἱκανοποιητικαί.

(Φιλελεύθερος, 24 Ιουνίου 1970)

ΚΟΙΝΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΑΡΣΟΣ ΚΑΙ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΛΕΜΕΣΟΣ, 2 (Τοῦ ἀνταποκριτῆ μας). — Χθὲς ἐπρόκειτο νὰ γίνων ἐκλογὲς γιὰ τὴν ἀνάδειξη Συμβουλίων Ἀνάπτυξης στὸ Ἄρσος καὶ τὸ Πισσοῦρι. Χάση στὸ πνεῦμα τῆς συνεργασίας ποὺ ἐπεκράτησε μεταξύ τῶν κατοίκων, τόσο τοῦ πρώτου ὅσο καὶ τοῦ δευτέρου χωριοῦ, ἀνεδείχθησαν ὁμόφωνα σὰν μέλη τοῦ Συμβουλίου στὸ Ἄρσος οἱ κ.κ. Μιχάλης Ἡλιάδης, Θεοκῆς Νεάρχου καὶ Ἀργύρης Μαλάς καὶ στὸ Πισσοῦρι οἱ κ.κ. Γεώργιος Δ. Παπαδέπουλος, Θεοχάρης Λαζάρου καὶ Γεώργιος Ἀλκιδιάδης.

(Χαραυγὴ, 4 Δεκεμβρίου 1963)

ΑΡΧΙΖΕΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΑΡΧΙΖΕΙ σε ἓνα περίπου μῆνα τὸ ἔργο τῆς διαμόρφωσης - εξωραϊσμοῦ τῆς πλατείας στο Πισσοῦρι, τὸ ὁποῖο θα στοιχίσει γύρω στις £260,000 καὶ αναμένεται νὰ ολοκληρωθεῖ καὶ παραδοθεῖ στὴν κοινότητα τὸν ἐρχόμενον Οκτώβρη.

Τα σχετικά συμβόλαια υπογράφηκαν χθὲς ἀπὸ τὸ διευθυντὴ τοῦ Γμήματος Πολεοδομίας καὶ Οικήσεως κ. Γεώργιο Κασάπη καὶ τὸν κ. Ανδρέα Δράκο, τῆς

εταιρείας «ΦΟΙΝΙΞ».

Σε γενικὲς γραμμὲς τὸ ἔργο περιλαμβάνει πεζοδρομοποίηση τῆς πλατείας καὶ τῶν γειτονικῶν δρόμων, καὶ τὴ δημιουργία χώρων γιὰ ἐκδηλώσεις. Τὸ ἔργο ἀποτελεῖ μίαν προσπάθειαν γενικῆς ἀναβάθμισης τῆς πλατείας σε θέματα ἐμφάνισης, λειτουργικότητας καὶ χρήσης (τὸ σχεδιάγραμμα δημοσίευσε κατ' ἀποκλειστικότητα ὁ Φιλελεύθερος τῆς Κυριακῆς).

(Φιλελεύθερος, 9 Δεκεμβρίου 1992)

THE GRAPHIC

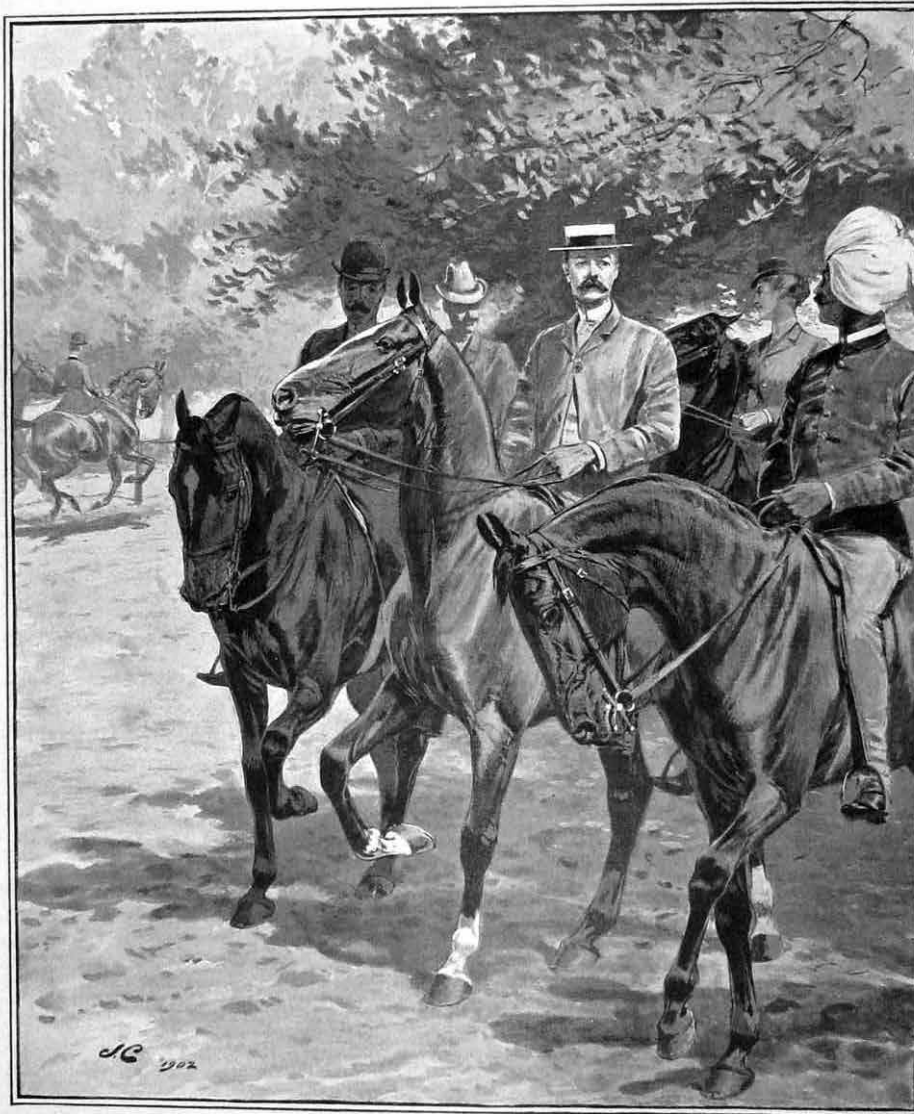
AN ILLUSTRATED WEEKLY NEWSPAPER

No. 1705.—Vol. LXXVI
Registered as a Newspaper

SATURDAY, AUGUST 2, 1902

WITH EXTRA SUPPLEMENT!
"Lord George Hamilton"

PRICE SIXPENCE
By Post, 6½d.

LORD KITCHENER AND ONE OF OUR INDIAN GUIDES IN BOTTEN ROW
THE PIPING TIMES OF PEACE
DRAWN BY JOHN CHARLTON

“Εργαζόμενος ως ειποιήθη, εις την σχεδιαγράφησιν της Νήσου ο Κίτσηνερ ευρίσκετο πρῶϊαν τινά παρά το Πισσούρι εις τους πρόποδας κάποιου εκεί λόφου, γνωστοῦ ὑπό την επωνυμίαν ‘Στρογγυλολάονο’. Ἦτο ἐφιππος ἐπὶ λευκοῦ ἵππου και ησχολεῖτο χωρὶς να κατεβῆ του ζῶου λαμβάνων μερικὰς σημειώσεις. Ἐπὶ του λόφου ἐκεῖνου ευρίσκοντο κρυμμένοι δύο φυγοδικούντες... Ὅταν οἱ δύο οὔτοι φυγόδικοι εἶδαν τον Ἀγγλον ἀξιωματικόν τον ἐξέλαβαν ως αστυνόμον...”.

Περιγραφή της εφημερίδας ‘Ἀλήθεια’ της Λεμεσοῦ στο φύλλο της 1ης Ιουλίου 1927, για την απόπειρα φόνου εναντίον του Λόρδου Kitchener, όταν εκείνος βρισκόταν στο Πισσούρι, για τη χαρτογράφηση της Κύπρου.

A CYPRUS BULLET THAT MIGHT HAVE CHANGED HISTORY

On December 5th, 1882, exactly fifty-four years ago to a day, Lieutenant H.H. Kitchener, then Director of Surveys, Cyprus, whilst riding across a field at Pissouri, near the Limassol district, was shot at. It is curious to reflect that had the villager's aim been straighter, a rather obscure young Lieutenant in the Royal Engineers would have been killed. Instead of which, owing to inferior marksmanship, the obscure lieutenant rose to be Field Marshal Earl Kitchener of Khartoum, one of the greatest soldiers England has ever seen.

This appears to have caused but little interest in the Island. The «Cyprus Herald» of December 7th refers to the happening in a small paragraph sandwiched in between two other items of local news. One, above, that Pietro, a Maltese, had been sentenced to three months hard labour, whilst the other below, is a peevish note from the Editor, entitled «A public nuisance», and requesting the police to deal with «the senseless shouting and yelling of drunken men from the streets.»

A photo of Earl Kitchener (then Mr Kitchener), taken during his Cyprus days.

Μία φωτογραφία τοῦ Κόμητος Κίτσεναρ (τότε κ. Κίτσεναρ) ληφθεῖσα κατὰ τὴν ἐν Κύπρῳ διαμονὴν του:

(Cyprus Mail, 5 Δεκεμβρίου 1936)

Η Ροδού Μαυρουδή στέκεται περήφανη δίπλα στον παλιό μύλο του Νικολή.
Το Πισσούρι των αναμνήσεων και της καρδιάς μας.
Πηγή: Κυριάκος Φουτάς

Chapter 2 concerns itself with the constructed environment of Pissouri, in both the natural and manmade environment. There are 12 subchapters, with writings on various integral features of Pissouri, namely topography, architecture, the town's reservoir, the refurbishment of the reservoir, a central house of Pissouri, public buildings, irrigation, the Council President, the past and future of the village and its rural

constables. In unit 1, Kyriakos Foutas compiled more than 700 names of places in the region. Through these, the reader can understand the cultural periods of Pissouri, e.g. Medieval, Venetian, Ottoman. In unit 2, professor Panos Razis gives the life and times of Neoclis S. Antoniadis, who served the community as mouchtar from 1931 to 1981. In unit 3, Kyriakos Foutas gives an account

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΤΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΟΥ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

του Κυριάκου Φουτά
Μηχανικού Δομικών Έργων-Πολεοδόμου

Τα τοπωνύμια ή αλλιώς περιοχές ή τοποθεσίες της κοινότητας Πισσουρίου, φαίνεται να απαριθμούνται πέραν των 400 και λιγότερες των 796. Τα τοπωνύμια χρησιμοποιούνταν και ακόμη χρησιμοποιούνται από τον καθένα μας για να προσδιορίσουμε κάτι γεωγραφικά. Τα τοπωνύμια φαίνεται πως ήταν ο πρόγονος των σημερινών ενοριών ή γειτονιών καθότι καθορίζουν κάτι δισδιάστατα αντί σημειακά όπως η Οδός και Αριθμός. Η μοναδικότητα αυτών ήταν καθοριστικής σημασίας καθώς εξυπηρετούσε στην ορθότητα και ακρίβεια της γεωγραφικής αναφοράς.

Η ονοματολογία των τοπωνυμίων πηγάζει κυρίως από:

1. Πρόσωπα που έζησαν σε μια περιοχή για μεγάλο χρονικό διάστημα ή είχαν μεγάλες ιδιοκτητες περιουσίες σε μια περιοχή ή απλά τις κατείχαν όπως η περιοχή 'Χατζή Αλής'
2. Πρόσωπα τα οποία δραστηριοποιήθηκαν έντονα σε μια περιοχή για εμπορικούς ή άλλους σκοπούς όπως οι 'Μάντρες του Μεττούρη'
3. Ονόματα ζώων τα οποία η περιοχή ή φιλοξενούσε για κάποιο λόγο ή θύμιζε έντονα τη μορφή τους στο μυαλό του περιηγητή όπως η 'Πλευρά του Γάρου' και η 'Γαουρόμαντρα'
4. Ονόματα αντικειμένων ή και φυτών/θάμνων όπως η 'Ακανθόπετρες'
5. Χρώματα και υλικά που δεσπόζουνε την περιοχή όπως ο 'Μαυρόροτσος' και 'Κοτσινόκρεμος'
6. Αόριστα ονόματα τα οποία αντίγραφαν από άλλες περιοχές της Κύπρου και όμως ήταν συνδεδεμένα με άλλους τρόπους ζωής ή και ιστορικά γεγονότα.
7. Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής όπως το 'Στροτζιλολάονο' και το 'Αρκάτζι της Σσίλλας'
8. Πρόσωπα άρρηκτα συνδεδεμένα με την τα θρησκευτικές προτιμήσεις των κατοίκων όπως ο 'Άγιος Ηλίας', η 'Αγία Ελένη' και ο 'Άγιος Μαυρίκιος'

Στο σύστημα μηχανογράφησης που έχει αναπτυχθεί από το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας για την διοικητική περιοχή της κοινότητας Πισσουρίου, παρουσιάζονται τα πιο κάτω επτακόσια ενενήντα έξι (797) τοπωνύμια. Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλά εξ αυτών είναι αμφισβητούμενα λόγω πιθανόν ορθογραφικών λαθών, αναγραμματισμών και εσφαλμένων διατυπώσεων και μετατροπής τους από τους

of Kyriakos Mavroudis, who served the community as rural constable from the 1950s onwards. In unit 4, the architect Niki Pericleous Georgiou explores the architecture of Pissouri, especially the way many old buildings were refurbished. An example of such buildings is the St. Andrews church. In units 5 and 6, the subject matter is the refurbishment of the old Linidia reservoir, described by the architect Lazaros Lazarou. In unit 7, Anthimos Mettouris describes the history of the Vladimiros Ioakim Mansion, which overtops the central square of Pissouri. In unit 8, there is a photographic presentation of all the important public buildings of Pissouri, as they were in the past and as they appear today, after going through renovation. A characteristic example is the police station, at the entrance of the village.

Λατινικούς Χαρακτήρες -με τους οποίες αρχικά αναγράφηκαν στους χωρομετρικούς χάρτες- σε Ελληνικούς αλλά και άλλων λαθών που φαίνεται να προέκυψαν κατά την μηχανογράφηση αυτών. Ενισχυτικό αυτού, αποτελεί το γεγονός ότι ο αριθμός των τοπωνυμίων που αναγράφονται στους έντυπους χωρομετρικούς χάρτες είναι μόνο τετρακόσια (400). Ο τελευταίος αριθμός όμως έχει και αυτός το σφάλμα του καθότι στους χάρτες αυτούς δεν αναγράφονται όλα τα τοπωνύμια όπως λόγω χάρη η περιοχή 'Πλευρά του Γάρου', γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο πραγματικός αριθμός των τοπωνυμίων είναι μεταξύ των 400 και των 797!

Η κατάληξη -ούριν φανερώνει υποκορισμόν και Πισσούρι = τόπος που παράγει μικρήν ποσότητα πίσσας. Στα χρόνια της Φραγκοκρατίας είναι γνωστό πως έβγαζαν πίσσα στην περιοχή αυτή γιατί υπήρχαν πυκνά δάση από πεύκα, και μερικά από τα δασωμένα εκείνα μέρη υπάρχουν και σήμερα. Πισσερός λέγεται γενικά κάθε τόπος που παράγει ή είναι γεμάτος πίσσα και από το πισσερός σχηματίστηκε το υποκοριστικό Πισσούριν.

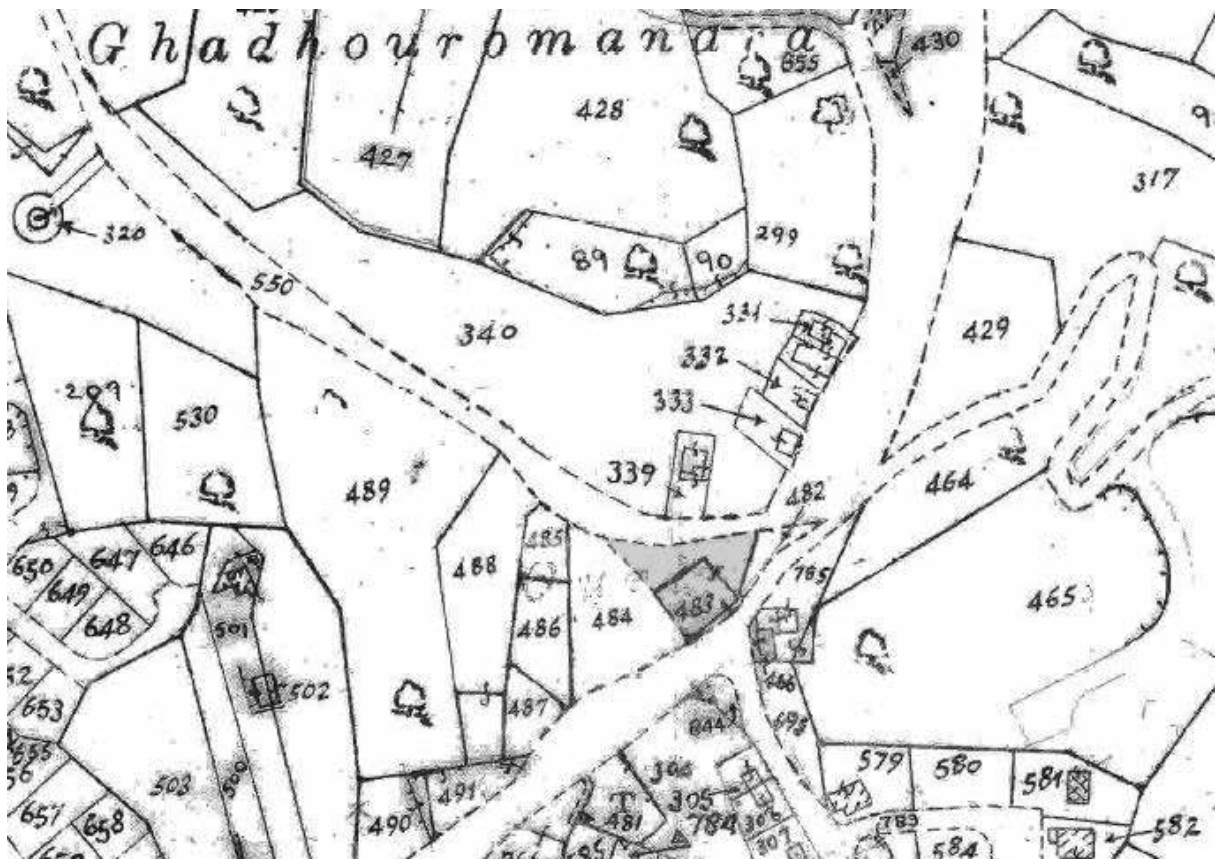
Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και Πολιτείες της Κύπρου*, Λευκωσία, 1961, σελ.204-205.

Μια σημερινή εικόνα από το Πισσούρι.
A view of Pissouri. The bay.

ΑΠΟΘΗΚΕΣ
ΑΒΡΑΣΤΗ
ΑΓ.ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΑΓ.ΓΙΩΡΚΗΣ
ΑΓ.ΕΛΕΝΗ
ΑΓ.ΗΛΙΑΣ
ΑΓΑΘΟΣ
ΑΓΓΕΛΟΥ
ΑΓΓΕΛΟΥΔΙΑ
ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ
ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΑΓΙΟΣ ΗΛΙΑ
ΑΓΙΟΣ ΗΛΙΑΣ
ΑΓΙΟΣ ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ
ΑΗ ΗΛΙΑΣ
ΑΘΑΣΙΑ
ΑΘΑΣΙΕΣ
ΑΘΑΣΣΙΕΣ
ΑΘΑΣΣΟΥΔΙ
ΑΚΑΘΟΣ
ΑΚΑΝΘΟΠΕΤΡΑ
ΑΚΑΝΘΟΣ
ΑΚΟΝΟΠΕΤΡΑ
ΑΛΙΓΚΡΙΔΙΑ
ΑΛΙΚΟΣ
ΑΛΜΗΝΙΔΙΑ
ΑΛΜΙΡΙΔΗΣ
ΑΛΜΥΡΗ
ΑΛΜΥΡΙΔΗ
ΑΛΜΥΡΙΔΙΑ
ΑΛΟΥΠΟΤΡΥΠΗΣ
ΑΜΠΕΛΑΤΖΙΑ
ΑΜΠΕΛΙ
ΑΜΠΕΛΙΑ
ΑΜΠΕΛΙΟ
ΑΜΠΕΛΟΥΔΙ
ΑΜΠΕΛΟΥΔΙΑ
ΑΝΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΑΝΑΓΚΗ
ΑΝΑΩ ΠΑΙΔΙΑ
ΑΝΓΚΑ
ΑΝΓΚΟΣ
ΑΝΚΑΝΘΟΣ
ΑΝΤΡΟΝΙΕΣ
ΑΝΤΡΟΥΚΛΙΑ
ΑΝΤΡΟΥΚΛΙΕΣ

ΑΝΤΡΟΥΚΛΙΝ
ΑΝΤΡΟΥΝΙΔΕΣ
ΑΝΤΡΟΥΝΙΕΣ
ΑΝΩ ΠΑΙΔΙΑ
ΑΝΩ ΠΕΔΙΑ
ΑΝΩ ΠΗΔΙΑΣ
ΑΝΩΓΕΙΑ
ΑΝΩΠΕΔΙΑ
ΑΟΡΑΤΟΣ
ΑΠΟΘΗΚΕΣ
ΑΡΓΑΚΙ ΤΗΣ ΜΟΣΙΛΙΑΣ
ΑΡΓΑΚΙ ΤΗΣ ΜΟΣΦΙΛΙΑΣ
ΑΡΓΑΚΙ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ
ΑΡΓΑΚΙ ΤΟΥ ΧΟΙΡΟΥ
ΑΡΚΑ
ΑΡΚΑ - ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΑΡΚΑΤΖΙΗ ΤΗΣ ΜΟΣΦΙΛΙΑΣ
ΑΡΚΑΤΖΙΗ ΤΗΣ ΣΚΥΛΑΣ
ΑΡΚΑΤΖΙΗΝ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ
ΑΡΚΟΥ
ΑΡΜΙΝΙΔΙΑ
ΑΡΜΙΡΙΔΗΣ
ΑΡΜΙΡΙΔΙΑ
ΑΡΜΥΡΗ
ΑΣΠΡΕΣ
ΑΣΠΡΗ
ΑΣΠΡΗΣ
ΑΣΠΡΟ
ΑΣΠΡΟΓΗ
ΑΣΠΡΟΙ
ΑΣΠΡΟΚΡΕΜΜΟΣ
ΑΣΠΡΟΣ
ΑΣΠΡΟΥΣ
ΑΤΟΦΟΥΛΙΑ
ΑΤΣΙΚΟΣΠΗΛΙΟΣ
ΑΤΣΟΥΠΟΣΠΗΛΙΕΣ
ΑΤΣΟΥΠΟΣΠΗΛΙΟΣ
ΑΤΣΟΥΠΟΣΠΗΛΙΟΥΣ
ΑΤΣΟΥΠΟΣΠΗΛΙΟΣ
ΒΑΒΑΔΕΣ
ΒΑΖΑΝΙΔΕΣ
ΒΑΛΑΝΙΑ
ΒΑΛΑΝΙΔΕΣ
ΒΑΝΑΓΙΑΝΝΙΔΕΣ
ΒΑΝΕΖΑΝΙΕΣ
ΒΑΝΤΖΑΝΙΔΕΣ

Τοπογραφικό της περιοχής.

ΒΑΡΝΑΒΑΣ
ΒΑΤΖΑΝΙΔΕΣ
ΒΑΦΤΙΣΑΝΙΔΕΣ
ΒΕΛΟΝΕΣ
ΒΕΛΟΝΗΣ
ΒΕΛΟΝΙΔΕΣ
ΒΕΛΟΝΙΔΗΣ
ΒΕΛΟΝΙΕΣ
ΒΙΚΛΑ
ΒΙΚΛΑ - ΚΑΨΑΛΗ
ΒΙΚΛΑ - ΠΟΤΗΡΚΑ
ΒΙΚΛΑ
ΒΙΚΛΙ
ΒΙΚΛΙΑ
ΒΙΚΛΙΝ
ΒΛΕΣΙΔΙΑ
ΒΛΙΔΙΣΙΑ
ΒΟΚΟΛΟΜΑΝΤΡΑ
ΒΟΚΟΛΟΜΑΝΤΡΕΣ
ΒΟΝΝΙΣΑΝΙΔΕΣ
ΒΟΥΚΟΛΟΜΑΝΔΡΑ
ΒΟΥΚΟΛΟΜΑΝΤΡΑ
ΒΟΥΝΑΡΙ
ΒΟΥΝΝΑΡΙ
ΒΟΥΠΙΑ
ΒΟΥΠΠΕΣ
ΒΟΥΠΠΙΑ
ΒΟΥΠΠΟΣ
ΒΟΥΠΠΟΣ ΤΟΥ ΛΙΟΡΚΟΥ
ΒΟΥΠΠΟΣ ΤΟΥ ΜΗΛΙΑ
ΒΟΥΠΠΟΣ ΤΟΥ ΣΑΓΙΑ
ΒΟΥΠΠΟΣ-ΚΡΕΜΜΟΥΔΙΑ
ΒΟΥΡΝΑ
ΒΟΥΡΝΙΑ
ΒΡΑΣΙΕΛΛΑ
ΒΡΙΣΣΙΔΙΑ
ΒΡΟΝΤΟΛΑΤΖΙΗ
ΒΡΟΝΤΟΛΑΤΣΙΝ
ΒΡΟΤΕΛΑΤΖΙΝ
ΒΡΥΣΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥ
ΒΡΥΣΙΔΙ
ΒΥΖΑΚΙΑ
ΒΥΖΑΤΖΙΑ
ΒΩΚΟΛΟΜΑΝΤΡΑ
ΓΑΔΟΥΡΟΜΑΝΔΡΑ
ΓΑΔΟΥΡΟΜΑΝΤΡΑ

ΓΑΔΟΥΡΟΜΑΝΤΡΕΣ
ΓΑΙΔΟΥΡΟΜΑΝΤΡΑ
ΓΑΙΔΟΥΡΟΜΑΝΤΡΕΣ
ΓΑΛΙΜΝΗ
ΓΕΡΟΛΙΜΝΗ
ΓΕΦΥΡΚΑ
ΓΙΑΛΟΣ
ΓΙΑΛΟΦΑΝΙΑΣ
ΓΙΟΣΟΥΦΙΣ
ΓΙΟΥΣΟΥΦΗΣ
ΓΙΟΥΣΣΟΥΦΗΣ
ΓΙΟΦΥΡΚΑ
ΓΟΡΟ
ΓΟΥΠΠΙΝ
ΓΟΥΠΠΟΣ
ΓΟΥΣΟΥΦΙ
ΓΩΝΙΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΗΛΙΑ
ΔΙΓΕΝΗΣ
ΔΙΓΕΝΙΕΣ
ΔΙΕΝΙΕΣ
ΔΙΕΡΟΜΥΛΙ
ΔΙΟΝΙΕΣ
ΔΙΠΛΟΚΟΙΛΑΔΑ
ΔΙΠΛΟΚΟΙΛΑΔΕΣ
ΔΙΠΛΟΚΟΙΛΑΔΟΥ
ΕΓΚΛΗΣΤΡΙ
ΕΚΛΙΣΤΡΟΝ
ΕΛΙΑ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ
ΕΛΙΟΥΔΙΑ
ΕΜΠΡΙΜΟΣ
ΕΜΠΡΙΜΟΣ-ΚΟΝΝΙΕΣ
ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ
ΕΞΑΛΩΝΑ
ΕΞΩ ΛΙΜΝΕΣ
ΕΞΩ ΛΙΜΝΗ
ΕΞΩ ΛΙΜΝΙ
ΕΥΡΕΤΗ
ΖΑΦΙΝΑ
ΖΗΜΝΟΥ
ΖΟΦΙΡΑ
ΚΑΒΑΔΕΣ
ΚΑΒΑΕΣ
ΚΑΒΑΚΕΣ
ΚΑΒΑΤΖΙΑ
ΚΑΚΟΡΟΤΣΟΥΣ
ΚΑΛΑΜΙΟΝΑ

ΚΑΛΑΜΟΝΑΣ
ΚΑΛΑΜΟΝΟΥΔΙ
ΚΑΛΑΜΟΝΟΥΔΙΑ
ΚΑΛΑΜΟΥΔΙΑ
ΚΑΛΑΜΩΝΑΣ
ΚΑΛΟΓΕΡΗΣ
ΚΑΛΟΓΕΡΟΙ
ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ
ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ
ΚΑΛΟΗΡΟΥΣ
ΚΑΛΟΝΟΥΔΙΑ
ΚΑΜΑΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΑΜΑΡΟΣΤΡΑΤΑ
ΚΑΜΑΡΟΤΣΟΣ
ΚΑΜΗΛΟΜΑΝΤΡΑ
ΚΑΜΗΛΟΣΤΡΑΤΑ
ΚΑΜΙΛΟΣΤΡΑΤΑ
ΚΑΜΠΟΣ - ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ
ΚΑΜΠΟΣ
ΚΑΜΠΟΣ ΤΟΥ ΑΓ. ΛΙΕΡΟΥ
ΚΑΜΠΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΙΕΡΟΥ
ΚΑΜΠΟΥΣ
ΚΑΝΑΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΑΝΝΑΒΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΑΝΝΑΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΑΝΝΟΥΡΕΣ
ΚΑΝΤΑΤΖΙΕΣ
ΚΑΡΑ ΜΑΝΤΗΛΙ
ΚΑΡΑΜΑΝΤΗΛΙΔΕΣ
ΚΑΡΑΔΕΣ
ΚΑΡΑΜΑΝΤΗΛΗ
ΚΑΡΑΜΑΝΤΗΛΗΣ
ΚΑΡΑΜΑΝΤΗΛΙ
ΚΑΡΑΜΑΝΤΗΛΙΔΕΣ
ΚΑΡΑΜΟΝΤΗΛΗΣ
ΚΑΡΑΤΕΣ
ΚΑΡΙΝΑΣ
ΚΑΡΝΙΛΟΣΤΡΑΤΑ
ΚΑΤΑΓΗΕΣ
ΚΑΤΑΓΙΕΣ
ΚΑΤΟΥΡΟΜΑΝΔΡΑ
ΚΑΤΣΙΔΕΣ
ΚΑΤΩ ΚΑΜΠΟΣ
ΚΑΤΩ ΚΟΥΝΤΟΥΡΕΣ
ΚΑΤΩ ΝΙΣΗΡΙΔΕΣ
ΚΑΤΩ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΚΑΥΚΑΛΙΑ
ΚΑΥΚΑΛΛΑ
ΚΑΦΚΑΛΑ
ΚΑΨΑΛΗ
ΚΑΨΑΛΙ
ΚΑΨΑΛΙΑ
ΚΑΨΑΛΙΝ
ΚΑΨΑΛΙΝ - ΚΑΒΑΤΖΙΗ
ΚΑΨΑΛΙΟ
ΚΑΨΑΛΙ-ΦΡΑΚΤΗ
ΚΕΝΚΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΕΠΑΛΟΣ
ΚΕΦΑΛΟΣ
ΚΛΑΒΑΣ
ΚΛΑΔΟΣ
ΚΛΑΔΟΥΣ
ΚΛΑΝΝΟΚΟΥΤΣΙΗ
ΚΛΑΝΟΚΟΥΤΖΙΗ
ΚΛΑΟΣ
ΚΛΑΨΙΔΕΣ
ΚΟΙΛΑΔΑ
ΚΟΙΛΑΔΕΣ
ΚΟΙΛΑΔΙ
ΚΟΙΛΑΔΙ ΤΗΣ ΚΟΥΦΗΣ
ΚΟΙΛΑΔΙ ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΥ
ΚΟΙΛΑΔΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΚΟΥ
ΚΟΙΛΑΔΙΑ
ΚΟΙΛΑΔΙΑ ΤΟΥ ΑΠΠΗ
ΚΟΙΛΙΑΡΟΣ
ΚΟΙΝΝΟΥΡΕΣ
ΚΟΙΝΟΥΡΑ
ΚΟΙΝΟΥΡΕΣ
ΚΟΙΝΟΥΣΑ
ΚΟΚΚΙΝΑ
ΚΟΚΚΙΝΑΔΙ
ΚΟΚΚΙΝΑΔΙΑ
ΚΟΚΚΙΝΟΓΗ
ΚΟΚΚΙΝΟΓΚΡΕΜΜΟΣ
ΚΟΚΚΙΝΟΚΑΜΠΟΣ
ΚΟΚΚΙΝΟΚΡΕΜΜΟΣ
ΚΟΚΚΙΝΟΜΑΝΤΡΑ
ΚΟΚΚΙΝΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΟΚΚΙΝΟΣ
ΚΟΚΚΙΝΟΥ
ΚΟΚΚΙΝΟΦΡΑΚΤΗ
ΚΟΚΚΙΝΟΦΡΑΧΤΗ

ΚΟΚΚΟΝΟΜΑΝΤΡΑ
ΚΟΚΚΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΟΚΝΙΑΔΙΑ
ΚΟΚΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΟΛΕΠΙΑ
ΚΟΛΛΑΤΖΙΕΣ
ΚΟΛΛΑΤΣΗΣ
ΚΟΛΛΑΤΣΙΕΣ
ΚΟΛΥΜΒΟΙ
ΚΟΛΥΜΠΙ
ΚΟΛΥΜΠΟΣ
ΚΟΛΥΜΠΟΣ-ΜΕΡΣΙΝΟΥΔΙΑ
ΚΟΝΙΖΕΡΑ
ΚΟΝΙΖΕΡΟ
ΚΟΝΙΖΕΡΟΝ
ΚΟΝΝΑΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΟΝΝΕΣ
ΚΟΝΝΙΔΕΣ
ΚΟΝΝΙΕΣ
ΚΟΝΝΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΟΝΝΟΣ
ΚΟΝΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ
ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟΝ
ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ (ΦΡΑΚΤΗ)
ΚΟΝΤΑΡΑΤΕΝΑ
ΚΟΝΤΑΡΑΤΕΝΕΣ
ΚΟΝΤΑΡΑΤΕΣ
ΚΟΝΤΟΛΑΤΣΙΗΝ
ΚΟΝΤΥΛΟΣ
ΚΟΠΡΙΣΤΑ
ΚΟΠΡΙΣΤΟ
ΚΟΠΡΙΣΤΟΣ
ΚΟΠΡΟΛΕΠΡΑ
ΚΟΠΡΟΛΕΠΡΕΣ
ΚΟΠΡΟΛΕΠΡΙΕΣ
ΚΟΡΑΚΑ
ΚΟΡΑΚΑΣ
ΚΟΡΚΟΝΑ
ΚΟΡΚΟΝΑΣ
ΚΟΣΙΕΣ
ΚΟΣΣΙΕΣ
ΚΟΣΣΙΕΣ - ΚΑΡΑΘΟΗΣ
ΚΟΥΒΑΔΕΣ
ΚΟΥΔΕΛΛΟΜΑΝΤΡΕΣ
ΚΟΥΔΕΛΛΟΜΑΝΔΡΑ

ΚΟΥΔΕΛΛΟΜΑΝΔΡΕΣ
ΚΟΥΔΕΛΛΟΜΑΝΤΡΑ
ΚΟΥΔΕΛΛΟΜΑΝΤΡΕΣ
ΚΟΥΔΕΛΛΟΣ
ΚΟΥΔΕΛΟΜΑΝΔΡΑ
ΚΟΥΔΕΛΟΜΑΝΤΡΑ
ΚΟΥΔΕΛΟΣ
ΚΟΥΖΑΛΕΝΑ
ΚΟΥΖΑΛΕΡΑ
ΚΟΥΖΑΛΕΡΟ
ΚΟΥΚΑΟΥΝΙΣΤΡΑ
ΚΟΥΚΚΙΣΤΡΑ
ΚΟΥΚΚΟΥΙΣΤΡΑ
ΚΟΥΚΚΟΥΠΙΣΤΡΑ
ΚΟΥΚΚΟΥΡΙΣΤΡΑ
ΚΟΥΚΚΟΥΡΙΣΤΡΑΣ
ΚΟΥΚΟΡΟΤΣΟΣ
ΚΟΥΚΟΥΙΣΤΡΑ
ΚΟΥΚΟΥΝΙΣΤΡΑ
ΚΟΥΛΑΠΗΣ
ΚΟΥΛΛΑΠΗΣ
ΚΟΥΛΛΑΠΙΕΣ
ΚΟΥΛΛΑΡΑΣ
ΚΟΥΛΛΟΥΡΑΣ
ΚΟΥΜΑΓΕΣ
ΚΟΥΜΑΝΑ
ΚΟΥΜΑΝΕΣ
ΚΟΥΜΟΥΤΣΙΔΕΣ
ΚΟΥΝΙΕΣ
ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΤΕΝΕΣ
ΚΟΥΝΤΟΥΡΕΣ
ΚΟΥΝΤΟΥΡΟΣ
ΚΟΥΠΑΝΙΣΤΡΑ
ΚΟΥΡΑΣΙΕΛΛΑ
ΚΟΥΡΒΟΥΛΗΣ
ΚΟΥΡΒΟΥΛΙ
ΚΟΥΡΔΕΛΟΣ
ΚΟΥΡΚΟΝΑ
ΚΟΥΡΚΟΝΑΣ
ΚΟΥΡΚΟΥΑ
ΚΟΥΡΚΟΥΑΣ
ΚΟΥΡΚΟΥΒΑΣ
ΚΟΥΡΚΟΥΝΑΣ
ΚΟΥΡΚΟΥΝΤΙΔΕΣ
ΚΟΥΡΚΟΥΡΑΣ
ΚΟΥΡΚΟΥΤΑΣ

ΚΟΥΣΣΙΑ
ΚΟΥΤΑΡΑΤΕΝΑ
ΚΟΥΤΑΡΑΤΕΝΕΣ
ΚΟΥΤΑΡΕΛΕΝΑ
ΚΟΥΤΕΛΛΟΝ
ΚΟΥΤΡΟΥΠΑΤΣΗΣ
ΚΟΥΤΡΟΥΠΑΤΣΙΗΣ
ΚΟΦΙΝΑΣ
ΚΡΕΜΜΟΣ
ΚΡΕΜΜΟΣ-ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ
ΚΥΔΩΝΙΑ
ΚΥΝΝΟΥΡΑ
ΚΥΠΑΡΙΣΙΑ
ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ
ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ3
ΛΑΓΚΟΝΟΚΟΡΑΚΟΣ
ΛΑΓΟΝΑ
ΛΑΓΟΝΑΡΙ
ΛΑΓΟΥΡΟ
ΛΑΚΚΟΣ
ΛΑΚΚΟΥΔΙ - ΑΚΑΝΘΟΣ
ΛΑΚΚΟΥΔΙ
ΛΑΚΚΟΥΔΙΑ
ΛΑΚΚΟΥΙ
ΛΑΟΝΑ
ΛΑΟΝΑΡΗ ΤΟΥ ΑΛΗ-ΜΠΕΗ
ΛΑΟΝΑΣ
ΛΑΟΝΙ ΤΟΥ ΑΚΑΤΣΙΗ
ΛΑΟΝΙ ΤΟΥ ΑΝΑΓΚΗ
ΛΑΟΝΙΝ ΤΟΥ ΑΝΑΓΚΗ
ΛΑΟΝΙΝ ΤΟΥ ΚΟΤΣΙΡΙ
ΛΑΟΥΡΟΥ
ΛΑΧΑΝΙΑ
ΛΑΧΑΝΙΚΑ
ΛΕΓΩΝΑ
ΛΕΙΒΑΔΙ
ΛΕΙΒΑΔΙΑ
ΛΕΙΒΑΔΙΕΣ
ΛΕΙΒΑΔΙΝ
ΛΕΙΒΑΔΟΥΔΙΑ
ΛΕΙΒΑΟΥΔΙΑ
ΛΙΖΗΣ
ΛΙΛΗ
ΛΙΛΛΗ
ΛΙΛΛΗΣ
ΛΙΛΛΙΕΣ

ΛΙΜΝΑΡΙ
ΛΙΜΝΕΣ
ΛΙΜΝΕΣ - ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ
ΛΙΜΝΕΣ-ΚΑΛΟΓΕΡΟΙ
ΛΙΜΝΗ
ΛΙΝΙΔΙΑ
ΛΙΧΡΙ
ΛΟΥΛΛΟΥΠΑΣ
ΛΟΥΡΑ
ΛΟΥΡΑ ΑΝΩΓΕΙΟΥ
ΛΟΥΡΑ ΓΕΡΑΤΖΙΩΝ
ΛΟΥΡΑ ΝΕΡΑΝΤΖΟΥ
ΛΟΥΡΑ ΤΟΥ ΓΕΡΑΚΙΟΥ
ΛΟΥΡΑ ΤΟΥ ΓΕΡΑΚΟΥ
ΛΟΥΡΑ ΤΟΥ ΓΕΡΑΜΙΟΥ
ΛΟΥΡΑ ΤΟΥ ΚΟΥΛΛΟΥΡΑ
ΛΟΥΡΑ ΤΟΥ ΜΑΓΕΙΡΟΥ
ΛΟΥΡΑ ΤΟΥ ΣΑΤΕΤΤΗ
ΛΟΥΡΑ ΤΟΥ ΤΡΑΧΩΝΑ - ΚΟΚΚΙΝΟΚΑΜ
ΛΟΥΡΑ ΤΟΥ ΤΡΑΧΩΝΑ - ΚΟΚΚΙΝΟΚΑΜΠΟΣ
ΛΟΥΡΕΣ
ΛΟΥΡΕΣ ΤΟΥ ΡΚΑΔΟΥ
ΛΟΥΡΕΣ ΤΟΥ ΡΚΑΟΥ
ΛΟΥΡΕΣ ΤΟΥ ΧΑΝΤΑΤΖΙΟΥ
ΛΟΥΡΕΣ ΤΩΝ ΚΑΩΝ
ΛΟΥΡΕΣ ΤΩΝ ΡΗΑΙΩΝ
ΛΟΥΡΕΣ ΤΩΝ ΡΚΑΩΝ
ΛΟΥΡΚΑ
ΜΑΓΕΙΡΟΥΣ
ΜΑΓΗΡΟΥΣ
ΜΑΓΥΡΟΥΣ
ΜΑΛΛΟΥΔΕΡΑ
ΜΑΛΛΟΥΤΕΡΑ
ΜΑΛΛΟΥΤΕΡΑ
ΜΑΛΟΥΔΕΡΑ
ΜΑΜΜΟΓΕΡΗ
ΜΑΝΔΡΑ
ΜΑΝΝΕΡΗ
ΜΑΝΝΟΓΕΡΙ
ΜΑΝΝΟΝΕΡΗ
ΜΑΝΝΟΥΡΗ
ΜΑΝΝΟΥΡΙ ΜΑΝΟΕΡΗ
ΜΑΝΟΥΛΚΟΣ
ΜΑΝΤΡΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΛΕΜ
ΜΑΝΤΡΑ ΤΟΥ ΓΕΡΟΛΕΜ
ΜΑΝΤΡΕΣ ΤΟΥ ΜΕΤΤΟ

ΜΑΝΤΡΗΝ
ΜΑΝΤΡΙ
ΜΑΝΤΡΙΝ
ΜΑΝΤΥΚΟΣ
ΜΑΝΩΛΙΚΚΟΣ
ΜΑΝΩΛΙΚΟΣ
ΜΑΡΓΥΡΟΥ
ΜΑΡΙΚΚΑ
ΜΑΡΙΝΑ
ΜΑΡΙΝΟΥΔΙΑ
ΜΑΡΚΑΝΤΟΥΔΙ
ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΣ
ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΗ
ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΗΣ
ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΟΥΤΗ
ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΟΥΔΙ
ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΟΥΙ
ΜΑΡΤΙΔΕΣ
ΜΑΡΤΙΔΗΣ
ΜΑΡΤΙΕΣ
ΜΑΡΤΙΝ
ΜΑΥΡΗ
ΜΑΥΡΟΡΟΤΣΟΣ
ΜΑΥΡΟΣ
ΜΑΥΡΟΥΣ
ΜΕΓΑΛΗ ΠΗΓΗ
ΜΕΛΑΝΤΑ
ΜΕΛΙΣΣΙΑ
ΜΕΡΙΖΙΕΣ
ΜΕΡΙΚΑ
ΜΕΡΙΚΑ-ΣΙΕΡΟΜΗΛΙ
ΜΕΡΙΝΑ
ΜΕΡΙΤΙΑ
ΜΕΡΣΙΝΟΥΔΙ
ΜΕΡΣΙΝΟΥΔΙΑ
ΜΕΡΣΙΝΟΥΔΚΙΑ
ΜΕΣΑ ΣΡΟ ΧΩΡΙΟ
ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ
ΜΕΣΣΑΡΙΕΣ
ΜΕΧΜΕΤΖΙΑ
ΜΗΛΟΠΕΤΡΑ
ΜΗΣΙΚΑΛΛΟΣ
ΜΗΣΙΚΑΛΟΣ
ΜΗΣΙΡΙΔΕΣ
ΜΗΣΣΙΚΑΛΛΟΣ
ΜΙΝΙΑ

ΜΙΕΙΑ
ΜΙΣΗΚΑΛΛΟΣ
ΜΙΣΙΗΡΗΤΗΣ
ΜΙΣΙΚΑΛΛΟΣ
ΜΙΣΙΚΑΛΟΣ
ΜΙΣΙΡΙΕΣ
ΜΙΣΣΙΕΣ
ΜΙΣΣΙΚΑΛΛΟΣ
ΜΙΣΣΙΚΑΛΟΣ
ΜΟΝΑΔΙΑ
ΜΟΝΑΔΚΙΑ
ΜΟΝΟΒΟΛΙΚΟ
ΜΟΝΟΛΙΚΟΣ
ΜΟΝΟΥΚΟΣ
ΜΟΣΦΙΛΙΑ
ΜΟΣΦΙΛΟΒΟΥΝΟ
ΜΟΣΦΙΛΟΒΟΥΝΟΣ
ΜΟΥΤΤΗ
ΜΟΥΤΤΗ - ΟΔΟΣ ΜΕΝΕΛΑΟΥ
ΜΥΛΟΠΕΤΡΑ
ΜΥΛΟΠΕΤΡΕΣ
ΜΥΕΙΑ
ΝΗΣΙΡΗΣ
ΝΗΣΙΡΙ
ΝΗΣΙΡΙΔΕΣ
ΝΗΣΟΥΡΙΔΕΣ
ΝΗΣΣΙΡΗΣ
ΝΗΣΣΙΡΙΔΕΣ
ΝΙΣΙΡΙΕΣ
ΝΙΣΣΗΡΙΕΣ
ΞΑΛΩΝΑ
ΞΑΛΩΝΟΝ
ΞΕΡΟΚΑΜΠΟΣ
ΞΕΡΟΚΟΛΥΜΠΟΣ
ΞΟΥΡΑΧΕΛΛΑ
ΞΥΛΩΜΑ
ΞΩΒΡΑΣΕΛΛΑ
ΞΩΒΡΑΣΣΙΕΛΑ
ΞΩΒΡΑΧΕΛΑ
ΞΩΝΑΣΙΕΛΛΑ
ΟΔΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΟΛΙΓΚΡΙΔΙΑ
ΠΕΤΡΑ
ΠΑΓΑ
ΠΑΛΙΟ ΧΑΝΟΥΤΑ
ΠΑΛΙΟΦΟΙΝΙΚΑ

ΠΑΛΙΟΦΟΙΝΙΚΑΣ
ΠΑΛΙΟΦΟΙΝΙΚΟ
ΠΑΛΙΟΧΑΝΟΥΤΟΝ
ΠΑΛΙΟΧΑΜΟΥΤΑ
ΠΑΛΙΟΧΑΝΟΥΤΑ
ΠΑΛΙΟΧΑΝΟΥΤΟ
ΠΑΛΙΟΧΑΝΟΥΤΟΝ
ΠΑΝΩ ΚΑΜΠΟΣ
ΠΑΠΑΔΕΣ
ΠΑΠΑΔΙΑ
ΠΑΠΑΔΙΑΣ
ΠΑΠΑΔΙΕΣ
ΠΑΠΑΔΚΙΑ
ΠΑΠΑΔΚΙΕΣ
ΠΑΠΑΔΟΥΔΚΙΑ
ΠΑΠΑΘΚΙΕΣ
ΠΑΠΑΟΥΔΙΑ
ΠΑΤΗΜΑΤΑ
ΠΕΛΥΡΑ ΤΟΥ ΓΑΔΑΡΟΥ
ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΔΕΣ
ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΣ
ΠΕΡΔΙΚΑΡΙ
ΠΕΡΔΙΚΟΥΡΗΣ
ΠΕΡΙΣΤΕΡΚΑ
ΠΕΡΝΙΑ
ΠΕΡΤΙΚΑΡΗΣ
ΠΕΣΤΙΚΑΣΗΣ
ΠΕΣΤΡΑ
ΠΕΤΡΑ
ΠΕΤΡΑ ΤΟΥ ΑΓ.ΗΛΙΑ
ΠΕΤΡΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΗΛΙΑ
ΠΕΤΡΑ ΤΟΥ ΑΗ- ΗΛΙΑ
ΠΕΤΡΑΛΩΝΑ
ΠΕΤΡΑΤΗΣ
ΠΕΤΡΕΡΗ
ΠΕΤΡΙΔΕΣ
ΠΕΤΡΩΤΗΣ
ΠΕΤΣΑ ΜΑΡΚΑΝΤΟΝΟΥΔΗ
ΠΕΥΚΑΡΑ
ΠΕΥΚΑΡΗ
ΠΕΥΚΑΡΙ
ΠΕΥΚΑΡΙΑ
ΠΕΥΚΑΡΙΝ
ΠΕΥΚΑΡΚΑ
ΠΕΥΚΟΣ
ΠΙΚΡΟΓΚΡΕΜΜΟΣ

ΠΙΣΣΟΥ
ΠΙΣΣΟΥΡΙ
ΠΛΑΚΑ ΤΟΥ ΔΡΟΥΜΠΙΑ
ΠΛΑΚΑ ΤΟΥ ΔΡΟΥΜΠΙΟΥ
ΠΛΑΚΑ ΤΟΥ ΘΡΟΥΜΠΙΑ
ΠΛΑΤΙΑ
ΠΛΑΤΙΑ ΣΕΛΛΑ
ΠΛΑΤΙΑΣΕΛΛΑ
ΠΛΑΤΙΑ-ΣΕΛΛΑ
ΠΛΑΤΙΑΣΣΙΕΛΛΑ
ΠΛΕΥΡΑ
ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΓΑΔΑΡΟΥ
ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΓΑΔΟΥΡΚΟΥ
ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΓΑΡΟΥ
ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ ΚΡΕΜΜΟΥ
ΠΛΕΥΡΕΣ
ΠΛΗΣΙΟ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ
ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ
ΠΟΓΙΑ
ΠΟΛΛΙΤΣΙΝΑ
ΠΟΡΟΣ
ΠΟΤΑ
ΠΟΤΗΡΚΑ
ΠΟΤΙΜΑΤΑ
ΠΟΥΛΑΡΙΕΣ
ΠΟΥΛΙΤΣΕ
ΠΟΥΛΙΤΣΕΝΕΣ
ΠΟΥΛΛΙΤΣΕΝΑ
ΠΟΥΛΛΙΤΣΕΝΕΣ
ΠΟΥΛΛΙΤΣΙΝΑ
ΠΟΥΛΛΙΤΣΙΝΕΣ
ΠΡΟΛΙΜΝΑΣ
ΠΡΟΛΙΜΝΗ
ΠΡΟΛΙΜΝΟΣ
ΠΡΟΛΙΜΝΟΥ
ΠΥΘΑΡΟΚΟΛΟΜΥΛΟΣ
ΡΕΞΙΜΟ
ΡΟΑ
ΡΟΕΣ
ΡΟΤΣΟΣ
ΡΟΣΑΝΟΥΔΙΝ
ΣΑΦΙΡΑ
ΣΑΦΙΡΕΣ
ΣΑΦΙΡΙ
ΣΑΦΥΡΑ
ΣΗΙΝΟΚΑΜΠΙΑ

ΣΙΕΡΟΜΗΛΙ
ΣΙΕΡΟΜΥΛΙ
ΣΙΕΡΟΜΥΛΙΝ
ΣΙΗΝΟΚΑΜΠΙΑ
ΣΙΗΝΟΚΑΜΠΙΑ
ΣΙΗΡΟΜΗΛΙ
ΣΙΗΡΟΜΙΛΙΝ
ΣΙΗΡΟΜΥΛΙ
ΣΙΗΡΟΜΥΛΙΝ
ΣΙΗΡΟΜΥΛΟΣ
ΣΙΝΟΚΑΜΠΙΑ
ΣΙΟΡΟΜΙΛΙ
ΣΙΟΡΟΜΙΛΙΝ
ΣΚΑΛΑ
ΣΚΑΛΕΣ
ΣΚΑΛΙ
ΣΚΑΛΙΑ
ΣΚΑΛΙΝ
ΣΚΑΣΜΑ
ΣΚΑΣΜΑΤΑ
ΣΚΑΤΗ
ΣΚΛΙΝΙΤΖΙΑ
ΣΚΟΤΕΙΝΗ
ΣΟΙΝΟΚΑΜΠΙΑ
ΣΟΙΡΙΝΟΚΑΜΠΙΑ
ΣΠΗΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΥΠΠΟΥ
ΣΠΗΛΙΟΣ - ΒΙΚΛΙ
ΣΠΗΛΙΟΣ
ΣΠΗΛΙΟΣ ΤΟΥ ΠΟΠΟΥ
ΣΠΗΛΙΟΣ ΤΟΥ ΠΟΥΠΟΥ
ΣΠΗΛΙΟΣ ΤΟΥ ΠΟΥΠΠΟΥ
ΣΠΗΛΙΟΥΔΕΣ
ΣΠΗΛΙΟΥΣ
ΣΠΗΛΛΙΟΥΣ
ΣΣΙΡΟΜΥΛΙ
ΣΤΑΖΟΥΣΑ
ΣΤΑΘΜΟΣ

ΣΤΑΛΙΣΤΡΟ
ΣΤΑΥΡΟΣ
ΣΤΑΥΡΟΥΔΕΣ
ΣΤΑΥΡΟΥΔΙ
ΣΤΕΓΙΑ
ΣΤΕΡΑΤΖΙΔΙΑ
ΣΤΕΡΑΤΙΔΙΑ
ΣΤΕΡΑΤΟΥΔΙΑ
ΣΤΕΡΑΤΣΙΔΚΙΑ
ΣΤΕΡΝΑ
ΣΤΡΑΚΙΔΙΑ
ΣΤΡΟΓΓΙΟΛΑΩΝΑ
ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ
ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΛΑΟΝΟΝ
ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΙ
ΣΥΚΙΕΣ
ΣΥΤΖΙΑΟΥΝΙΣ
ΣΧΟΙΝΙΑ
ΤΕΠΠΕΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥ
ΤΕΡΑΤΣΙΑ
ΤΕΡΑΤΣΟΥΔΙΑ
ΤΖΕΦΑΛΟΣ
ΤΖΗΝΟΥΡΕΣ
ΤΖΙΕΦΑΛΟΣ
ΤΖΙΗΛΑΔΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΚΟΥ
ΤΖΙΗΛΙΑΡΗ
ΤΖΙΗΝΟΥΡΑ
ΤΖΙΛΛΙΑΝΟΣ
ΤΖΙΝΑΡΟΤΑ
ΤΖΙΝΟΥΡΑ
ΤΖΙΝΟΥΡΕΣ
ΤΖΙΩΝΗ
ΤΖΙΩΝΙ
ΤΖΙΩΝΙΑ
ΤΖΟΙΛΑΔΙΑ ΑΛΙΚΟ
ΤΙΠΑΡΙΣΙΑ
ΤΟΥΡΚΑ

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΡΑΠΕΖΙ
ΤΡΑΠΕΖΟΝΗ
ΤΡΑΠΕΖΟΣ
ΤΡΑΠΕΖΟΥ
ΤΡΑΠΕΖΟΥΔΙ
ΤΡΑΠΕΖΟΥΙ
ΤΡΑΠΕΖΩΝΙ
ΤΡΑΧΩΝΑΣ
ΤΡΑΧΩΝΙΑ - ΒΑΛΑΝΙΑ
ΤΡΙΚΑΝΤΟΝΟΝ
ΤΡΟΜΥΘΟΣ
ΤΡΥΠΗΤΗ
ΤΥΠΑΡΙΣΣΙΑ
ΦΑΡΚΟΚΙΝΙΔΕΣ
ΦΑΡΚΟΚΙΝΙΔΗΣ
ΦΑΡΚΟΝΙΔΕΣ
ΦΑΡΚΟΤΖΙΩΝΑ
ΦΑΡΚΟΤΖΙΩΝΑΣ
ΦΑΡΚΟΤΖΙΩΝΙΕΣ
ΦΑΡΚΟΤΖΩΝΑΣ
ΦΟΙΝΙΚΟΥΔΙ
ΦΟΙΝΙΤΖΙΑ
ΦΟΝΙΣΣΑ
ΦΟΡΑΔΟΜΑΝΔΡΑ
ΦΟΡΑΔΟΜΑΝΤΡΑ
ΦΟΡΑΔΟΜΑΝΤΡΕΣ
ΦΟΡΑΟΜΑΝΤΡΑ
ΦΟΡΑΟΜΑΝΤΡΕΣ
ΦΟΡΚΟΓΙΑ
ΦΡΑΓΚΟΤΖΟΝΙΕΣ
ΦΡΑΓΚΟΤΡΟΝΙΔΕΣ
ΦΡΑΓΚΟΥΛΛΗΣ
ΦΡΑΝΤΖΙΚΑ
ΦΡΑΝΤΖΙΚΩΝ
ΦΤΑΝΑ
ΦΤΕΛΕΡΓΙΑ
ΦΤΕΛΕΣΙΑ
ΧΑΒΟΥΖΑ
ΧΑΔΟΥΡΟΜΑΝΤΡΑ

ΧΑΛΟΝΑ
ΧΑΜΟΗΛΗ
ΧΑΝΔΑΚΙΑ
ΧΑΝΔΑΚΙΕΣ
ΧΑΝΙ
ΧΑΝΙ, ΚΑΤΩ ΠΙΣΣΟΥΡΙ
ΧΑΝΟΥΖΑ
ΧΑΝΤΑΚΙΕΣ
ΧΑΝΤΑΤΖΙΑ
ΧΑΝΤΑΤΖΙΕΣ
ΧΑΟΥΖΑ
ΧΑΤΖΑΛΙΕΣ
ΧΑΤΖΗ ΜΟΥΣΗΝΑ
ΧΑΤΖΗ-ΑΛΗ
ΧΑΤΖΗΑΛΛΗΣ
ΧΑΤΖΗΑΛΛΗΣ
ΧΑΤΖΗΑΛΛΗΤΕΣ
ΧΑΤΖΗΑΛΙ
ΧΑΤΖΗΑΛΙΔΕΣ
ΧΑΤΖΗΑΛΙΕΣ
ΧΑΤΖΗΜΟΥΡΙΝΑ
ΧΑΤΖΗΜΟΥΣΙΝΑ
ΧΑΤΖΙΑΛΙΕΣ
ΧΟΓΛΑΣΤΕΡΗ
ΧΟΓΛΑΤΖΙΕΡΗ
ΧΟΛΑ
ΧΟΛΛΑΕΣ
ΧΟΛΛΑΣ
ΧΟΥΡΑΧΕΛΛΑ
ΧΩΡΑΦΙ ΚΟΡΚΟΓΑΤΑΣ
ΨΑΛΗΔΕΣ
ΨΑΛΙΔΕΣ

Πίνακας 1: Τα τοπωνύμια όπως καταγράφηκαν στο σύστημα μηχανογράφησης του κτηματολογίου κατά την 02/05/2011.

Από άποψης γεωγραφικής έκτασης, μεγαλύτερη είναι η περιοχή 'Μελάντα' της οποίας το εμβαδό φαίνεται να ξεπερνάει τα 2.700.000 τμ (2.017+ σκάλες),

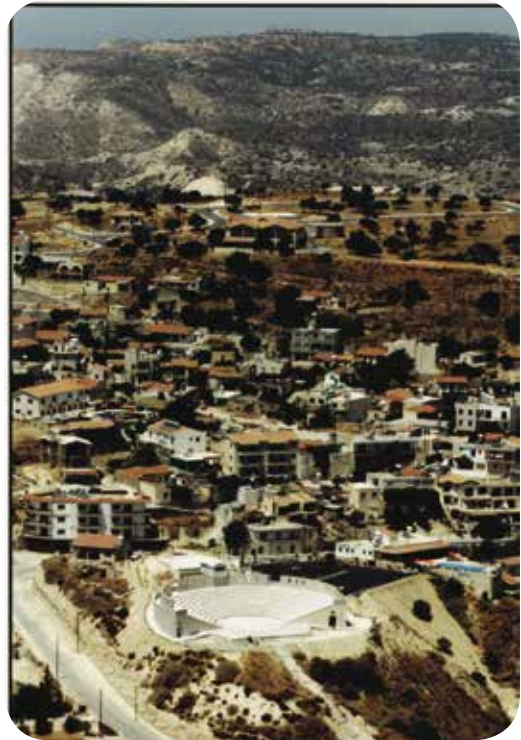

ακολουθεί η περιοχή 'Αρκά' και μετά η περιοχή 'Κόσσιες'. Ως μικρότερη εμβαδομετρικά περιοχή κατά τον ουσιώδη χρόνο της έρευνας φαίνεται να είναι η περιοχή 'Λουρκά' η οποία στους έντυπους χωρομετρικούς χάρτες του κτηματολογίου αναγράφεται ως 'Ουρκ'. Ως εγγεγραμμένη στο μηχανογραφημένο σύστημα, η περιοχή αποτελείται από μόνο ένα τίτλο ιδιοκτησίας με εμβαδό μόλις 93 τετραγωνικά μέτρα (Τεμάχιο 466 στον Πίνακα 2), αν και οπτικά επί του χάρτη φαίνεται να καλύπτει μεγαλύτερη έκταση!

Παρόλο όμως που στα αρχεία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας υπάρχουνε καταχωρημένα τόσα τοπωνύμια, στην καθημερινή σημερινή ζωή οι άνθρωποι όταν θέλουνε αν αναφερθούνε σε μια περιοχή ή να προσδιορίσουνε κάτι γεωγραφικά, φαίνεται πώς χρησιμοποιούνε κυρίως αυτά με την μεγαλύτερη έκταση ή χαρακτηριστική ονομασία ή ιδιαίτερο γνώρισμα της περιοχής. Αξίζει να σημειωθεί όμως ότι ο κάθε ερωτηθείς γνωρίζει πολύ καλά τα τοπωνύμια όπου έχει ή κατέχει ακίνητη περιουσία ενώ παράλληλα ουδείς μπορεί να υποδείξει επί εδάφους τα σύνορα της επικράτειας που καλύπτει το τοπωνύμιο, κάτι που αρκετές φορές προκαλεί και σύγχυση σε μια συνομιλία γεωγραφικής αναφοράς. Και πάλι, χαρακτηριστικότεατο παράδειγμα αποτελεί η περιοχή 'Ουρκ', όπου επί του χωρομετρικού χάρτη αναγράφεται επί του τεμαχίου γης με αριθμό 483 (βλέπε Πίνακα 2) που όμως στο σύστημα

Πίνακας 2: Το τεμάχιο 483 είναι εγγεγραμμένο στην περιοχή 'Γαουρόμαντρα' αντί στην 'Ουρκ'. μηχανογράφησης του κτηματολογίου το συγκεκριμένο τεμάχιο είναι εγγεγραμμένο στην περιοχή 'Γαουρόμαντρα'. Προφανώς, για να σκιαγραφηθούνε επί χάρτου οι πραγματικές επικράτειες του κάθε τοπωνύμιου θα χρειαστεί να σκιαγραφηθούνε πρώτα ένας-ένας οι τίτλοι ιδιοκτησίας. Οι επικρατέστερες και πιο γνωστές περιοχές φαίνεται να είναι οι εξής:

1. Μελάντα
2. Αρκά
3. Σκοτεινή
4. Άσπροι
5. Αγία Ελένη
6. Άης Ηλίας
7. Άγιος Μαυρίκιος
8. Μούττη
9. Λινίθκια
10. Ακανθόπετρα
11. Κόρακας
12. Κουρκουάς
13. Κοιλιάδες
14. Τράχωνας
15. Χωρκό
16. Λίμνες
17. Μερικά
18. Κάμποι
19. Καψάλια
20. Κουκουίστρα
21. Αντρούνιες
22. Λαχανικά
23. Κοκκινόκρεμμος
24. Γαουρόμαντρα
25. Άνω Πέθκια
26. Χάνι
27. Αθασιές
28. Χαντατζιές
29. Μανώλικος
30. Μισικάλλος
31. Κόσσιες
32. Γεφύρκα
33. Τράπεζος
34. Τραπεζόνι
35. Πλαθκιά Σέλλα
36. Μεγάλη Πηγή
37. Κιλιαρός
38. Μαυρόροτσος

*Τρεις αεροφωτογραφίες με το ευρύτερο περιβάλλον του Πισσουρίου, έχοντας ως κεντρικό άξονα το Αμφιθέατρο. Φαίνεται η πολεοδομική διάρθρωση του χωριού καθώς ακολουθεί το επικλινές που χαρακτηρίζει το όλο τοπίο.
Πηγή: Κυριάκος Φουτάς*

Τα πιο πάνω τοπωνύμια όμως φαίνεται ότι και αυτά έχουν αρχίσει σιγά-σιγά να παραμερίζονται και να ξεχνιόνται από γενιά σε γενιά ιδιαίτερα όταν η περιοχή αρχίζει να αναπτύσσεται και να οικοδομείται. Το φαινόμενο αυτό φαίνεται να ενδυναμώνεται περισσότερο όταν αλλοιώνεται το ιδιοκτησιακό καθεστώς της περιοχής. Περιοχές στις οποίες ανεγέρθηκαν και επικρατούν πλέον τεχνικά έργα, όπως κτίρια και δρόμοι, είναι πιο γνωστές με το νέο τους γνώρισμα. Ζωντανά παραδείγματα είναι η περιοχή της 'Σύτας', η περιοχή των 'Σκουπιδιών', η περιοχή των 'Κούρβων' και η περιοχή των 'Διπλών Συσκευαστηρίων' που αν και δεν συναντιούνται πουθενά σε επίσημα έγγραφα (τίτλους ιδιοκτησίας ή αρχεία φορολογικών δεδομένων) έχουν πραγματικά εκτοπίσει το επίσημο τοπωνύμιο της περιοχής για ιδιαίτερους λόγους.

Παρόμοιο αίτιο αποτελούν και οι μεγάλες οικιστικές αναπτύξεις οι οποίες ονομάζονται και χρησιμοποιούνται ευρέως ως σημεία γεωγραφικής αναφοράς με το όνομα του επιχειρηματία ανάπτυξης γης ακολουθημένου από το όνομα του έργου του οποίου έχει δώσει, λόγω χάρη το 'Αρίστο Πανόραμα' το οποίο έχει αρχίσει να κερδίζει έδαφος έναντι του επίσημου τοπωνύμιου 'Αντρούνιες' ή η περιοχή 'Πελεκάνος Αμπελοχώρι' που έχει παντελώς εξαλήψει το τοπωνύμιο 'Φαρκόσιονες'. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η περιοχή 'Σύτα' αποτελεί ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα του φαινομένου αυτού- η οποία φαίνεται να είναι και η πιο ξεκάθαρη γεωγραφικά περιοχή στον νοητό χάρτη που ο καθένας μας δημιουργεί στο μυαλό του για να μπορεί εύκολα να προσανατολιστεί.

Το 1881 οι κάτοικοί του ήταν 482, που αυξήθηκαν το 1931 σε 956 (866 Ελληνοκύπριοι και 90 Τουρκοκύπριοι) και το 1960 ανήλθαν στους 1072 (1053 Ελληνοκύπριοι και 19 Τουρκοκύπριοι). Μετά το 1964 και εξαιτίας των δικοινοτικών ταραχών που ακολούθησαν την τουρκοκυπριακή ανταρσία, οι λίγοι Τουρκοκύπριοι του Πισσουρίου εγκατέλειψαν το χωριό τους και μετακινήθηκαν σε γειτονικά αμιγή τουρκοκυπριακά χωριά, στο πλαίσιο οδηγιών της Άγκυρας, για δημιουργία στην Κύπρο ισχυρών τουρκοκυπριακών θυλάκων. Το 1973 οι κάτοικοι του Πισσουρίου, όλοι Ελληνοκύπριοι, ήταν 1030. Σήμερα οι κάτοικοι του χωριού, συμπεριλαμβανομένων και των ξένων μόνιμων κατοίκων του, ανέρχονται στους 1400.

Over the years the village population has grown. In 1881 its inhabitants were 482, rising to 950 in 1931 (860 Greek-Cypriots and 90 Turkish-Cypriots), and in 1960 they totalled 1072 (1053 Greek-Cypriots and 19 Turkish-Cypriots). After 1964 and because of the intercommunal unrest the few Turkish-Cypriots of Pissouri abandoned their village and moved to neighbouring Turkish-Cypriot villages. In 1973 the inhabitants of Pissouri, all Greek-Cypriots, numbered 1030. Up to 1750, two small communities had been developed which were situated in two locations: St. Mavrikios and St. George. The repeated raids by pirates forced the locals to move and settle, for safety reasons, here in Pissouri Village. Today, due to the feverish building growth, Pissouri has been expanded and dispersed all over its territory.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

της Νίκης Περικλέους Γεωργίου

Αρχιτέκτονα -Μηχανικού

Η καίρια γεωγραφική και στρατηγική θέση που κατέχει η Κύπρος μεταξύ τριών ηπείρων προσδίδει και στα νότια παράλια του νησιού, από τα πανάρχαια χρόνια, στην επαρχία Λεμεσού ιδιαίτερη πολιτική και οικονομική σημασία.

Η κοινότητα Πισσουρίου, χωροθετημένη στα νοτιοανατολικά παράλια της επαρχίας Λεμεσού, αποτελεί σήμερα ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον σημείο, το οποίο προσφέρεται ιδιαίτερα για παραθερισμό και τουρισμό και ελκύει αρκετούς επισκέπτες, λόγω τόσο του ιδιαίτερου κάλλους του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου, με το αμφιθεατρικό ανάγλυφο της περιοχής και της εξαιρετης θέας στον κόλπο του Πισσουρίου, της αξιόλογης παραλίας, των παρεχόμενων ψηλού επιπέδου υπηρεσιών αναψυχής και ψυχαγωγίας, που διαθέτει και της θέσης του μεταξύ των αστικών συγκροτημάτων της Λεμεσού και της Πάφου.

Η κυρίως Κοινότητα αναπτυγμένη γραμμικά, κατά μήκος και παράλληλα του κρημονού, προβάλλεται περίοπτα από τις γύρω περιοχές, αφού ο πυρήνας της βρίσκεται σε υψόμετρο περίπου 200μ πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Ολόκληρη η κοινότητα χαρακτηρίζεται από την απρόσκοπτη θέα προς τη θάλασσα και την προσβασιμότητα της από και προς τη θάλασσα, η οποία παίζει καθοριστικό ρόλο στη ζωή και την καθημερινότητα των ανθρώπων της.

Με κέντρο τον παραδοσιακό πυρήνα της, την πλατεία και την εκκλησία του Απ. Ανδρέα, που δεσπόζει προς τα δυτικά, διαμορφώνεται και αναπτύσσεται, η κύρια βασική οδική αρτηρία, η οποία εφάπτεται βορείως της πλατείας και οδηγεί τους ερχόμενους από τα αστικά κέντρα της Λεμεσού και Πάφου προς τον πυρήνα. Διάφοροι άλλοι ακτινωτοί δρόμοι και οδηγούν προς τους αγρούς, μια και η γεωργική δραστηριότητα χαρακτήριζε παλαιότερα τη βασική οικονομία του χωριού, αλλά και προς τη θάλασσα, όπου επεκτείνονται τα όρια της Κοινότητας και όπου βρισκόταν το σημείο εξαγωγής του μαύρου χρυσού της Κύπρου στα παλιά χρόνια. Των χαρουπιών, με χαρακτηριστικές αποθήκες και άλλες εγκαταστάσεις.

Το Πισσούρι, συνδέεται με τις γύρω πόλεις ή περιοχές με σύγχρονες υπεραστικές αρτηρίες.

Η ανάπτυξη του οικισμού ιστορικά αποτελούνταν από δύο κύριες ενότητες. Την πρώτη, που περιλαμβάνει τον κυρίως οικισμό, με το παραδοσιακό ιστορικό κέντρο και μια δεύτερη περιοχή, πιο κοντά στην παραλία, το Κάτω Πισσούρι. Σήμερα παρατηρούνται νεότερα αναπτυγμένες περιοχές, που συνδέονται με τις παλαιότερες, σε επέκταση κυρίως του παλαιότερου πολεοδομικού ιστού, και διαχέονται προς τη θάλασσα. Στο Κάτω Πισσούρι, γνωστό και ως Καλάμωνας, που βρίσκεται χωροθετημένο περίπου 5χμ ανατολικά του ιστορικού κέντρου και πλησίον της θάλασσας, μέσα στην κοιλάδα των αμπελώνων, υπήρξε οικισμός ο οποίος είχε κατοικηθεί κυρίως από συγγενικές οικογένειες και παλαιότερα αριθμούσε γύρω στα εκατό πενήντα άτομα. Υπήρχαν τα χάνια τα οποία εξυπηρετούσαν τις άμαξες που έκαναν την διαδρομή της Λεμεσού – Πάφου και αντίστροφα, μιας και ο τότε κύριος οδικός άξονας σύνδεσης των δύο πόλεων ήταν η νυν οδός Καλάμωνας. Γνωστοί για την καλοσύνη, την τιμιότητα και την φιλοξενία, ήταν το ζεύγος Περικλή και Καλομοίρα Αχιλλέως, ιδιοκτήτες Χανιών στον Καλάμωνα.

Στον πυρήνα της κοινότητας παρατηρείται πυκνή δόμηση ενώ στην ευρύτερη περιοχή παρατηρείται αύξηση των παραθεριστικών κατοικιών ιδιαίτερα κατά τα τελευταία χρόνια. Σε αυτό συμβάλλει η παραλιακή τουριστική ζώνη της Κοινότητας η οποία θεωρείται σημαντικός πόλος έλξης τουρισμού, ειδικά

κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, οπότε πολλαπλασιάζεται ο πληθυσμός της.

Η επικρατούσα παραδοσιακή αρχιτεκτονική ήταν απλή, κτισμένη με τοπικά υλικά από τεχνίτες της περιοχής. Η τυπολογία των κατοικιών χωριζόταν σε δύο βασικές κατηγορίες: Ισόγειες κατοικίες απλού ορθογώνιου σχήματος σε κάτοψη, που αποτελούσαν τα καταλύματα των ασθενέστερων αγροτικών τάξεων, μονόχωρες ή και δίχωρες, περιτριγυρισμένες και επεκτεινόμενες σε ελεύθερη συνήθως κάτοψη, από βοηθητικούς χώρους, γύρω από περικλειστές, ως επί το πλείστον αυλές και διώροφες κυρίως οικοδομές που στέγαζαν τις πιο εύπορες οικογένειες.

Σε αρκετές περιπτώσεις διώροφων κατοικιών, το ισόγειο χρησιμοποιείται ως δίχωρο, ενώ στον όροφο ένα μέρος παραμένει ως μονόχωρο ενώ το υπόλοιπο χρησιμοποιείται ως στεγασμένη βεράντα. Τα δίχωρα συνήθως στηρίζονται στο κέντρο με παραδοσιακή πετρόκτιστη καμάρα.

Στις διώροφες κατοικίες ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αποτελεί η εξωτερική ανοικτή σκάλα, για πρόσβαση στον όροφο. Η κεραμοσκεπή συνήθως είναι μονόκλινη. Για την κατασκευή των θεμελίων χρησιμοποιούσαν πέτρα της περιοχής ενώ για την τοιχοποιία, ή πέτρα συνδυασμένη με ωμόπλινθο (πλινθάρι) και ξύλο για το υπόλοιπο κτήριο. Σε ορισμένες διώροφες κατοικίες, παρατηρούνται ξύλινα μπαλκόνια κατά μήκος ολόκληρης της προσόψεως, τα οποία στηρίζονται σε ξύλινα φουρούσια. Τα στοιχεία των προσόψεων είναι απλά και λειτουργικά, χωρίς ιδιομορφίες. Επίσης, κατά μήκος ολόκληρης της προσόψεως διαμορφώνεται συνήθως και μια τυπική βεράντα στεγασμένη από την κεραμοσκεπή στον όροφο.

Η κάλυψη των κουφωμάτων γίνεται με ξύλινα σανιδωτά παράθυρα με εμφανή ξύλινα ανώφλια. Η αυλή πάντα ήταν εσωτερική και περιβαλλόταν από ψηλό μαντρότοιχο με δίφυλλο ξύλινο ξωπόρτι. Στα επιχρίσματα εξωτερικά της τοιχοποιίας χρησιμοποιείται γυψοσοβάς, ο οποίος μπογιαντιζόταν (ασπρογιαζόταν) σε διάφορα χρώματα όπως λευκό, λουλακί και ώχρα (υπάρχουν μαρτυρίες) Επίσης στα σανιδωτά παράθυρα χρησιμοποιούσαν χρώματα όπως το μπλε, το πράσινο, αθασί, το

γκρίζο κλπ. Η κεντρική πλατεία αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό σημείο συνάντησης και συναναστροφής των κατοίκων της Κοινότητας. Παλαιότερα, ανάλογα με τις τότε ανάγκες των χωριανών, η κεντρική πλατεία περιβαλλόταν με καφενεία, παντοπωλεία, ραφτάδικα, τσαγκάρηδες κλπ. έτσι όπως τα αναφέρουν οι μεγαλύτεροι ηλικιακά ντόπιοι κάτοικοι. Σήμερα διατηρούνται κάποια καφεενεδάκια, εστιατόρια και τράπεζες, κατάλληλα για την εξυπηρέτηση των σύγχρονων αναγκών των κατοίκων και επισκεπτών.

Στο κέντρο και νότια της πλατείας, μεταξύ των εστιατορίων «Συμπόσιο» και «Square Tavern», υπήρχε ο Γερόλακκος, πηγάδι με πέτρινες βαθιές γούρνες, που χρησίμευαν για πότισμα όλων των ζώων της Κοινότητας, ο οποίος, δυστυχώς, σήμερα έχει καταστραφεί.

Η ανάγκη ύπαρξης χώρων ανάπαυσης και ηρεμίας σε συνδυασμό με τη θρησκευτική ευλάβεια και τη βαθειά πίστη των κατοίκων του Πισσουρίου αποδεικνύεται από την έντονη ύπαρξη χριστιανικών θρησκευτικών οικοδομημάτων. Η Εκκλησία του Απ. Ανδρέα στον πυρήνα του χωριού, αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα πετρόκτιστης εκκλησίας φραγκοβυζαντινού ρυθμού, κτισμένη το 1883 με αρκετά εκλεκτικιστικά στοιχεία. (Παραθέτομε αρχιτεκτονικό σχεδιασμό της). Παράλληλα, υπάρχουν και πέντε μικρά εκκλησάκια διάσπαρτα στο χωριό, άλλα λαξευτά σε βράχους και άλλα απλά, λιτά και συνάμα εντυπωσιακά.

Οι ανάγκες των κατοίκων καθώς και οι ενασχολήσεις τους συνέβαλαν στη παραγωγή και εξαγωγή γεωργικών προϊόντων, οι οποίες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής της Κοινότητας. Το μεγαλύτερο μέρος του χωριού, αποτελείτο από αμπέλια. Τη διαδικασία μαζέματος του παραγόμενου σταφυλιού ακολουθούσε ο διαχωρισμός του, η συσκευασία του και η αποθήκευσή του στα επιβλητικά Συσκευαστήρια του χωριού. Εδώ παρατηρούμε μεταπολεμικά τα πρώτα δείγματα ευρείας χρήσης νέων υλικών όπως του μετάλλου ως λεπτό και ανθεκτικό υλικό και την αρχή της βιομηχανοποίησης στην κοινότητα, έχοντας σαν δείγματα τα Ανοικτά εργαστήρια στις τρεις πλευρές τους, με μεταλλική σκεπή η οποία καταλαμβάνει μήκος μέχρι και 40μ και ύψους περί

τα πέντε μέτρα. Τα Συσκευαστήρια μέχρι σήμερα αποτελούν σημαντικό τοπόσημο του χωριού και χαρακτηριστικό σημείο αναφοράς-σταθμό της παδοσής του. Θα ήταν παράληψη να μην αναφερθεί ένα άλλο σημαντικό γεωργικό προϊόν, το οποίο συνέβαλε στην οικονομική ευρωστία της Κοινότητας, το χαρούπι. Οι μεγάλες ποσότητες παραγωγής χαρουπιού που συγκεντρωνόταν τόσο από την ίδια την Κοινότητα όσο και από τις γύρω Κοινότητες, αποθηκεύονταν στις παλαιές πετρόκτιστες αποθήκες. Κτισμένες σε μια καίρια θέση, κοντά στην παλαιά αποβάθρα του χωριού, έτσι ώστε να μπορούν να εξάγονται ευκολότερα τα προϊόντα, οι αποθήκες αποτελούσαν εξαιρετικό δείγμα παραδοσιακής βιομηχανικής Αρχιτεκτονικής. Δυστυχώς, πλέον μόνο μέρος των αποθηκών διατηρείται το οποίο και έχει μετατραπεί σε περίπτερο και εστιατόριο.

Αξίζει να καταγραφεί ότι η αφθονία των γεωργικών προϊόντων μαζί με τη κτηνοτροφία και γενικά η ευμάρεια ορισμένων οικογενειών, οδήγησε στο να δημιουργηθούν ορισμένα κτήρια με συγκεκριμένα μοτίβα και γεωμετρικά σχήματα (τα συναντούμε στην κεντρική πλατεία της Κοινότητας), τα οποία βασίστηκαν σε αρχιτεκτονικές αρχές και ρεύματα, που τα συναντούμε σε πολλά αστικά παραδείγματα, τόσο της Κύπρου όσο και του εξωτερικού.

Στην Κοινότητα, εκτός από τα οικοδομήματα, ο περιπατητής μπορεί να συναντήσει και διάφορες κατασκευές από το παρελθόν. Λιτό παράδειγμα, τα σκουριασμένα απομεινάρια της αποβάθρας, που «στέκουν» και θυμίζουν στους παλιούς κάτοικους άλλες εποχές, οικονομικής ευμάρειας και

διεθνών εμπορικών συναλλαγών, τα οποία τονίζουν την ανάγκη επιδιόρθωσης και αποκατάστασης της σημαντικής αυτής σύνδεσης της στεριάς με τη θάλασσα και την επαναφορά του υπέροχου αυτού περιπάτου.

Δυστυχώς, η τεχνολογική εξέλιξη, ο χρόνος, η εγκατάλειψη και ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχει επιφέρει φοβερή αλλοίωση στην παραδοσιακή Αρχιτεκτονική της Κοινότητας. Ταυτόχρονα όμως υπάρχουν και εξαιρετικά δείγματα Αρχιτεκτονικού σχεδιασμού που είναι πραγματικά διαμάντια και χρήζουν επιτακτική ανάγκη ορθής συντήρησης και αναστήλωσης. Εξάλλου, η αρχιτεκτονική κληρονομιά του κάθε τόπου, προέρχεται από την ιστορία του και την πορεία του στο χρόνο. Έτσι, όχι μόνο για την διατήρηση και ενδυνάμωση της μνήμης του κάτοικου, αλλά και για την ανταπόκριση στις απαιτήσεις του ποιοτικού επισκέπτη, επιβάλλεται η ανάπλαση και αποκατάσταση του δομημένου κελύφους και η αξιοποίηση των ελεύθερων χώρων.

Η Αρχιτεκτονική του κάθε τόπου είναι μια μορφή τέχνης που δεν μπορούμε να απομονώσουμε από τη ζωή μας. Αποτελεί την ενσάρκωση των ονείρων του κάθε άνθρωπου, των καταβολών και των επιθυμιών του, σύμφωνα με τις ανάγκες του τρόπου ζωής του. Οι χώροι που παράγει η Αρχιτεκτονική είναι ικανοί να προκαλέσουν αναμνήσεις που έχουν οι άνθρωποι από την παιδική τους ηλικία ή ακόμα και να προβάλουν μια ιδεαλιστική απεικόνιση του Εγώ τους. Είναι η στέγη για μικρές καθημερινές ιστορίες που γίνονται ιστορίες ζωής.

*Images of dwellings
and landscape
Εικόνες κτηρίων του
Πισσουρίου*

*Εικόνες κτηρίων του
Πισσουρίου*

*Images of dwellings
and landscape*

*Εικόνες κτηρίων του
Πισσουρίου*

*Images of dwellings
and landscape*

ΠΡΟΣΟΨΗ
(Βόρεια Οψη)

ARCHITECTURAL OFFICE
G+N GEORGIU
GIORGOS & NIKI GEORGIU
Architects - Engineers - Consultants
41 Paphou ave. Tel: +357 25 567050
3052 Lemesos CY Tel: +357 25 566056
Fax: +357 25 566896
EMAIL: niki.g.7@cytanet.com.cy

ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ :
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΠ. ΑΝΤΡΕΑ

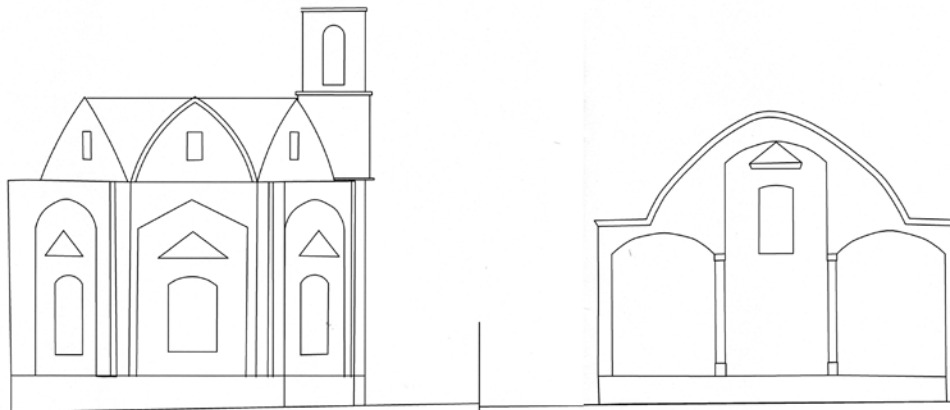
ΘΕΣΗ ΕΡΓΟΥ :
ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ :

ΚΑ1:100

ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ:	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011
--------------------	-------------------

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ:	ΑΡΙΘΜ. ΦΥΛΛΟΥ:
SX105	AR02

Ανατολική Οψη

Δυτική Οψη

ARCHITECTURAL OFFICE
G+N GEORGIU
GIORGOS & NIKI GEORGIU
Architects - Engineers - Consultants
41 Paphou ave. Tel: +357 25 567050
3052 Lemesos CY Tel: +357 25 566056
Fax: +357 25 566896
EMAIL: niki.g.7@cytanet.com.cy

ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ :
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΠ. ΑΝΤΡΕΑ

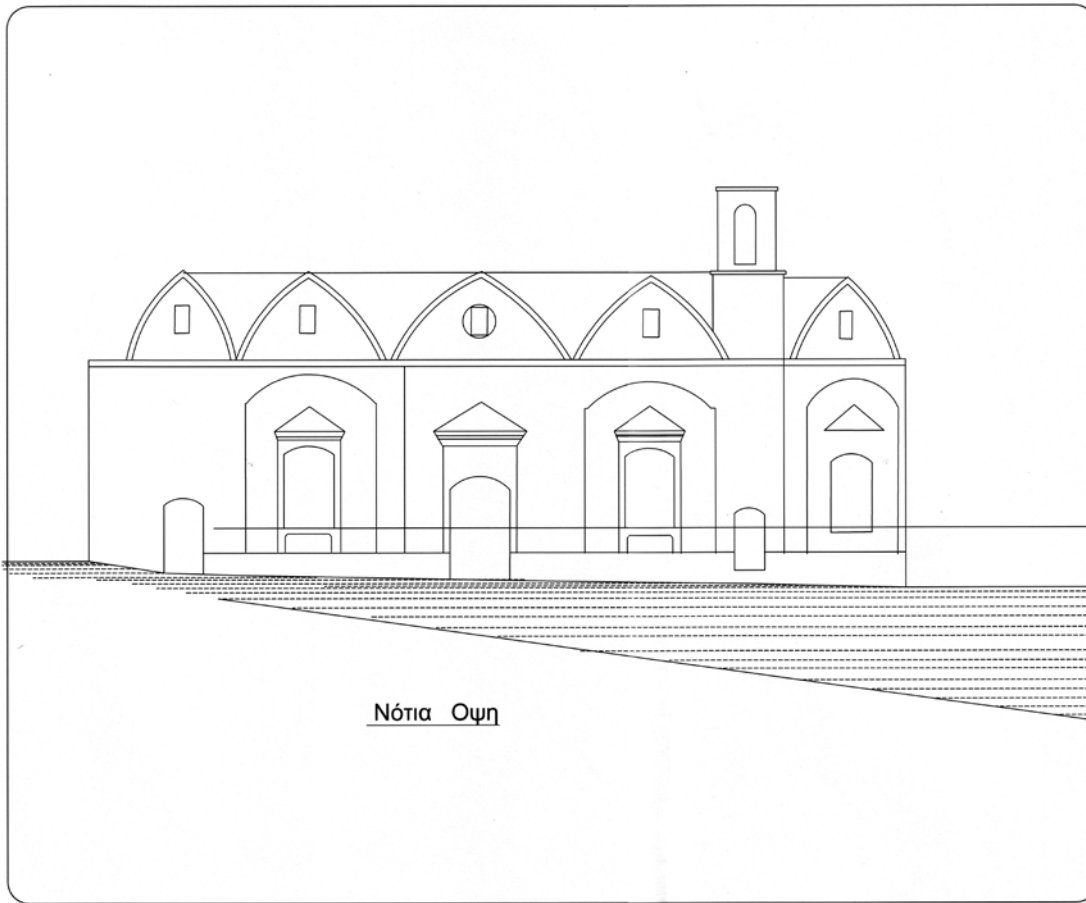
ΘΕΣΗ ΕΡΓΟΥ :
ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ :

ΚΑ1:100

ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ:	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011
--------------------	-------------------

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ:	ΑΡΙΘΜ. ΦΥΛΛΟΥ:
SX105	AR04

Νότια Όψη

ARCHITECTURAL OFFICE
G+N GEORGIU
GIORGOS & NIKI GEORGIU
 Architects - Engineers - Consultants
 41 Paphou ave. Tel: +357 25 567050
 3052 Lemesos CY Tel: +357 25 566056
 Fax: +357 25 566998
 EMAIL: niki.g.7@cytanet.com.cy

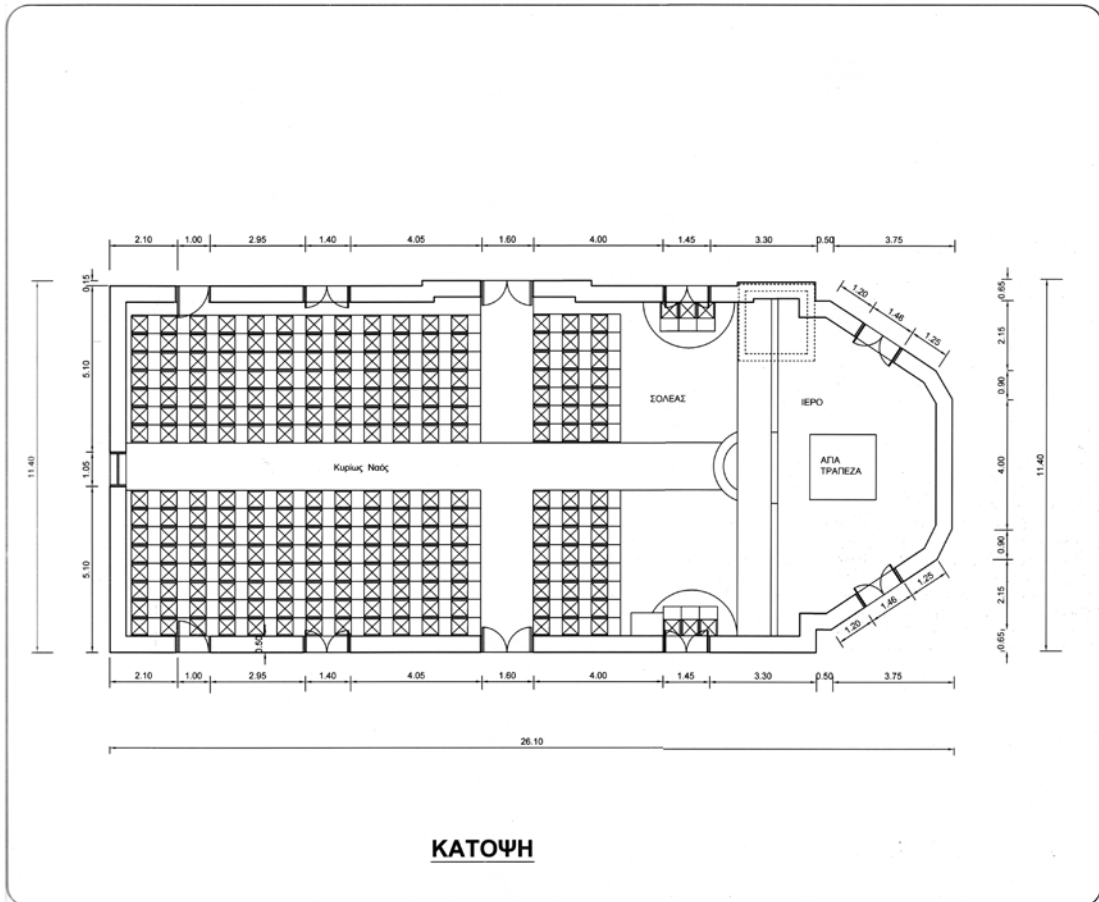
ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ :
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΠ. ΑΝΤΡΕΑ

ΘΕΣΗ ΕΡΓΟΥ :
ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ :

ΚΑ1:100
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: **ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011**

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ: **SX105** **ΑΡΙΘΜ. ΦΥΛΛΟΥ:** **AR03**

ΚΑΤΟΨΗ

ARCHITECTURAL OFFICE
G+N GEORGIU
GIORGOS & NIKI GEORGIU
 Architects - Engineers - Consultants
 41 Paphou ave. Tel: +357 25 567050
 3052 Lemesos CY Tel: +357 25 566056
 Fax: +357 25 566998
 EMAIL: niki.g.7@cytanet.com.cy

ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ :
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΠ. ΑΝΤΡΕΑ

ΘΕΣΗ ΕΡΓΟΥ :
ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΙΔΟΣ ΕΡΓΟΥ :

ΚΑ1:100
ΧΡΟΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: **ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2011**

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ: **SX105** **ΑΡΙΘΜ. ΦΥΛΛΟΥ:** **AR01**

Αρχιτεκτονικές κατόψεις και όψεις ιερού ναού Αποστόλου Ανδρέα όπως παρουσιάζονται σήμερα, έργο της αρχιτέκτονος Νίκης Γρηγορίου.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΜΕΝΗΣ ΧΑΒΟΥΖΑΣ ΤΩΝ ΛΙΝΙΔΙΩΝ

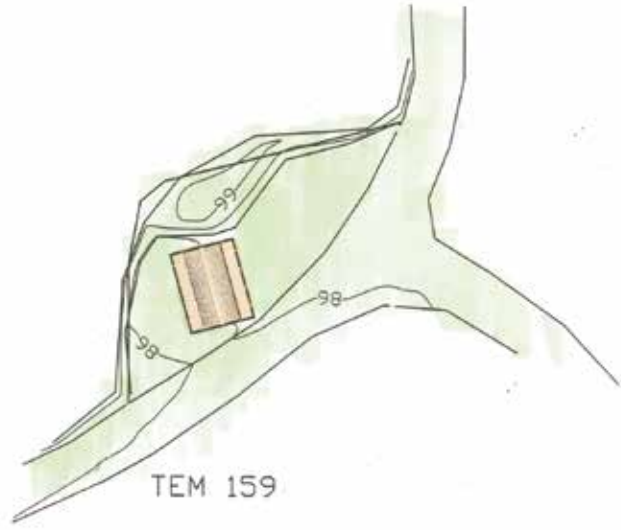
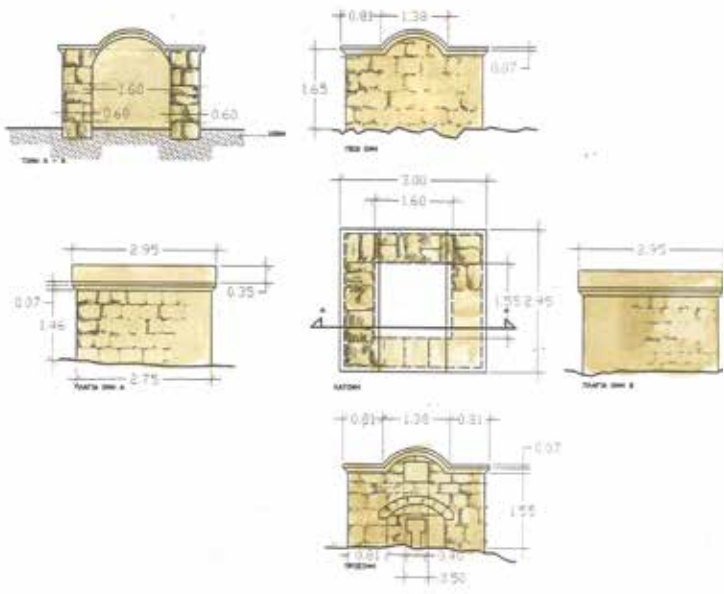
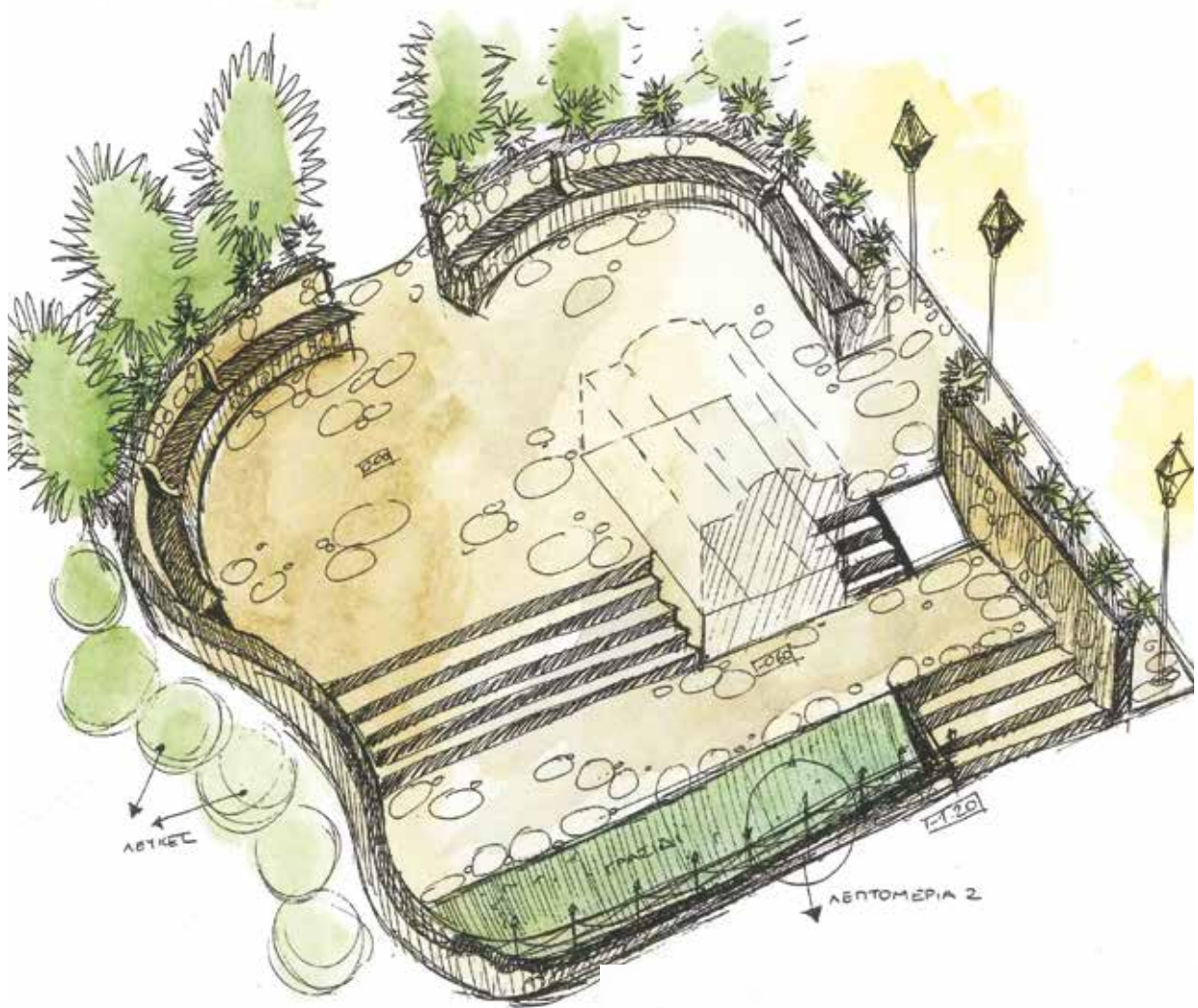
Μια μαρτυρία
του Γιώργου Αντωνιάδη Παπαευριπίδη

Η Χαβούζα των Λινιδίων, αποτελεί ένα από τα σημαντικά στοιχεία της παράδοσης του Πισσουρίου γιατί συνδέεται με το νερό για του οποίου τη διαχείριση οι κάτοικοι είχαν δείξει ανέκαθεν ευαισθησία και σύνεση, τόσο στην ανεύρεσή του όσο και στη διεξίρησή του. Η Χαβούζα αποτελεί ένα από τα πιο φωτογραφημένα μέρη στην περιοχή του χωριού, ιδιαίτερα μετά από την αναπαλαίωσή της. Όμως, μ' αυτή τη Χαβούζα έχουν συνδεθεί πολλοί Πισσουρκώτες συναισθηματικά. Μια μαρτυρία για τη χαβούζα και τους λόγους για τους οποίους κατασκευάστηκε κατέθεσε ο Γιώργος Παπαευριπίδη στις 26 Ιουλίου 2008.

Το 1900 δούλευαν στο λιμάνι Πισσουρίου που βρισκόταν στον κόλπο εκατό με διακόσιοι λιμενεργάτες οι οποίοι για τις ανάγκες εργασίας τους θα έπρεπε να έπαιρνα νερό. Για το σκοπό αυτό κατασκευάστηκε η Χαβούζα των Λινιδίων η οποία τότε χρησιμοποιείτο ως χώρος αποθήκευσης του νερού. Η διαδικασία που ακολουθούσαν τότε οι χωρικοί ήταν η μεταφορά νερού από το παλιό πηγάδι της Χαβούζας (δες φωτογραφία) το οποίο άδειαζαν στην Χαβούζα και δια μέσω σωλήνων το νερό μεταφερόταν στον κόλπο Πισσουρίου όπου εκεί υπήρχε άλλο πιο μικρός χώρος αποθήκευσης του νερού.

Το 2000 ο Σύνδεσμος Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου αποφάσισε να αναπαλαιώσει την Χαβούζα και με αυτό τον τρόπο να διασωθεί μια ιστορική κληρονομιά της κοινότητας Πισσουρίου.

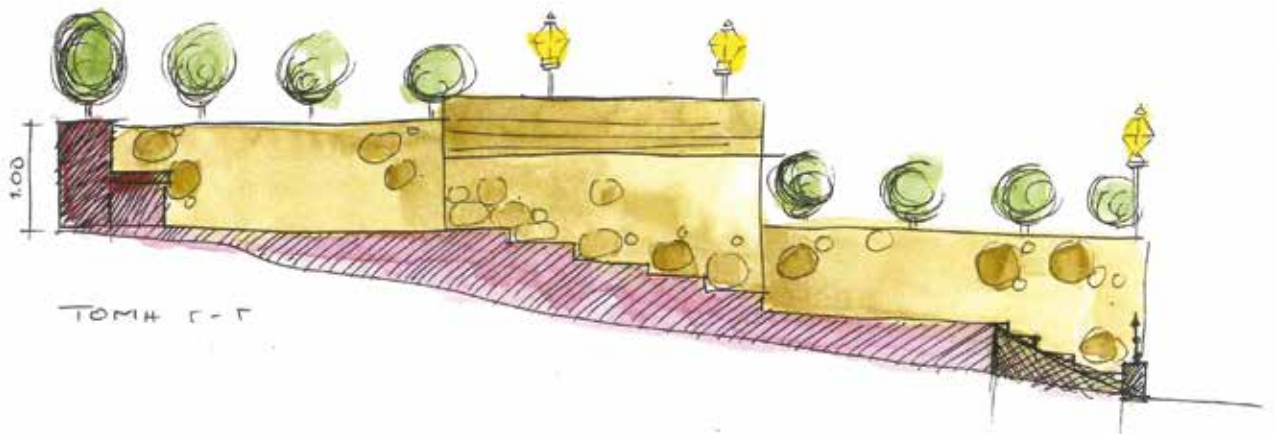
Η ΑΝΑΠΑΛΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΧΑΒΟΥΖΑΣ ΤΩΝ ΛΙΝΙΔΙΩΝ

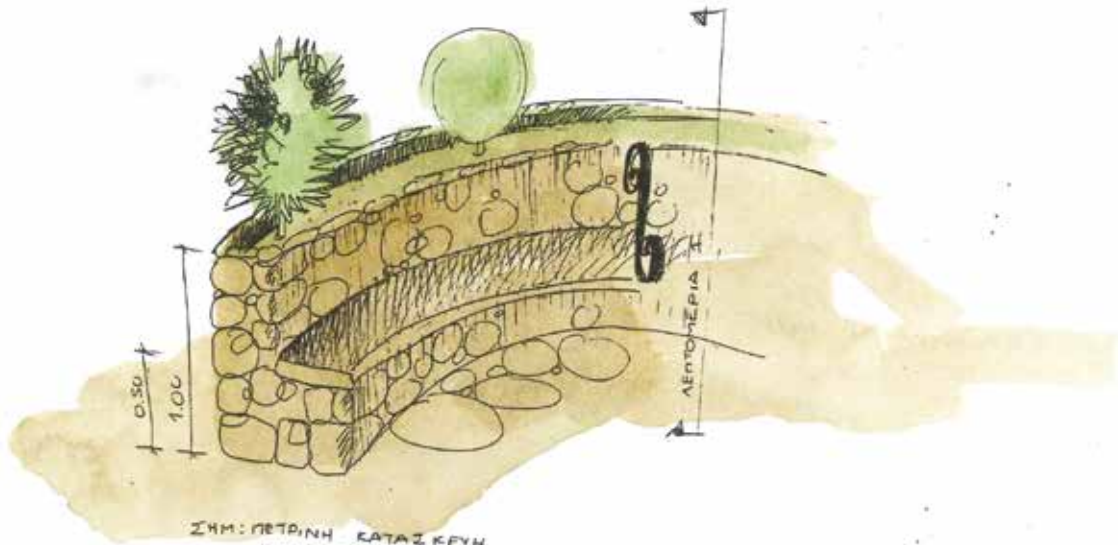
Του Λάζαρου Λαζάρου
Αρχιτέκτονα

Η Χαβούζα αποτελεί για το Πισσούρι ένα σημαντικό μνημείο το οποίο με την αναπαλαίωσή του έφερε στην επιφάνεια το πόσο σημαντικό ήταν το ζήτημα του νερού και η διαχείρισή του σε παλαιότερες εποχές. Πρόκειται για ένα μνημείο το οποίο αποτελεί μέρος της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς του χωριού του οποίου η καταστροφή θα στερούσε από τον τόπο μια σημαντική πολιτιστική μαρτυρία.

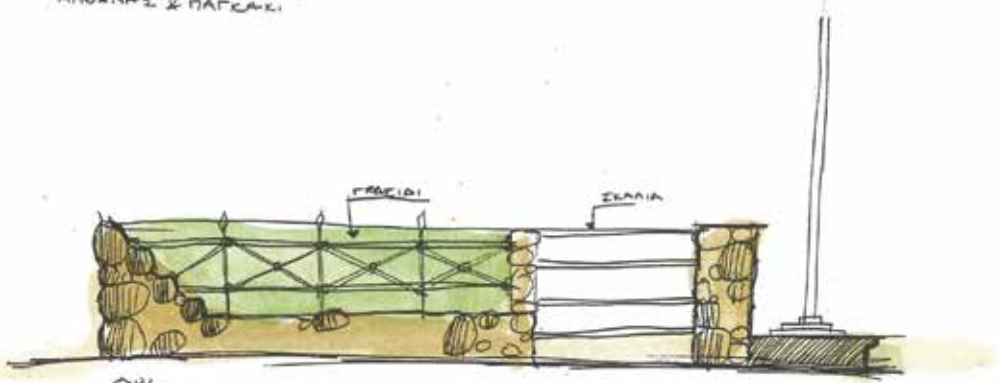
Η αναπαλαίωση περνούσε πρώτα μέσα από την μελέτη του όλου έργου η οποία θα έπρεπε να γίνει με κάθε σεβασμό προς την ιστορία, αλλά και την καλλιτεχνική σπουδαιότητα του οικοδομήματος.

Οι πιο κάτω ακουαρέλλες-σχέδια δείχνουν την καλλιτεχνική και αρχιτεκτονική διάσταση του όλου έργου, βάσει των οποίων έγινε η αναπαλαίωση του οικοδομήματος. Είναι γεγονός ότι το έργο αυτό αποτελεί ένα από τα σύμβολα του χωριού το οποίο θαυμάζουν όλοι οι επισκέπτες που τυγχάνει βρίσκονται στο Πισσούρι. Για τους Πισσουρκώτες όμως, αποτελεί ένα σημαντικό ιστορικό σημείο το οποίο θυμίζει σ' όλους τους κόπους που είχαν καταβληθεί από πολλούς ώστε να υπάρχει ροή νερού στο Πισσούρι έτσι ώστε η ζωή των κατοίκων να γινόταν όσο ήταν δυνατόν πιο υποφερτή.

ΣΗΜ: ΠΕΤΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ
ΑΝΘΡΑΚ & ΠΑΓΚΑΚΙ

ΟΜΗ
ΛΕΠΤΟΜΕΡΙΑ 2

ΛΕΠΟΜΕΡΙΑ
ΛΕΚΑΝΗΣ & ΠΑΤΡΑΚΙ

ΑΠΟΚΡΑΤΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ
Παράδοσης Διοίκησης
Αναστάσιου και Βελούσου
ΜΕΛΟΡΑ ΠΑΤΡΑΚΙ Ν. ΑΙΟΛΙΑΚΗΣ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: 1/1 ΠΡΟΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΣΤ.
ΑΝ. ΠΕΡΙΜΕΤΡΙΚΗΣ ΠΥΛΩΝΑΚΗΣ

LAZAROU
PARTNERS ARCHITECTS &
MICHAEL

ΔΕΚΜΕ 174Α, OFFICE 1
8002 LINDUSSA, P.O. Box 3021
TEL. 06-748686 FAX. 06-748659
E-mail: michael@lazrou.com.cy

ΕΠΙΧΡΗΣΗ

ΕΠΙΧΡΗΣΗ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

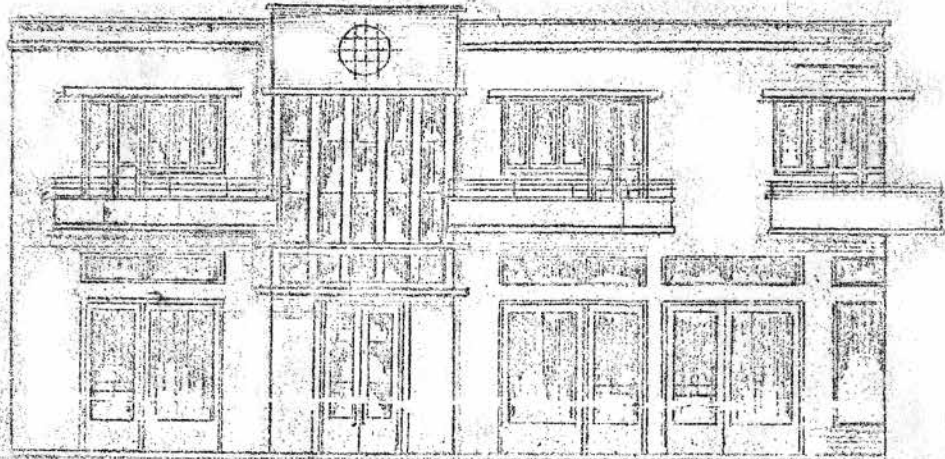
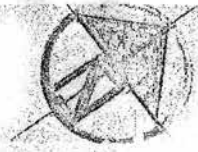
ΑΝΤΥΠΩΣΗ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

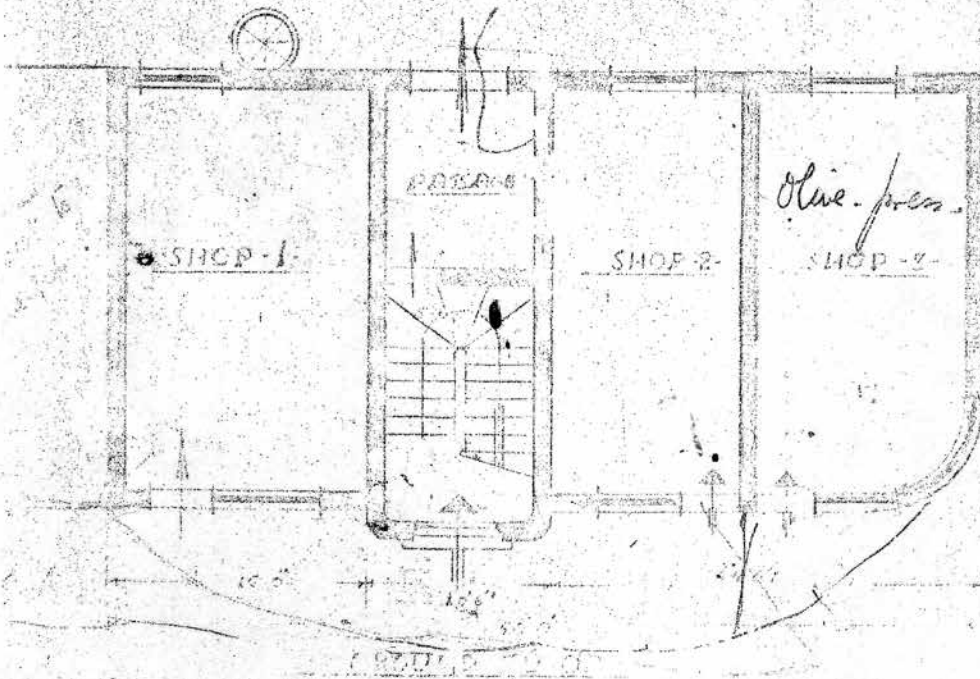
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΕΙ 1/500 A3

9/98 98/162 X-US

FRONT ELEVATION

ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΟΥ ΒΛΑΔΙΜΗΡΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ

Ένα εμβληματικό κτήριο του Πισσουρίου που δεσπόζει στον χώρο Του Άνθιμου Μεττούρη

Στην κεντρική πλατεία Πισσουρίου δεσπόζει μ' ένα επιβλητικό, μεγαλόπρεπο τρόπο το αρχοντικό του αείμνηστου Βλαδίμηρου Ιωακείμ, προεστού και ισχυρού οικονομικού παράγοντα της Κοινότητας Πισσουρίου, που έζησε από το 1886-1889 και διετέλεσε εκλεγμένος κοινοτάρχης Πισσουρίου στη δεκαετία του 1920.

Στον χώρο του κτηρίου αυτού υπήρχαν παλαιότερα κτίσματα που κατεδαφίστηκαν το 1949 και στη θέση τους ανεγέρθηκε η σημερινή οικία στην οποία έμενε ο Βλαδίμηρος και η κόρη του Ζωή Σταύρου Κυριακίδη. Τα αρχιτεκτονικά σχέδια του νέου κτηρίου εξεπόνησε ο αρχιτέκτονας Εμ. Παντελίδης από τη Λεμεσό. Το όνομα αυτό αναγράφεται στα αρχιτεκτονικά σχέδια.

Στο ισόγειο της οικοδομής αυτής λειτούργησαν στα προηγούμενα χρόνια δύο καφενεία που στις μέρες μας μετατράπηκαν σε καταστήματα. Στο εσωτερικό του ισόγειου υπήρχε παλαιότερα αλευρόμυλος και ελαιοτριβείο στο οποίο για πρώτη φορά το άλεσμα των ελιών γινόταν με τη χρήση της μηχανής του αλευρόμυλου. Η υπόλοιπη διαδικασία εξαγωγής ελαιολάδου γινόταν όπως στους συνήθεις ελιόμυλους που υπήρχαν στο Πισσούρι. Πρώτος χρησιμοποίησε μηχανή αντί άλογα ο γαμβρός του Βλαδίμηρου, ο Σταύρος Κυριακίδης, πρόσφυγας από το Ικόνιο της Μικράς Ασίας, φιλοπρόοδος και πολύ αγαπητός άνθρωπος που απεβίωσε το 1963 σε ηλικία 49 χρόνων. Ο αείμνηστος Σταύρος συνέλαβε στη δεκαετία του 1940 την ιδέα να ηλεκτροφωτίσει την πλατεία του χωριού και τους γύρω δρόμους με ηλεκτρικό ρεύμα που θα παρήγαγε με τη χρήση μικρής γεννήτριας που θα εκινείτο με τη μηχανή του αλευρόμυλου.

Ως γνωστόν οι δρόμοι του χωριού φωτίζονταν με ειδικά φανάρια πετρελαίου, που τα άναβε κάθε βράδυ ο υπάλληλος της κοινοτικής Αρχής, αείμνηστος Θεόδωρος Δημητρίου, γνωστός ως «Ματτζιήλλας». Το πείραμα του Σταύρου πέτυχε, αλλά πολύ σύντομα η όλη προσπάθεια εγκαταλείφθηκε για άγνωστους λόγους.

Η κανονική ηλεκτροδότηση του χωριού έγινε πολύ αργότερα, το 1969 και μετά από πολλές παραστάσεις των κατοίκων προς την κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Εξωτερικά το αρχοντικό του Βλαδίμηρου Ιωακείμ φαντάζει ως κτήριο νεοκλασικής αρχιτεκτονικής και έχει μια ιδιαιτερότητα που κινεί το ενδιαφέρον των επισκεπτών και θέτει την σφραγίδα του στον χώρο της Πλατείας Πισσουρίου.

Πανοραμική φωτογραφία του φωτογράφου Άκη Κλεοβούλου που δείχνει το ξενοδοχείο Columbia με τον τον κόλπο του Πισσουρίου στο φόντο.

Διο φωτογραφίες από τον χώρο (πριν και μετά) από την ανέγερση του νέου Δημοτικού σχολείου.

Διο φωτογραφίες από τον χώρο (πριν και μετά) από την ανέγερση του Αστυνομικού Σταθμού.

Διο φωτογραφίες (πριν και μετά) από την αναβάθμιση του Γηπέδου του χωριού.

Τοπιστέχνηση της κοίτης του ποταμού παρά το ξενοδοχείο Columbia.

Κατασκευή δημόσιων αποδυτηρίων στην κοίτη του ποταμού.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΙ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

Ένα από τα στοιχεία που κάνει εντύπωση στο Πισσούρι είναι τα δημόσια κτήρια - παλαιότερα και νεότερα- καθώς και άλλοι χώροι, που διανθίζουν το δομημένο του περιβάλλον. Σε ένα σχετικά μικρό γεωγραφικό χώρο υπήρξε πρόνοια από παλιά, αλλά και στα σύγχρονα χρόνια, για τη δημιουργία κτηρίων δημόσιας ωφελείας τα οποία σήμερα αποτελούν ένα από τα χαρακτηριστικά στοιχεία του χωριού.

Το Πισσούρι, ως εκ της θέσεώς του, είχε αναπτύξει μια δική του αρχιτεκτονική. Τα τελευταία χρόνια, μάλιστα, έχουν γίνει αρκετές αναπλάσεις και η πολιτική για εξωραϊσμό έφερε θετικά αποτελέσματα ώστε ο επισκέπτης να αντιλαμβάνεται ότι αυτά τα κτήρια αποτελούν μέρος της εν γένει πολιτιστικής του κληρονομιάς. Χαρακτηριστικό δείγμα αποτελεί ο παλιός Αστυνομικός Σταθμός Πισσουρίου ο οποίος δεσπόζει στην είσοδο του χωριού και με την αναπαλαίωσή του μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί για πολλαπλούς σκοπούς και δραστηριότητες.

Από το παραλιακό μέτωπο μέχρι το ιστορικό κέντρο του χωριού, ο επισκέπτης βλέπει μια σειρά δημοσίων κτηρίων και χώρων, τα οποία παραθέτουμε στις επόμενες σελίδες.

Πηγή: Έκθεση του Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου.

Δημιουργία χώρου για θέα.

Ανάπλαση του Δημοσίου Σφαγείου.

Ανάπλαση χώρου παρά την οδό Ακανόπετρας.

Δύο φωτογραφίες (πριν και μετά) από την ανάπλαση του χώρου, παρά την πλατεία του χωριού.

Κατασκευή καλλωπιστικού τοίχου, στην οδό Μακεδονίας.

Δύο φωτογραφίες (πριν και μετά) από την κατασκευή εξωραϊστικού τοίχου στην οδό Πάφου.

Δύο φωτογραφίες (πριν και μετά) από την ανάπλαση του χώρου του Τουρκοκυπριακού Κοιμητηρίου.

Ο παλιός αστυνομικός σταθμός Πισσουρίου, που δεσπόζει στην είσοδο του χωριού, που είδε και έπαθε πολλά, μετατράπηκε σε ένα σύγχρονο πολυδύναμο κέντρο, από το 2011, που έγιναν τα εγκαίνιά του. Θα στεγάσει όχι μόνο πολιτιστικές εκδηλώσεις, αλλά και την ίδια ιστορία του Πισσουρίου.

Το Κοινοτικό Αμφιθέατρο του χωριού (κατασκευάστηκε το 1974) αποτελεί ένα σημαντικό χώρο για καλλιτεχνικές και πνευματικές εκδηλώσεις. Η παρουσία του συνέβαλε στην αναβάθμιση των καλλιτεχνικών εκδηλώσεων.

**ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ
ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ
ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ
PISSOURI
COMMUNAL
AMPHITHEATER**

1973. Μια ιστορική στιγμή για την Κινότητα Πισσουρίου ήταν η συμφωνία που είχε υπογραφεί για το χρονίζον, αρδευτικό ζήτημα, μεταξύ του Κοινοτάρχη Αριστείδη Ποταμίτη (ιστάμενος στο κέντρο) και του Διοικητή των των Αγγλικών Βάσεων (καθήμενος αριστερά) Η εξέλιξη του Πισσουρίου μετά από τη λύση του προβλήματος υπήρξε ραγδαία.

ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

Της Χρυστάλλας Ιωάννου

Μνήμη Άννινου Ιωάννου

Το Αρδευτικό Σχέδιο Πισσουρίου αποτελούσε μέρος μελέτης του Υπουργείου Γεωργίας και Φυσικών Πόρων του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων και Τμήματος Γεωλογικής Επισκοπήσεως του 1974, με σκοπό την εξασφάλιση επειγόντως νερού για διάσωση των αμπελώνων σουλτανίνας της περιοχής οι οποίοι αντιμετώπιζαν άμεσο κίνδυνο καταστροφής λόγω λειψυδρίας. Καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια από τον εν καιρώ κοινοτάρχη Πισσουρίου κ. Νεοκλή Αντωνιάδη και τα μέλη της Αρδευτικής Επιτροπής κ. Αριστείδη Ποταμίτη, κ. Γεώργιο Μεττούρη, Γεώργιο Παπαδόπουλο και τον Ταμία της Αρδευτικής Επιτροπής κ. Νίκο Βλαδιμήρου ώστε να περιληφθούν όλοι υφιστάμενοι αμπελώνες στον κατάλογο άρδευσης. Ο πρώτος κατάλογος άρδευσης του Αρδευτικού Τμήματος το 1974 περιελάμβανε 3.179 σκάλες υφιστάμενης φυτείας.

Από την 01/02/1976 η ευθύνη του ταμείου της Αρδευτικής Επιτροπής μεταβιβάστηκε από τον Νίκο Βλαδιμήρου στον διορισθέντα από την Επαρχιακή Διοίκηση Λεμεσού κ. Άννινο Ιωάννου. Με τη πρόσληψη του Άννινου Ιωάννου δημιουργήθηκε και το Αρδευτικό Τμήμα Πισσουρίου. Ως ο πρώτος διορισθέντας Επιθεωρητής –Εισπράκτορας του Αρδευτικού Τμήματος Πισσουρίου ο Άννινος Ιωάννου, καθόρισε τις δομές και τον τρόπο διοίκησης του Τμήματος, αρχικά με την στέγαση του Τμήματος σε γραφεία, την πρόσληψη Νυχτοφύλακα και αγορά αυτοκινήτων για την διενέργεια επιθεωρήσεων στο σύστημα άρδευσης.

Το 1977 το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων διενήργησε μελέτη για την διερεύνηση της πιθανότητας μεταφοράς νερού από το φράγμα Χα-Ποτάμι Πάφου στο Πισσούρι και την Αλέκτωρα για άρδευση, καθώς η γεωργική περιοχή Πισσουρίου-Αλέκτωρας μετά από την Τουρκική εισβολή του 1974 συνέβαλλε αρκετά στην εθνική οικονομία και αντικατέστησε εν μέρει την απώλεια πόρων από την γεωργική περιοχή Μόρφου-Ζώδιας. Το έργο αυτό θα περιελάμβανε εκτροπική κατασκευή κοντά στο χωριό Αρχιμανδρίτα της Πάφου και μεταφορά του νερού στο Πισσούρι και την Αλέκτωρα. Το έργο για να υλοποιηθεί απαιτούσε εισφορά από την Κοινότητα Πισσουρίου ίση σχεδόν με £50.000, χρήση πολύ ειδικευμένων μηχανημάτων και ανθρώπινο δυναμικό για την κατασκευή του δρόμου από το Χα-Ποτάμι προς το Πισσούρι

Γνωρίζοντας την σπουδαιότητα του έργου αυτού και την σημασία του για την οικονομική επιβίωση των συγχωριανών του, ο Άννινος Ιωάννου αξιοποιώντας προς όφελος της Κοινότητας τις προσωπικές του σχέσεις με τον τότε διοικητή των Βρετανικών Βάσεων Ακρωτηρίου, κατόρθωσε όπως παραχωρηθούν από τις Βρετανικές Βάσεις Ακρωτηρίου τα συγκεκριμένα μηχανήματα όπως επίσης και η συνεισφορά των βρετανών στρατιωτών στην κατασκευή του δρόμου από το Χα-Ποτάμι στο Πισσούρι.

Η ολοκλήρωση του δρόμου και η τοποθέτηση των σωλήνων από το Χα-Ποτάμι στο Πισσούρι το 1978, αποτελεί ορόσημο στην ιστορία του Αρδευτικού Τμήματος Πισσουρίου. Δύο χρόνια αργότερα το 1981 αποπερατώθηκε ολόκληρο το έργο, το οποίο κηρύχθηκε ως Κυβερνητικό και λειτουργεί έκτοτε με βάση σχετικούς κυβερνητικούς κανονισμούς. Το 1979 ο Άννινος Ιωάννου άρχισε την πρώτη καταγραφή των στοιχείων για την ποσότητα νερού που πωλείτο στους γαιοκτήμονες Πισσουρίου ώστε να ελέγχονται τα έσοδα του Αρδευτικού Τμήματος.

Ο Άννινος Ιωάννου υπηρέτησε με ζήλο και ακεραιότητα το Αρδευτικό Τμήμα Πισσουρίου για 24 χρόνια από την ημέρα πρόσληψης του μέχρι την ημέρα που απεβίωσε στις 28/11/1999 σε ηλικία 56 ετών.

*Δύο από τις βρύσες του χωριού που έχουν απομείνει.
Οι βρύσες έγιναν στα μέσα της δεκαετίας του 1950,
επί Αγγλοκρατίας.
Πηγή: Κυριάκος Α. Φουτάς.*

ΤΟ ΝΕΡΟ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

Συνέντευξη στον Κυριάκο Φουτά
από τον Πέτρο Α. Φουτά τον Μάιο του 2011

Η πρώτη γνωστή πηγή νερού στον οικισμό του Πισσουρίου φαίνεται να ήταν ένας λάκκος στην σημερινή κεντρική πλατεία του χωριού, γνωστός ως «Γερόλακκος». Το βάθος του υπολογίζεται στα 30 πόδια με την στάθμη του νερού να αυξομειώνεται αναλόγως. Η άντληση του γινόταν αρχικά με τις σίκλες τις βούρκενες. Ο λάκκος διατρήθηκε από προηγούμενες γενιές. Καλυπτόταν με ένα ξύλινο κάλυπτρο ενώ γύρω γύρω υπήρχαν γούρνες για να πίνουνε και τα ζώα. Το νερό του λάκκου δεν ήταν πόσιμο. Ο λάκκος φαίνεται να διανοίχτηκε εν περίοδο κατοίκησης του χωριού από χριστιανούς (περί το 1850-1860 μ.Χ.) και ήταν δημόσιος.

Το πόσιμο νερό φαίνεται να εντοπιζόταν σε περιοχές της κοινότητας από την Εκκλησία του Αποστόλου Ανδρέα και πάνω (νοτιοδυτική κατεύθυνση). Απαριθμούνταν περίπου 10 λάκκοι με πόσιμο νερό. Συνήθως οι λάκκοι διανοίγονταν ή συναντιόνταν κοντά σε μύλους (αλευρόμυλους και ελιόμυλους).

Ο κάθε λάκκος έφερε ένα διακριτικό όνομα το οποίο πήγαζε από τον ιδιοκτήτη της περιουσίας εντός της οποίας ήταν ανοιγμένος. Ο διασημότερος λάκκος φαίνεται πως ήταν ο λάκκος της 'Ελεγκούς του Χαρή' (Η Ελεγκού και ο Χαρή ήταν ανδρόγυνο - Ο Χαρή του Πετρή, αδερφός του Μοσθένη, ήταν ο νονός του Πέτρου Αριστείδου Φουτά). Ο λάκκος αυτός φαίνεται να ευρίσκει στην σημερινή κατοικία του Αντωνάκη Ποταμίτη, πρώην Γραμματέα του Κ.Σ. Πισσουρίου.

'Ο λάκκος του 'Πασαπόρτι', ήταν ο πιο μακρινός από τον οικισμό του χωριού, που φαίνεται πως βρισκόταν πλησίον του ξωκλήσιου του Αγίου Αλεξάνδρου. Ονόματα άλλων λάκκων ήταν: 'Του Καπατζιού', 'Της Χαβούζας του Αγίου Μαυρικού', κλπ.

Μετά τους λάκκους, άρχισε η κατασκευή των δημόσιων βρυσών, πάλι περί τις 10 σε όλο τον τότε οικισμό. Το 1950, ο τότε μουχτάρης Νεοκλής Αντωνιάδης, συμφώνησε με ιδιώτη και αγόρασε πόσιμο νερό από την Ανώγυρα και με σκεπασμένη σιδερένια σωλήνα, έφεραν το πόσιμο νερό στην κοινότητα στο στρογγυλό ντεπόζιτο του παλιού δημοτικού σχολείου Πισσουρίου. Οι βρύσες άρχισαν να κατασκευάζονται περί το 1952. Τα ονόματα τους πήγαν και πάλι από την περιοχή που ευρίσκονταν ή το όνομα του προσώπου που έμενε πλησίον. Η πρώτη βρύση που κατασκευάστηκε ήταν αυτή στην περιοχή 'Καλάμυνας' η οποία υπάρχει και σήμερα. Άλλες υφιστάμενες είναι στην περιοχή του Σταθμού και στην οδό Ελευθερίας. Η δικτύωση των σωληνώσεων για να έχουνε βρύσες εντός των κατοικιών άρχισε περίπου το 1960, τα έξοδα του οποίου πληρώθηκαν από την κοινότητα.

Στη Χαβούζα του Αγίου Μαυρικού, υπήρχε ανεμόμυλος ο οποίος αντλούσε νερό από τον παραπλήσιο λάκκο το οποίο οδηγείτο μέσα από μεταλλική σωλήνα στην Μικρή Χαβούζα στην παραλία του χωριού. Το νερό της Χαβούζας το χρησιμοποιούσαν τόσο για ύδρευση όσο και για άδρευση. Όλα αυτά φαίνεται, δυστυχώς, πως καταστράφηκαν πριν το 1940 εκτός από τα κτήρια των δύο Χαβούζων.

ΝΕΟΚΛΗΣ Σ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Του Πάνου Ραζή
Καθηγητής Πανεπιστημίου Κύπρου

Ο Νεοκλής Σ. Αντωνιάδης διετέλεσε Κοινοτάρχη του Πισσουρίου για πενήντα ολόκληρα χρόνια, από το 1929 μέχρι το 1981, δηλ. για μισό αιώνα. Ήταν ένας τίμιος, αξιοπρεπής και ανιδιοτελής άνθρωπος, ο οποίος με τις άοκνες προσπάθειές του, τα έργα και την ουσιαστική στήριξη των συγχωριανών του σφράγισε τη ζωή και τη σημαντική πρόοδο που συντελέστηκε στο χωριό Πισσούρι για δεκαετίες. Μια πρόοδο που οδήγησε στη συνεχή αύξηση του αριθμού των κατοίκων του χωριού, σε αντίθεση με άλλα χωριά της επαρχίας Λεμεσού, και στην οικονομική και κοινωνική τους ευημερία σε χρόνια δύσκολα για τον τόπο.

Γεννήθηκε στη Μόρφου και ήταν γιός του Σπύρου Αντωνιάδη και της Παρασκευής. Ο παππούς του, Χ' Αντώνης Αντωνιάδης, από το Καλό Χωριό - Ζωοπηγή της επαρχίας Λεμεσού, σε μικρή ηλικία πήγε στην Αίγυπτο και όταν μεγάλωσε εργάστηκε ως αρχιμάγειρας στο Παλάτι του τότε Πασά της Αιγύπτου. Όταν πλούτισε γύρισε πίσω στην Κύπρο γύρω στα 1840 και άνοιξε με ένα φίλο του ξενοδοχείο στην προκυμαία της Λεμεσού, το οποίο μάλιστα διέθετε και το πρώτο μπιλιάρδο, εξ ου και μέχρι πρότινος η σχετική συνοικία ονομαζόταν συνοικία του Μπιλιάρδου. Πήρε ως δεύτερη σύζυγο τη Σμαράγδα, από τη Λευκωσία, με την οποία απέκτησε 5 κόρες και 1 γιο, το Σπύρο.

Ο Σπύρος ήταν πρωτοπαλλήκαρο της Λεμεσού (επί Τουρκοκρατίας ακόμα) και υπερασπιζόταν συχνά το δίκαιο των Ελλήνων της πόλης ενάντια στις αυθαιρεσίες και λεηλασίες των μαγαζιών τους από το τουρκικό στοιχείο. Κάποτε, υπερασπιζόμενος κοντά στο Κάστρο της Λεμεσού ένα Έλληνα ψωμά, του οποίου τα προϊόντα ποδοπάτησαν με το άλογο οι Τούρκοι, θέλοντας ίσως έτσι να τον εξαναγκάσουν να φύγει από τη γειτονιά, τα έβαλε με τον Πασά Κασούμ Καϊμάκ και τα 2 πρωτοπαλίκαρά του, κτυπώντας με το μπαστούνι του έναν απ' αυτούς, ο οποίος έπεσε πίσω στον τοίχο και έμεινε νεκρός. Κατά προτροπή διέφυγε τότε στο Ιταλικό Προξενείο, όπου πρόξενος ήταν ο Φραγκούδης, και απ' εκεί μεταμφιεσμένος μπάρκαρε σε πλοίο και εγκαταστάθηκε στη Νάπολη της Ιταλίας. Μετά από τα γεγονότα αυτά, σταμάτησαν ουσιαστικά οι επιδρομές των Τούρκων στον Ελληνομαχαλά και ομαλοποιήθηκε η ζωή στην παλιά πόλη.

Στην Ιταλία ο Σπύρος απέκτησε γνώσεις μηχανικού, εξ ου και ήταν από τότε γνωστός με το όνομα Σπύρος ο Μηχανικός. Κατά το 1878, όταν η Κύπρος αγοράστηκε από την Αγγλία, γύρισε πίσω, δεν πρόλαβε όμως τη μητέρα του, η οποία πέθανε, γι' αυτό και έφερε πάντα μεγάλη θλίψη, αφήνοντας τη χαρακτηριστική για την εποχή γενειάδα. Κατοίκησε στην περιοχή της Μόρφου, όπου έφτιαξε πολλά πηγάδια και φρόντισε για την ανάπτυξη του αρδευτικού συστήματος και για τη μεταφορά νερού στην κωμόπολη. Εκεί γνώρισε και παντρεύτηκε την Παρασκευή, με την οποία απέκτησε 3 αγόρια, τον Πλάτωνα, τον Ευριπίδη και τον μικρότερο, Νεοκλή, και ένα κορίτσι, τη Στυλιανή.

Ο Νεοκλής Αντωνιάδης μεγάλωσε έτσι σε μια οικογένεια που αγαπούσε τις ελληνικές της ρίζες, τον πολιτισμό μας και πάλευε για το δίκαιο και την αξιοκρατία, σεβόμενος πάντοτε και βοηθώντας τον συνάνθρωπό του και ιδιαίτερα τους μετέπειτα συγχωριανούς του από το Πισσούρι, που του ανέθεσαν για τόσα χρόνια την πορεία και την τύχη του χωριού.

Κατά τη διάρκεια της μακράς θητείας του, ο Νεοκλής Αντωνιάδης πρωτοστάτησε στο σχεδιασμό και τη διεκπεραίωση πολλών σημαντικών για τη δύσκολη τότε εποχή έργων, που είχαν καθοριστική σημασία στην ευημερία και εξέλιξη του χωριού:

1. Μεριμνήσε για να φέρει το πόσιμο νερό στο Πισσούρι από την Ανώγυρα, αγοράζοντας τη σχετική πηγή για 200 τότε λίρες, ένα έργο που απετέλεσε σημαντική διευκόλυνση στη ζωή των κατοίκων του χωριού και τους απάλλαξε από τις ασθένειες που εκάστοτε προκαλούνταν από τα πηγάδια. Μάλιστα φρόντισε για την εγκατάσταση βρυσών ανά τακτές αποστάσεις και το περίσσειμα του νερού πήγαινε σε μια δεξαμενή για αρδευτικούς σκοπούς και τη δημιουργία κήπου.

2. Μετά από μελέτη γεωπόνων που συμβουλευτήκε, φύτεψε τα πρώτα αμπέλια με την ποικιλία σουλτανίνα στις περιοχές Τζώνι και Λαουρού, εισάγοντας την άμπελο και προτρέποντας τους συγχωριανούς του να την καλλιεργήσουν αντί των χαρουπιών και των λαχανικών. Με τις εξαγωγές της σουλτανίνας βγήκε έτσι το Πισσούρι από την αφάνεια και τη φτώχεια. Χαρακτηριστικό έμενε στη μνήμη του ταξιδιώτη το όμορφο και καταπράσινο τοπίο, καθώς αυτός διέσχιζε την ατέλειωτη κοιλάδα με τα αμπέλια πηγαίνοντας από τον παλιό δρόμο από τη Λεμεσό στην Πάφο.

3. Επιμελήθηκε ώστε να μεταφερθεί το ηλεκτρικό ρεύμα στο Πισσούρι και να εγκαταλειφθούν οι λάμπες πετρελαίου που χρησιμοποιούνταν παλαιότερα, έργο που ολοκληρώθηκε με πολλές ομολογουμένως δυσκολίες, λόγω του μεγάλου κονδυλίου που απαιτείτο.

4. Επιμελήθηκε ώστε να ασφαλοστρωθούν οι δρόμοι του χωριού και ο δρόμος από την αρχή του κάμπου των Λινιδιών μέχρι τον κόλπο του Πισσουρίου στη θάλασσα, στο παλιό Τελωνείο. Πιστεύοντας δε ότι ο κόλπος μπορούσε να αξιοποιηθεί τουριστικά, όπως και πράγματι έγινε, έπεισε τον τότε Έπαρχο Λεμεσού και τους υπευθύνους των Αγγλικών Βάσεων να καλύψουν τα σχετικά έξοδα της ασφαλτόστρωσης από κοινού μαζί με το χωριό και να επεκταθεί ως εκεί η παροχή νερού.

5. Επιμελήθηκε για την υγιεινή του χωριού, τη διαχείριση των λυμάτων και του νερού, την αισθητική και την καθαριότητα της γραφικής πλατείας και των λοιπών χώρων. Στο Πισσούρι απονεμήθηκε ένας μεγάλος αριθμός από βραβεία σχετικά με την καθαριότητα και ήταν γνωστό ως το χωριό με τους χαρακτηριστικούς άσπρους (ασβεστωμένους) τοίχους των

σπιτιών.

6. Βοήθησε πάρα πολλούς συγχωριανούς του να πάρουν υποτροφίες ή άλλη βοήθεια για το εξωτερικό, ενθαρρύνοντάς τους να ανελιχθούν στη ζωή και στην επαγγελματική τους καριέρα. Επίσης φρόντιζε για την υγεία και την αποστολή τους σε διάφορους γιατρούς στην πόλη, αφού το Πισσούρι δεν διέθετε κανένα ιατρείο με εξειδικευμένους γιατρούς, ούτε καν ένα παθολόγο. Μάλιστα, διέθετε και κάποιες γνώσεις ιατρικής, αφού του άρεσε να διαβάσει πολύ, βάζοντας ενέσεις σε ασθενείς συγχωριανούς του, σταγόνες για την αντιμετώπιση των τραχωμάτων στα μάτια και έδινε κίνηνο σε όσους υπέφεραν από μαλάρια.

7. Μεριμνήσε για τη δημιουργία σφαγείου στο χωριό και κοινοτικής Αγοράς, ώστε να εκλείψει το άσχημο θέαμα με το κρέασμα των κρεάτων, που έσταζαν αίμα σε δημόσιο χώρο.

8. Για 50 χρόνια ως Κοινοτάρχης, δεν έπαιρνε ούτε ένα γρόσι που δικαιούταν από τους συγχωριανούς του για τον κόπο του και για όλα τα παραπεμπτικά ή άλλα διοικητικά έγγραφα που έπρεπε να συντάξει και να υποβάλει στις διάφορες αρχές και οργανισμούς κοινής ωφελείας της Λεμεσού ή ευρύτερα.

9. Ήταν μέλος της Επιτροπής Νοσοκομείων και τα επισκεπτόταν μαζί με τον εκάστοτε Έπαρχο και Υπουργό Εσωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, φροντίζοντας για τη συμπλήρωση των αρίων της επαρχίας Λεμεσού.

10. Ίδρυσε αλευρόμυλο στο Πισσούρι στον οποίο ερχόταν αρκετός κόσμος από τα γειτονικά χωριά της περιοχής για να αλέθουν το σιτάρι τους.

11. Φρόντιζε πάντοτε για τη διεκδίκηση αποζημιώσεων από τις Αγγλικές Βάσεις για τις ζημιές που επέφεραν με τις στρατιωτικές τους ασκήσεις στους αμπελώνες των συγχωριανών του και στα άλλα χωράφια με τις χαρουπιές και τις ελιές. Χάριν του σεβασμού που έτρεφαν οι Άγγλοι για την προσωπικότητά και τον ανθρωπισμό του, το αδέκαστο του χαρακτήρα του και την αντικειμενική του κρίση, αναγνώριζαν πλήρως την υπογραφή του και τελικά σταμάτησαν τη διεξαγωγή ασκήσεων στο Πισσούρι, ψάχνοντας για άλλες περιοχές.

Ο Νεοκλής Αντωνιάδης παντρεύτηκε την Άννα,

κόρη του μεγάλου δασκάλου του χωριού, Ιωάννη Ερωτόκριτου, η οποία του χάρισε 3 παιδιά, τον Άκη, τον Γιαννάκη και τη Λένια. Η μοίρα όμως έπαιξε ένα άσχημο παιχνίδι στον ακούραστο, πάντα αισιόδοξο και εργατικό Κοινοτάρχη, αφού έχασε την πολυαγαπημένη του γυναίκα από καρκίνο του μαστού, όταν αυτός ήταν μόλις 45 ετών, στις 27 Αυγούστου του 1941.

Είχε έφεση στις γνώσεις, ήταν άριστος κυνηγός και διέθετε διορατικότητα στα πολιτικά δρώμενα του τόπου σε εποχές δύσκολες. Κατά τη διάρκεια του αγώνα εναντίον των Άγγλων, μαζί με ένα φιλήσυχο συγγενή της γυναίκας του μετέτρεψαν σε κρησφύγετο μια μυστική σπηλιά, όπου μπορούσαν να πάνε οι αγωνιστές για να ξεκουραστούν και να βρουν τροφή.

Ήταν μέλος του 100μελούς Ανωτάτου Συμβουλίου του Ενιαίου Κόμματος του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας Γλαύκου Κληρίδη του οποίου υπήρξε προσωπικός του φίλος.

Ως Κοινοτάρχη, ήταν αγαπητός για όλους ανεξαιρέτως τους κατοίκους του χωριού, οι οποίοι

τον σεβόντουσαν και τον τιμούσαν ανεξαρτήτως κομματικής απόχρωσης και επιλογής. Αγαπούσε πολύ την Ελλάδα και τον αρχαίο πολιτισμό της με τα τόσα που έδωσε στην Ευρώπη και ανά το παγκόσμιο.

Ο Νεοκλής Σ. Αντωνιάδης απεβίωσε το 1986, πλήρης ημερών, αφήνοντας πίσω τα τρία παιδιά του, που καταξιώθηκαν στην κοινωνία και συνέχισαν την παρακαταθήκη που τους άφησε: αγάπη για την πατρίδα και το συνάνθρωπο, δικαιοσύνη και αξιοπρέπεια. Έδωσαν 8 εγγόνια και 21 δισέγγονα.

Η προτομή του βρίσκεται στο δρόμο παρά την εκκλησία του χωριού, ακριβώς απέναντι από το σπίτι του στα άκρα της Πλατείας του χωριού και δίπλα στη Λαμπριανίδειο Βιβλιοθήκη (δωρεά στο χωριό από την κουνιάδα του, Λενιώ Λαμπριανίδη, εις μνήμη του άνδρα της Λάμπρου Λαμπριανίδη, που τον βοήθησαν να μεγαλώσει τα τρία του παιδιά μετά που έχασε τη γυναίκα του). Στη Βιβλιοθήκη στεγάζονται σήμερα τα γραφεία του Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου.

Η παλιά σφραγίδα του Μουχτάρη Πισσουρίου επί Αγγλοκρατίας.

*“Μεγάλη φτώχεια, παιδί μου! Χρόνια ανομβρίας είχαν ερημώσει τη γη”. Νεοκλής Σ. Αντωνιάδης, 1967.
Μια από τις “Τρυπημένες Πέτρες”, που βρέθηκε στο Πισσούρι.*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΝΕΟΚΛΗ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΙΟ ΤΟΥ 1967

Συνέντευξη στον Χάρη Χειλέτη

Η συνέντευξη που ακολουθεί δόθηκε από τον κοινοτάρχη Νεοκλή Αντωνιάδη στον Χάρη Χειλέτη στις 6 Απριλίου 1967 και δημοσιεύτηκε στο πρώτο τεύχος του περιοδικού *Βόσσυρα*, που κυκλοφόρησε τότε στο Πισσούρι. Η συνέντευξη έγινε στις 6 Απριλίου 1967.

«Πρόσωπο σεβάσμιο. Άσπρα μαλλιά στο κεφάλι. Δυο μάτια γεμάτα καλοσύνη. Χαμόγελο που σε αφοπλίζει. Αυτός είναι ο Πρόεδρος μας. Ένα όνειρό του να δει την ένωση της Κύπρου με την μητέρα Ελλάδα. Ένας ο αγώνας του. Να καλυτερεύσει το πνευματικό και υλικό επίπεδο του χωριού του. Μια προσωπικότητα που ακτινοβολεί ενεργητικότητα και καλοσύνη.

Τον βρίσκω στο καφενείο. Νέφος γύρω ο καπνός από τα τσιγάρα. Αποπνικτική η ατμόσφαιρα. Όταν, όμως, μιλάς με τον πρόεδρο δεν προσέχεις τίποτα άλλο. Γιατί προτιμάς να ταξιδεύεις. Να ταξιδεύεις στους κόσμους που σου περιγράφει με την καταπληκτική αφηγηματικότητα.

Ερώτηση: Από πότε είσαστε πρόεδρος στην κοινότητά μας, κύριε Αντωνιάδη;

Απάντηση: Συνέχεια από το 1929.

Ερώτηση: Δηλαδή, κάπου 37 χρόνια. Και τι αναμνήσεις έχετε από τα πρώτα εκείνα χρόνια της προεδρίας σας;

Απάντηση: (Τα μάτια του αστράφτουν. Το παρελθόν ξεπηδά ολοζώντανο μπροστά μας). Τες πιο μεγάλες της ζωής μου. Είχε ξεσπάσει τότε ο αυθόρμητος ξεσηκωμός του 1931. Το χωριό μας δοκιμάστηκε σκληρά κι εγώ έζησα τα γεγονότα μ' όλη τους την ένταση.

Ερώτηση: Πώς ήταν οι συνθήκες όταν έγινε το κίνημα;

Απάντηση: Μεγάλη φτώχεια, παιδί μου! Χρόνια ανομβρίας είχαν ερημώσει τη γη. Η Αγγλική κυβέρνηση έκλεινε τα αυτιά στες φωνές των Κυπρίων για ελευθερία και δικαιοσύνη. Ο κόσμος ξεσηκώθηκε για να βρει το δίκαιό του πιστεύοντας πως μια μητρική κυβέρνηση θα αντιμετώπιζε με στοργή τα προβλήματά του.

Ερώτηση: Πώς εξελίχθηκαν τα γεγονότα;

Απάντηση: Ο δήμαρχος της Πάφου και βουλευτής Χριστόδουλος Γαλατόπουλος, επιστρέφοντας από την Λευκωσία – όπου είχε γίνει συνεδρίασις της βουλής – πέρασε από το χωριό μας. Ο κόσμος ήθελε να μάθει νέα και τι έπρεπε να κάμει. Μας μίλησε «ότι δεν υπήρχαν περιθώρια συμβιβασμού με τους Άγγλους και έπρεπε να γίνει ανυπακοή». Ήταν ρήτορας σπουδαίος. Ο κόσμος ενθουσιάστηκε. Μπήκαν στον αστυνομικό σταθμό, κάψαν τα αρχεία, κατεβήκαν στο λιμάνι, καταστρέψαν τες αποθήκες και τα άλλα κυβερνητικά κτήρια.

Ερώτηση: Κι ύστερα, κύριε πρόεδρε;

Απάντηση: (Το πρόσωπό του παίρνει έκφραση λυπημένη). Την επομένη, κατέφθασεν αστυνομία και στρατός. Συνέλαβαν αρκετούς και υπέβαλαν σε βασανιστήρια αυτούς που θεωρήθηκαν πρωτεργάτες. Δυο από αυτούς πέθαναν αργότερα ως καρδιακοί και ο λόγος ήταν τα βασανιστήρια. Άλλοι μπήκαν στην φυλακή. Ανάγκασαν νέους και γέροντες, υγιείς και αρρώστους να γονατίσουν. Σαν να μην έφταναν αυτά, οι Άγγλοι ζητήσαν αποζημιώσεις. Ο κόσμος δεν είχε να πληρώσει και τότε οι κατακτητές απειλήσαν να πληρωθούν παίρνοντας τα κοσμήματα και τα χρυσαφικά από τες γυναίκες. Ανέλαβα τότε προσωπικά και

σε προθεσμία τριών ημερών – όπως μου βάλανε – μάζεψα τα χρήματα και τα κατέθεσα στο ταμείον του Διοικητού. Για να μαζευτούν, όμως, τα χρήματα αυτά, οι χωριανοί μας πουλησαν το λάδι και τα άλλα υπάρχοντά τους μεσοτιμής, στερήθηκαν και πείνασαν για να ικανοποιηθεί η ψυχή τους.

Ερώτηση: Μετά από όλα αυτά, το χωριό μας προχώρησε στα χρόνια που ακολούθησαν;

Απάντηση: Οι άνθρωποι συνεχίσαν να παλεύουν με την φτώχεια, τες θεομηνίες και την εκμετάλλευση. Το 1940, όμως, τα ξεχάσαμε όλα. Μαζί με τους άλλους Κυπρίους, πολλοί χωριανοί μας στο πλευρό των Άγγλων εναντίον των Γερμανών. Πίστεψαν στες υποσχέσεις της Βρετανικής Κυβέρνησης, ότι όταν οι Άγγλοι νικούσαν τους Γερμανούς, η Κύπρος θα γινόταν Ελληνική.

Ερώτηση: Με την νέαν προδοσίαν της Αγγλίας, ο λαός πώς αντέδρασε;

Απάντηση: Όπως όλοι οι σκλάβοι και αδύνατοι λαοί, παιδί μου. Έσκυψε το κεφάλι και περίμενε να'ρθουν καλύτερες μέρες. Το 1950 έγινε το δημοψήφισμα όπου το χωριό μας όπως όλοι οι άλλοι ψήφισε Ένωση. Τα πράγματα μείναν σε ησυχία μέχρι το 55 οπότε ξεκίνησε ο αγώνας της ΕΟΚΑ.

Ερώτηση: Πώς έδρασε το χωριό μας κατά την επανάσταση του 1955-1959;

Απάντηση: Φυσικά, όπως και τα άλλα χωριά αγκάλιασε κι αυτό με αγάπη την Οργάνωση. Πόνεσε και υπόφερε όπως όλος ο λαός μας. Εξ' αιτίας, όμως, της γεωγραφικής του θέσεως και επειδή περιβαλλόταν από τούρκικα χωριά, δεν ήταν δυνατόν να διεξαχθούν επιχειρήσεις. Οι αντάρτες μας που θα έστηναν ενέδρα έπρεπε να περάσουν ανάμεσα από τούρκικα χωριά για να διαφύγουν.

Ερώτηση: Η νέα κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, έδειξε ενδιαφέρον για την κοινότητά μας;

Απάντηση: Ναι. Ήδη από μερικά χρόνια πριν άρχισε να επιτελείται αξιόλογη πρόοδος. Φέραμε νερό στο χωριό το 1954. Ανοίξαν δουλειές στες στρατιωτικές βάσεις. Ο κόσμος ζούσε καλύτερα. Δοκιμάστηκε η καλλιέργεια του αμπελιού και επέτυχε. Η απρόσφορη σιτοκαλλιέργεια άρχισε να αντικαθίσταται με την καλλιέργεια της σουλτανίνας. Σ' αυτή την άνοδο η Κυπριακή Κυβέρνηση ήρθε βοήθος πολύτιμος.

Ερώτηση: Ποια συγκεκριμένη βοήθεια έδωσε στην κοινότητά μας η Κυπριακή Κυβέρνηση;

Απάντηση: Μας έδωσε £1000 για ασφαλτόστρωση του δρόμου που περνούσε ανάμεσα από τα αμπέλια μας προς τη θάλασσα και £500 για το συσκευαστήριο της σουλτανίνας. Βοήθησε, επίσης, για επιδιόρθωση του σχολικού κτηρίου, καθώς και την καλύτερευση των δρόμων της πλατείας του χωριού.

Ερώτηση: Δεν υπάρχουν άλλες ανάγκες πια;

Απάντηση: Ανάγκες υπάρχουν και τα αιτήματα είναι γνωστά. Τα επαναλαμβάνω, όμως, ακόμη μια φορά προς το περιοδικό σας, με την ελπίδα πως οι αρμόδιοι θα επισπεύσουν την ικανοποίησή τους. Είναι δε αυτά περίπου τα εξής;

1. Είναι απαράδεκτο ένα χωριό μεγάλο σαν το δικό μας να μην ηλεκτροφωτίζεται. Κάναμε διαβήματα, ο Έπαρχος ενδιαφέρθηκε προσωπικά, αλλά μας απαντήσαν πως οι δυσκολίες παρουσιάζονται από την Αρχήν Ηλεκτρισμού και οφείλονται σε λόγους οικονομικούς. Δεν έχουμε σκοπό να ανοίξουμε διάλογο με υπευθύνους, με θέμα, αν είναι οικονομικώς συμφέρουσα ή όχι η ηλεκτροφώτιση του χωριού μας. Έχουμε την γνώμη πως το αίτημά μας είναι δικαιοτάτο και πως είναι καιρός πια να ικανοποιηθεί.

2. Εκτός από την γεωργία, αρκετοί κάτοικοι του χωριού μας ασχολούνται με την κτηνοτροφία. Τώρα, όμως, με την ανάπτυξη της αμπελοργίας, οι κτηνοτρόφοι μας συναντούν τεράστιες δυσκολίες. Ζητούμε από την Κυβέρνηση να τους παραχωρήσει περιοχές για βόσκηση και χρησιμοποίηση μικτής γεωργίας-κτηνοτροφίας. Είναι ανάγκη, επίσης, κοντά στους βοσκότοπους να ανοιχτεί διάτρηση για να πίνουν τα ζώα νερό δεδομένου ότι σε όλη την περιοχή του Ραντιδίου δεν υπάρχει νερό.

3. Οι χωριανοί μας κάνουν ό,τι μπορούν ώστε να αξιοποιούν ολοένα μεγαλύτερες εκτάσεις γης κτίζοντας αντιδιαβρωτικά έργα και φυτεύοντας αμπέλια. Σ' αυτό, όμως, χρειάζεται τεχνική βοήθεια με μηχανήματα, καθώς και επιχορήγηση από την Κυβέρνηση.

4. Δύο τουλάχιστον φορές την εβδομάδα χρειάζεται να επισκέπτεται το χωριό μας κυβερνητικός γιατρός. Ανεξάρτητα από τες δυ-

σκολίες που υπάρχουν, είναι για το χωριό μας απόλυτη ανάγκη να γίνει. Απευθυνόμαστε γι' αυτό τόσο στους αρμόδιους της επαρχίας μας όσο και προς τον Υπουργόν Υγείας.

5. Με την αποπεράτωση της Δημοτικής Αγοράς προσφέρεται θαυμάσιος χώρος για να φτιαχτεί από πάνω αίθουσα που θα χρησιμεύσει ως κοινοτική βιβλιοθήκη, για διαλέξεις, ως ιατρείον κλπ. Η δημιουργία κοινοτικής βιβλιοθήκης είναι αναγκαία διότι θα βοηθήσει πολύ τους νέους του χωριού μας στην προσπάθειά τους για πρόοδο.

Ερώτηση: Κύριε, Αντωνιάδη, η ζωή στο χωριό μας πώς είναι σε σύγκριση με το παρελθόν;

Απάντηση: Πολύ καλύτερη. Περισσότερα παιδιά στέλλονται σε ανώτερα σχολεία. Υπάρχει δουλειά για όλους. Το βιοτικό επίπεδο ανέβηκε. Η αστυφι-

λία περιορίστηκε στο ελάχιστο. Η μετανάστευση σχεδόν σταμάτησε. Συνεχώς νέες περιοχές αξιοποιούνται για φυτείες, οι κάτοικοι ζουν σε ομόνοια και πάνε από το καλό στο καλύτερο.

Ερώτηση: Θα θέλατε να απευθύνετε κάτι άλλος το περιοδικό μας;

Απάντηση: Με ενθουσίασε η πρωτοβουλία των σωματείων σας για έκδοση περιοδικού. Έχει πολλά να προσφέρει στην πνευματική άνοδο του χωριού μας. Αναγνωρίζω πως οι δυσκολίες είναι τεράστιες. Σας εύχομαι να τες υπερπηδήσετε και να συνεχίσετε την έκδοσή του. Έχετε αμέριστη συμπαράσταση τόσο από εμένα προσωπικά όσο και από ολόκληρη την κοινότητά μας. Είναι, πράγματι, ωραία υπόθεση το χωριό μας για να το υπηρετήσουμε...

Ανάγλυφη τιμητική πλάκα του γλύπτη Φαίδωνα Ποταμίτη στην οποία αναγράφεται "Νεοκλής Σ. Αντωνιάδης. Κοινοτάρχης και παράγοντας Πισσουρίου 1929-1979. Για τη μεγάλη προσφορά του στην Κοινότητα".

Ο τ. Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος με τον τ. Κοινοτάρχη Αριστείδη Ποταμίτη κατά την επίσκεψή που πραγματοποίησε ο Έλληνας Πρόεδρος στο Πισσούρι.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Δ. ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ 1978-2001

του Άνθιμου Μεττούρη

Ο Αριστείδης Ποταμίτης ανέλαβε την προεδρία της Κοινότητας Πισσουρίου μετά από εκλογές το 1978 και παρέμεινε στη θέση του Κοινοτάρχη μέχρι το 2001. Παρέμεινε στο πηδάλιο της Κοινότητας μας για είκοσι συναπτά έτη, αφήνοντας αγαθές αναμνήσεις και επετελώντας αξιόλογο έργο. Αν και ολιγογράμματος κατόρθωνε να διοικεί την Κοινότητα Πισσουρίου με πολλή επιτυχία και με τρόπο συναινετικό, αποδεκτό από ολόκληρη την Κοινότητα. Διέθετε ένα αξιόλογο τρόπο προσέγγισης και συμπεριφοράς απέναντι στους κατοίκους του χωριού που του έτρεφαν μεγάλη εκτίμηση.

Πριν αναλάβει την Προεδρία της Κοινότητας ο αείμνηστος Αριστείδης ήταν από τα ηγετικά στελέχη στο χωριό και συμμετείχε σε πλείστες επιτροπές όπως της Σ.Ε.Α.Π. του Συμβουλίου Βελτιώσεως, την Εκκλησιαστική Επιτροπή, την

Επιτροπή του Αρδευτικού Τμήματος κ.ά.

Επί των ημερών του ως κοινοτάρχη Πισσουρίου, έγιναν σημαντικά έργα υποδομής και ανάπτυξης στο χωριό, όπως η ανάπλαση και εξωραϊσμός της κεντρικής πλατείας του χωριού, (τα εγκαίνια της οποίας είχε τελέσει ο πρόεδρος Γιώργος Βασιλείου), η ανέγερση του κοινοτικού αμφιθεάτρου και του παιδοβρεφικού σταθμού, η κατασκευή των δρόμων των Κοιλάδων, της Μελάντας, της Αστυνομίας και άλλων καθώς και η υδροδότηση της κοινότητας με το μεγάλο κυβερνητικό έργο των Μαμωνιών, που έγινε επί των ημερών του.

Εκείνο που χαρακτήριζε τον αείμνηστο Αριστείδη Ποταμίτη ήταν η αποφασιστικότητα του στην εκτέλεση των διαφόρων έργων. Όταν παρατηρούσε πως υπήρχε γραφειοκρατία και κωλυσιεργία από τα διάφορα κυβερνητικά τμήματα στην προώθηση κάποιων έργων, αντιδρούσε και αναλάμβανε πρωτοβουλία ο ίδιος προκειμένου τα έργα να εκτελεστούν χωρίς αναβολές και χρονοβόρες διαδικασίες. Η μέθοδος αυτή αποδείχθηκε αποτελεσματική για πολλά έργα που ακόμα θα ανέμεναν την εκτέλεση τους αν δεν ενεργούσε με αυτό τον τρόπο ο μουκτάρης του χωριού.

Ως άνθρωπος, ο αείμνηστος Αριστείδης ήταν πολύ εύχαρης, διασκεδαστικός και πολύ φιλόξενος γι' αυτό και έχαιρε μεγάλης εκτίμησης τόσο στους κατοίκους της κοινότητας όσο και στους ανθρώπους της επαρχιακής διοίκησης, που πάντοτε λάμβαναν υπόψη και σέβονταν τις απόψεις και εισηγήσεις του. Αυτός ήταν ένας από τους βασικούς λόγους, που επί των ημερών του εκτελέστηκαν τα πιο πολλά έργα στο Πισσούρι. Απεβίωσε σε ηλικία 72 ετών.

Προς τιμή του Αριστείδη Ποταμίτη η κοινότητα Πισσουρίου κατασκεύασε ανάγλυφη προτομή του στην είσοδο του κοινοτικού αμφιθεάτρου.

Θεοφάνεια στην κεντρική πλατεία στο συντριβάνι. 2012. Για πρώτη φορά η θρησκευτική αυτή τελετή έγινε εκτός του ναού.
Πηγή:Κυριάκος Φουτάς.

Η σπάνια αυτή φωτογραφία απεικονίζει την παραλία Πισσουρίου την δεκαετία του 30'. Έχει παρθεί από τον Αθανάσιο Ευσταθίου ο οποίος την τότε εποχή ήταν ζυγιστής για εξαγωγή των χαρουπιών και άλλων γεωργικών προϊόντων από της αποθήκες. Μέσα από την φωτογραφία διακρίνουμε την φυσική ομορφιά και αγνότητα του παραλιακού τοπίου. Παρατηρούμε επίσης μεγάλες αποθήκες στις οποίες οι αγρότες την τότε εποχή τοποθετούσαν μεγάλες ποσότητες χαρουπιών και σιτηρών για εξαγωγή από το λιμάνι τις περιοχής. Στην πορεία του χρόνου και ιδιαίτερα την περίοδο του 1981 μια από τις αποθήκες μετατράπηκε σε μοντέρνο εστιατόριο ιδιοκτησίας Μελανθό και Νεόφυτος Πέπης με την γνωστή ονομασία "Παλιό Λιμανάκι Tavernη".

Η σημαντική πρωτοβουλία αλλά και δράση της πιο πάνω οικογένειας στην εν λόγω περιοχή αποτελεί ορόσημο για την ραγδαία μελλοντική πρόοδο της περιοχής αφού συνέβαλε στην ανάπτυξη του τουριστικού ρεύματος στο παραλιακό μέτωπο της κοινότητας.

ΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ ΤΟΥ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ

Του Πέτρου Αριστείδη Φουτά

Μέλους και χρονογράφου της κοινότητας Πισσουρίου

Ηαλματώδης εξέλιξη και οι δυνατότητες που προσφέρει σήμερα η τεχνολογία έχουν διαφοροποιήσει άρδην την ζωή των μελών της Κοινότητας μας, ιδιαίτερα κατά την τελευταία εικοσαετία. Είναι γεγονός ότι η κοινότητα μας συμβαδίζει με τα αποτελέσματα των τεχνολογικών επιτευγμάτων του σημερινού σύγχρονου ανθρώπου, πράγμα που αναντίρρητα έχει συμβάλει καταλυτικά στην ποιοτική αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου της Κοινότητας και την μετεξέλιξη της κοινωνικής, πνευματικής και οικονομικής διάρθρωσης αυτής. Το Πισσούρι σήμερα δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τις σύγχρονες πόλεις ή τις άλλες κοινότητες καθότι διαθέτει καθόλα τις σύγχρονες ανέσεις και διευκολύνσεις όπως είναι η δημόσια εκπαίδευση, η συγκοινωνιακή και επικοινωνιακή υποδομή, η επαγγελματική ευημερία κυρίως του τριτογενή τομέα με την παροχή υπηρεσιών, η ψυχαγωγία, η παροχή αρδευτικού και υδρευτικού νερού, οι κοινοτικές υπηρεσίες της τοπικής αρχής και άλλα πολλά υλικά αγαθά ένεκα της πνευματικής, τεχνολογικής και οικονομικής ανέλιξης των φιλοπρόοδων κατοίκων της Κοινότητας.

Ας κάνουμε όμως μία ιστορική αναδρομή της διαχρονικής εξέλιξης του χωριού κατά την διάρκεια του περασμένου αιώνα για να αντικρύσουμε πως ζούσαν οι πρόγονοι μας, ποιες ήταν οι κοινωνικές συνθήκες, η νοοτροπία, οι επαγγελματικές και οικονομικές τους σχέσεις και γενικότερα ο τρόπος ζωής τους στην κοινότητα:

Η γεωγραφική θέση της Κοινότητας: Μέχρι το 1750 αναπτύχθηκαν δύο μικροί οικισμοί οι οποίοι βρίσκονταν σε δύο τοποθεσίες: στην περιοχή του Αγίου Μαυρικού και Αγίου Γεωργίου. Οι αλληπάλληλες επιδρομές από τους πειρατές εξανάγκασαν τους ντόπιους να μετοικήσουν και να εγκατασταθούν, για λόγους ασφαλείας, εδώ στο πάνω πισσούρι όπου σήμερα λόγω της ξέφρενης οικοδομικής ανάπτυξης που διέρχεται έχει επεκταθεί και διασπαρτεί στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα.

Μόρφωση- Σχολείο: Το πρώτο σχολείο ανεγέρθηκε απέναντι από το σημερινό εστιατόριο Moonlight γύρω στα 1890, εξ ου και η οδός ονομάζεται Παλαιοσχολείου. Το νέο σχολείο, δηλαδή το σημερινό, κτίστηκε περίπου το 1910. Η εκπαίδευση τότε ήταν προαιρετική και όχι υποχρεωτική καθότι αφενός τα περισσότερα παιδιά της τότε εποχής ακολουθούσαν τα επαγγελματικά αχνάρια των γονιών τους και αφετέρου δεν ευνοείτο η μόρφωση λόγω της οικονομικής στενότητας των νοικοκυριών. Σήμερα από ότι γνωρίζετε το Συμβούλιο ανεγείρει νέο δημοτικό σχολείο και νηπιαγωγείο απέναντι από το κοινοτικό γήπεδο.

Συγκοινωνία: Τα μέσα διακίνησης των κατοίκων πριν το 1950 ήταν τα άλογα, οι φοράδες και τα μουλάρια. Η οδική υποδομή ήταν επιστρωμένη από θεμέλιο και τσιακκίλι. Το πρώτο αυτοκίνητο στο Πισσούρι αφίχθη το 1924, ήταν τύπου Φορντ και το έφερε ο Νέαρχος Δημητρίου Τούρκις. Το δεύτερο αυτοκίνητο το έχει φέρει το 1927 ο Αρεστής Ούζας. Τα λεωφορεία στην κοινότητα πρωτοκυκλοφόρησαν το 1946, μετά το πέρας του Β' Παγκόσμιου πόλεμου.

Ταχυδρομική Υπηρεσία: Από το 1905-1915, ο κύριος Βλαδίμηρος Ιωακείμ ήταν αυτός που περισυνέλεγε και μετέφερε την αλληλογραφία από και προς την Λεμεσό. Αυτό γινόταν με τα πόδια κάθε 8 μέρες. Οι ενδιαφερόμενοι πήγαιναν στο σπίτι του για να παραλάβουν και να παραδώσουν την σχετική αλληλογραφία έναντι κάποιου αντιτίμου. Σήμερα στην κοινότητα λειτουργεί ταχυδρομική υπηρεσία για την οποία γίνονται προσπάθειες από το Συμβούλιο να την εκσυγχρονίσει και να την μετατρέψει σε μία σύγχρομη ταχυδρομική μονάδα.

Επαγγέλματα: Τα κατεξοχήν επαγγέλματα του προηγούμενου αιώνα ήταν η γεωργία και η κτηνοτροφία. Από το 1910-1930 οι κάτοικοι παρήγαγαν χαρούπια και ελιές. Το 1923 άρχισε η παραγωγή του καρπουζιού μέχρι το 1957. Το 1952 πραγματοποιήθηκε η φύτευση της σουλτανίνας από τον κύριο Πέτρο Φουτά ενώ το 1958 σημειώνεται η πρώτη εξαγωγή του σταφυλιού. Τονίζεται ότι η καλλιέργεια του αμπελιού διεξαγόταν με την τσάπα μέχρι την εισαγωγή των νέων μηχανημάτων το 1958, σηματοδοτώντας έτσι και τον πολλαπλασιασμό των φυτειών μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1990 όπου άρχισε να παρουσιάζεται η ύφεση της αμπελοκαλλιέργειας. Σε αντίθεση με τα πιο πάνω οι κάτοικοι σήμερα ασχολούνται κυρίως με τον τριτογενή τομέα δηλαδή την παροχή υπηρεσιών (τουρισμός, κατασκευές) ένεκα της οργιάζουσας ανάπτυξης. Ενδεικτικό αυτής της προτόγνωρης ανάπτυξης είναι οι 120 επαγγελματικές άδειες που εκδίδει ετησίως το συμβούλιο στα ξενοδοχεία, επαγγελματικά και άλλα υποστατικά παροχής υπηρεσιών.

Δημόσια Υγεία- Ιατρική Περίθαλψη: Παρεχόμενες υπηρεσίες γιατρού και συνάμα ιατρικής περίθαλψης στην κοινότητα δεν υφίσταντο μέχρι το 1960. Όλα τα περιστατικά, είτε αυτά ήταν επείγοντα είτε όχι, έπρεπε να διακομισθούν στην Λεμεσό με τα φτωχά μέσα της εποχής εκείνης δηλαδή με τα άλογα και τα μουλάρια. Σήμερα επισκέπτεται την κοινότητα μας μία φορά την εβδομάδα γιατρός ο οποίος εξετάζει τους ασθενείς. Ήδη καταβάλλονται υπεράνθρωπες προσπάθειες από το Συμβούλιο για την δημιουργία σύγχρονου ιατρικού κέντρου με την παρουσία μόνιμου Ιατρικού και παραιατρικού προσωπικού και ασθενοφόρου.

Τηλέφωνα - Επικοινωνία: Υπήρχε ένα κεντρικό κερματοτηλέφωνο το οποίο λειτούργησε στην κεντρική πλατεία της Κοινότητας το 1956. Εάν ζητούσαν κάποιο στο τηλέφωνο, τότε οι χωριανοί ειδοποιούσαν τον ενδιαφερόμενο. Στα σπίτια το τηλέφωνο άρχισε να εγκαθίσταται στις αρχές του 1970 με τα γνωστά ευεργετικά αποτελέσματα.

Ηλεκτρισμός. Εισήχθη στην κοινότητα μας το 1968. Μέχρι τότε οι καφενέδες φωτίζονταν με λουξ και τα σπίτια με λάμπες πετρελαίου.

Έμποροι του χωριού: Οι κυριότεροι έμποροι ήταν ο κύριος Γιάννης Ερωτόκριτος, ο οποίος ήταν ο κύριος δανειοδότης του χωριού και ο κύριος Βλαδίμηρος Ιωακείμ, ο οποίος διέθετε μαγαζί τροφίμων στην πλατεία. Σήμερα υπάρχουν τρία χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, η ΣΠΕ Πισσουρίου, που ιδρύθηκε από ομάδα αγροτών το 1943 και οι δύο τράπεζες που λειτούργησαν πρόσφατα στην κοινότητα μας καθώς επίσης και δεκάδες μαγαζιά διάφορων ειδών που δραστηριοποιούνται σε όλη την επικράτεια.

Παραλία: Ένεκα των εμπορικών δραστηριοτήτων που ανέπτυξε η κοινότητα μας στον τομέα των χαρουπιών από το 1900-1940, ανεγέρθηκαν πέτρινες αποθήκες σε απόσταση 100 περίπου μέτρων από την θάλασσα. Σε αυτές αποθηκεύονταν τα χαρούπια τα οποία μεταφέρονταν στην αποβάθρα και στην συνέχεια με βάρκες τα φόρτωναν σε εμπορικά πλοία που ήταν ελλιμενισμένα πιο μακριά από τον κόλπο. Οι εξαγωγές σταμάτησαν το 1946 μετά την πρόσκρουση πλωτού πλοίου στην αποβάθρα και τον καταποντισμό της. Σήμερα η παραλία διαχειρίζεται από Συμβούλιο το οποίο εκδίδει άδειες, κατόπιν προσφορών σε δικαιούχους παροχής υπηρεσιών και διευκολύνσεων. Τονίζεται ότι λόγω της καθαρότητας των νερών και της άριστης οργάνωσης του χώρου βραβεύεται με την γαλάζια σημαία.

Υδατοπρομήθεια: Το μη πόσιμο νερό οι χωριανοί το προμηθεύονταν από τον Γερόλακκο ο οποίος βρισκόταν στην μέση της πλατείας. Το νερό το αντλούσαν με κάδους 'βούρκενους' και το μετέφεραν με στάμνες στα σπίτια τους. Τα ζώα έπιναν νερό σε βούρνες που βρίσκονταν γύρω από τον λάκκο. Το πόσιμο νερό το προμηθεύονταν από λάκκους που βρίσκονταν μεταξύ της απόστασης από την εκκλησία μέχρι την περιοχή «Κάμποι». Ο κυριότερος λάκκος ήταν αυτός του Ηλία Πασαπόρτη. Το διασωληνωμένο νερό στο χωριό έφθασε το 1950 από την Ανώγυρα, κατόπιν διαπραγμάτευσης του Προέδρου Νεοκλή Αντωνιάδη με τον υπεύθυνο του νερού στην Ανώγυρα. Είχαν τοποθετηθεί σιδερένιες σωλήνες των 3 ιντσών οι οποίες συνέδεαν το υφιστάμενο δημοτικό σχολείο, που ήταν το πιο ψηλό σημείο της Κοινότητας με την Ανώγυρα. Παράλληλα, δημιουργήθηκε εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης το οποίο κατέληγε σε 20 κοινόχρηστες

βρύσες. Σήμερα υπάρχουν 5 υδατοδεξαμενές, που υδροδοτούνται από το Κυβερνητικό Υδατικό Έργο με υγειονομικά ελεγχόμενο νερό. Επίκειται η κατασκευή ακόμη τριών από το Συμβούλιο.

Πληθυσμός: Το χωριό γνώρισε συνεχή πληθυσμιακή αύξηση. Το 1881 οι κάτοικοι του ήταν 482 που αυξήθηκαν το 1931 σε 956 (860 Ελληνοκύπριοι και 90 Τουρκοκύπριοι). Το 1960 ανήλθαν στους 1072 (1053 Ελληνοκύπριοι και 19 Τουρκοκύπριοι). Μετά το 1964 και εξαιτίας των διακοινοτικών ταραχών που ακολούθησαν την τουρκοκυπριακή ανταρσία, οι λίγοι Τουρκοκύπριοι του Πισσουρίου εγκατέλειψαν το χωριό τους και μετακινήθηκαν σε γειτονικά αμιγή τουρκοκυπριακά χωριά. Το 1973 οι κάτοικοι του Πισσουρίου (όλοι Ελληνοκύπριοι) ήταν 1030. Σήμερα οι κάτοικοι του χωριού συμπεριλαμβανομένων και των ξένων μόνιμων κατοίκων του χωριού ανέρχονται στους 2000, με τον αριθμό αυτό να εξαπλασιάζεται κατά τους μήνες Απρίλιο-Οκτώβριο.

Εργασιακές συνθήκες- Αυτοσυντήρηση: Ο πληθυσμός του χωριού μέχρι και το τέλος του Β΄ Παγκό-

σμιου Πολέμου εργαζόταν κάτω από αντιξοες εργασιακές συνθήκες, ενώ οι βάρδιες καθορίζονταν με το φως: γέννημα ήλιου –βούττημα ήλιου, και εισέπρατταν περίπου 5-6 λίρες τον χρόνο, καθότι δεν υπήρχαν οι εργασιακές συμβάσεις για την προστασία και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Λόγω της φτώχειας και της ένδειας, αναπτύχθηκε το στοιχείο της αυτοσυντήρησης και αυτοπαραγωγής καθότι το κάθε νοικοκυριό είχε τον δικό του κήπο στον οποίο φύτευαν κουκιά, λουβί, ρεβίθια, λουβάνα. Σήμερα έχει θεσπιστεί το οκτάωρο σύστημα εργασίας διασφαλίζοντας συνάμα τα εργασιακά δικαιώματα των εργαζομένων από τις συντεχνίες.

Τοπική Διοίκηση: Πρώτος Κοινοτάρχης διετέλεσε ο Μιχάλης Αποστολίδης από το 1925 μέχρι το 1940 και από το 1940 – 1972 ο Νεοκλής Αντωνιάδης. Και οι δύο ήταν διορισμένοι. Το 1972 εξελέγη από τα μέλη της Κοινότητας ο Αριστείδης Ποταμίτης ο οποίος διετέλεσε κοινοτάρχης μέχρι το 2001. Σήμερα (2013) ο πρόεδρος της κοινότητας μας είναι ο Χριστάκης Αριστείδου ο οποίος εξελέγη για πρώτη φορά το 2001.

Σημ. Συνέντευξη του Πέτρου Α. Φουτά στον εγγονό του Πέτρο Α. Φουτά.

Η περιοχή “Μαυρόροτσος”. Πέρα από τα βράχια συχνάζουν γυμνιστές.

Πισσούρι δεκαετία του 1950. Η Μαρία Αβραάμ κοσκινίζει σιτάρι ενώ την σκηνή παρακολουθούν παιδιά της γειτονιάς της. (Από αριστερά), Ολυμπία, Φούλλα, Τίτος, Άθως, Άντης, Άννα, Άκης, Νίκος.

Πισσούρι 1964. Όταν στον παλιό, καλό καιρό το κύριο μεταφορικό μέσο στους δρόμους του χωριού ήταν τα άλογα και γαϊδούρια. Στη φωτογραφία ο Ιωακείμ Λιασή πηγαίνει στα χωράφια έχοντας τον μικρό Άντη μαζί του.

Πισσούρι 1955. Η Ελένη Ιωακείμ, κρατώντας τον γιο της Μάκη βγάζει νερό από το πηγάδι της αυλής της για τις καθημερινές ανάγκες της οικογένειας.

Πισσούρι 1971. Πάρτι για τη νεολαία.

Πισσούρι 1973. Μοντέρνα εποχή. Δευτέρα του Πάσχα στον Προφήτη Ηλία ο Γιώργος και η Μαίρη Φράγκου.

(Πηγή: Αρχείο Μαίρης Φράγκου)

*Δύο παλιοί Αγροφύλακες του Πισσουρίου, ο Γιαννάκης Ηλιάδης 'Γιαννάτζης' (δεξιά) και ο Κυριάκος Μαυρουδής (αριστερά), έξω από την εκκλησία.
Κάτω: αντικείμενα της δουλειάς τους. Τη σήμα και το σφυρί.
Πηγή: Κυριάκος Φουτάς.*

ΔΥΟ ΑΓΡΟΦΥΛΑΚΕΣ ΤΟΥ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ ΚΑΙ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΗΛΙΑΔΗΣ

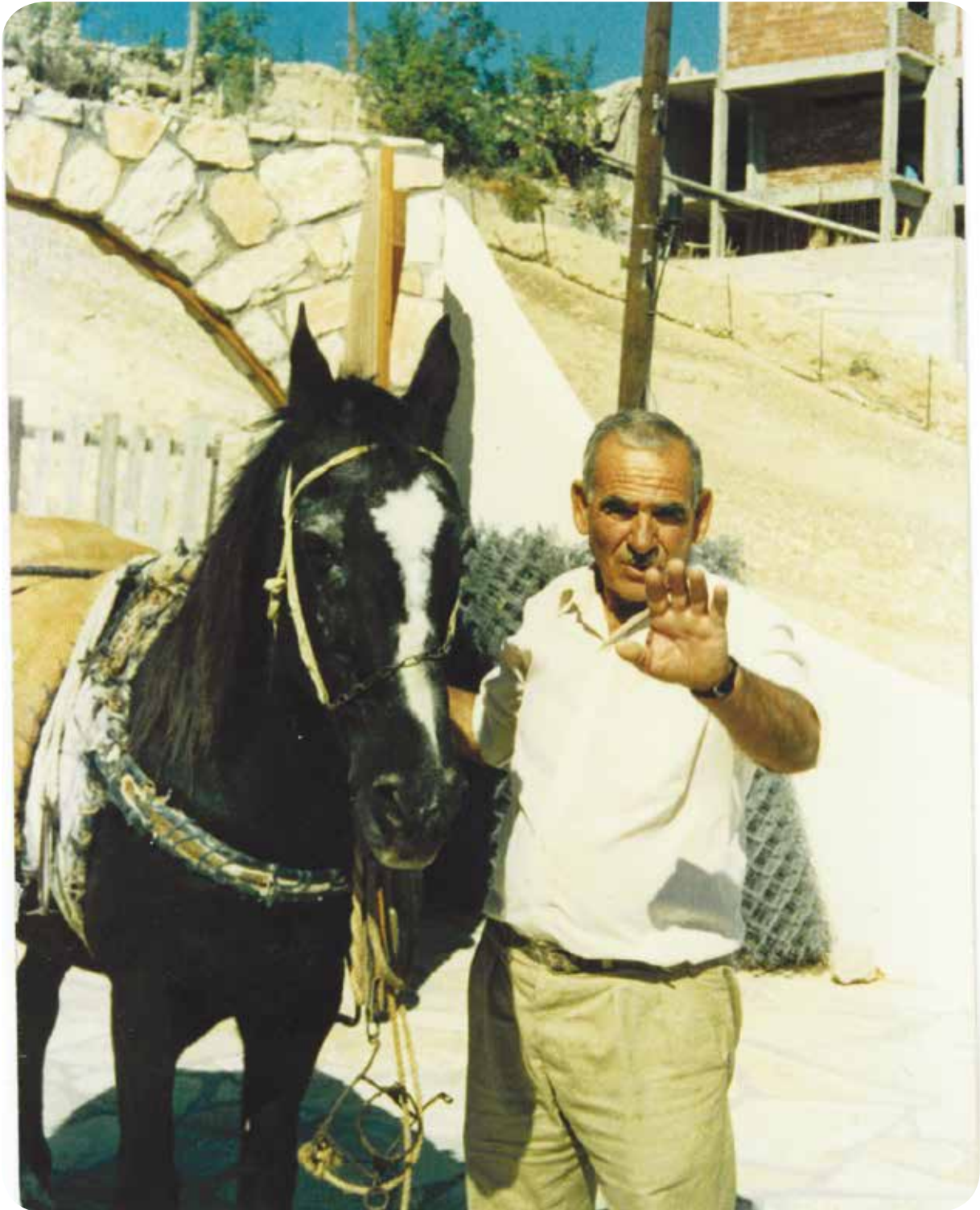
Συνέντευξη στον Κυριάκο Φουτά

Δύο αγροφύλακες που έπαιξαν ρόλο στη ζωή του χωριού ήταν ο Κυριάκος Μαυρουδή και ο Γιαννάκης Αριστείδη Ηλιάδης (Γιαννάτζης). Ο Κυριάκος Δημήτρη Μαυρουδή γεννήθηκε στις 14 Απριλίου 1923 στο Πισσούρι και φοίτησε μέχρι την Τετάρτη τάξη Δημοτικού στο σχολείο του Πισσουρίου. Είναι γνωστός στον κόσμο ως ο Τακής ο Αγροφύλακας. Αρχικά το επάγγελμα του ήταν γεωργός και μικρο-βοσκός, μέχρι που εξάσκησε το λειτούργημα του αγροφύλακα. Πρωτοδιορίστηκε ως αγροφύλακας το 1954 επί Αγγλοκρατίας με μισθό 12 κυπριακές λίρες ανά μήνα και πληρωνόταν από τον Μουχτάρη του χωριού από ειδικό ταμείο ενώ επί Κυπριακής Δημοκρατίας όλοι οι αγροφύλακες εντάχθηκαν σε ένα κοινό σύστημα. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του, κατά την περίοδο εκτέλεσης του λειτουργήματος του Αγροφύλακα, απαγορευόταν η οποιαδήποτε δουλειά. Παράλληλα, κατά την περίοδο 1956 με 1957 διορίστηκε ως ειδικός αστυνομικός για να προσέχει κυρίως τον (παλιό) αστυνομικό σταθμό του χωριού (νυν πολυδύναμο πολιτιστικό κέντρο) με μεροκάματο 2 σελίνια την ώρα επιπλέον μισθό από αυτόν του αγροφύλακα. Οι άλλοι δύο που διορίστηκαν μαζί του ως ειδικοί Αστυνομικοί ήταν ο Δημήτρης Κάσινος και ο Γιαννάκης Α. Ηλιάδης, με ωράριο έξι ωρών ο καθένας.

Περί τα τέλη του 1957 παραιτήθηκε οικειοθελώς από την θέση του αγροφύλακα για να εργαστεί στο Ακρωτήρι με τους Άγγλους αρχικά ως σκυβαλοσυλλέκτης. Κατόπιν εργάστηκε στα μαγειρεία του Αγγλικού στρατού και μετά υπεύθυνος για την καθαριότητα των κοινόχρηστων χώρων των στρατιωτικών βάσεων (Σινεμά, Κουζίνα, Καθιστικό κλπ). Το 1974, και πάλι οικειοθελώς παραιτήθηκε από το Ακρωτήρι για να ασκήσει και πάλι το λειτούργημα του αγροφύλακα αφού ο τότε κοινοτάρχης Νεοκλής Αντωνιάδης τον υπόδειξε ως τον κατάλληλο, όπου και υπηρέτησε μέχρι το 1988. Κατά την περίοδο αυτή είχε αγοράσει με δικά του έξοδα το δικό του άλογο για την ευκολία του το οποίο ονόμασε 'George' αλλά φώναζε 'Μαυράππαρο'. Κατά την τελευταία περίοδο παράλληλα με τον Κυριάκο Δ. Μαυρουδή υπηρετούσε επίσης ως αγροφύλακας και ο Γιαννάκης Ηλιάδης, ο οποίος το 1980 έφυγε με άδεια 2 μηνών χωρίς την συγκατάθεση του τότε Μουχτάρη κύριου Αριστείδη Ποταμίτη ο οποίος και δεν τον δέχθηκε πίσω όταν επέστρεψε για να υπηρετήσει και πάλι ως αγροφύλακας.

Ο Γιαννάτζης γεννήθηκε το 1925 και η οικογένειά του ήταν του Χατζή Ηλία Σιττιάνη. Νυμφεύτηκε την Δέσποινα Ιωσήφ Σπύρου από το Πισσούρι όπου παντρεύτηκαν το 1948 και απέκτησαν τρία παιδιά, τη Ζωούλα, την Ζηνοβία και τον Αριστείδη. Υπήρξε γεωργοκτηνοτρόφος από τα 15 του και απόκτησε ειδικότητα στη διασταύρωση ζώων, κυρίως άλογα. Ο κοινοτάρχης Νεοκλής Αντωνιάδης, μαζί με τους Αζάδες του χωριού του ζήτησαν να αναλάβει καθήκοντα αγροφύλακα, με πρώτη θέση στην Αλέκτωρα (για ένα μήνα) προτού έρθει ως αγροφύλακας, τελικά, στο Πισσούρι. Είχε το νούμερο 81. Παρέμεινε μέχρι το 1980 υπηρετώντας ευσυνείδητα.

Ως αγροφύλακες, ήταν υπεύθυνοι για τα χωράφια και γενικά τις απόμακρες περιουσίες από το χωριό των ιδιοκτητών με έμφαση στην αποτροπή των ζώων από την είσοδο τους στα σπαρμένα χωράφια προστατεύοντας έτσι τους καρπούς. Λειτουργούσαν ως το δεξί χέρι της Αστυνομίας όπως και ο Μουχτάρης. Ήταν επίσης υπεύθυνοι για την σωστή καταγραφή και εκτίμηση τυχών ζημιών που προξενούνταν στις περιουσίες του κόσμου από ζώα και καταστροφές ώστε να αποζημιώνονταν δικαίως ενώ στις δικαιοδοσίες τους ήταν και ο καθορισμός του ύψους της χρηματικής αποζημίωσης. Χαρακτηριστικά αναφέρει ο Κυριάκος Μαυρουδής ότι το σπάσιμο σωλήνας εκτιμιόταν προς 5 λίρες η μια, ενώ για το κάθε πέτρινο φυλάκιο που έφτιαχναν στην ύπαιθρο έπρεπε να καταβάλουν 3 λίρες για το καθένα (κυρίως στις περιοχές Κόσιες και Μελάντα). Το κόψιμο της τερατσίας χρεωνόταν προς 1 λίρα η κάθε μία.

Ο Κυριάκος Δ. Μαυρουδής με τον "Μαυράππαρόν" του.

Η Ροδού Μαυρουδή, συνεχίζει να ακολουθεί την παράδοση του Πισσουρίου με όλο τον κύκλο των αγροτικών εργασιών.

Έφεραν όπως όλοι οι αγροφύλακες λισιάνι στο δεξιό του μανίκι. Το το νούμερο του Μαυρουδή ήταν το 171. Οι βοσκοί έπρεπε να φέρουνε στο αριστερό τους μανίκι το χαρακτηριστικό 'S' από την Αγγλική λέξη Shepherd, ενώ όποιος δεν το έφερε ο αγροφύλακας του έκδιδε εξώδικο. Οι βοσκοί τότε δικαιούνταν να εκτρέφουνε μέχρι 80 ζώα χωρίς χρέωση ενώ για κάθε επιπλέον ζώο πλήρωναν ένα σελίνι πρόστιμο. Τα βράδια συνήθιζε να συνοδεύει την αστυνομία για διάφορες υποθέσεις και όπως χαρακτηριστικά ανέφερε, τσακωμούς δεν συνάντησε ποτέ.

Για το πόσιμο νερό στο Πισσούρι, ο Κυριάκος Δ. Μαυρουδή αναφέρει χαρακτηριστικά ότι θυμάται τον κύριο Robert, σύζυγο της Άννας (αδελφή της Margaret Dobenie) ως ανώτατο αξιωματικό που ήταν στις Αγγλικές βάσεις να βοηθάει ώστε να μεταφερθεί το νερό από τις κοινότητες Κισσούσα και Ανώγυρα και μέσω των περιοχών 'Κόσσιες', 'Τρίκολος', 'Καβάες', 'Μερσινούθκια' και 'Μερίκα' να οδευτεί μέσω μεταλλικού αγωγού στον πυρήνα του χωριού γύρω στο 1951 για πρώτη φορά.

Σύμφωνα με τον Κυριάκο Δ. Μαυρουδή, ο Παναγιώτης Στυλιανού Χειμώνας (σύζυγος της Φυτούς) είχε τους περισσότερους τίτλους ιδιοκτησίας κατά την περίοδο υπηρεσίας του, ενώ παλαιότερα την πρωτιά κρατούσαν ο Αριστείδης Λιασή, γνωστός ως Ούζας και ο Γιάννης Ερωτόκριτος, γνωστός ως Δάσκαλος. Από άποψης έκτασης, πιστεύει ότι την μεγαλύτερη κατείχε ο Ερωτόκριτος. Όσον αφορά τις περισσότερες τερατσιές, τον μαύρο χρυσό της τότε εποχής, τις περισσότερες είχε ο Βλαδίμηρος Ιωακείμ του Βάκη.

Ο Κυριάκος Μαυρουδή ανέφερε επίσης ότι στην περιοχή που βρίσκεται σήμερα το ξενοδοχείο Columbia, υπήρχε τελωνείο όπου διάφοροι έμποροι εμπορεύονταν κυρίως αλάτι και τεράτσια. Η φορτοεκφόρτωση γινότανε μέσα από την αποβάθρα που υπήρχε κάποτε κεντρικά του κόλπου Πισσουρίου και η αποθήκευση αυτών στα μεγάλα πέτρινα κτίρια που δέσποζαν στην περιοχή και σήμερα φιλοξενούνε μια οικία και δύο εστιατόρια. Ο πατέρας του Κυριάκου, Δημήτρης Μαυρουδή, ήτανε καφετζής στο τελωνείο.

Ο Κυριάκος Δ. Μαυρουδή υπήρξε επίσης Επίτροπος της τοπικής Εκκλησίας από το 1960 ως το 1980. Το 1992, η γυναίκα του Κυριάκου, κυρία Ροδού Μαυρουδή, οραματίστηκε την Παναγία της Ακονόπετρας, όραμα που ήτανε η αφορμή να χτιστεί από τους ίδιους το προσκυνητάρι στην ομώνυμη περιοχή αφιερωμένο στην Παναγία. Το 1994, αποφάσισαν και άρχισαν να χτίζουνε στο ίδιο σημείο το σημερινό Εξωκλήσι το οποίο αποπερατώθηκε το 1996. Τα λεφτά τα μάζεψαν μέσα από εράνους και με μεγάλη βοήθεια από τον Γιαννάκη Ηλιάδη (τον άλλο αγροφύλακα) του οποίου το έργο υπήρξε ευεργετικό για το χωριό, επίσης. Περί τα τέλη του 1996, ο Κυριάκος ξαναμπήκε Επίτροπος της Εκκλησίας και παραμένει μέχρι και σήμερα κατόπιν εντολής του Επίσκοπου της Μητρόπολης Πάφου. Άρχισε από τότε με την βοήθεια όλης της Επιτροπής να αναστυλώνει και αναπλάθει όλα τα εξωκλήσια της κοινότητας.

Ως επίτροπος της τοπικής εκκλησιαστικής επιτροπής, ο Κυριάκος Δ. Μαυρουδή αναφέρει σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς του ακινήτου όπου σήμερα φιλοξενείται το Κοινοτικό γήπεδο τα εξής: Το αρχικό εμβαδό του συγκριμένου ακινήτου ήτανε πολύ μεγαλύτερο αλλά λόγω των οδικών δικτύων που διανοίχτηκαν τριγύρω του το έχουνε επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό. Την γη αυτή κατείχε αρχικά η Ευτυχία Απόστρατου, το κληρονόμησε η Κριτού Απόστρατου και κατόπιν ο Χρήστος Απόστρατος. Περί το 1970, το ΘΟΙ Πισσουρίου, ένας τοπικός όμιλος, ζήτησε από τον τελευταίο να το αγοράσει και το τίμημα συμφωνήθηκε στις 150 λίρες. Το ΘΟΙ πλήρωσε τις 90 λίρες, με ένα υπόλοιπο της τάξης των 60 λιρών να εκκρεμεί προς τον Χρήστο. Στην πορεία, απεβίωσε ο Τάκης Βλαδίμηρος (προφανώς ο υπεύθυνος του ΘΟΙ) και το ΘΟΙ αδυνατούσε να ολοκληρώσει την εξόφληση. Το θέμα έφθασε στα υπόψην του τότε Πάτερ της Κοινότητας Παπάευριπίδη, ο οποίος το μεταέφερε στον τότε ταμεία της Εκκλησίας Απόστολος Ανδρέας κύριο Γιώργο Χριστοδουλίδη, γνωστό ως 'Τύλληρο', και με την συγκατάθεση του προχωρήσανε στην πληρωμή των 60 λιρών και συνάμα εξόφληση του ποσού των 150 λιρών προς τον Χρήστο Απόστρατο οπότε και ο τελευταίος το μεταβίβασε στην Εκκλησία του Αποστόλου Ανδρέα στην οποία και εξακολουθεί να ανήκει.

Η γιαγιά "Ουρανία" Ευαγόρα στον πρωινό της καφέ.

Πανοραμική άποψη της περιοχής

Sinapis arvensis (Λαψάνα).

Chrysanthemum coronarium (Σιμιλλούδι).

Olea europea (Αγριελιά)

Avena sativa (Αγρωστώδη)

Chapter 3 explores the rich and unique flora and fauna of the village. Pissouri has a unique natural environment that combines the beauty of the village with the sea and the mountains. This chapter provides an environmental report of Pissouri that evaluates its alternative international resolutions, solar energy, the lush, native plants, a variety of wild animals, and trained watch eagles known as the 'eyes of the city'. With its approximately 1.800 species, subspecies and varieties of flowering plants, Cyprus is an extremely interesting place for nature lovers and has all the attributes which make it a botanist's paradise. Being an island, it is sufficiently isolated to allow the evolution of a strong endemic flowering element. About seven percent of the indigenous plants of the island - 140 different species and subspecies - are endemic to Cyprus. Pissouri makes no exception. The village is a natural

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΧΛΩΡΙΔΑ ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

Από την Έκθεση «Μελέτη Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων από την Λειτουργία Φωτοβολταϊκού Πάρκου στο Πισσούρι», Απρίλιος 2010.

Ενεργειακό Γραφείο Κυπρίων Πολιτών

Στην ενότητα αυτή παραθέτουμε στοιχεία για την χλωρίδα και την πανίδα που ενδημεί στο Πισσούρι στο οποίο θεωρείται ως ένας πλούσιος τόπος από άποψης φυσικού περιβάλλοντος.

Η καταγραφή και μελέτη της χλωρίδας και πανίδας έγινε τον Μάρτιο του 2010. Στοιχεία σχετικά με το τοπικό βιολογικό περιβάλλον συμπληρώθηκαν, όπου ήταν δυνατό, από την υφιστάμενη βιβλιογραφία, από διάφορες αναφορές και από προηγούμενες μελέτες που έγιναν στην περιοχή. Για την καταγραφή της χλωρίδας χρησιμοποιήθηκε η ακόλουθη μέθοδος (εργασία πεδίου): Επιτόπια επόπτευση όλης της Περιοχής Μελέτης διάρκειας μιας ημέρας για αναγνώριση περιοχών με σημαντικές φυτοκοινωνίες και λεπτομερές έρευνα με σκοπό τον εντοπισμό των διάφορων ειδών χλωρίδας. Ταυτόχρονα με την καταγραφή της χλωρίδας συλλέγονταν πληροφορίες σχετικά με την πανίδα της περιοχής μελέτης (ερπετά, πτηνά, θηλαστικά). Το φυσικό περιβάλλον γύρω από την περιοχή μελέτης χαρακτηρίζεται από γεωργικές καλλιέργειες και ιδιαίτερα από αμπελώνες.

Χλωρίδα

Η περιοχή μελέτης αφορά εγκαταλειμμένο αμπελώνα (ιδιωτικό τεμάχιο), που βρίσκεται σε ζώνη προστασίας Ζ1. Σε αυτό καταγράφηκε χαμηλή, κοινή βλάστηση που συναντάται σε εγκαταλειμμένες γεωργικές εκτάσεις. Χαρακτηριστική είναι η παρουσία του μονοετές φυτού *Sinapis arvensis* (Λαψάνα) όπου κυριαρχεί στο υπό μελέτη τεμάχιο. Συγκεκριμένα η βλάστηση που καταγράφηκε στην περιοχή μελέτη παρουσιάζεται στο παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1:Χλωρίδα στην περιοχή μελέτης

Επιστημονικό Όνομα	Κοινό Όνομα
<i>Sinapis arvensis</i>	Λαψάνα
<i>Olea europea</i>	Αγριελιά
<i>Chrysanthemum coronarium</i>	Σιμιλλούδι
<i>Oxalis pes-caprae</i>	Ξυνίστρα
<i>Avena sativa</i>	Αγρωστώδη
<i>Triticum sp.</i>	Αγρωστώδη
<i>Gramineae spp.</i>	Αγρωστώδη

sight of Cyprus and probably the only village by the seaside in Cyprus that kept its original architecture and atmosphere The Cyclamen (*Cyclamen cyprium*) has been declared Cyprus' national plant while the Golden oak (*Quercus alnifolia*) has become the island's national tree. The wealth of Mediterranean flowers is particularly spectacular in the spring, and this is when Persian cyclamen blossom by the thousand. From the middle to the end of March, a wealth of orchids can be found blooming in the lowlands, in the vineyards and in the highlands. Pissouri is also famous for its 'on the edge of heaven' walks. You can watch out the fabulous flora and fauna of the Pissouri area, including migratory birds, bats, information about the snakes of the area, see the many indigenous orchids and wild flowers.

Ενδημικά είδη ορνιθοπανίδας στην άμεση και ευρύτερη περιοχή μελέτης (*Sylvia melanothorax*).

Ενδημικά είδη ορνιθοπανίδας στην άμεση και ευρύτερη περιοχή μελέτης (*Oenanthe cyriaca*).

Οι διάδρομοι και τα περάσματα διέλευσης αποδημητικών πτηνών που καθορίστηκαν σύμφωνα με το άρθρο 6 του Νόμου περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας (εντολή Αρ.2 του 2006), στην ευρύτερη περιοχή μελέτης φαίνονται στο σχετικό χάρτη.

Γνωστοί διάδρομοι – περάσματα διέλευσης αποδημητικών άγριων πτηνών στην περιοχή Πισσουρίου.

Πανίδα

Τα σημαντικότερα στοιχεία που αφορούν τις διάφορες ομάδες ζωικών οργανισμών που εντοπίστηκαν στην περιοχή ή που εμφανίζονται σε αυτήν σύμφωνα με άλλες πληροφορίες παρουσιάζονται πιο κάτω.

Πίνακας 2:Είδη Ορνιθοπανίδας

Επιστημονικό όνομα	Κοινό όνομα	79/409 Annex	Bern Annex	Bonn Annex	CITES Annex	SPA Prot. Annex
<i>Alcedo atthis</i>	Αλκυόνη	I	II			
<i>Anthus campestris</i>	Ωχροκελάδα	I	II			
<i>Anthus pratensis</i>	Λιβαδοκελάδα		II			
<i>Anthus trivialis</i>	Δεντροκελάδα		II			
<i>Apus apus</i>	Πετροχελίδονο		III			
<i>Apus melba</i>	Ασπροπετροχελίδονο		II			
<i>Ardea purpurea</i>	Ερωδιός ο πορφυρός	I	II			
<i>Ardeola ralloides</i>	Βατραχοφάς	I	II			
<i>Buteo buteo</i>	Γερακίνα		III	II	II	
<i>Buteo rufinus</i>	Αετογερακίνα	I	III	II	II	
<i>Carduelis cannabina</i>	Τσακροσγάρτιλο		II			
<i>Carduelis chloris</i>	Φλώρος		II			
<i>Coturnix coturnix</i>	Ορτύκι	II/2	III			
<i>Circus aeruginosus</i>	Καλαμόκιρκος	I	III	II	II	
<i>Circus pygargus</i>	Λιβαδόκιρκος	I	III	II	II	
<i>Clamator glandarius</i>	Κισσόκουκκος		II			
<i>Coracias garrulus</i>	Κράγκα	I	II	II		
<i>Egretta garzetta</i>	Χανούμισσα	I	II			
<i>Emberiza caesia</i>	Φρυγανοσίχλονο	I	II			
<i>Hirundo rustica</i>	Σταβλοχελιδονο		II			
<i>Lanius collurio</i>	Αετομάχος	I	II			
<i>Lullula arborea</i>	Δεντροσταρήθρα	I	III			
<i>Luscinia megarhynchos</i>	Αηδόνη		II			
<i>Merops apiaster</i>	Μελισσοφάγος		II	II		
<i>Oenanthe cyprica</i>	Σκαλιφούρτα	I	III			
<i>Otus scops cyprius</i>	Γκιώνης		II		II	
<i>Pandion haliaetus</i>	Ψαραετός	I	III	II	II	II
<i>Parus major</i>	Τσαγκαρούδι		II			
<i>Passer hispaniolensis</i>	Αρκοστρουθος		III			
<i>Pernis apivorus</i>	Σφηκιάρης	I	III	II	II	
<i>Saxicola torquata</i>	Παπαθκιά		II			
<i>Sylvia melanothorax</i>	Τρυπομάζης	I	II			
<i>Sylvia nisoria</i>	Γιαλούρα	I	II			
<i>Sylvia rueppelli</i>	Αιγαιοτσιροβάκος	I	II			
<i>Turdus merula</i>	Κότσυφας	II/2	III			
<i>Tyto alba</i>	Ανθρωποπούλι		II		II	

1970, Κόλπος Πισσουρίου. Ο Άριστος Φουτάς και η παρέα του αλίευσαν ένα γιγάντιο βατί το οποίο έπεσε στα δίχτυά τους στην περιοχή της Μεγάλης Πηγής. Ο Σουλούπας, έμπορος στη Λεμεσό το αγόρασε χωρίς καν να το ζυγίσει υπολογίζοντάς το 250 οκάδες.

Ενδιαφέρον, επίσης, παρουσιάζει το φόντο της φωτογραφίας όπου φαίνεται ο Κόλπος του Πισσουρίου, η άκρη της Μελάντας καθώς και οι Αποθήκες όπως ήταν τότε.

Θηλαστικά

Στην ευρύτερη περιοχή μελέτης υπάρχουν είδη θηλαστικών τα οποία είναι κοινά στο μεγαλύτερο μέρος της Κύπρου και που παρουσιάζονται σε όλες σχεδόν τις περιοχές της. Υπολογίζεται ότι υπάρχουν τουλάχιστο πέντε είδη θηλαστικών στην περιοχή. Τέσσερα από αυτά είναι ενδημικά: η μυγαλίδα η κυπριακή (*Crocidura russula cypria*), ο σκαντζόχοιρος (*Hemiechinus auritus dorotheae*), ο λαγός (*Lepus europaeus cyprius*) και η αλεπού (*Vulpes vulpes indutus*).

Πίνακας 3:Είδη Θηλαστικών

Επιστημονικό Όνομα	Κοινό Όνομα	Annex 93/43	Bern Annex
<i>Crocidura russula cypria</i>	Μυγαλίδα η κυπριακή		II, III
<i>Hemiechinus auritus dorotheae</i>	Σκαντζόχοιρος		
<i>Lepus europaeus cyprius</i>	Λαγός		
<i>Rattus rattus frugivorus</i>	Νυφίτσα		
<i>Vulpes vulpes indutus</i>	Αλεπού		

Φωτογραφία 1 Θηλαστικά (*Vulpes vulpes*) στην ευρύτερη περιοχή μελέτης [www.natureofcyprus.org]

Θηλαστικά (*Vulpes vulpes*) στην ευρύτερη περιοχή μελέτης [www.natureofcyprus.org]

Φωτογραφία 2 Θηλαστικά (*Lepus europaeus*) στην ευρύτερη περιοχή μελέτης [Ταμείο Θήρας].

Θηλαστικά (*Lepus europaeus*) στην ευρύτερη περιοχή μελέτης [Ταμείο Θήρας].

Η σπηλιά του Προφήτη Ηλία.

Chapter 4 presents the strongly embedded religious tradition in Pissouri. Anthimos Mettouris presents his study of primary sources of all the churches in the area, centred at the village's main church, St Andrews. The smaller churches of the area serve as a continuation of the rich religious beliefs of Pissouri. Mettouris unpacks Pissouri's Christian life and all other religious activities, such as the annual festival of the patron Saint Andreas. This festival is not celebrated on its traditional day (30th November), but rather is held on the 20th of September, as a spirited summer festival. This chapter lists

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Του Άνθιμου Μεττούρη
Θεολόγου - Εκπαιδευτικού

Το Πισσούρι παρουσίαζε πάντοτε έντονη θρησκευτική ζωή και δράση και διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο στα εκκλησιαστικά δρώμενα του τόπου, όπως εκλογές μητροπολιτών και αρχιεπισκόπων, ίδρυση θρησκευτικών συλλόγων, λειτουργία κατηχητικών σχολείων κ.ά. Με όσα ακολουθούν θα γίνει μια μικρή προσπάθεια να σκιαγραφηθούν μερικές πτυχές από την ιστορία της εκκλησιαστικής ζωής στο Πισσούρι.

Α΄ Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Κέντρο της εκκλησιαστικής ζωής της Κοινότητας Πισσουρίου, όπως κάθε ορθόδοξης κοινότητας, είναι ο ενοριακός της ναός, που βρίσκεται στο κέντρο του χωριού και είναι αφιερωμένος στον Απόστολο Ανδρέα. Ο ναός αυτός σύμφωνα με επιγραφή που υπάρχει στην προμετωπίδα της κύριας βόρειας εισόδου του, κτίστηκε το 1882. Αρχιτέκτονάς του σύμφωνα με την ίδια επιγραφή ήταν ο Χ'Κωνσταντής Χ'Νικόλα. Στα τέλη της Οθωμανικής κυριαρχίας οι κάτοικοι της Κοινότητας Πισσουρίου αποφάσισαν την ανέγερση νέου ναού στη θέση της μικρής φτωχικής εκκλησίας, που υπήρχε στον ίδιο χώρο προηγουμένως. Παρά την οικονομική ανέχεια τους κατόρθωσαν με πολλές στερήσεις και θυσίες να ανεγείρουν τον περικαλλή ναό που χρησιμοποιεί μέχρι σήμερα το Πισσούρι.

Το πιο κάτω περιστατικό που σχετίζεται με την ανέγερση του ναού αυτού αναφέρεται στο βιβλίο του Τίτου Κολώτα με τίτλο: Ευσταθίου Παρασκευά Παλαίμαχου: Παλαιαί αναμνήσεις, Λεμεσός 1996 σελ. 61. Γράφει λοιπόν ο Παλαίμαχος σε άρθρο του στην εφημερίδα *Αλήθεια* της 6ης Μαρτίου 1936, πως κάποιος μεγαλέμπορος της περιοχής Πισσουρίου με το όνομα Χ'Γιάννης Ρωσσίδης, καταγόμενος από την Αγία Φύλα και που εγκαταστάθηκε στο Πισσούρι, όπου και νυμφεύθηκε, ήταν ο πρώτος που συνέλαβε την ιδέα ανέγερσης καινούργιου ναού. Αυτός λοιπόν αγόρασε και με έξοδα δικά του μετέφερε τις πέτρες στο χώρο που θα ανεγειρόταν ο ναός. Στη συνέχεια βρήκε κτίστες και έδωσε εντολές να ξεκινήσουν δουλειά. Μια Κυριακή όμως έξω από την εκκλησία ανακοίνωσε στους χωρικούς, πως σκοπό είχε να χρηματοδοτήσει το έργο της ανοικοδόμησης και του εξοπλισμού του ναού, υπό τον όρο να γραφτεί ως κτήτωρ της εκκλησίας και οι κάτοικοι του χωριού να προσφέρουν τα εργατικά χέρια για την ανέγερσή του. Τότε κάποιος χωρικός ονομαζόμενος Παννάτζης του Κακού, πήρε το λόγο και είπε: «Αν θέλεις να γραφτής κτήτωρ της Εκκλησίας, εμείς δεν είμαστε μισταρκοί σου, βάλε και τους εργάτες, φέρε και τες πέτρες». Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να θιγεί ο Χ'Γιάννης

all of the past and present priests, while subchapter 2 discusses the life and work of Priest Euripides, who served the community for many years.

και να ματαιωθεί η δωρεά. Οι πέτρες έμειναν εκεί άκτιστες και χρησιμοποιήθηκαν αργότερα για την ανέγερση της εκκλησίας που υπάρχει σήμερα.

Τα εγκαίνια του νέου ναού, που αποπερατώθηκε το 1882, έγιναν σύμφωνα με επιγραφή που υπάρχει στον εσωτερικό τοίχο πάνω από τη νότια είσοδο, στις 11 Νοεμβρίου 1912 από τον τότε μητροπολίτη Πάφου Ιάκωβο Αντζουλάτο. Δεν γνωρίζουμε ακριβώς γιατί η τόση μεγάλη καθυστέρηση. Ίσως να οφειλόταν στη μεγάλη εκκλησιαστική κρίση και στο αρχιεπισκοπικό πρόβλημα που συντάραξε την Εκκλησία της Κύπρου μετά το θάνατο του αρχιεπισκόπου Σωφρονίου Γ' το 1900.

Ο ρυθμός του ναού είναι ο συνήθης κυπριακός ρυθμός που συναντάμε σε πολλά μέρη της Κύπρου και που διακρίνεται για το ορθογώνιο επίμηκες σχήμα του με τριγωνικές προεξοχές στη στέγη και κτιστές πέτρινες αψίδες στο εσωτερικό χωρίς θόλο και κίονες. Το καμπαναριό, τότε που είχε κτισθεί ο ναός, ήταν τρεις φορές ψηλότερο από ότι είναι σήμερα και πολύ περίτεχνο. Οι σεισμοί όμως το κατέστρεψαν και το περιόρισαν στο σημείο που είναι σήμερα με απώλεια της επιβλητικής μεγαλοπρέπειάς του. Η πρώτη καμπάνα του ναού που υπέστη ζημιές και φυλάσσεται στην αποθήκη του ναού ήταν ρωσικής κατασκευής με πλούσιο εξωτερικό διάκοσμο και με πολύ μελωδικό ήχο.

Παραπλεύρως της κυρίας εισόδου του ναού στην αριστερή μεριά του εισερχομένου στο ναό υπάρχει εντοιχισμένη η ακόλουθη επιγραφή: (Διατηρείται η ορθογραφία της) 1877 Χ'ΠΑΥΛΗΣ ΚΑΪΜΑΚΛΗΩΤΗΣ ΕΚΚΡΕΜΜΗΣΕΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΤΗΝ 3ΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΗΜΕΡΑΝ ΣΑΒΒΑΤΟΝ.

Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλούν στον επισκέπτη τα αριστοτεχνικής κατασκευής ξυλόγλυπτα του ναού: Τέμπλο, δεσποτικό, άμβωνας και προσκυνητάρι, όλα της ίδιας ηλικίας με το ναό. Της ίδιας ηλικίας είναι και οι φορητές εικόνες που κοσμούν το τέμπλο και που οι περισσότερες είναι έργα των ζωγράφων μοναχών της Ιεράς Μονής Αγ. Γεωργίου Χαβούζας της Λεμεσού, που τότε βρισκόταν ακόμη σε λειτουργία, Κυρίλλου και Νήφωνος. Αρχαιολογική σημασία παρουσιάζει η εικόνα της Παναγίας, έργο αγνώστου ζωγράφου του έτους 1778, που είναι τοποθετημένη μέσα στο ιερό βήμα. (Βλέπε Ιωάννου Τσικνοπούλου: *Ιστορία της*

Εκκλησίας Πάφου, σελ. 293 – 294 Λευκωσία 1971). Η εικόνα αυτή όπως και μερικές άλλες μικρότερου μεγέθους πρέπει να προέρχονται από τον προηγούμενο ναό που υπήρχε προηγουμένως στην ίδια θέση. Η εικόνα της Βάπτισης του Χριστού σύμφωνα με τελευταία εκτίμηση ειδικών της Ιεράς Μητροπόλεως Πάφου, είναι του 15ου αιώνα.

Β' ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Κατά περίεργο τρόπο στις 20 Σεπτεμβρίου γιορτάζεται στο Πισσούρι ο Απ. Ανδρέας, χωρίς φυσικά να καταργείται και η επίσημη μέρα της μνήμης του στις 30 Νοεμβρίου. Στις 20 Σεπτεμβρίου όμως γίνεται το πανηγύρι του χωριού, γιατί η 30η Νοεμβρίου ως χειμερινή μέρα δεν βόλευε για το σκοπό αυτό. Η νέα γιορτή που συνδέθηκε από την αρχή με το πανηγύρι καθιερώθηκε από τους κατοίκους της Κοινότητας στις αρχές του 20ου αιώνα, θέλοντας έτσι να εκφράσουν τις ευχαριστίες τους στο Θεό και τον προστάτη Άγιο Απόστολο Ανδρέα για τη συγκομιδή των καρπών. Μετά το θερισμό στους μήνες Ιούνιο – Ιούλιο και το μάζεμα των χαρουπιών τον Αύγουστο, οργάνωναν το πανηγύρι τους, που εκτός από θρησκευτικό χαρακτήρα είχε επίσης κοινωνικό και εμπορικό χαρακτήρα.

Γ' ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΝΑΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Ο ναός του Απ. Ανδρέα Πισσουρίου γνώρισε στην

ιστορία του μέρες λαμπρές αλλά και μέρες δύσκολες. Σ' αυτό συνέβησαν συγκλονιστικά γεγονότα, που έχουν σχέση με την ιστορία του χωριού και του τόπου μας γενικότερα.

Στις 20 Σεπτεμβρίου 1932 επισκέφθηκε το Πισσούρι ο τότε μητροπολίτης Πάφου και μετέπειτα αρχιεπίσκοπος Κύπρου Λεόντιος. Στη διάρκεια της θείας λειτουργίας που τελέστηκε με την ευκαιρία της τοπικής εορτής του Απ. Ανδρέα και του πανηγυριού της Κοινότητας, ο Λεόντιος εκφώνησε πύρινο ενωτικό λόγο. Για το γεγονός αυτό ο μητροπολίτης σύρθηκε τότε στα πολιτικά δικαστήρια και κατηγορήθηκε για διάπραξη κακουργήματος. Ήταν η περίοδος μετά τα οκτωβριανά γεγονότα του 1931 στα οποία το Πισσούρι πρωτοστάτησε, γι' αυτό και η επίσκεψη και δράση του Λεόντιου στο χωριό θεωρήθηκε πρόκληση από τους βρετανούς. (Βλέπε Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια τόμ. 9 λ. Λεόντιος).

Στον ίδιο χώρο του ιερού ναού του Απ. Ανδρέα σύσσωμη η Κοινότητα Πισσουρίου στις 15 Ιανουαρίου 1950 υπόγραψε το ενωτικό δημοψήφισμα.

Άλλο συγκλονιστικό γεγονός υπό τους θόλους του

ιδίου ναού συνέβη το 1958 στη διάρκεια του γάμου του αείμνηστου αστυνομικού Παντελή Φρυδά, όταν ο μικρός τότε μαθητής της Β' Γυμνασίου Ιωακείμ (Βακής) Ηλία Θεοδώρου βγήκε απαρατήρητος στον εντοιχισμένο άμβωνα του ναού, που μοιάζει με κρύπτη και ενώ ο ιερέας έψελνε το «Ήσαϊα χόρευε», έριξε στο κεφάλι του άγγλου αστυνόμου Κένφορτ, του γνωστού «Κουντουρή», που παρευρισκόταν στο γάμο ως κουμπάρος, μια δέσμη από φυλλάδια της ΕΟΚΑ, χωρίς να γίνει αντιληπτός από κανένα. Ο άγγλος αστυνόμος εξεμάνη τότε και ακολούθησαν συλλήψεις και εγκλεισμοί υπόπτων στα κρατητήρια. Ο μικρός Βακής ήταν υπεράνω πάσης υποψίας τότε, γι' αυτό και διέφυγε τη σύλληψη.

Δ' ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Στο Πισσούρι αναπτύχθηκε από πολύ νωρίς χριστιανική κίνηση και ιδρύθηκαν θρησκευτικοί σύλλογοι ανδρών και γυναικών. Στη δεκαετία του πενήντα λειτουργούσαν κατηχητικά σχολεία για τα παιδιά του Δημοτικού κάθε Κυριακή μέσα στο χώρο του ναού με κατηχητή τον ιερέα της Κοινότητας. Το 1957 ιδρύθηκε το Θρησκευτικό Ορθόδοξο Ίδρυμα (Θ.Ο.Ι.) «Άγιος Μαυρίκιος», που λειτουργεί μέχρι σήμερα ως εθνικοθρησκευτικό και αθλητικό σωματείο. Ιδρυτής του ήταν ο τότε διάκονος Διονύσιος, σημερινός ηγούμενος της Ιεράς Μονής Χρυσορροϊατίσσης, ως εντεταλμένος της Ιεράς Μητροπόλεως Πάφου. Το 1960 ιδρύθηκε η Ορθόδοξη Χριστιανική Ένωση Νεανίδων (Ο.Χ.Ε.Ν.) που στεγάσθηκε σε οίκημα που ανεγέρθηκε για το σκοπό αυτό στο προαύλιο του ναού της Κοινότητας με δωρεές και εράνους των μελών της Ο.Χ.Ε.Ν. και που διατηρείται επισκευασμένο μέχρι σήμερα.

Στις μέρες μας συνεχίζει να υπάρχει οργανωμένη θρησκευτική δράση στο Πισσούρι, υπό την καθοδήγηση της Ιεράς Μητροπόλεως Πάφου, με την ονομασία «Χριστιανική κίνηση».

Ε' ΤΑ ΞΩΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

Η ευσέβεια των κατοίκων της Κοινότητας Πισσουρίου τα τελευταία πενήντα χρόνια ανακαίνισε και αποκατέστησε κατά το δυνατό όλα τα παλαιά ξωκλήσια της περιοχής: Προφήτη Ηλία, Άγιο Γεώργιο, Άγιο Μαυρίκιο και ανήγειρε τρία νέα, τον Άγιο Αλέξανδρο,

την Παναγία της Ακονόπετρας και τον Άγιο Σπυρίδωνα.

α) Ο Προφήτης Ηλίας

Πρόκειται για μικρό εκκλησάκι λαξευμένο στο βράχο, σε πευκόφυτη περιοχή δυτικά του χωριού και με απεριόριστη θέα προς τα βόρεια. Στο εσωτερικό του υπάρχει ζωγραφισμένη στο λαξευμένο τοίχο η μορφή του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου και ίχνη άλλων καταστρεμμένων τοιχογραφιών. Λίγο πιο πέρα από το εκκλησάκι υπάρχουν καταστρεμμένοι τάφοι σκαμμένοι στην πλαγιά του λόφου.

Το ξωκλήσι αυτό λειτουργείται από την Κοινότητα Πισσουρίου στις 20 Ιουλίου, μέρα της μνήμης του Προφήτη Ηλία και τη Δευτέρα της Διακαινησίμου. Κατ' εξαίρεση στο Πισσούρι αντί τη Δευτέρα του Πάσχα να γιορτάζουν την εκ μεταθέσεως γιορτή του Αγίου Γεωργίου, όταν αυτή τύχει να πέσει στην περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, γιορτάζουν τον Προφήτη Ηλία. Η πιο πιθανή εξήγηση αυτού είναι το γεγονός ότι η περιοχή του Προφήτη Ηλία προσφερόταν καλύτερα από κάθε άλλη για τα μεγάλα πανηγύρια και τις διασκεδάσεις που γίνονταν εκεί

τη Δευτέρα του Πάσχα από όλους τους χωριανούς και τους ξένους που μαζεύονταν στο Πισσούρι τη μέρα αυτή. Μετά τη Θεία Λειτουργία στο ξωκλήσι, ακολουθούσαν διάφοροι διαγωνισμοί, όπως τρέξιμο αλόγων «τζιρίττι», γαϊδουροδρομίες κ.ά. Στη συνέχεια ακολουθούσε το ψήσιμο της καθιερωμένης σούβλας και στηνόταν μεγάλο γλέντι κάτω από τις χαρουπιές που υπάρχουν άφθονες εκεί. Τα τελευταία τριάντα περίπου χρόνια τα έθιμα αυτά έχουν εκλείψει. Διατηρείται μόνο η Θεία Λειτουργία στο ξωκλήσι, που παρακολουθούν πολύ λίγοι πλέον και η συνήθης «πισσουρκώτικη» φιλοξενία κατ' οίκον πλέον και στην πλατεία του χωριού όπου γίνονται διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

β) Ο Άγιος Γεώργιος

Το ξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου βρίσκεται βορειοδυτικά του χωριού στο δρόμο που οδηγεί από το Πισσούρι στο γειτονικό τουρκοκυπριακό χωριό Αλέκτορα. Ο δρόμος αυτός στα χρόνια της Οθωμανικής κυριαρχίας και στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας ήταν η κύρια οδική αρτηρία που οδηγούσε στην Πάφο. Ο ναός του Αγίου Γεωργίου είναι ένα ορθογώνιο επίμηκες πετρόκτιστο οικοδόμημα με θολωτή πετρόκτιστη στέγη. Ο τοίχος της εκκλησίας στη βόρεια πλευρά επικοινωνεί με ένα λαξευμένο στο βράχο κοίλωμα στο ίδιο επίπεδο με τον υπόλοιπο ναό, όπου οι χριστιανοί ανάβουν τα κεριά τους, γι' αυτό και είναι κατάμαυρο από τον καπνό των κεριών.

Η όλη διαμόρφωση του χώρου γύρω από την εκκλησία αυτή καθώς και το ευρύχωρό της φανερώνουν πως εκεί υπήρχε κατοικημένη περιοχή. Μια παράδοση αναφέρει πως όταν οι κάτοικοι του Αγίου Γεωργίου έφυγαν καταδιωγμένοι από το μέρος αυτό, έκρυψαν τους θησαυρούς τους απέναντι από τη θύρα του ναού στον αντίπερα λόφο. Παλαιότεροι πισσουριώτες διηγούνταν, πως συνάντησαν σε περιοχή της Σολιάς γέροντες που τους είπαν πως κατάγονταν από τον «Άι Γιώρκη του Καμαρουδικού». «Καμαρούιν» ονομάζεται η δυτικά του ναού χαράδρα και ο κτισμένος εκεί λάκκος απ' όπου έπαιρναν πόσιμο νερό οι κάτοικοι. Ο λάκκος αυτός που έχει στερέψει διατηρείται ακόμα εκεί μισοκαταστρεμμένος.

Το ξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου λειτουργείται τη μέρα της γιορτής του Αγίου στις 23 Απριλίου και όταν αυτή πέσει στην περίοδο της Μεγάλης Τεσσα-

ρακοστής, την Τετάρτη της Διακαινησίμου και όχι τη Δευτέρα, όπως διαλαμβάνει το τυπικό της Εκκλησίας.

γ) Ο Άγιος Μαυρίκιος

Είναι το τρίτο από τα παλιά ξωκλήσια της κοινότητας Πισσουρίου και βρίσκεται σε ύψωμα ανατολικά του χωριού κοντά στο Κάτω Πισσούρι, τρία χιλιόμετρα περίπου από τον κόλπο Πισσουρίου. Το ξωκλήσι αυτό ήταν τελείως ερειπωμένο μέχρι το 1956, που οι κάτοικοι του χωριού το αναστήλωσαν και έκτοτε το λειτουργούν μια φορά το χρόνο, την Πέμπτη της Διακαινησίμου. Η γιορτή του Αγίου Μαυρικίου είναι στις 27 του Δεκέμβρη. Σύμφωνα με τον Άγγλο Rupert Gunnis η εκκλησία του Αγίου Μαυρικίου ήταν πιθανόν Λατινικό ξωκλήσι. (Βλέπε Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, τόμ. 11, λ. Πισσούρι). Στο δυτικό μέρος της εκκλησίας φαίνονται κτισμένες πέτρες από παλιό τοίχο του ναού καθώς και ίχνη τοιχογραφιών.

Ο Άγ. Μαυρίκιος θεωρείται γιατρός των σκαθάρων. Στο εκκλησάκι αυτό υπάρχει στο δυτικό μέρος του μια πέτρα που οι πιστοί την ξέουν με ένα αιχμηρό αντικείμενο και από το υλικό που παίρνουν, κατασκευάζουν λάσπη, που την τοποθετούν σαν αλοιφή στο μέρος του σώματος που υπάρχει σκάθαρος. Αυτό αποδεδειγμένα θεραπεύει τους σκαθάρους σύμφωνα με μαρτυρίες πολλών, που το έχουν δοκιμάσει.

Επειδή τότε που αναστηλώθηκε από τα ερείπια το ξωκλήσι του Αγίου Μαυρικίου, ιδρύθηκε στο Πισσούρι το Θρησκευτικόν Ορθόδοξον Ίδρυμα (Θ.Ο.Ι.), του δόθηκε το όνομα «Άγιος Μαυρίκιος» προς τιμή του Αγίου.

δ) Τα νεότερα ξωκλήσια

Τα τελευταία χρόνια κτίσθηκαν άλλα τρία ξωκλήσια στο Πισσούρι. Εκείνα του Αγίου Αλεξάνδρου, της Παναγίας της Ακονόπετρας και του Αγίου Σπυρίδωνα.

Ο Άγιος Αλέξανδρος βρίσκεται

στη νοτιοδυτική άκρη του χωριού, στην τοποθεσία «Κάμποι», κοντά στο Δημοτικό Σχολείο καθώς και πολύ κοντά στο γήπεδο.

Η Παναγία είναι κτισμένη στην τοποθεσία «Ακονόπετρα» απ' όπου πήρε και το όνομα. Βρίσκεται στη νοτιοανατολική άκρη του χωριού απέναντι από το Κοινοτικό αμφιθέατρο. Εκεί συνήθιζαν από πολύ παλιά οι κάτοικοι του χωριού να μεταφέρουν με πομπή την παλαιά εικόνα της Παναγίας από την εκκλησία του χωριού κατά τον εσπερινό των Εισοδίων της Θεοτόκου στις 21 του Νιόβρη και να την ακουμπούν δίπλα στη μεγάλη πέτρα, την Ακονόπετρα όπως λεγόταν και να κάνουν δέηση για καλή βροχερή χρονιά.

Το τελευταίο ξωκλήσι που κτίσθηκε στο Πισσούρι είναι εκείνο του Αγίου Σπυρίδωνα, που βρίσκεται στην περιοχή «Λινίδια» κοντά στον κόλπο Πισσουρίου στην τοποθεσία «Αμπελοχώρι». Πρόκειται για παλαιό σπήλαιο που αναμορφώθηκε και ανασκευάστηκε σε πολύ γραφικό εκκλησάκι, όπου πολλοί συνηθίζουν να τελούν βαπτίσεις.

ε) Εφημέριοι του Ιερού Ναού Απ. Ανδρέα Πισσουρίου

Οι πιο κάτω ιερείς υπηρέτησαν κατά σειρά από της ανεγέρσεώς του μέχρι σήμερα ως εφημέριοι του Ιερού Ναού του Απ. Ανδρέα της κοινότητας Πισσουρίου:

Παπαονούφριος, Παπαελισαίος, Παπαευτύχιος, Παπαϊωακείμ, Παπαευριπίδης, Παπανικόλας, Παπαγεώργιος, Παπανέαρχος.

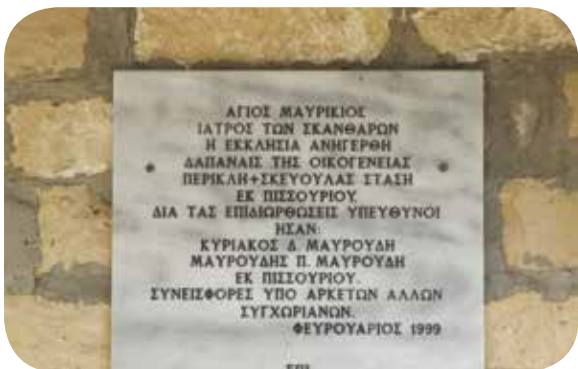

Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β΄ στην εκκλησία του Αγίου Ανδρέα.

Από την περιφορά του Επιταφίου από άγημα του Ναυτικού στο πανηγύρι του Πισσουριού.

*Ο παπά Ευριπίδης Αντωνιάδης στην αυλή της εκκλησίας
όπου υπηρέτησε για δεκαετίες.*

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ (1909-1998)

του Ανδρέα Αντωνιάδη
Φιλολόγου

Συμπληρώθηκαν 14 χρόνια από τον θάνατο ενός από τους σημαντικότερους ιερείς των τελευταίων χρόνων στην Κοινότητα Πισσουρίου, του ιερέα ΠαπαΕυριπίδη Αντωνιάδη. Ο αείμνηστος ΠαπαΕυριπίδης κατά την διάρκεια της διακονίας του ως ιερέας (1953-1998) στην κοινότητα Πισσουρίου, επιτέλεσε ένα πολύπλευρο κοινωνικό, εκκλησιαστικό και εθνικό έργο. Γεννήθηκε το 1909 στο χωριό Πισσούρι και άνηκε στην γνωστή οικογένεια των Τσαγγάρηδων, μια πολυπληθή οικογένεια. Νυμφεύτηκε τη Φωτεινή Πέτρου Τσιάτταλου και απέκτησε μαζί της εννιά παιδιά που όλα διέπρεψαν στην κοινωνία.

Οι συνθήκες που επικρατούσαν στο χωριό την περίοδο της ανάληψης των καθηκόντων του ως ιερέα του χωριού ήταν τραγικές. Ο σεισμός του 1953, η κακοδιοίκηση των Άγγλων κατακτητών, η δυστυχία και η πείνα συνέθεταν ένα οδυνηρό σκηνικό με τρομακτικές επιπτώσεις στη ζωή των κατοίκων. Ο δυναμικός και δραστήριος Παπαευριπίδης άλλοτε μόνος και άλλοτε με άλλους συγχωριανούς πέτυχαν να αρχίσουν την επίλυση πολλών κοινωνικών προβλημάτων μέσα σε αντίξοες συνθήκες, κατά τα τελευταία χρόνια της Αγγλικής διοίκησης και τα πρώτα χρόνια της Ανεξαρτησίας.

Ειδικότερα μνημονεύουμε εδώ ορισμένα κοινωνικά έργα που βοήθησαν στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των συγχωριανών: Η συντήρηση της ετοιμόρροπης από τον σεισμό εκκλησίας και άλλων κτισμάτων του χωριού, η διάνοιξη και θεμελίωση των δρόμων της κοινότητας, η επιδιόρθωση του Δημοτικού σχολείου και η αποστολή γάλακτος και φαρμάκων στους μαθητές. Επίσης οι τακτικές επισκέψεις επανδρωμένων κινητών ιατρικών συνεργείων για την περίθαλψη της υγείας των συγχωριανών, η αγορά από την εκκλησία του χωριού κτήματος και η δημιουργία του πρώτου γηπέδου για άθληση νέων του χωριού. Σημαντική ήταν αργότερα η συμβολή του ιερέα μαζί με τα παιδιά του και άλλων στην δημιουργία του Συμβουλίου Βελτιώσεως Πισσουρίου. Για αυτά και πολλά άλλα κοινωνικά έργα στα οποία η συμβολή του ήταν σημαντική, οι χωριανοί του χρωστούν μεγάλη ευγνωμοσύνη.

Κατά την διάρκεια της ιερατείας του, ο ΠαπαΕυριπίδης επικέντρωσε μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων του στην καλλιέργεια του εκκλησιαστικού φρονήματος των κατοίκων του χωριού και εργάστηκε για την πνευματική τους ανάταση. Φρόντισε και έπεισε τους χωριανούς ώστε τα περισσεύματα τους να δαπανώνται σε φιλανθρωπίες και αγαθοεργίες και όχι σε περιττές σπατάλες. Στα πλαίσια αυτά εργάστηκε μαζί με τους χωριανούς για την διάσωση από τις φθορές και την καταστροφή της εκκλησίας και των άλλων εξωκκλησιών της κοινότητας, γεγονός που συνέτεινε στην τόνωση του θρησκευτικού συναισθήματος των κατοίκων, οι οποίοι στα εκκλησιαστικά και ιερά αυτά κτίσματα βίωναν την λειτουργική ζωή της Ορθοδοξίας ενώ ταυτόχρονα εύρισκαν αποκούμπι και ενίσχυση για να αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες της ζωής. Ποτέ οι χωριανοί δε θα ξεχάσουν τις ωραίες και κατανυκτικές λειτουργίες που απολάμβαναν από το καλοσυνάτο και καλοφωνάρη ιερέα τους.

Η προσφορά του στην πατρίδα υπήρξε ιδιαίτερα μεγάλη. Άντεξε με περηφάνια τον πόνο και την θλίψη που του προξένησαν οι Άγγλοι κατακτητές κατά την περίοδο του αγώνα 1955-59, όταν αυτοί τακτικά τρομοκρατούσαν τον ίδιο και την οικογένεια του, σέρνοντας πολλά μέλη της οικογένειάς του στις φυλακές και στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Δεν θα ξεχάσουμε ποτέ εκείνες τις συχνές και ξαφνικές εφόδους των Άγγλων στο σπιτικό του και την εκκλησία, χαλώντας τα πραγματικά για να βρουν όπλα ή έγγραφα του αγώνα. Στο σπιτικό του πάντα έβρισκαν θαλπωρή και φιλοξενία αγωνιστές του 55-59, άλ-

ΠΑΝΗΓΥΡΙΣ

ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΕΙΣ ΤΟ ΠΥΣΣΟΥΡΙ

Τῆν 20ὴν Σεπτεμβρ. 1927

Ἡ ἀπὸ τριετίας καθιερωθεῖσα Ἐμπορο-θρησκευτικὴ Πανήγυρις τοῦ Ἁποστ. Ἀνδρέα εἰς τὸ Πυσσοῦρι θὰ συγκαταστήσῃ καὶ ἔφθασε τὴν 20ὴν Ἰουλίου παρὰ τὸν φερόνυμον Νεὸν τοῦ χωρίου.

Ἡ ἐπιφορτὴ κατέβη ὡς συνήθως, πάντα τὰ μέτρα τῆς πρὸς ἄνετον διαμονὴν τῶν Πανηγυριστῶν, ἣ δὲ Χωρικὴ Λοχὴ πρὸς ἐπιθέσσειν τοῦ ἔμπορου ἀπὸ

λίξε παντὸς διακομῆ τοῦ διαφόρου ἔμπορεύματα καὶ ζῶα, ὄν ἰδίως διενεργεῖται κατὰ τὴν Πανήγυριν μεγάλη Ἀγοραπωλησία.

Οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ, οἱ Πανηγυρισταὶ καὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἔμποροι καὶ μεταπραταὶ ἄς σπεύσων χωρὶς κανόνα ἐξδημισηθῶν. Ἐκ τῆς Ἐπιτροπῆς

Τῆς Ἐκκλησίας Πυσσοῦρι

(Ἀλήθεια, 7 Σεπτεμβρίου 1927)

λοι ζωντανοί και άλλοι πεθαμένοι σήμερα, καθώς και αναρίθμητοι άλλοι γνωστοί και άγνωστοι επισκέπτες. Παρέμεινε αλύγιστος στις κακουχίες και στα πλήγματα που του επέφεραν οι εχθροί εκείνη την περίοδο.

Στην οικογένεια του ήταν υπόδειγμα. Ήταν πιστός και αφοσιωμένος σύζυγος, σπλαχνικός και φιλόστοργος πατέρας, ακριβοδίκαιος στις αποφάσεις απέναντι στα παιδιά του και τους άλλους συγγενείς και ξένους. Διαπαιδαγώγησε και μόρφωσε τα παιδιά του μαζί με την σύζυγο του σε καιρούς δύσκολους και πέτυχε απόλυτα. Ποτέ, παρά τις αντιξοότητες της ζωής, το χαμόγελο δεν έλειπε από τα χείλη του. Ακόμα και τον θάνατο τον αντιμετώπισε

με χαμόγελο γιατί συνειδητοποίησε τη ματαιότητα της επίγειας ζωής, ανεβαίνοντας τα σκαλοπάτια που οδηγούν στην αιωνιότητα με τη βεβαιότητα ότι εκπλήρωσε στο ακέραιο την αποστολή του.

Πάντα θα θυμούμαστε και θα τιμούμε την μνήμη του μακαριστού ΠαπαΕυριπίδη Αντωνιάδη για όσα πρόσφερε στην Εκκλησία, την οικογένεια του, την κοινότητα Πισσουρίου και γενικότερα την πατρίδα.

Η μνήμη του θα είναι για όλους μας αιώνια.

Chapter 5 is dedicated to the cultural life of Pissouri, reflected in the title of the book, which pays homage to the beautiful aesthetic and cultural traditions of folk poetry and poets. This chapter consists of 16 units. Unit 1, examines the folk poetry of Pissouri. Unit 2 is dedicated to Vasos the violinist. Unit 3 discusses the rich tradition of song and dance. Unit 4 presents the serenades of Pissouri. Unit 5 presents the biography of an early intellectual. Unit 6 outlines the history of cultural association, Nostos. Unit 7 focuses

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Λαϊκή Ποίηση στο (και για το) Πισσούρι του Άνθιμου Πολυβίου Φιλολόγου- Εκπαιδευτικού

Για Λαϊκή Ποίηση στο Πισσούρι, στο βαθμό και την έκταση που τη συναντούμε σε άλλα μέρη της Κύπρου με πλούσια παράδοση και επιδόσεις στο θέμα αυτό, δεν μπορεί να γίνει ασφαλώς λόγος. Ωστόσο, με βάση τις διηγήσεις και αναμνήσεις ηλικιωμένων σήμερα ανθρώπων, πληροφορούμαστε ότι υπήρξαν, ήδη από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αι., άνθρωποι με πολυσχιδές, πλούσιο και πηγαίο καλλιτεχνικό ταλέντο που ήξεραν να βιώνουν τις χαρές αλλά και τις λύπες της ζωής με τραγούδι και μουσική, ποίηση, ακόμα και χορό.

Οι άνθρωποι αυτοί είτε συνέθεταν δικά τους ποιήματα ή τσιαττίσματα σε ποιητικές αναμετρήσεις, συνεχίζοντας μια πανάρχαιη παράδοση που φτάνει ως τα χρόνια του Ομήρου, είτε ήξεραν από μνήμης πολλά και πολύ χαρακτηριστικά ποιήματα και χιουμοριστικές ιστορίες άλλων λαϊκών ποιητών, τα οποία απαγγέλλαν ή διηγούνταν, αναλόγως είτε για ξεφάντωμα σε διασκεδάσεις είτε για να σατιρίσουν πρόσωπα και καταστάσεις, ακόμα και για αυτοσαρκασμό, είτε για να καταγράψουν χρονογραφικά ή να κάμουν τραγούδι τα πιο εντυπωσιακά γεγονότα που συντάραζαν την κοινότητα.

Ο πιο παλιός λαϊκός ποιητής που αναφέρεται είναι ο Χρήστος Παντάρας (πέθανε σε ηλικία 80 περίπου χρόνων το 1957), παππούς από μητέρα του σημερινού λαϊκού ποιητή Αριστείδη Κοτζιά, από τον οποίο και οι σχετικές πληροφορίες. Ο Παντάρας επιδιόταν κυρίως στη βωμολοχική ποίηση – συνέθετε «Μιλλωμένα» ή «Ξιμαρισμένα», κατά τον Α. Κοτζιά ποιήματα – τα οποία και πουλούσε, κατά τον άλλο εγγονό του Νίκο Κοτζιά, «πεντέξι μπακκίρες το δεφτερούι» σε διάφορες συγκεντρώσεις. Με τις βωμολοχίες του διασκεδάζαν ακόμα και οι γυναίκες που τον προκαλούσαν συχνά να τους απαγγείλει και αυτός ανταποκρινόταν πρόθυμα και χωρίς καμιά παρεξήγηση για κανένα.

Σε ένα τέτοιο πείραγμα όταν τον ρώτησαν γυναίκες τι έχει και φαίνεται κουρασμένος απάντησε αμέσως:

«Είντα μπου να σας πω γειτόνισσες, είντα μπου να σας κάμω
Κρατώ την με το ένα μου τζιαι ζάφτιν εν την κάμνω»

Επίσης, στο καμπαρέ Μελή στη Λεμεσό τον προκάλεσε καλλιτέχنيδα σε ποιητικό διαγωνισμό. Της αντιπρότεινε έμμετρα:

«Εναν τραούδιν θα σου πω τζιαι αν μου το τελειώσεις,
Εν να σου πω είσαι ποιητής μαζί μου να παλιώσεις.
Από τη γη ως τον ουρανό έσειε έναν μονοπάτι

on taverns and locations of social gatherings. Unit 8 takes the reader through the history of Apollo, the first cinema of Pissouri. Unit 9 discusses the renowned painter Andreas Rodosthenous. Unit 10 tells of school theatre. Units 11 & 12 present the first two periodicals; Vossoura and Contact. Unit 13 describes the Association of Pissourians Abroad, and their contribution to the development of the village. Unit 14 discusses annual voluntary blood donation. Unit 16 is dedicated to the establishment of an action group of emergency defibrillators, reinforcing the safety of the village. Unit 17 refers to voluntary work through the SKE Association.

.....»

Και στην αδυναμία των καλλιτέχνιδων να το ολοκληρώσουν, συμπλήρωσε:
«Έν που το κ..... στο π....δκυο δάκτυλα τζιαι κάτι»

Σε μια επίσης...βωμολοχική διαδρομή έλεγε:

«Εφύαμεν που τη Λεμεσό
Οι π..... ταπισώ,
Ήρταμε Ύψωνα Κολόσσι
Πεζεβέγκηρες καμπόσοι,
Ερέξαμε Ερήμη Πισκοπή
Οι Π..... μια κοπή
Ήρταμε εις το Πισσούρι
Οι π.... εν λιμπούρι»

Για το φόνο, επίσης, του Τσιάτταλου (1900) έγραψε:

«Πόξω που τα δικαστήρια είσιεν τζιαι Αραπάες
Τζιαι είπασιν «τολμασκασιν» να ρέξουν οι φονιάες,
Όπως μου ιστορήσασιν εδώκαν του δεκάξι
Τζι όπως το ξακριβώσασιν έτσι έγινεν η πράξη».

Ο Παντάρας, δεινός επίσης χορευτής, βρισκόταν συχνά σε ποιητικό ανταγωνισμό διάρκειας με τον εκ Δοράς τυφλό βιολάρη Στραοπαναγιωτά, όπως συνήθιζαν να τον αποκαλούν. Ο Παναγιωτάς ήταν επίσης δεινός τσιαττιστής με αποτέλεσμα να μη βγαίνει νικητής έστω κι αν η αναμέτρηση κρατούσε όλη μέρα. Όπως μου διηγείται ο Νίκος Κοτζιάς, στον οποίο διηγήθηκε την ιστορία ο Κωστής Ποταμίτης, σε μια τέτοια αναμέτρηση που το έπαθλο ήταν ένα αρνί, μέχρι το δείλις δε βγήκε νικητής με αποτέλεσμα ο Ττοούλας που ήταν χειροδύναμος να αρπάξει το αρνί και να το πετάξει στο αντίπερα δώμα.

Ενδεικτικό της ποιητικής δεινότητας και των δύο είναι το ακόλουθο περιστατικό, όπως το θυμάται ο Αριστείδης Κοτζιάς: Ο Παντάρας χόρευε σε γάμο που έπαιζε βιολί ο Στραοπαναγιωτάς. Στον τραγουδιστό, όπως έλεγαν το χορό, ο Παντάρας του είπε:

«Εμένα με λαλούν Χρήστο του Παντάρα
Να σε πλουμίσω, ρε στραέ, εν κρατώ δεκάρα».

Κι ο Παναγιωτάς αμέσως του απάντησε:

«Ριάλια εν σου γύρεψα, πουλλί του Παραδείσου,
Που να τα φας εις τους γιατρούς τζιαι κόμα να μεν κανίσουν».

Ο Παντάρας, εκτός από αθυρόστομος ήταν και δηκτικός στα τσιαττίσματά του. Σε ένα γάμο που χόρευε ένας συγχωριανός, ο Σπύρος Λαμάρης, προθυμοποιήθηκε να τον πλουμίσει, ενώ ο άλλος που ήταν μαζί του δεν έδειξε κανένα ενδιαφέρον. Άνοιξε, λοιπόν, ο Σπύρος, κάπως επιδεικτικά –όπως μου διηγείται ο Α. Κοτζιάς –το πορτοφόλι του και έβαλε στο πιάτο του βιολάρη μια μπακίρα (γρόσι) ποσό που ήταν το σύνθητες τότε, 1935 περίπου. Και ο Παντάρας σχολίασε ποιητικά:

«Ο Σπύρος μάς επλούμισε τζιαι κράτεν τζιαι καμάρι
Μα ο Τροκκοτός φυλάει τα να πάει στο κουμάρι».

Άλλος λαϊκός ποιητής ήταν ο Χρήστος Ζήνωνος,(1907-1983) γνωστός καλύτερα ως Χρήστος του Ίσια Ίσια. Μόνο ένα ποίημα του γνωρίζουμε σήμερα το οποίο, όπως μου το είπε σε βιντεογραφημένη απαγγελία ο Αγαθοκλής Αντωνίου Πέτσας, έχει ως ακολούθως:

“Από μιτσής εδούλευκα το γέρημον ξινάριν

Τζιαι άμαν τζιαι μιάλυνα το βαρετόν ζευκάριν
Έσπερνα, εθέριζα, έκαμνα τα βουνάρι
Τζιαι έρκετουν τ' αφεντικό λοαρκασμό να βκάλει.
Πέντε παιδικιά τζι' ένας εγιώ φυρμένονι που την πείνα
Σωρόψαμεν που τ' αλωνιού τζιειν' τα κουνιά που μείναν
Τζιαι είεν με τ' αφεντικό που το στενό που πέρνου
Που πάεις, ρε κλέφτη, πόκλεψες το σιτάρι
Τζιαι φώναξεν τον ζαπτιέν μέσα για να με πάρει
Ερίζαν με στη φυλακή, αρκίνησαν μου ξύλο
Ωσάν να εδέρναν γάδαρον, ωσάν να εδέρναν σιύλλο.»

Πολυτάλαντος, σατιρικός κυρίως ποιητής, υπήρξε ο Νίκος Μ. Λαμπρής (1924-1973) γνωστότερος με το επίθετο που ο ίδιος προτιμούσε ως Νίκος Κάρμαλης (που το υθέτησε ύστερα από ένα ρόλο που έπαιξε σε κάποιο θεατρικό έργο στο Πισσούρι όπου ερμήνευσε το ρόλο κάποιου «Κάρμαλη»). Ο Κάρμαλης ήταν αυτοδίδακτος βιολάρης και αρχικά περιερχόταν τα χωριά κάνοντας γάμους και συμμετέχοντας, αν δινόταν η ευκαιρία, σε ποιητικούς διαγωνισμούς τσιαττισμάτων. Αργότερα έγινε λεωφορειούχος και μετέφερε αρχικά τους εργάτες στις αγγλικές βάσεις και υστερότερα τους μαθητές μέσης εκπαίδευσης στη Λεμεσό.

Αισθάνομαι ιδιαίτερα ευτυχής που μαζί με το γιο του Πανίκο υπήρξαμε οι πρώτοι μαθητές που μετέφερε. Ήταν εκ φύσεως άριστος παιδαγωγός και είναι με πολλή συγκίνηση και ευγνωμοσύνη που τον θυμάμαι να γίνεται ένα με μας, απaráλλακτος έφηβος, και με την πλουσιότατη πείρα και σοφία του να μας επιλύει κάθε εφηβική απορία και να μας προστατεύει από τις κακοτοπιές.

Θυμάμαι χαρακτηριστικά όταν σε μια, οιονεί μυθιστορηματική και αναπάντεχη εμφάνισή του, μας συνέλαβε επ' αυτοφώρω με το γιο του να καπνίζουμε κρυφά, σε ηλικία μόλις 14 χρόνων, ενώ εμείς αναμέναμε κατσαδά και αυστηρές τιμωρίες, αυτός με έκδηλη ανησυχία και με απέραντη αγάπη, για να μας δείξει συγκριτικά πόσο ολέθριο ήταν αυτό που κάναμε, μας είπε χαρακτηριστικά: «παρά τσιγάρο ρε καλύτερα ππουσλίικι». Ο ίδιος, συστηματικός καπνιστής, πέθανε μερικά χρόνια αργότερα από καρκίνο, σε ηλικία μόλις 49 χρόνων.

Η έμμετρη σάτιρα του Κάρμαλη ήταν πανέξυπνη, πηγαία και αυθόρμητη. Τόσο αντικειμενική, μάλιστα που, όπως μου έλεγε πολύ συχνά ο πολύ στενός φίλος του και θεός μου Νίκος Ονουφρίου, δεν εξαιρούσε ούτε τον ίδιο του τον εαυτό ή πρόσωπα του οικογενειακού του περιβάλλοντος. Καυτηρίαζε κυρίως την υπερβολή και την εκζήτηση. Κάθε παραξενιά ή ασύνηθες γεγονός τον ενέπνεε αυτοστιγμεί. Στους γάμους όλο το χωριό ανέμενε με αγωνία πότε να βγει ο Κάρμαλης μόνος ή με τον Μαυρουδή Παναγιώτου σε αντιπαράθεση για να σατιρίσουν τις μινιφορούσες ή όσες έκαναν τα μαλλιά τους κότσο προς τα πάνω σε στυλ μινιρέ, όπως ήταν η μόδα τότε.

Όπως μου διηγήθηκε ο Νικολής Παναγιώτου (Κλεφτόπουλος) λέγοντας μου ότι του διηγήθηκε ο ίδιος ο Κάρμαλης το περιστατικό, κατά τη μετάβαση του σε χωριό της επαρχίας Λευκωσίας, μια χειμωνιάτικη νύκτα για να παίξει βιολί σε γάμο, μόλις μπήκε στο καφενείο φορώντας το παλτό και το καπέλο του, φημισμένος τσιαττιστής της περιοχής, μιλημένος και προσυνηνομημένος σχετικά, προσπάθησε να τον «γωνιάσει» με το αναπάντεχο:

«Είσαι ο Νίκος που λαλούν με τη μεγάλη φέσα
Που πλάτουνεν ο κ..... του τζι' εν την εστήνει μέσα;»

Και ο Κάρμαλης, με απόλυτη ψυχραιμία και χωρίς την παραμικρή χρονοτριβή, του απέδειξε αμέσως το ποιητικό του ταλέντο λεγοντάς του:

«Εσένα πόμεινε γερός διάς μου τον καπάλι
Με το κουσπούι που κρατώ να σου τον κάμω αρβάλι;»

Εξάλλου, όπως θυμάται ο Νίκος Κοτζιάς, πριν 60 περίπου χρόνια, στο τότε καφενείο Κλεομένη, σημερινό Γιαννάκη Μεττούρη, διεξήχθη ποιητάρικος διαγωνισμός μεταξύ του Κάρμαλη και του εξ Αρχιμανδρίτας Λαμπριανού, ο οποίος ήταν πολύ καλός τσιατιστής και δεινός επίσης χορευτής. Ο Λαμπριανός προκάλεσε έμμετρα τον Κάρμαλη να του πει πόσα βελόνια μπορούν να κατασκευαστούν από μια πολύ μεγάλη ποσότητα σιδήρου. Ο Κάρμαλης του απάντησε αμέσως:

«Όσα άστρα έσει ο ουρανός τζι' αφανταρκές η Χώρα
Τόσα βελόνια βκαίνουσιν τζιαι πκιάνουν ούλλες πόνα»

Ο διαγωνισμός έληξε με τον Κάρμαλη να κερδίζει τις εντυπώσεις και τις επευφημίες του κοινού όταν είπε στο Λαμπριανό:

«Πον να ξανάρτεϊς στο χωρκό εις στο σταθμό να μείνεις
τζιαι να ρωτήσεις τζιαχαμέ που το χωρκό αν λείπω
γιατί, να τους πεις, φοούμαι τον πολλά τον Κάρμαλη τον Νίκο»

Ο πολυγραφότερος όμως και πιο συστηματικός λαϊκός ποιητής στο Πισσούρι είναι ο επιζών Αριστείδης Κοτζιάς. Ο Κοτζιάς γράφει και απαγγέλλει ο ίδιος σε διάφορες εκδηλώσεις μακροσκελή και ολοκληρωμένα ποιήματα του που καταπιάνονται κυρίως με κοινωνικά, εθνικά, ιστορικά και θρησκευτικά θέματα, καθώς και με ευχάριστα ή δυσάρεστα επικαιρικά γεγονότα και θέματα καθολικού ενδιαφέροντος.

Ανεξάρτητα από τη λογοτεχνική τους αξία, τα ποιήματα του Κοτζιά είναι σημαντικά κυρίως για τη θυμοσοφική τους προσέγγιση, την εύστοχη και λεπτή ειρωνεία που τα διακρίνει, τη γλωσσολογική και χρονογραφική καταγραφή, καθώς επίσης και για τη λαϊκή απλότητα και αγνότητα με την οποία βυθομετρούνται και εν τέλει φιλτράρονται σπουδαία γεγονότα, καταστάσεις, πρόσωπα και πράξεις.

Ο Κοτζιάς άρχισε να γράφει ποιήματα πριν 20 περίπου χρόνια όταν, όπως μου εκμυστηρεύτηκε, ένιωσε πολύ πικραμένος επειδή διαπίστωσε προσυνεννοημένη προσπάθεια παραγκωνισμού του σε τοπικές αρχαιρεσίες. Ας αφήσουμε όμως τον ίδιο να μας δώσει αδρομερώς την αυτοβιογραφία του ή όπως ο ίδιος τιτλοφορεί το σχετικό ποίημα: «Ιστορίες της Ζωής μου».

«Γεννήθηκα το Σάββατο, την πρώτη του Αούστου
Μέρα την κακαουσικιά τζιαι του κακού του γούστου
Ο χρόνος που γεννήθηκα ήταν το κοσιέξι
Γεννήθηκα χαράματα προτού ο Ήλιος φέξει
Το σπίτι που γεννήθηκα λαλούσαν το παλάτι
Ήρτεν τζιαι η μαμμού τζιαι πάτωσε με αλάτι
Είπαν εις τον τζιύρη μου έκαμες παλλικάρι
Α! Να μεγαλωσει είπεν τους να σπέρνει το σιτάρι
Μεγάλωσα έξι χρονώ, στείλαν με στο σχολείο
Τζιαι έμαθα τα γράμματα που είναι μεγαλείο
Τέλειωσα το σχολείο μου τζιαι έσπερνα σιτάρι
Που άξιζε πάρα πολλά που το μαργαριτάρι
Παρπάτουν κάμπους τζιαι βουνά τζιαι δίπλα μου τ' αλέτρι
Εόρτζιαζα, καλλιεργούσα κόμα τσιακκιλοπέτρι
Φουσκώναν τα ποΐνια μου μέσα στην υγρασία
Τζιαι έπκιασα τους ρευματισμούς, δαμαί εν η ουσία
Έπιασα τους ρευματισμούς στα σιέρκα τζιαι στα πόδκια
Αυτόν εν το παράσημο ποπίσω που τα βόδκια».

Άλλο θυμοσοφικό ποίημα του Κοτζιά καταπιάνεται με την, όπως ο ίδιος πιστεύει, αθανασία του Ανθρώπου, είναι το εξής:

Ο Άδρωπος πόσει παιδικιά ποττέ δεν πεθανίσκει
Αφήνει το γονίδιο, στον τόπο του μεινίσκει.
Σαν τον μεταξοσκώληκα στες μέρες τες δεκάξι,
Αν δεν τον εψησει ο Μεταξάς, να βκάλει το μετάξι
Βκαίνει που το κουκκούλι του έξω για να πετάξει.
Γίνεται μεταμόρφωση, γίνεται πεταλούδα,
Πάει τζιαι γεννά τ' αβκά μέσα σε μια φλούδα
Δίπλα που το βολίτζι.
Τζιαι όταν πολήσουν οι συκαμινές βκαίνει που τ' αβκότσουλο,
Τρώει το συκαμινόφυλλο, έτον πάλε σκουλούτζι».

Για τα Οκτωβριανά στο Πισσούρι, γράφει για την επίσκεψη Γαλατόπουλου στο χωριό ο οποίος:

«Σουξούλισε τους χωρκανούς για Ένωση με την Ελλάδα
Που σύντομα θα την έχουμε, θα ανάψουμε λαμπάδα.
Μες τζιειν' τον ενθουσιασμό, μες τζιεινή την μανία
Ετρέξαν ούλλοι σύσσωμοι εις την Αστυνομία
Εσχίσαν τζιείνα τα χαρκιά, γεμόσασιν οι τόποι
Τζι' ούλλοι τους αγριέψασιν, αλλιώτικοι ανθρώποι
Ετρέξαν εις την θάλασσα, εκάψαν το τελωνείο,
Επιασαν τ' άλας, επιάσαν τζιαι το ταμειο.
Την άλλην ημέραν ήρτασιν οι Αγγλοι οπλισμένοι
Οι χωρκανοί 'ταν άοπλοι, εβρέθησαν ηττημένοι.
Όλους τους ξυλοκόπησαν και τους εγονατίσαν
Και μέσα στο υπόγειο εκεί τους ρουμανίσαν.
Την άλλην ημέρα παρπατητούς επήραν τους στη Λεμεσό στο κάστρο
Τζιαι ξανακουρπατζιάσαν τους να καταλάβουν μάστρο.
Την άλλην ημέραν τους εδίκασαν, πολλοί βαρυποινίτες
Ευτυχώς δεν είχαμε τζιαι θανατοποινίτες».

Ο Κοτζιάς, όπως εξάλλου όλοι οι Πισσουριώτες γενικά, τρέφει μια παθολογική αγάπη για το Πισσούρι. Έτσι, διάλεξε ένα τραγούδι του Μίκη Θεοδωράκη, άλλαξε τους στίχους με δικούς του και με εμφανές πάθος, αλλά και προφητικό τόνο τραγουδά:

«Πισσούρι μου πανέμορφο με λεβεντιά και χάρη
Σε χτίσανε στο ύψωμα λάμπεις σαν το φεγγάρι
Πισσούρι μου πανέμορφο με λεβεντιά και χάρη
Έχεις τη θέα απέραντη ώσπου θωρεί το μάτι
Έχεις ανθρώπους λεβεντιά με ανθρωπιά βαρβάτη (δics)
Ομως, ξένοι θα κατοικήσουσιν, θ' αλλάξουσιν οι νόμοι
Τζι' απού μακρά θα βλέπουσιν οι πρώην κληρονόμοι.
Έρχονται στη μνήμη μου τα λόγια τους γονιούς μου
Αρέστη, το χωράφι σου τζιαι τον εγγυητή σου!
Πάντοτε τζιει ο νους σου.»

Τα προβλήματα της Αγροτιάς καθώς και ο εμπαιγμός και η εκμετάλλευση του μόχθου του Αγρότη δεν άφησαν ασυγκίνητο τον Αριστείδη Κοτζιά. Έτσι, σε χοροεσπερίδα της Σουλτανίνας που κατάντησε, όπως ο ίδιος χαρακτηριστικά επισημαίνει, σε χοροεσπερίδα «της Μάππας», παρουσία Υπουργών και άλλων επισήμων, τόνισε χαρακτηριστικά:

Τον εύφορο τον κάμπο μας φυτέψαμε αμπέλια

Νέοι και γέροι εργάζονταν με κέφι και με γέλια
 Εστέλλαν τα εξαγωγή τζιαί έρκετουν το χρήμα
 Με τους κακούς τους χειρισμούς, με τις ασύμφορες τιμές
 εχάθη τζι' είναι κρίμα
 Προσφέρτηκε η ΣΕΔΙΓΕΠ τάχα αυτοπροστάτης
 Μα δεν έδωσε τες τιμές πόδωσεν ο Σταμάτης.
 Που εν που ξανακούστηκε τον κόσμο να γυρίσεις
 Να πάρεις το σταφύλι σου τζι' ό,τι ποκαθαρίσεις;
 Τζι' αυτά τα εργοστάσια που βκάλλουν τα κρασιά
 Που κάθονται οι υπευθυνοι όπως τον πασιά
 Βυζάσασιν το γαίμαν μας δεν άφησαν πισιά (σταγόνα)
 Ταλαίπωρε μου αμπελουργέ, πόχεις γλυκό σταφύλι
 Σου στέγνωσαν τα δάκρυα σου στέγνωσαν τα χείλη
 Αυτοί, τάχα πως σ' αγαπούν, τάχα πως είναι φίλοι»

Ο λαϊκός ποιητής Νίκος Μ. Λαμπρής (Κάρμαλης), σε παλαιά φωτογραφία.

Ποιήματα για το Πισσούρι:

Πέρα από το προαναφερθέν ποίημα του Αριστείδη Κοτζιά, για το Πισσούρι γνωρίζω να έχουν γραφτεί άλλα δύο ποιήματα: το ένα από τον Παναή Τζιυπρή, βιολάρη από το Καλό Χωριό και το άλλο από τον Νίκο Ονουφρίου από το Πισσούρι.

Ο Παναής Τζιυπρή μού απάγγειλλε το ποίημά του στο γάμο την Εβελίνας Βιολάρη στις 17.7.2010 και έχει ως ακολούθως:

«Επή σ' ούλλα τα χωρκά
 Τζιερύνεια, Μόρφου, Μεσαρκά,
 Πάφου τζιαί Κρασοχώρκα.
 Μα όπου πηαίνω το λαλώ
 Εν το Πισσούρι το καλό
 Τα άλλα μπαίνουν χώρκα.
 Ενα πράμα να σας πω
 με δίχως χορατάες:
 Τζιει πάνω βκάλλει γεναίτζιες όμορφες
 τζι' αδρώπους φοαρτάες»

Ο λαϊκός ποιητής Αριστείδης Κοτζιάς, σε πρόσφατη φωτογραφία.

Ο Νίκος Ονουφρίου (1938-2007) δεν ήταν ποιητής. Φορτηγατζής το επάγγελμα και με μόρφωση Δευτέρας Δημοτικού, ήταν αλλά ήξερε τα βιογραφικά και σχεδόν όλα τα σημαντικά έργα των πιο γνωστών Λαϊκών ποιητών, καθώς και τα πιο σπουδαία έργα Κλασσικής Μουσικής, τα οποία άκουγε μέσα στο φορτηγό του κάνοντας το δρομολόγιο Λεμεσού Πάφου δυο φορές την ημέρα. Ιδιαίτερη αδυναμία είχε στο «Γαλάζιο Δούναβη» και στα «Κύματα του Δουνάβεως» του Γιόχαν Στράους και στο «Βούττημαν Ήλιου» του Λιπέρτη. Τα δυο τελευταία ζήτησε να ακουστούν στην κηδεία του. Επίσης, λίγες μέρες μετά το θάνατό του το πρόγραμμα κλασσικής μουσικής του Α' προγράμματος του ΡΙΚ, με το οποίο είχε συχνή επικοινωνία, τον κατευόδωσε με τον «Γαλάζιο Δούναβη».

Πολύ χαρακτηριστικά τύπος γλεντζέ και αγαπητός στους πάντες, συνήθιζε στις διασκεδάσεις του να απαγγέλει τον «Αμολόητο» του Βασίλη Μιχαηλίδη και να ψάλλει τον «Απόστολο» παραφράζοντας τον με σατιρικά λόγια για τις σχέσεις των μελλονύμφων.

Η αγάπη του για το Πισσούρι ξεπερνούσε τα συνήθη όρια και γινόταν κυριολεκτικά πάθος. Γι' αυτό και συνέθεσε ένα και μοναδικό ποίημα, που μου το απάγγειλε με πολλή επιφύλαξη για την αρτιότητά του δυο-τρεις φορές. Όπως το θυμάμαι έχει ως εξής:

«Πισσούρι μου, γιατί σε είπαν σκοτεινό
Τζι' εγώ όπου γυρίσω τζι' όπου βρεθώ Το λέω με καμάρι
Της ομορκιάς σου το φως θωρώ να λάμπει σαν φεγγάρι.
Οι άδρωποί σου εν ξακουστοί π' Ανατολή ως Δύση
Τζιαι του βουνού, της θάλασσας τζιαι τ' ουρανού
Το φως τους εν θα σβήσει».

Ωρες σχόλης κάτω από το μεγάλο δέντρο στην πλατεία του χωριού.

Ο Βάσος Βιολάρης (επάνω) και με ένα φίλο του μουσικό (κάτω) κάπου εν Κύπρω.

Ο ΒΑΣΟΣ Ο ΒΚΙΟΛΑΡΗΣ

της Δέσπως Παππουτή - Βιολάρη

Ο Βάσος Βιολάρης ήταν ο βκιολάρης του Πισσουρκού, ο βκιολάρης της Πάφου και της Κύπρου όλης. Έκανε αναρίθμητους γάμους σε όλες τις επαρχίες της Κύπρου. Με τις γλυκές μελωδίες του βιολιού του, χόρευαν κυπριακούς, ελληνικούς, αλλά και ευρωπαϊκούς χορούς όλοι.

Ο Βάσος Συμεού, γιατί αυτό ήταν το πραγματικό του όνομα, γεννήθηκε στο Πισσούρι στις 19 Φεβρουαρίου του 1922. Μητέρα του ήταν η Ελένη Δημητρίου και πατέρας του ο Συμεών Φιλίππου. Παντρεύτηκε την Ευλαμπία Συμεού, με την οποία απέκτησε έξι παιδιά: την Ευανθία, τη Λένια, το Στέλιο, την Κούλα, την Άντρη και τη Μάρω. Ο Βάσος από μικρός έδειξε το ταλέντο του στη μουσική. Αγαπούσε τόσο πολύ τη μουσική, που ακολουθούσε όποιον ασχολείτο μ' αυτή, για να πάρει ό,τι μπορούσε από τον καθένα. Ήταν αυτοδίδακτος. Το πρώτο «όργανο» που έπαιζε ήταν τα «κουτάλια», που τα έμαθε από κάποιον Λευκωσιάτη. Το βιολί, το αγαπημένο του όργανο, το έμαθε από τον Τζιυπρή, από το Καλό Χωριό. Διψούσε για μάθηση κι έτρεχε στους μουσικούς για να κλέψει κάτι από την τέχνη τους. Στην πραγματικότητα είναι αυτοδίδακτος. Ό,τι μάθαινε από άλλους το βελτίωνε και το τελειοποιούσε. Όλοι θυμούνται τις γλυκές μελωδίες που έπαιζε με το βιολί του. Εκτός από το βιολί, έπαιζε επίσης λαούτο και ντραμς. Έκανε τη δική του ορχήστρα και έπαιζε στους γάμους Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Εργάστηκε επίσης σε νυκτερινά κέντρα συνοδεύοντας Κύπριους και Ελλαδίτες καλλιτέχνες.

Ο κόσμος, χωριανοί και ξένοι, ταύτιζαν τόσο πολύ το Βάσο με το βιολί, που τον αποκαλούσαν πια Βάσο Βιολάρη κι όχι ως Βάσο Συμεού. Έτσι καθιερώθηκε με το επίθετο Βιολάρης, που το φέρουν και τα έξι παιδιά του.

*Το μελωδικό βιολί
του Βάσου του Βκιολάρη*

Εικόνες από τη ζωή και τη δράση του Βάσου Βκιολάρη στο Πισσούρι και αλλού.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΑΙ ΧΟΡΟΣ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

της Ιφιγένειας Πολυβίου Λαμπράκη
Φιλολόγου-Εκπαιδευτικού

Το τραγούδι και ο χορός στο Πισσούρι ήταν και είναι τρόπος ζωής. Οι γάμοι και τα βαφτίσια, οι γιορτές των Χριστουγέννων και της Αποκριάς, του Πάσχα και του Δεκαπενταύγουστου, καθώς και τα κάθε λογής οικογενειακά γλέντια ήταν οι χαρούμενες στιγμές στη ζωή των ανθρώπων και οι μοναδικές ευκαιρίες των Πισσουρκωτών για διασκέδαση με τραγούδι και χορό, ήταν η μοναδική τους ψυχαγωγία. Μέσα σ' αυτό το κλίμα αναδείχτηκαν πολύ ωραίες φωνές και πολύ καλοί χορευτές. Δε θα ήταν υπερβολή να πω ότι στο Πισσούρι η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων χόρευε και τραγουδούσε με μοναδικό μεράκι και μερακλοσύνη. Υπάρχει, όντως, μια παράδοση στον τομέα αυτό, που ξεκινά από πολύ παλιά, τότε που ο κόσμος αυτενεργούσε, αφού δεν υπήρχαν τα ηλεκτρονικά μέσα ψυχαγωγίας. Τα πρώτα ραδιόφωνα εμφανίστηκαν στα καφενεία του χωριού στα μέσα της δεκαετίας του '40. Η μητέρα μου, Μαρία Αντώνη Πολυβίου, μου είπε ότι το πρώτο ραδιόφωνο στο Πισσούρι το έφερε στο καφενείο του ο Ονούφριος Ηλία (Κουτσοנוφρής) όταν ήταν περίπου δέκα χρονών. Η μητέρα μου γεννήθηκε το 1935. Παραξελεύτηκαν όλοι με το νέο κατασκεύασμα κι έλεγαν: «βουράτε στον καφενέ του Κουτσονοφρή να δείτε, εφέρον μιαν κάσιαν που μιλά τζιαι τραουδά». Τα πρώτα ραδιόφωνα είχαν, όντως, τον όγκο μιας τηλεόρασης. Όσο για την τηλεόραση, ήταν ανύπαρκτη, αφού το Πισσούρι ηλεκτροδοτήθηκε το 1968 και οι πρώτες τηλεοράσεις έκαναν την εμφάνισή τους σε όλα τα καφενεία του χωριού και σε ελάχιστα σπίτια την ίδια χρονιά.

Πρωταγωνιστική μορφή στα καλλιτεχνικά δρώμενα του χωριού ήταν ο αείμνηστος Βάσος Συμεού Βιολάρης, ένας χαρισματικός αυτοδίδακτος βιολάρης, που η συμβολή του στη μουσική αγωγή των χωριανών του υπήρξε καταλυτική. Ο Βάσος έμαθε στους Πισσουρκώτες όλα τα είδη χορών και τραγουδιών, ιδιαίτερα μέσα από τους γάμους, τον καιρό που στα υπόλοιπα χωριά της Κύπρου ήταν γνωστοί μόνο οι κυπριακοί και μερικοί ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί.

Όσα γράφονται στο κείμενο αυτό στηρίζονται σε δικές μου εμπειρίες και βιώματα από τη διασκέδαση στο χωριό μας, έτσι όπως τα έζησε η δική μου γενιά, αλλά και σε πληροφορίες που οι παλαιότεροι μας διηγούνταν σχετικά μ' αυτό το θέμα.

Οι γάμοι στο Πισσούρι: από μικρή θυμάμαι ότι οι γάμοι ήταν ένα ξεχωριστό γεγονός για κάθε Πισσουρκώτη, αφού, όποιος και να παντρευόταν, ήταν υπόθεση ολονών. Και μιλάμε για γάμους που κρατούσαν μια βδομάδα, με ένα τελετουργικό που ξεκινούσε από την Πέμπτη, πριν το γάμο, και κρατούσε μέχρι και την Τρίτη, μετά το γάμο. Όλο το χωριό βοηθούσε στην προετοιμασία των πάντων. Την Πέμπτη μαζεύονταν συγγενείς και φίλοι του ζευγαριού στο σπίτι της νύφης ή του γαμπρού, για ν' αλέσουν το ρέσι. Καθόλη τη διάρκεια του αλέσματος, οι γυναίκες τραγουδούσαν τα παρασοδιακά τραγούδια, που είχαν σχέση μ' αυτό το γεγονός. Την Παρασκευή, τοποθετούσαν το ρέσι σε εφτά μικρές σκάφες σκεπασμένες με άσπρο σεντόνι κι από πάνω με κόκκινο μαντήλι και το περιέφεραν μέσα στο χωριό με τη συνοδεία βιολιού και παραδοσιακών τραγουδιών, για να το πλύνουν. Το Σάββατο, παραμονή του γάμου, στήνονταν τα βιολιά στο σπίτι της νύφης ή του γαμπρού ή σε ανοικτό χώρο στη γειτονιά, και συνόδευαν το φαγοπότι και το χορό. Πρωταγωνιστής όλων των γάμων του χωριού πάντα ο Βάσος ο Βιολάρης. Έτσι χόρευαν, τραγουδούσαν και γλεντούσαν σχεδόν όλοι οι παρευρισκόμενοι Πισσουρκώτες με τη συνοδεία του βιολιού του Βάσου και του λαούτου του Γιαννάκη Γεωργίου (Γιαννάκης του Πώρκου ή της Μαριτσούς). Το βιολί, το τραγούδι και ο χορός συνόδευε όλο το τελετουργικό

του γάμου την Κυριακή και τη Δευτέρα του γάμου: στόλισμα-πλούμισμα του κρεβατιού, ξύρισμα-στόλισμα-ζώσιμο του γαμπρού, χορό του τσεστουθκιού-στόλισμα-ζώσιμο της νύφης και συνοδεία του αντρογύνου στην εκκλησιά.

Το γλέντι όμως άναβε για τα καλά μετά τα στεφανώματα, αφού αμέσως μετά το χαιρέτισμα του αντρογύνου όλοι οι καλεσμένοι, Πισσουρκώτες και ξένοι, έτρωγαν και μετά κάθονταν στο χώρο του βιολιού για τραγούδι και χορό. Όπως ανέφερα και πιο πάνω, ο Βάσος Βιολάρης μέσα από τους γάμους διαπαιδαγόγησε μουσικά όλες τις γενιές Πισσουρκωτών από τη δεκαετία του '40 μέχρι και το θάνατό του. Προσωπικά γνωρίζω όλα τα τραγούδια του γάμου και τα έμαθα από το Βάσο. Ήταν ένας άνθρωπος με καλλιτεχνική φλέβα, προικισμένος από τη φύση μ' ένα πηγαίο ταλέντο, αυτοδίδακτος, που έκανε το βιολί να κελαηδά. Έφεση στα χειρωνακτικά επαγγέλματα δεν είχε, γι' αυτό ποτέ δεν ασχολήθηκε με τις αγροτικές εργασίες, παρά μόνο με καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Ο συχωρεμένος ο πατέρας μου, Αντώνης Πολυβίου, μου διηγήθηκε πολλές φορές την εξής ιστορία: όταν ο Βάσος ήταν μαθητής δημοτικού έπαιζε μουσική κτυπώντας τα κουτάλια σε μπουκάλες. Στο γάμο του Γιώργου Στασή Κκάτταρη και της Ελπίδας (αρχές της δεκαετίας του '30 περίπου), ο λαουτάρης αρρώστησε. Τότε ο βιολάρης κάλεσε το Βάσο να τον αναπληρώσει. Τον εμπιστεύτηκε δηλαδή έστω κι αν ήταν παιδί. Την άλλη μέρα ο δάσκαλος τον έσπασε στο ξύλο κι έμεινε άρρωστος στο κρεβάτι, γιατί ήταν ανεπίτρεπτο για μαθητή να παρευρεθεί βράδυ σε γάμο και μάλιστα να παίξει και μουσικό όργανο.

Όταν δεν είχε γάμους ή άλλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις στο χωριό, συνήθως έμενε στη Λεμεσό ή όπου αλλού τον καλούσαν να παίξει βιολί, αφού η φήμη του είχε εξαπλωθεί πια σε όλη την Κύπρο. Ο μποέμικος χαρακτήρας του, αλλά και η κοσμοπολίτικη ζωή του, εξαιτίας του επαγγέλματός του, συνέτειναν στην περαιτέρω καλλιτεχνική του καλλιέργεια. Η διαμονή του στη Λεμεσό κάποιες μέρες της βδομάδας του έδινε την ευκαιρία να παρακολουθεί όλα τα μουσικά δρώμενα της εποχής και να μαθαίνει μόνος του, αφού ήταν αυτοδίδακτος, όλα τα τραγούδια που έφταναν στην Κύπρο από την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο. Έτσι έπαιζε

στους γάμους του χωριού όλους τους ευρωπαϊκούς χορούς τον καιρό που στα άλλα χωριά της Κύπρου ήταν γνωστά μόνο τα κυπριακά τραγούδια και οι κυπριακοί παραδοσιακοί χοροί και το Πισσούρι χόρευε σε ρυθμούς βαλς, ταγκό, κομπαρσίτας, ρούμπας από πολύ παλιά. Έμαθε στους Πισσουρκώτες και όλους τους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς από Πόντο μέχρι Κρήτη. Ένας υπέροχος ελληνικός χορός είναι η Γαλανή Σημαία, που τον χόρευαν με νάζι και μοναδική μερακλосύνη η Ξενού Φουτά (Ξενού της Ανθούσας) και η Ζωίτσα Ποταμίτη-Μεττούρη (Ζωίτσα της Εβριούς).

Καθόλη τη διάρκεια του γαμήλιου γλεντιού ο κόσμος χόρευε και τραγουδούσε στην πίστα και πολλοί Πισσουρκώτες τραγουδούσαν από κυπριακά παραδοσιακά τσιαττιστά μέχρι ελληνικά παραδοσιακά και λαϊκά τραγούδια. Έτσι, όταν στην πίστα έμπαινε ο Γιαννής ο Στιβαρός και τραγουδούσε με φλογερό πάθος και καημό, που άγγιζε τα όρια του λυγμού, τον μπάλο «Μάνα όταν με γέννησες γιατί δεν μου το είπες πως έχει ο κόσμος βάσανα και η αγάπη λύπες.....», το «Τύχη μου άκαρπο δεντρί, τύχη μου αιμοβόρα», το «Εγίω βοσκός γεννήθηκα...», ο κόσμος σιωπούσε και τον άκουε με θρησκευτική ευλάβεια, υποκλινόμενος μπροστά στο μεγαλείο της φωνής του και της μοναδικής του ερμηνείας. «Έκαμνες εφτά καρκίες να τον ακούεις», λένε πολλοί χωριανοί μας. Ήταν μια μεγάλη φωνή του Πισσουρκού. Μεγάλη φωνή ήταν και ο Νίκος Ονουφρίου, που με το τραγούδι και το χορό του έδινε μια ξεχωριστή νότα στα γαμήλια γλέντια του χωριού, όπως και πολλοί άλλοι, τους οποίους θ' αναφέρω πιο κάτω.

Στα μέσα της δεκαετίας του '60 και στις αρχές της δεκαετίας του '70, η ορχήστρα του Βάσου εμπλουτίστηκε με ντραμς και κιθάρα, την οποία έπαιζε ο γιος του ο Στέλιος Βιολάρης (μαθητής τότε), που κληρονόμησε την καλλιτεχνική φλέβα του πατέρα του. Έτσι, σ' όλους τους γάμους συμμετείχε πια στην ορχήστρα και ο Στέλιος και όλο το χωριό για τρεις μέρες απολάμβανε ένα ποικίλο ρεπερτόριο ελληνικού και ξένου τραγουδιού, αφού ο Στέλιος τραγουδούσε τα ωραιότερα τραγούδια-επιτυχίες της εποχής (δεκαετία '60-70: Πουλόπουλος, Βοσκόπουλος, Κόκοτας, Καλατζής, Μητσιάς, Πάριος, Βίκυ Μοσχολιού, Μπηθικώτσης Τομ Τζιόουνς, Μπίττλς, Αλ Μπάνο και Ρομίνα Πάουερ, Χούλιο

Ιγκλέσιας, κλπ), χαρίζοντας μας μοναδικές στιγμές διασκέδασης και ψυχαγωγίας μέσα από μια ποιοτικότερη μουσική.

Μέσα σε τέτοιο κλίμα, ήταν φυσικό σχεδόν όλοι οι χωριανοί ν' αναπτύξουν έφεση στο χορό και στο τραγούδι. Μα την Παναγία, δε θυμάμαι να είδα πουθενά τέτοια χάρη και μερακλосύνη στο χορό όσο στο χωριό μας. Θ' αρχίσω από τις γυναίκες πρώτα, που χόρευαν λεβέντικα όλους τους ελληνικούς χορούς, ιδιαίτερα όμως τους κυπριακούς αντικρυστούς. Η Ζωίτσα Ποταμίτη-Μεττούρη, η Ξενού Γεωργίου Φουτά, η Ευνίκη Θεοδότου, η Ροδοθέα Καρεκλά, η Όλγα Φιλιαστίδη, η Αγνή Κύρου, η Ξενού Αγαθοκλέους, η Μαρία Αντώνη-Πολυβίου, η Ήβη Παναγιώτου, η Αντριάνα Φόρσου, η Άννα Σκουρή, η Παναγιώτα Σάββα, η Φυτούλα Δράκου, η Μόνικα Δράκου, η Λένια Χωρή, η Κούλα Σιήττα, όλες οι κόρες του Βάσου Βιολάρη είναι μερικές από τις εξαιρετες χορεύτριες του χωριού μας. Από τους άντρες αξίζει ν' αναφέρουμε το συχωρεμένο το Νικόλα Κρίθαρο, που χόρευε πολύ καλά την «Ίσια» με τη γυναίκα του Χρυστάλλα. Το Ζεμπέκικο του Κρίθαρου ήταν μοναδικό. Πολύ ωραία χόρευε την «Ίσια» και ο Χριστόδουλος Μεττούρης με τη γυναίκα του Ζωίτσα. Άφησαν εποχή στο χορό και ο Νίκος Ονουφρίου, ο Γιαννής ο Στιβαρός και ο αδελφός του Φιλίππας Μιχαήλ, ο Θεόδωρος Ηλία (Φασαρίας), ο Αντρέας Αντρεάδης, ο Παυλής Αθανασίου, ο Βάκης Ηλία, ο Γιώργος Μεττούρης, ο Μιχάλης Ονουφρίου, ο Γιώργος Φοαρτάς, ο Αντρέας Σιήττας, ο Άνθιμος Μεττούρης, ο Άριστος Μεττούρης και πολλοί άλλοι, που είναι αδύνατο να τους θυμηθώ όλους. Θα ήταν όμως μεγάλη παράλειψη να μην αναφέρω και ζευγάρια που ξεχώρισαν στους λεγόμενους ευρωπαϊκούς χορούς (βαλς, ταγκό, ρούμπα): ο Γιαννής Τρύφωνος και η σύζυγος του Έμμα, ο Γιαννής Σκουρή και η σύζυγος του Άννα, ο Άριστος Πολυκάρπου και η αδελφή του Ζωή, ο Νίκος Ονουφρίου και η ξαδέλφη του Ροδοθέα Καρεκλά, η Ευνίκη Θεοδότου με το σύζυγό της Παναγιώτη, ο Δημήτρης Ποταμίτης (Τράκκος) με τη γειτόνισσά του Ιφιγένεια Πολυβίου-Λαμπράκη κ.ά.

Ξεχώρισαν πολλοί χωριανοί και στο τραγούδι και, χωρίς υπερβολή, αν ασχολούνταν επαγγελματικά μ' αυτό, δε θα είχαν να ζηλέψουν τίποτε από φτασμένους καλλιτέχνες. Μερικοί απ' αυτούς είναι

ο Παπαευριπίδης, προτού γίνει παπάς, οι αδελφοί του Θησέας και Χάμπος Αντωνιάδης, όλοι οι γιοι του Παπαευριπίδη και πολλά από τα εγγόνια του, ο Άνθιμος Μεττούρης, ο Γιώργος Μεττούρης, ο Άριστος Μεττούρης, ο Άνθιμος Πολυβίου, ο Άριστοίδης Κοτζιάς, ο Θεοχάρης Λαζάρου, που τραγουδά σπάνια τραγούδια, άγνωστα σε πολύ κόσμο, ο Ζήνωνας Ηροδότου, που ερμηνεύει ξεχωριστά τα τραγούδια του Καζαντζίδη, και η αδελφή του Χρυστάλλα Μιχαλάκη (Λαλλού του Σιαλή), που τραγουδά επίσης σπάνια τραγούδια, η Μαρία Αντώνη Πολυβίου, ο Δημήτρης Ποταμίτης, ο Δημήτρης Δημητρίου, η Ιφιγένεια Πολυβίου-Λαμπράκη και πολλοί άλλοι. Ο Σταθάκης Αθανασίου και ο Στέλιος Βιολάρης είναι άλλες δυο υπέροχες φωνές που ασχολούνται επαγγελματικά με το τραγούδι. Επίσης, από τη νεότερη γενιά ο Γιώργος Μερκής και ο Άριστος Ποταμίτης τραγουδούν σε κέντρα διασκέδασης στη Λεμεσό.

Σήκωσες (Αποκριές) στο Πισσούρι: Και τις δυο Κυριακές των Απόκρεω τα οικογενειακά γλέντια ήταν στις δόξες τους, αφού όλοι μαζεύονταν σ' ένα σπίτι και τρωγόπιναν τραγουδώντας. Στο δικό μας οικογενειακό γλέντι πρωταγωνιστούσε πάντα ο θείος μου ο Νίκος Ονουφρίου, που, όπως προανέφερα, ήταν καλοφωνάρης και εξαιρετος χορευτής. Τα μέλη της δικής μας οικογένειας έμαθαν πολλά από το θείο μου, που είχε λατρεία στην ποιοτική μουσική. Παρόλο που ήταν απόφοιτος δημοτικού, άκουε αχόρταγα και με πάθος δίσκους κλασικής μουσικής κι απ' αυτόν μάθαμε όλους τους κλασικούς συνθέτες. Ιδιαίτερη αγάπη είχε στα βαλς του Γιόχαν Στράους και στις κομπαρσίτες. Το κομμάτι που λάτρευε ιδιαίτερα ήταν «Τα κύματα του Δούναβη», του Ιβανovich, ένα υπέροχο βαλς, που του το έπαιζε μερακλίδικα ο Βάσος με το βιολί του. Είχα την τύχη να είμαι η ντάμα του πολλές φορές σ' αυτό το βαλς, όταν πια είχα μεγαλώσει. Προηγούμενως το χόρευε με τη Ροδοθέα Καρεκλά, όπως προανέφερα, κι όλο το χωριό καμάρωνε το μερακλίδικο πάτημά του. Στα οικογενειακά γλέντια, λοιπόν, μας συγκέντρωνε όλους (όλη η οικογένεια έχει ιδιαίτερη έφεση στο τραγούδι και το χορό) και με πρωταγωνιστή εκείνον τραγουδούσαμε όλα τα αγαπημένα του τραγούδια, που έγιναν και δικά μας: «Η άμαξα μες στη βροχή», «Άσε με στη βαριά σκοτούρα», «Το γελεκάκι», «Γιατί δε με λυπάσαι, αναισθητή καρδιά» και πολλά άλλα.

Στα διαλείμματα του τραγουδιού, με τον πληθωρικό του χαρακτήρα, διασκεδάζε πραγματικά τους συνδαιτημόνες του με ανέκδοτα και απαγγελίες λαϊκών μας ποιητών. Από το θείο μου μάθαμε όλοι και το ποίημα «Ο Αμολόητος», του Βασίλη Μιχαηλίδη, που συνήθιζε να το απαγγέλλει σε όλα τα μεγάλα γλέντια, προκαλώντας σπαρταριστό γέλιο σε όλους. Εξαιτίας του διασκεδαστικού του χαρακτήρα και της πληθωρικής του προσωπικότητας, ήταν πολύ αγαπητός σε όλους τους χωριανούς και όλοι τον ήθελαν στην παρέα τους. Έτσι, όπως διασκεδάσαμε στο σπίτι μας ή στο σπίτι της θείας μου της Παρασκευούς Βασίλη Αγαθοκλέους, ένας-ένας μαζεύονταν οι φίλοι του, πήγαιναν μετά όλοι στην πλατεία, όπου έβρισκαν όλους τους γλεντζέδες του χωριού, τρωγόπιναν και τραγουδούσαν εκεί και μετά τα μεσάνυχτα, συνήθως, κτυπούσαν και την καμπάνα. Όταν οι χωριανοί άκουαν την καμπάνα μετά τα μεσάνυχτα σε μέρες γιορτινές, έλεγαν «μεν φοάστε, εν ο Νίκος στο χωρκόν» (η διαμονή του ήταν στη Λεμεσό) και κοιμόντουσαν ήσυχα. Μια φορά κτύπησαν την καμπάνα στις 2.00 π.μ. χωρίς να γνωρίζουν ότι στο Πισσούρι είχε φτάσει καινούργιος λοχίας της αστυνομίας, που έμενε, μάλιστα, δίπλα από την εκκλησία. Ο Λεόντιος, ως νέος αστυνομικός στην κοινότητα, τρόμαξε ακούγοντας την καμπάνα, σηκώθηκε αμέσως από το κρεβάτι κι έτρεξε στην αυλή της εκκλησίας για να δει τι γίνεται. Κατεβαίνοντας από το σπίτι του έντρομος, συνάντησε γελαστούς όλους τους Πισσουρκώτες που διασκεδάζαν και του είπαν: «μην ανησυχείς, κύριε Λεόντιε, εν ο Νίκος που κτυπά την καμπάνα, έτσι κάμνει πάντα σε όλα τα γλέντια του». Ο Λεόντιος, φυσικά, κατάγγειλε όλη την παρέα, επιβάλλοντας παράλληλα πρόστιμο. Στα επόμενα χρόνια της παραμονής του στο Πισσούρι απολάμβανε κι αυτός τα γλέντια αυτής της υπέροχης παρέας, που φυσικά περιελάμβαναν και το καθιερωμένο κτύπημα της καμπάνας μετά τα μεσάνυχτα. Μετά το κτύπημα της καμπάνας, τραγουδώντας στους δρόμους του χωριού, πήγαιναν σε όποιο σπίτι είχαν το θάρρος, σήκωναν τους νοικοκύρηδες από το κρεβάτι και παράγγελλαν σούπα. Κανένα σπίτι δεν αρνήθηκε ποτέ να τους δεχτεί. Μια τέτοια νύχτα ξύπνησαν και το Δημοσθένη, που το σπίτι του είναι απέναντι από την εκκλησία και τους έκανε σούπα η γυναίκα του η Γιωτού στις 2 το πρωί.

Η Δευτέρα της Λαμπρής ήταν μια άλλη ξεχωριστή μέρα γλεντιού για το Πισσούρι, αφού οι σούβλες ψή-

νονταν τη Δευτέρα του Πάσχα κι όχι την Κυριακή, όπως συνηθίζεται σε όλο τον Ελληνισμό. Παλαιότερα, που δεν υπήρχαν τα μέσα τεχνολογίας για το ψήσιμο της σούβλας, έβγαιναν όλοι οι χωριανοί έξω στα χωράφια, πάνω από το ξωκλήσι του Προφήτη Ηλία, που λειτουργεί κάθε Δευτέρα του Πάσχα, όπου το φαγοπότι, το τραγούδι και το χορό συνόδευαν και παραδοσιακά παιχνίδια (σούσες, γαϊδουροδρομίες, κλπ). Το απόγευμα πάλι συγκεντρώνονταν όλοι στην πλατεία του χωριού, όπου συνεχιζόταν το γλέντι μέχρι τα μεσάνυχτα με πρωταγωνιστή πάλι το Βάσο με το βιολί του και το Νίκο με την παρέα του, που την αποτελούσαν πολλοί γλεντζέδες Πισσουρκώτες: ο Ηλίας Πισσούριος και ο αδελφός του Θεόδωρος, ο Θεόδωρος Ηλία, ο επωνομαζόμενος Φασαριάς (όσες φορές ερχόταν στην Κύπρο για το Πάσχα, μετά την αποδημία του στην Αγγλία), και τ' αδέρφια του Μάριος, Πάννης και Βάκης, ο Σπύρος Θεοδώρου, ο Αντρέας Αντρεάδης και πολλοί άλλοι. Αργότερα, οι σούβλες ψήνονταν στα σπίτια και όλοι οι Πισσουρκώτες καλούσαν φίλους και γνωστούς από άλλα μέρη. Τη Δευτέρα της Λαμπρής μέχρι σήμερα λέγεται ότι στο Πισσούρι οι ξένοι έχουν τριπλάσιο αριθμό από τους βέρους Πισσουρκώτες.

Την ίδια ένταση είχαν και τα γλέντια του Δεκαπενταύγουστου και γενικά όλων των μεγάλων εορτών, θρησκευτικών και μη. Σήμερα, επίκεντρο των εκδηλώσεων είναι πάλι η πλατεία του χωριού με οργανωτή το Κοινοτικό Συμβούλιο και σ' αυτές συμμετέχουν τα χορευτικά συγκροτήματα του «Λαογραφικού Ομίλου Πισσουρίου», με χοροδιδάσκαλο τον κ. Λούη Θεοδότου, και του Ομίλου «Νόστος», με χοροδιδάσκαλο τον Ανδρέα Κυπριανού και τη σύζυγό του Φρόσω. Συμμετέχουν επίσης οι παρευρισκόμενοι τουρίστες, αλλά και πολλοί αλλοδαποί, που είναι πια μόνιμοι κάτοικοι Πισσουρίου.

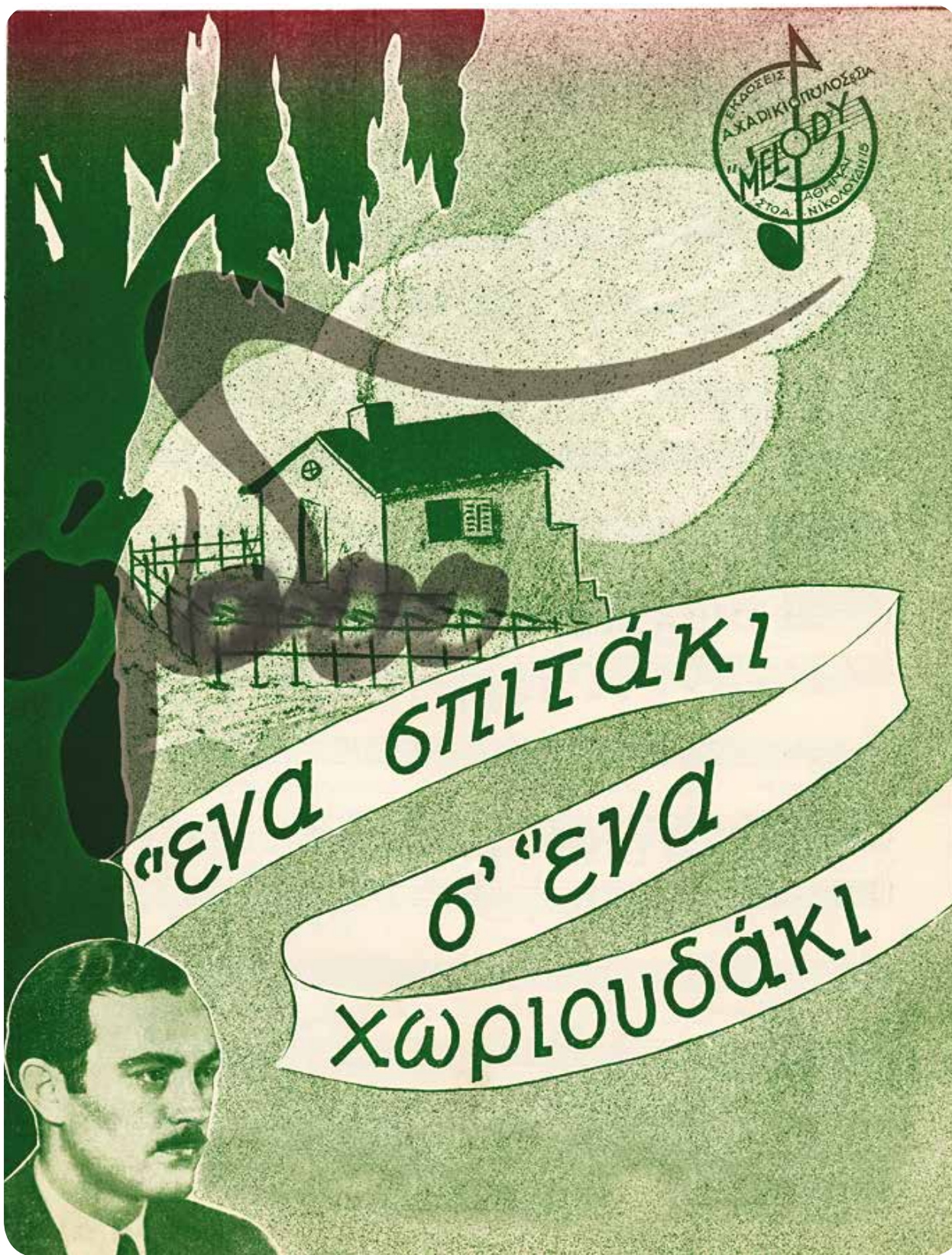
Επίσης, ο «Λαογραφικός Όμιλος Πισσουρίου» οργανώνει κάθε καλοκαίρι στο αμφιθέατρο Πισσουρίου Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών, στο οποίο συμμετέχουν χορευτικά συγκροτήματα παραδοσιακών χορών απ' όλο τον κόσμο. Το συγκρότημα του «Λαογραφικού Ομίλου» συμμετέχει σε φεστιβάλ παραδοσιακών χορών εκτός Κύπρου. Εκδηλώσεις μουσικοχορευτικού περιεχομένου οργανώνονται στο αμφιθέατρο Πισσουρίου και από τον Όμιλο «Νόστος».

Οι καντάδες στο Πισσούρι: Στη δεκαετία του '60 και μέχρι το 1972, στο Πισσούρι άνθισε η συνήθεια των καντάδων από τις παρέες των νέων της εποχής, που τραγουδούσαν τα βράδια στα σοκάκια του χωριού. Όπως προανέφερα, το Πισσούρι ηλεκτροδοτήθηκε το 1968. Έτσι, τα σκοτεινά βράδια οι νέοι, που δεν τους χωρούσε το σπίτι, αλλά δεν είχαν και άλλες διεξόδους ψυχαγωγίας, έπαιρναν τους δρόμους μέχρι τα μεσάνυχτα και τραγουδούσαν όμορφα ρομαντικά τραγούδια. Σχεδόν κάθε βράδυ ακούγαμε τη νεολαϊστική παρέα της εποχής, που την αποτελούσαν ο Γιώργος Μεττούρης, ο Αντρέας Αντωνιάδης, ο Γιώργος Αντωνιάδης, ο Αντρέας Αντρεάδης, ο Βάκης Ηλία, ο Πάμπος Λιασίδης, ο Δημήτρης Ποταμίτης, ο Θεόδωρος Ιωάννου, κ.ά. να τραγουδά υπέροχα όλα τα παλιά ρομαντικά τραγούδια και ερωτικά τραγούδια της εποχής. Ήταν μια ωραία περιφερόμενη χορωδία.

Τα καλοκαίρια στο Πισσούρι ήταν μοναδικά τότε, γιατί το χωριό έσφυζε κυριολεκτικά από ζωή, αφού ο τρύγος της σουλτανίνας, που ήταν το κύριο προϊόν του χωριού, ήταν στις δόξες του. Η σουλτανίνα του Πισσουρκού έμπαινε στην αγορά του Λονδίνου πρώτη τότε και η συσκευασία γινόταν στα συσκευαστήρια, όπου δούλευαν άνθρωποι κάθε ηλικίας τόσο από το Πισσούρι όσο και από άλλα χωριά, κυρίως της Πάφου. Στο χωριό μας όμως κάθε χρόνο έφταναν δύο λεωφορεία εργάτες από τη Λύση και την Κοντέα της Αμμοχώστου και για δυο μήνες που κρατούσε ο τρύγος έμεναν στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού. Ν' αναφέρω ότι η καλλιέργεια της σουλτανίνας προηγήθηκε στη Λύση και στην Κοντέα και ο βαρωσιώτης έμπορος Σπυρόπουλος έφερνε στο

Πισσούρι Λυσιώτες και Κοντεάτες για να μάθουν και στους Πισσουρκώτες την τέχνη της συσκευασίας. Ήταν επόμενο ν' αναπτύσσονται πολλά ερωτικά ειδύλλια μεταξύ των νέων της εποχής στο χώρο των συσκευαστηρίων τότε. Πολλοί νεαροί Πισσουρκώτες ερωτεύονταν τις όμορφες κοπέλες από τις γύρω περιοχές ή τις κοπέλες της Λύσης και της Κοντέας. Γι' αυτό τα βράδια δεν τους χωρούσε το σπίτι. Τα ερωτικά συναισθήματα γίνονταν τραγούδι στα σκοτεινά σοκάκια του χωριού, κάτω από τον έναστρο ουρανό, που τον φώτιζε μόνο το καλοκαιρινό φεγγάρι. Οι καντάδες φούντωναν ιδιαίτερα γύρω από την περιοχή του σχολείου, που έμεναν οι Λυσιωτούδες και οι Κοντεατούδες. Μια άλλη παρέα, που τραγουδούσε τα βράδια χειμώνα καλοκαίρι, ήταν η παρέα του Στέλιου Βιολάρη, του Άνθιμου Πολυβίου, του Αντρέα Φιλίππου, του Άντρου Κύρου, του Παναγιώτη Παναγιώτου, του Ευαγόρα Ευαγόρου, του Λάμπρου Μερκή, του Πανίκου Μιχαήλ, του Πολύκαρπου Λιασίδα κ.λ.π. Η παρέα αυτή τραγουδούσε μέχρι τις 1.00 π.μ., δημιουργώντας μια όμορφη μελωδική ατμόσφαιρα που γέμιζε όλο το χωριό. Ήταν όλοι τους έφηβοι-μαθητές τότε και ο μοναδικός χώρος εξόδου τους ήταν τα καφενεύα του χωριού, που έκλειναν στις έντεκα μ.μ.το αργότερο. Έτσι, οι νέοι μας, που το σπίτι δεν τους χωρούσε με τίποτα, έπαιρναν σβάρνα τα σοκάκια του χωριού τραγουδώντας τα μεράκια τους. Δεν έδιναν δεκάρα αν την επομένη έπρεπε να ξυπνήσουν στις 6 π.μ. για το σχολείο. Μετά που οι παρέες αυτές έφυγαν για σπουδές, το φαινόμενο των νυχτερινών τραγουδιών τέλειωσε στο Πισσούρι. Οι νέοι των επόμενων γενεών, εξάλλου, είχαν στη διάθεσή τους όλα τα ηλεκτρονικά μέσα ψυχαγωγίας.

Οι Καντάδες στο Πισσούρι Του Γιώργου Φράγκου

Όσο κι αν φαίνεται παράξενο, στο Πισσούρι ακούγονται τακτικά καντάδες όπως αυτές που τραγουδούν στη Λεμεσό, αλλά και σε άλλα αστικά κέντρα. Οι Καντάδες στο Πισσούρι αποτελούν μια από τις παραδόσεις του χωριού. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, από τη δεκαετία του 1970 και μετά ακούγονται τακτικά στις διάφορες συνάξεις. Τις τραγουδούσαν κυρίως οι νεαροί ερωτευμένοι οι οποίοι με αυτό τον τρόπο εξέφραζαν τον έρωτά τους στις αγαπημένες τους οι οποίες ξεκίνησαν αυτή την παράδοση η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Χαρακτηριστική περίπτωση, είναι και η ακόλουθη, η ιστορία ενός νεαρού ερωτευμένου κανταδόρου, του Γιώργου Φράγκου, που νεαρός αστυφύλακας υπηρετούσε στον Αστυνομικό Σταθμό Πισσουρίου. Ερωτεύτηκε μια νεαρή από το Πισσούρι (την νυν σύζυγό του Μαίρη Αβραάμ Λιασίδου) και θέλοντας να της δείξει τον έρωτά του κατέφυγε στην καντάδα ως μέσο.

Οι κοινωνικές συνθήκες καθώς και η ηθική σε μια κλειστή κοινωνία όπως το Πισσούρι της δεκαετίας 1960-1970, δεν επέτρεπαν μεγάλη συσχέτιση μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Έτσι, ο νεαρός ηδυπαθής και καλλίφωνος νέος, κατέφυγε πέρα από τις κρυφές ματιές και στις καντάδες.

Η καντάδα όμως δεν είναι ατομική εκδήλωση. Είναι αποτέλεσμα παρέας. Χρειάζεται ειδικές συνθήκες για να καρποφορήσει. Έτσι, μαζί με τους στενούς του φίλους, τον Νίκο Ονουφρίου (αλλιώς Νίκο της Ορκούς), τον Άννινο Ιωάννου, Άνθιμο (Ανθή) Παύλου και τον επίσης, πιστό φίλο Ζήνωνα Ηροδότου (Ζηνή) μετά από κατανάλωση μερικών ποτηριών μπύρας και κονιάκ στο καφενείο του χωριού έπαιρναν τις ανηφόρες και τις ρούγες προς το σπίτι της αγαπημένης.

Το Πισσούρι είναι ιδανικός τόπος για καντάδες. Έχει όλα τα χαρακτηριστικά που χρειάζονται οι καντάδες για να αναπτυχθούν. Τα όμορφα στενά με τα λουλούδια να κρέμονται από τους τοίχους, την ατμόσφαιρα γεμάτη μυρωδιές, και ένα φεγγάρι που στις σκοτεινές νύχτες του Πισσουρίου γίνεται ακόμα πιο εντυπωσιακό.

Στα στενά του Πισσουρίου τραγουδούσαν το ρεπερτόριό τους, από το «Μινόρε της Αυγής», το «Σ' αγαπώ γιατί είσαι ωραία» και τη θρυλική «Πισσουρκώτισσα», μια παραλλαγή του γνωστού τραγουδιού «Πειραιώτισσα», που στην ανάγκη για να είναι τα υπονοούμενα πιο έντονα μετατρέπονταν σε:

Βρήκα στο δρόμο κάτι παιδιά και τα ρώτησα
Αν με θυμάσαι καμιά φορά 'Πισσουρκώτισσα'...

Όταν έφταναν στη λέξη «Πισσουρκώτισσα» η καντάδα έπαιρνε άλλο χρώμα και ύφος. Έρωτας γαρ! Οι Καντάδες συνεχίστηκαν μέχρι που ο κανταδόρος πέτυχε τον στόχο του. Αρραβωνιάστηκαν το 1973 και το 1974 παντρεύτηκαν. Απόκτησαν τα δυο τους παιδιά, τον Ανδρέα (δικηγόρο) και τον Βάσο Φράγκου (χημικό) κι εκείνοι με τη σειρά τους, τους χάρισαν τρία εγγονάκια, τον Γιώργο, τον Μάριο και τον Χριστόφορο.

Μπορεί να είναι συνταξιούχοι σήμερα ο Γιώργος και η Μαίρη, αλλά «Οι καντάδες του Πισσουρκού» που τους έφεραν κοντά για να είναι σήμερα ευτυχισμένοι αποτελούν στοιχείο όχι μόνο δικό τους, αλλά και της κοινωνικής παράδοσης του χωριού.

Στις όμορφες και ζεστές Πισσουρκώτισσες νύχτες, οι παρέες τους συνεχίζουν να τραγουδούν σίγουρα για κάποιον άλλη «Πισσουρκώτισσα». Το Πισσούρι έχει μεγάλη παράδοση στο τραγούδι, τον χορό και την διασκέδαση, γενικά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ (1894-1948)

του Μίμη Σοφοκλέους

Μια από τις πιο σημαντικές πολιτιστικές νησίδες του Πισσουρίου είναι ο Ιωάννης Ερωτόκριτος. Πρόκειται για μια πνευματική προσωπικότητα με πανελλήνια αποδοχή. Για τον Ερωτόκριτο γίνονται αρκετές αναφορές και σε άλλα κεφάλαια του παρόντος βιβλίου, και υπάρχουν αυθεντικά κείμενα που δημοσίευσε ο ίδιος στις εφημερίδες της Κύπρου. Το γεγονός και μόνο ότι η Ακαδημία Αθηνών τίμησε με βραβείο το βιβλίο του τον τοποθετεί ανάμεσα στους μεγάλους Κύπριους ερευνητές και συγγραφείς. Στο βιβλίο της η Θεανώ Κυπρή αναφέρεται στο πλούσιο έργο του Ερωτόκριτου το οποίο κληροδότησε σε όλες τις σύγχρονες γενεές της Κύπρου.

Ο Ιωάννης Ερωτόκριτος αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες του Πισσουρίου. Υπήρξε δάσκαλος για αρκετά χρόνια, αφότου πρωτοδιορίστηκε το 1899 με μισθό 20 λίρες ετησίως, αλλά η κύρια του ασχολία ήταν το εμπόριο όπου υπήρξε σημαντικός παράγοντας στην εμπορική και κοινωνική ζωή του Πισσουρίου. Σύμφωνα με Πέτρο Αριστείδη Φουτά (Χρονογράφος της κοινότητας Πισσουρίου), ο Ιωάννης Ερωτόκριτος υπήρξε ανάμεσα σε πολλά άλλα που πρόσφερε στο Πισσούρι και «δανειοδότης του χωριού». Η εμπορική του δραστηριότητα δεν του στέρησε την αγάπη για τα γράμματα και κυρίως για τη Λαογραφία του χωριού του και της Κύπρου, γενικά.

Ο Ερωτόκριτος έμεινε στην ιστορία του Πισσουρίου για τη συμμετοχή του στα Οκτωβριανά του 1931 και τη δίκη που ακολούθησε στην οποία υπήρξε κατηγορούμενος μαζί με πολλούς άλλους έγκριτους παράγοντες της εποχής. Οι εφημερίδες της εποχής γράφουν για την πραγματικά σταθερή του θέση όντας κρατούμενος των Άγγλων καθώς και για την υπομονή και την καρτερία του σε δύσκολες συνθήκες διαβίωσης.

Στο βιβλίο της για τον Ιωάννη Ερωτόκριτο η μελετήτρια Θεανώ Δ. Κυπρή, *Υλικά δια την Σύνταξιν Ιστορικού Λεξικού της Κυπριακής Διαλέκτου*, Μέρος Γ', Γλωσσάριον Ιωάννου Ερωτοκρίτου [Materials for the preparation of a historical dictionary of the Cyprus dialect, Part III, Glossary of Ioannis Erotokritos], Λευκωσία 1989, έχει δώσει τη μεγάλη γκάμα της ερευνητικής του εργασίας για την οποία είχε πάρει το βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών το 1992. Το *Λεξικό του της Κυπριακής Γλώσσας*, έμεινε δυστυχώς ημιτελές, στο γράμμα Κ.

Η εφημερίδα *Νέος Κυπριακός Φύλαξ*, στις 11 Ιουλίου 1925 σε ένα κείμενο του Μάριου Ανδρεάδη, αναφέρει τα εξής σχετικά με την εισαγωγή του Γ. Μαρκίδη στο βιβλίο «Τζυπριώτικα Τραούθκια» του Δημήτρη Λιπέρτη, στην οποία έκανε λόγο για το όνομα του Ιωάννη Ερωτόκριτου ως σημαντικού λαογράφου της Κύπρου:

Ο τρίτος είναι ο Ιωάννης Ερωτοκρίτου εκ Πισσουρίου, πρώην διδάσκαλος, νυν δ' έμπορος. Ούτος κατήρτισε μίαν συλλογήν εξ 700 περίπου κυπριακών λέξεων, ήτις υποβληθείσα εις τον διαγωνισμόν της εν Αθήναις Γλωσσικής Εταιρείας εβραβεύθη κατ' Απρίλιον του 1922 διά πρώτου βραβείου... Ετέρα λαογραφική εργασία του είναι η «περί Βούλλας» πραγματεία, δημοσιευθείσα εις τα «Κυπριακά Χρονικά» έτος α', τόμ. Ε, σελ. 145.

ΠΕΝΘΗ

Ἡ κοινότης τοῦ χωρίου τῆς ἐπαρχίας μας Πισσουρίου, ἐκήδευσεν μετ' ἐνδείξεις συμπαθείας καὶ ἐξαιρετικῆς ἐκτιμῆσεως ἓνα διακεκριμένον μέλος τῆς καὶ ἐπιλέκτον Κύπριον, τὸν Ἰωάννην Ἐρωτοκρίτου.

Ὁ μεταστάς ὑπηρέτησε γιὰ λίγα χρόνια ὡς διδάσκαλος καὶ κατόπιν ἀπασχολήθη εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἦσεν, ὅμως, εἰς τὸν μετέπειτα βίον του, δὲν ἐγκατέλειψε τὸν πνευματικὸν ἄνθρωπον. Κατέγεινε εἰς λαογραφικὰς μελέτας πρὸς πολλὰς ἀπ' αὐτὰς βραβεύθησαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Συνεργασία του ἐπὶ ἠθρογραφικῶν, ἱστορικῶν καὶ λαογραφικῶν θεμάτων, δημοσιεύεται συχνὰ εἰς τὸν Κυπριακὸν καὶ τὸν Ἀθηναϊκὸν τύπον. Ὑπῆρξε γιὰ ἓνα διάστημα ἐπὶ τὸ παρελθὸν ἐκ τῶν ἐπιλέκτων συνεργατῶν τοῦ «Παρατηρητοῦ». Συχνὰ δι' ἀρθρῶν του, τὰ ὅποια διέκρινε ἢ λογικῆ, ἢ ρεαλιστικῆς διάθεσις καὶ ἢ ἀδρά ἐπιχειρηματολογία, καυτηρίασε τὴν ὑπὸ τῶν Κυπρίων βουλευτῶν ἀκολουθουμένην, κατὰ τὴν ἀντίληψιν του ἐσφαλμένην πολιτικὴν γραμμὴν. Ἀφίνει

δυστυχῶς ἡμιτελὲς ἓνα μνημειώδες ἔργον, τὸ «Λεξικὸν τῆς Κυπριακῆς Γλώσσης». Ἐμείνει εἰς τὸ φηφῖον Κ.

Κατὰ τὰ συμβῆντα τοῦ Ὀκτωβρίου συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη μετὰ τῶν ἄλλων πολιτευομένων.

Ὑπῆρξε ὡς ἄνθρωπος λεπτός καὶ εὐγενικός εἰς τὸ ἦθος καὶ τοὺς ἐρότους, ὡς οἰκογενειαρχῆς καὶ ὡς πατὴρ ἐξαιρετός καὶ φιλόστοργος καὶ ὡς πολίτης εὐθύς τὸν χαρακτήρα καὶ ἐνθουσιώδης πατριώτης.

Τὴν χῆραν, τὰ τέκνα, τὸν ἀδελφὸν κ. Ἀριστοτέλην Κορράδον, τοὺς γαμβροὺς καὶ ἐγγόνους θερμῶς συλλυπούμεθα.

(Παρατηρητής, 6 Μαρτίου 1948.)

ΕΠΙ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ

ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΦΩΝΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟΝ

Μερικοί Κύριοι, επιδεικνύοντες άκαιρον ζήλον υπέρ των πολιτικῶν ἐλευθεριῶν, ἐθορύβησαν πρότινος άρκετά. Ὁ θόρυβος αὐτὸς εἶχε κοπάσει τελείως, ἀλλ' ἤδη ἀναγράφεται εἰς τὸν τύπον ὅτι ἄλλοι αὐτόκλητοι ὑπέρμαχοι τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν ἐξακολουθοῦν νά κάμνουν καί πάλιν θόρυβον καί συντάσσουν ὑπομνήματα πρὸς ἀνησυχίαν τοῦ δεινοπαθοῦντος ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

Εἶναι καιρὸς νά μάθουν οἱ Κύριοι αὐτοί, ὅτι αἱ ἐνέργειαι των ἀπεδοκιμάσθησαν εἰς τὰ χωρία. Θά κάμουν καλὰ ν' ἀσχοληθοῦν μὲ τὰς ἰδιωτικὰς των ὑποθέσεις καὶ νά ἀφήσουν ἡσυχον τὸν Κυπριακὸν λαόν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει, πότε θά ζητήσῃ πολιτικὰς ἐλευθερίας καὶ ποίους θά διορίσῃ ἀντιπροσώπους του νά τὰς ζητήσουν.

Ὁ Κυπριακὸς λαὸς μετὰ τὰς δηλώσεις τοῦ Κυβερνήτου καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν, ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν θά δοθοῦν πολιτικαὶ ἐλευθερίαι, θεωρεῖ ἀπρεπὲς νά ἐνοχλήσῃ τὴν Κυβέρνησιν εἰς περιστάσιν, μάλιστα, πού ἀναμένεται ἐναγωνίως ἡ λύσις τοῦ ζωτικωτάτου διὰ τὴν Κύπρον ζητήματος τῶν ἀγροτικῶν χρεῶν.

Εἰς περιστάσιν, πού ἡ Κυβέρνησις εὐρίσκειται εἰς διαπραγματιεύσεις μὲ κεφαλαιούχους ἐν Ἀγγλίᾳ πρὸς διοργάνωσιν τῆς Γεωργικῆς Τραπεζῆς, ὅπως διευθετηθῇ τὸ ζήτημα τῶν ἀγροτικῶν χρεῶν, πᾶσα τοιαύτη προσπάθεια θεωρεῖται ὄχι μόνον ἄστοχος καὶ ἄκαιρος, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ τόπου, διότι θά ἦτο ἐνδεχόμενον ν' ἄφινε μετὰ τῶν κεφαλαιούχων τῆς Ἀγγλίας τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὑπάρχει πιθανότης νά μεταβληθῇ τὸ καθεστῶς ἐν Κύπρῳ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θά ἐπρο-

κάλει ἴσως ναυάγιον διαπραγματεύσεων τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Ἀγγλῶν κεφαλαιούχων.

Ἡ παροῦσα κρίσιμος περίστασις ἀπαιτεῖ πολιτικὴν λεπτότητα καὶ ἡρεμίαν.

Πολιτικὰς ἐλευθερίας δυνατόν βεβαίως νὰ ζητήσῃ ὁ λαὸς, ὅταν ἐπιτῆ ὁ κατάλληλος χρόνος. Σήμερον ὅλοι οἱ πονοῦντες τὸν τόπον τῶν ἔχουν καθῆκον νὰ συγκεντρώσουν ὅλην τὴν προσοχὴν τῶν, τὰς ἐνεργείας καὶ προσπάθειάς τῶν εἰς τὴν λύσιν τοῦ οικονομικοῦ προβλήματος.

Ἐὰν οἱ Κύριοι αὐτοὶ, οἱ ὅποιοι ἀνέλαβον αὐτόκλητοι νὰ ζητήσουν πολιτικὰς ἐλευθερίας χωρὶς νὰ ἀντιπροσώπευον κανένα, ἐξακολουθήσουν νὰ θορυβοῦν πρὸς βλάβην τῶν συμφερόντων τῶν αγροτῶν, τῶν ὁποίων τὰ συμφέροντα συγκρουοῦνται ἀναμφιβόλως πρὸς τὰ συμφέροντα ἐκείνων, ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς, ὁ ὅποιος δὲν ἀνέχεται πλέον

νὰ εἰμπαίζεται ἀναφανδόν, εἶναι ἔτοιμος νὰ λάβῃ τὰ μέτρα τοῦ ἀποστέλλων εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ διὰ ταύτης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἀποδοκιμαστικὸν ἔγγραφον ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν Μουκταρῶν τῶν χωρίων.

Ἄς προσπαθῆσουν οἱ ἐν λόγῳ Κύριοι νὰ μάθουν ἔτι μόνον τί λέγεται εἰς τὰς λέσχας τῶν πόλεων ἀπὸ τοὺς κεφαλοκράτας συναδέλφους τῶν καὶ τοὺς λοιποὺς πιθικίζοντας καὶ ψιτακίζοντας, ἀλλὰ καὶ τί λέγεται εἰς τὴν ὑπαιθρον διὰ τὸ ἄστοχον, ἄκαιρον καὶ ἐπικίνδυνον διάβημά τῶν καὶ τότε ἐλπίζομεν, ὅτι δὲν θὰ περιφρονήσουν τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ, τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος χθὲς ἐκ μιᾶς παρεξηγήσεως βέβαια ἔκαιε Κυβερνεῖον, Διοικητήριον, Κυβερνητικὰς ἀποθήκας, σήμερον δὲ ἐώρτασε μὲ τὴν μεγαλειτέραν μεγαλοπρέπειαν καὶ νομιμοφροσύνην

τὴν σκέψιν τοῦ Βασιλέως,
διότι ἔτυχε νὰ ἔχη Κυ-
βερνήτην, ὁ ὁποῖος μύλις
ἐπάτησε τὸ πόδι του εἰς
τὴν Κύπρον, εἶχε τὴν ὀ-
ξυδέρκειαν ν' ἀντιληφθῆ
τὴν πραγματικὴν κατὰ-
στασιν καὶ νὰ παραδε-
χθῆ, ὅτι ὁ λαὸς πάσχει
ἀπὸ φτώχειαν, ἐκ τῆς ὀ-
ποίας πηγάζουν ὅλα τὰ
κακὰ καὶ τὴν ὁποῖαν προ-
σπαθεῖ ἔκτοτε πάσῃ δυ-
νάμει νὰ θεραπεύσῃ, Κυ-
βερνήτην, τὸν ὁποῖον ὁ
λαὸς θὰ ὀνομάσῃ πατέρα
τῆς Κύπρου, τὴν ἡμέραν
ποῦ θὰ λυθῆ τὸ ζήτημα
τῶν ἀγροτικῶν χρεῶν.

I. Ἐρωτόκριτος

Πισσοῦρι, Μάιος.

(Παρατηρητής, 27 Μαΐου 1947)

Ο Ιωάννης Ερωτόκριτος αρθρογραφοῦσε τακτικά στις εφημερίδες της Κύπρου για σημαντικά ζητήματα, που αφορούσαν την πολιτική, την κοινωνική και την πολιτιστική ζωή της Κύπρου, αλλά και της ιδιαίτερής του πατρίδας, το Πισσοῦρι. Η βράβεισή του από την Ακαδημία Αθηνών για το Λεξικό της Κυπριακής Διαλέκτου, το 1992, ήταν το επιστέγασμα των προσπαθειών του. Η σημαντική εργασία της Θ. Κυπρή, ἀνέδειξε το ἔργο του στο πανελλήνιο.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ 'ΝΟΣΤΟΣ'

της Ιφιγένειας Πολυβίου Λαμπράκη
Φιλολόγου-Εκπαιδευτικού

Ο Πολιτιστικός Όμιλος 'ΝΟΣΤΟΣ' Πισσουρίου Ιδρύθηκε το 2000. Από το 2000 διοργανώνει κάθε καλοκαίρι, το Φεστιβάλ Παραδοσιακών και Λαϊκών Χορών που γίνεται στο Κοινοτικό Αμφιθέατρο Πισσουρίου. Απαριθμεί πέραν των 100 μελών και έχει πέραν των 60 χορευτών σε τέσσερα σχήματα: δύο παιδικά, ένα τμήμα για ενήλικες και το χορευτικό συγκρότημα (το οποίο μπορεί να παρουσιάσει χορούς από Κύπρο, Μακεδονία, Θράκη, Νησιά, Κρήτη). Στον Όμιλο λειτουργούν τμήματα Παραδοσιακού χορού, Παραδοσιακών Τραγουδιών, Χορού της κοιλιάς και Θεάτρου. Με τα τμήματα Παραδοσιακού χορού συμμετέχει σε πολλές εκδηλώσεις και Φεστιβάλ εντός και εκτός Κύπρου, με σκοπό την γνωριμία και την προώθηση του πολιτισμού και των παραδόσεων του νησιού.

Από τον Οκτώβριο του 2008 ξεκίνησε την λειτουργία του στον Πολιτιστικό μας όμιλος το θεατρικό τμήμα του Πολιτιστικού Ομίλου. Το θεατρικό τμήμα αποτελείται από μια ομάδα περίπου 10 ατόμων και στόχος μας μέσα από αυτή την προσπάθεια είναι να μπορέσουμε να προσελκύσουμε όσο το δυνατόν περισσότερους νέους και σε αυτόν τον τομέα του Πολιτισμού μας. Τα μαθήματα θεάτρου γίνονται από το γνωστό σκηνοθέτη και ηθοποιό Χρυσάνθο Χρυσάνθου. Η πρώτη παράσταση του θεατρικού τμήματος έγινε την Τρίτη του Πάσχα δηλαδή 21 Απριλίου 2009 στο Κοινοτικό Αμφιθέατρο Πισσουρίου.

Απώτερος σκοπός του ομίλου είναι η πολιτιστική και εθνική διαπαιδαγώγηση των νέων μας τόσο σε πολιτιστική μας κληρονομιά όσο και εθνική μας κληρονομιά. Η αποφάσεις του Πολιτιστικού μας Ομίλου λαμβάνονται από την Διοικούσα Επιτροπή του Ομίλου και το ανώτατο Εκτελεστικό Όργανο του Ομίλου που είναι η Γενική Συνέλευση των μελών. Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής του Πολιτιστικού μας Ομίλου είναι ο Νικόλας Νικολάου, καθηγητής φυσικής. Τον Σεπτέμβριο του 2008 στην καθιερωμένη εκλογική Γενική Συνέλευση, που γίνεται κάθε τρία χρόνια, εκλέχτηκε η πιο κάτω διοικούσα επιτροπή του Πολιτιστικού Ομίλου:

Πρόεδρος: Νικόλας Νικολάου, καθηγητής φυσικής στη Μέση εκπαίδευση. Είναι απόφοιτος του εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου του Τμήματος Χημικών Μηχανικών και του Πανεπιστημίου Κύπρου στο Τμήμα Φυσικής. Έχει κάνει μεταπτυχιακό στη Φυσική και είναι Πρόεδρος του Πολιτιστικού Ομίλου από τον Σεπτέμβριο του 2004.

Αντιπρόεδρος: Ξαντρήs Θεόδωρος

Γραμματέας: Δημητρίου Φρόσω

Ταμίας: Ψωματής Κυριάκος

Υπεύθυνοι Πολιτιστικών: Συμεού Νίκος και Παναγιώτου Πανίκκος

Μέλη: Ηλιάδης Ανδρέας, Παυλής Σίμος, Παπακώστας Πέτρος

ΠΙΣΣΟΥΡΙ ΕΝΑΣ ΤΟΠΟΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

του Κυριάκου Α. Φουτά

Το Πισσούρι φημίζεται για τις πολλές ταβέρνες, που βρίσκονται διάσπαρτες από το κέντρο του χωριού μέχρι την παραλία. Θα μπορούσε να πει κάποιος ότι το Πισσούρι ως σταθμός ανάμεσα στη Λεμεσό και την Πάφο ήταν πάντοτε μια απαραίτητη στάση για ένα καφέ, για ένα ζεστό φαγητό πριν ο ταξιδιώτης προχωρήσει στον επόμενο προορισμό. Η σημερινή εικόνα που δίνει το Πισσούρι είναι μοναδική. Σε ένα τόσο μικρό χώρο έχουν οργανωθεί τόσες ταβέρνες για την ψυχαγωγία ντόπιων και επισκεπτών. Αξιοποιήθηκαν παλιά και ιστορικά κτήρια του χωριού τα οποία έχουν μετατραπεί με γούστο και σεβασμό προς την παράδοση σε αξιόλογες ταβέρνες. Και μόνο η διακόσμηση με παραδοσιακά εργαλεία και άλλα κειμήλια τις καθιστά ‘ανοιχτά μουσεία’ της ιστορίας του χωριού. Η ταβέρνα «Bunch of Grapes» στεγάστηκε στην ανακαινισμένη κατοικία του Ερωτόκριτου. Οι περισσότερες λειτουργούν σε ανακαινισμένα παλαιά σπίτια του χωριού και έτσι έχουν διασωθεί πολλά τα οποία με την αλλαγή χρήσης έφεραν αρκετό κόσμο στο Πισσούρι καθιστώντας το ένα σημαντικό κέντρο καλής ψυχαγωγίας στην Κύπρο. Η κάθε μια έχει και τη δική της ιστορία.

Το κτήριο στο οποίο σήμερα στεγάζεται η ταβέρνα ‘Pissouri Square Tavern’, κτίστηκε σύμφωνα με τον κύριο Πέτρο Αριστείδη Φουτά περί το 1810 μ.Χ.. Βρισκόμενο στην καρδιά του κέντρου του οικισμού ‘Πισσούρι’, στην γνωστή σήμερα ‘Πλατεία Πισσουρίου’ και σε υψόμετρο περίπου 220 μέτρα, αποτέλεσε ‘όχι μόνο ένα από τα πρώτα κτήρια του οικισμού αλλά και ένα από τους πρώτους χώρους αναψυχής της κοινότητας καθώς πρωτολειτούργησε ως καφενείο. Ιδιοκτήτης του κτιρίου τότε ήταν ο κύριος Καραμιχαΐλης, προπάππος του Μιχάλη Καρρά, νυν γεωπόνου. Το κτίριο άλλαξε ιδιοκτησία από την οικογένεια των Καραμιχαΐλιων μετά παρόδου περίπου 100 ετών.

Κατά την δεκαετία του 1960, ο χώρος όπου σήμερα στεγάζεται η κουζίνα της ταβέρνας, χρησιμοποιήθηκε για μικρό χρονικό διάστημα ως κουρείο από τον κύριο Λιασή Αρεστή, γνωστό στην κοινότητα ως Στάγγος.

Το 1970 το κτίριο αγοράστηκε από τον κύριο Πέτρο Φουτά Αριστείδου από την Παναγιώτα Γιάννη Καρρά, μητέρα των Μιχάλη και Αλεξάνδρας Καρρά. Ο Πέτρος Φουτάς, συνέχισε να το λειτουργεί ως καφενείο. Η πόρτα μεταξύ του σημερινού χώρου εστίασης και της κουζίνας της ταβέρνας, διανοίχθηκε περί το 1970 ούτως ώστε να ενοποιηθούν τα δύο ακίνητα μεταξύ τους και να επεκταθεί ο χώρος του καφενείου. Πριν όμως την διάνοιξη της πόρτας αυτής που είχε ως αποτέλεσμα την ενοποίηση των δυο χώρων, η κουζίνα του καφενείου βρισκόταν στην ανατολική γωνία του κτιρίου, εκεί που κάποτε δέσποζε μια τσιμινιά (τζάκι). Το ίδιο ίσχυε και για το μπαρ, το οποίο και αυτό βρισκόταν στην γωνία αυτή του κτιρίου -παρά την κουζίνα- το οποίο και μεταφέρθηκε στην σημερινή του θέση το 1981. Ο χώρος όπου στεγάζεται σήμερα η κουζίνα της ταβέρνας χρησιμοποιούταν τότε ως αποθήκη για κάρβουνα.

Ο Πέτρος Φουτάς διατήρησε την λειτουργία του κτιρίου ως καφενείο μέχρι το 1978 οπότε και μετατράπηκε σε σουβλατζίδικο το οποίο διαχειρίζονταν οι δύο εκ των πέντε τέκνων του Πέτρου Φουτά, ο Άριστος και ο Ιάκωβος. Ως σουβλατζίδικο, το κατάστημα προσέφερε μόνο σουβλάκια και σιεφταλιές στην πίττα και κρασί-αναψυκτικά. Μετά παρόδου χρόνου, ο κατάλογος των φαγητών μεγάλωνε για να φτάσει στην ποικιλία που σερβίρεται σήμερα.

Το 1979, το κτίριο αδειοδοτήθηκε επισήμως για να μετατραπεί σε Ταβέρνα ενώ κατάφερε να λειτουργήσει πρώτη φορά έτσι περί το 1982. Από το 1991, η ταβέρνα λειτούργησε μόνο υπό την διεύθυνση του Άριστου Φουτά καθώς ο Ιάκωβος Φουτάς προχώρησε στην δημιουργία δικών του επιχειρήσεων στην παραλία της κοινότητας Πισσουρίου. Την ταβέρνα διαχειριζόταν πλέον ο κύριος Άριστου Φουτάς, η γυναίκα του Παναγιώτα Μαυρουδή Φουτά και τα δύο τους παιδιά Πέτρος και Κυριάκος Φουτά.

Το 1994, χρονιά κατά την οποία έγινε και η ανάπλαση-πεζοδρόμηση του κέντρου του χωριού, ο μοναδικός πλέον ιδιοκτήτης και διευθυντής της ταβέρνας Άριστος Φουτάς προχώρησε σε ανακαίνιση του κτιρίου

Στο Πισσούρι θα συναντήσει κάποιος τόσο στο χωριό όσο και στην περιοχή του Κόλπου ωραίες ταβέρνες και εστιατόρια, καφενεία και μπαράκια, που συνδυάζουν τις καλύτερες μορφές ψυχαγωγίας όλες τις ώρες σε όλες τις εποχές.

τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά, προσδίδοντας στο κτίριο την μορφή που έχει σήμερα (2010). Οι κύριες αλλαγές ήταν η κατασκευή δεύτερου ορόφου και βατού δώματος (ταράτσας), η κατασκευή εσωτερικής σκάλας, η μεταφορά της τουαλέτας από το ισόγειο στον πρώτο όροφο, η επέκταση της κουζίνας και η αναβάθμιση τόσο της πρόσοψης του κτιρίου όσο και του εσωτερικού του δικόσμου. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην τοιχοποιία του κτιρίου, από την οποία αποξύθηκαν οι σουβάδες ούτως ώστε να αποκαλυφθεί η αρχική λιθοδομή που ήταν κατασκευασμένη από πέτρα.

Επίσης, για λόγους νομοθετικούς όπως αυτοί καθορίζονται από την εκάστοτε υπηρεσία που επιθεωρεί το κτίριο και την χρήση του, χρειάστηκε να διαπλατυνθούν μερικά ανοίγματα του κτιρίου, να εγκατασταθούν συγκεκριμένα υλικά σε ορισμένα σημεία αλλά και να καθοριστούν κάποια όρια λειτουργίας του κτιρίου ως χώρου υγειονομικού ενδιαφέροντος, στην προκειμένη ταβέρνας.

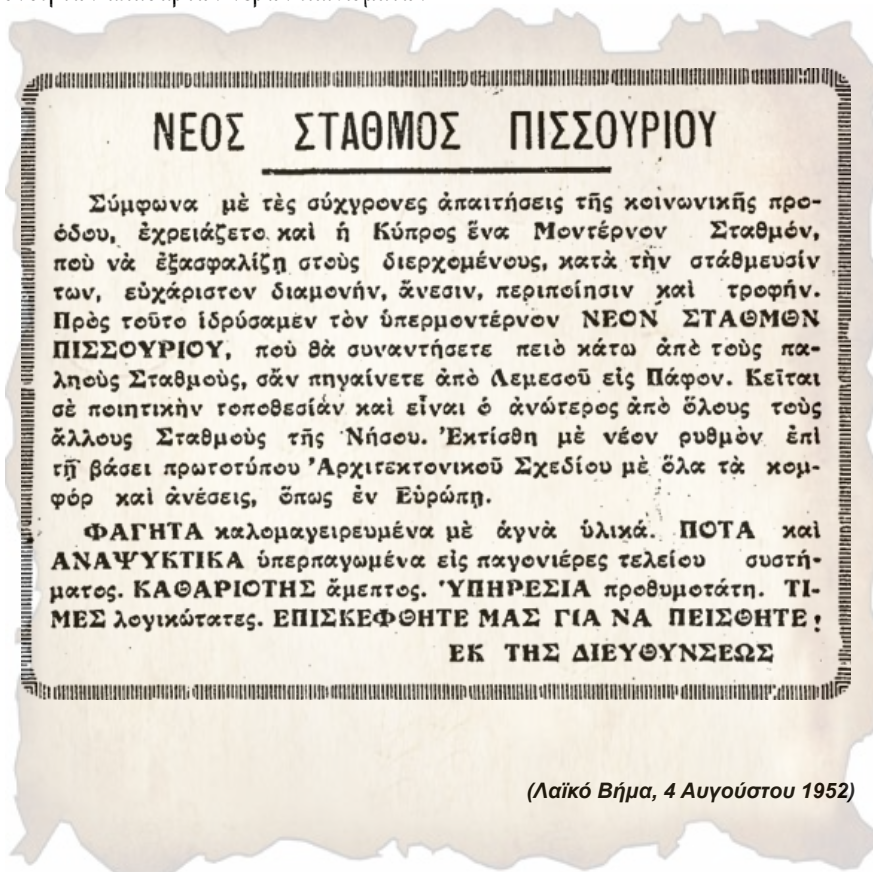
Ταυτόχρονα έγιναν και στατικές ενισχύσεις στο κτίριο καθώς προστέθηκαν κολώνες, δοκοί και πλάκες από οπλισμένο σκυρόδεμα ώστε το κτίριο να γίνει πιο αντισεισμικό και γενικώς στατικά πιο ανθεκτικό.

Παράλληλα, προνοώντας για το μέλλον, διανοίχθηκαν και εγκαταστάθηκαν στο κτίριο σωλήνες για την συλλογή και απομάκρυνση των ακαθάρτων νερών και λυμάτων

που παράγει η ταβέρνα τα οποία καταλήγουν σε κεντρικό δημόσιο αγωγό λυμάτων που περνάει ακριβώς μπροστά από το κτίριο, διασχίζοντας κατά μήκος την πλατεία του χωριού.

Κατά την ανακαίνιση αυτή όμως, κατεδαφίστηκε δυστυχώς και μια παραδοσιακή 'τσιμινιά' (τζάκι) που υπήρχε στην ανατολική γωνία του κτιρίου, την παρουσία της οποίας προδίδει σήμερα η καπνοδόχος της. Επίσης, από το σημερινό μπαρ της ταβέρνας αφαιρέθηκε το ξύλινο σκέπαστρο-πέργολα που είχε και το οποίο ήτανε φτιαγμένο από κορμούς πεύκου με επιμήκη τομή.

Ευτυχώς όμως, το κυριότερο στοιχείο τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής παραμένει στη θέση του. Ο λόγος για την αφιδωτή καμάρα που υπάρχει στο κέντρο του καθιστικού χώρου του κέντρου η οποία και φανερώνει την χρονολογία κατασκευής του κτιρίου. Η καμάρα αυτή, παίζει καθοριστικό ρόλο στην στατική ισορροπία του κτιρίου καθώς επίσης και στην προδιδόμενη αρχιτεκτονική και αισθητική φυσιογνωμία του. Σημείο αναφοράς αποτελεί επίσης και το ταβάνι της ταβέρνας το οποίο έχει κατασκευασθεί με ξεφυλλισμένα ώριμα καλάμια τα οποία στηρίζονται με ξύλινες νευκές (δοκάρια).

(Λαϊκό Βήμα, 4 Αυγούστου 1952)

*Το σινεμά όπως είναι σήμερα (πάνω).
Μια αφίσα από μια από τις παλιές,
αγαπημένες ταινίες (κάτω).*

«ΑΠΟΛΛΩΝ» Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

των Κυριαζή και Ανδρέα Μουζουρόπουλου

Το Πισσούρι ευτύχησε να έχει κινηματογράφο, στοιχείο που δείχνει την προοδευτικότητα και το επίπεδο της ψυχαγωγίας στο χωριό. Αναμφίβολα ο κινηματογράφος έπαιξε σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση του ανθρώπου στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα. Και τούτο μπορούν να το πιστοποιήσουν οι μεγαλύτεροι όσοι βρίσκονται στην τρίτη ηλικία και όσοι ετοιμάζονται να μπουν σ' αυτήν. Αλλά και γιατί όχι οι μικρότεροι που βρίσκονται στην εφηβική ηλικία με την αναβίωση του σήμερα.

Ποιος λοιπόν από εμάς τους μεγαλύτερους δεν θυμάται με νοσταλγία τις όμορφες αγνές και ρομαντικές εκείνες εξορμήσεις στις κινηματογραφικές αίθουσες της δεκαετίας του 60, τότε που όλοι μικροί και μεγάλοι παρέες-παρέες, οικογενειακά καταφεύγαμε στο σινεμά για να ξεφύγουμε από την καθημερινότητα και να μεταφερθούμε σε άλλους κόσμους επιθυμητούς και να έρθουμε σε επαφή με το κοινωνικό μας περίγυρο.

Ο κόσμος τότε αλήθεια λάτρευε το σινεμά. Το αγάπησε για τον όμορφο αγνό και ιδεατό κόσμο που απλόχερα του πρόσφερε. Υπήρξε γι' αυτόν ο κατ'εξοχήν χώρος κοινωνικής συναναστροφής. Γιατί εκεί θα συναντούσες το φίλο το συνάδελφο το συμμαθητή. Εκεί θα συναντούσες τον αγαπημένο ή την αγαπημένη. Εκεί επιδεικνυόταν ο πλούτος, η ομορφιά και όποια αλλαγή. Και όλα αυτά μ'ενα ζεστό ανεπιτήδευτο, κοντά στα ανθρώπινα πράγματα τρόπο. Έτσι δικαιολογείται το ξεφύτρωμα των κινηματογράφων σαν μανιταριών στις πόλεις κωμοπόλεις και μεγάλα χωριά, στο τέλος της δεκαετίας '50 και αρχές του '60.

Το Πισσούρι ως χωριό και οι άνθρωποι του πρωτοποριακοί σε όλους τους τομείς ήταν αφύσικο να μην γευτούν το θαύμα της έβδομης τέχνης και να μην οικειοποιηθούν την κοινωνικότητα που εξέπεμπε. Ο πρώτος λοιπόν κινηματογράφος, το Σινεμά, λειτούργησε στο Πισσούρι το καλοκαίρι του 1958, στην αυλή του Θησέα Μουζουρόπουλου. Το σπίτι μας βρισκόταν στο κέντρο του χωριού στο κεντρικό δρόμο που διασχίζει το χωριό, και οδηγεί στους Κάμπους απέναντι από το μπακάλικο τότε της Θείας Γαλατούς.

Η αρχή για τη λειτουργία του πρώτου κινηματογράφου στο Πισσούρι, έγινε όταν κάποιος καλλιτεχνικός επιχειρηματίας προσέγγισε τον πατέρα μας, και του πρότεινε να του ενοικιάσει την αυλή για να την μετατρέψει σε θερινό κινηματογράφο. Κριτήρια το μέγεθος της αυλής και το ανώγι με το παράθυρο που ήταν ιδεώδες για να μετατραπεί σε αίθουσα προβολής. Η ιδέα και μόνο να λειτουργήσει σινεμά στο χωριό κάτι το πρωτοποριακό και απόμακρο για χωριά του ίδιου μεγέθους με το δικό μας, έγινε με ενθουσιασμό δεκτή από τον Θησέα. Σε χρόνο ρεκόρ το ανώγι μετατράπηκε σε δωμάτιο προβολής, η αυλή γέμισε ασφυκτικά με σειρές από καρέκλες και το πανί στήθηκε ανατολικά λίγο πριν από το ξαπόρτι. Οι συγχωριανοί ανταποκρίθηκαν με θέρμη στις πρώτες παραστάσεις.

Η ανταπόκριση αυτή και το επιχειρηματικό μυαλό του Θησέα γρήγορα τον οδήγησαν στην απόφαση να εξαγοράσει την επιχείρηση. Προς το σκοπό αυτό αγόρασε καινούργια μηχανή προβολής μάρκας «cinemecanica», ιταλικής προέλευσης, και ηλεκτρική γεννήτρια. Ο κινηματογράφος ονομάστηκε «ΑΠΟΛΛΩΝ».

Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με την αγάπη των συγχωριανών για το σινεμά, είχε ως αποτέλεσμα να επιλέγονται ποιοτικές ταινίες, επίκαιρες, με ψηλά ποσοστά θέασης. Το σινεμά λειτουργούσε Τετάρτη και Σαββατοκύριακα. Ιδιαίτερα το Σαββατοκύριακο γέμιζαν όλες οι καρέκλες και οι συγχωριανοί ευτύχησαν να απολαύσουν ανεπανάληπτες ελληνικές ταινίες που έσπασαν ταμεία στην εποχή τους. Τέτοιες ήταν το

Το Σινεμά "Απόλλων" Πισσουρίου ήταν για ένα μεγάλο διάστημα ένας πολυχώρος όπου ελάμβαναν χώρα διάφορες κοινωνικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Στη φωτογραφία, σκηνή από τη γαμήλια διασκέδαση (από το γάμο του Γιώργου και της Μαίρης Φράγκου) που έγινε στο σινεμά. Επάνω φαίνονται οι αφίσες του σινεμά.

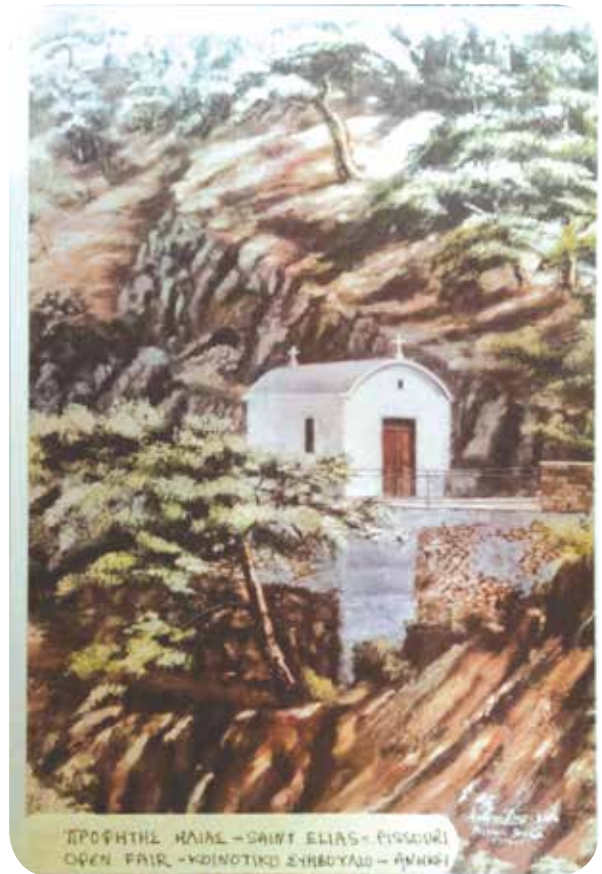
«Νησί των Γενναίων», με τον Αλέκο Αλεξανδράκη και την Τζένη Καρέζη ή «Αστέρω», με την Αλίκη Βουγιουκλάκη και τον Δημήτρη Παπαμιχαήλ, «Να Ζήσουν τα φτωχόπαιδα», με τους Μίμη Φωτόπουλο, Κώστας Χατζηχρήστο και Ρίκα Διαλυνά. Παράλληλα προβάλλονται ταινίες Ουέστερν με τους Τζων Γουαίην κ.ά. Τις ταινίες διαφήμιζαν αφίσες και φωτογραφίες από σκηνές του έργου που ήταν αναρτημένες σε ταμπέλες με τριπόδι, έξω από το σινεμά στο δρόμο. Γνωστές ελληνικές ταινίες που είχαν επιτυχία διαφημιζόνταν με τηλεβόα στους δρόμους του χωριού κατά περιοχές.

Σιγά-σιγά με το σινεμά μπήκε για καλά στην ζωή των συγχωριανών. Γιατί πέρα από την ψυχαγωγία που μπορούσε να προσφέρει μια καλή ταινία, οι Πισσουριώτες και γενικά ο γυναικόκοσμος, είχαν την ευκαιρία να σπάσουν την καθημερινότητα να συννευρεθούν. Στα διαλείμματα λειτουργούσε

μπουφέ όπου μπορούσε κανείς να προμηθευτεί αναψυκτικά, ξηρούς καρπούς κ.ά. Στην διάρκεια του είχε κανείς την ευκαιρία να ανταλλάξει μια κουβέντα με τους γύρω να πει τα δικά του, να σχολιάσει την υπόθεση του έργου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το κοινό βίωνε συναισθηματικά τα διαδραματιζόμενα στο πανί και εκδήλωνε τα συναισθήματα του με χειροκροτήματα ή κλάμα όταν το απαιτούσε η στιγμή. Από την άλλη δε δίσταζε να εκδηλώνει τη δυσφορία του με σφουρίγματα και αποδοκιμασίες όταν στην κορύφωση των γεγονότων κοβόταν η ταινία κάτι που συνέβαινε συχνά την εποχή εκείνη.

Ήταν ωραίες εποχές. Νοσταλγικά θυμόμαστε τις παλιές καλές εκείνες μέρες, που τόσο άσπλαχνα μας στέρησε η εισβολή της τηλεόρασης στο σπίτι, και γενικότερα η εξέλιξη της ζωής.

**Ο ζωγράφος Ανδρέας Ροδοσθένους (επάνω)
με κάποια από τα έργα του (κάτω).**

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ ΑΝΤΡΕΑΣ ΡΟΔΟΣΘΕΝΟΥΣ («ΑΝΤΡΟΥΛΛΗΣ»)

του Πέτρου Α. Φουτά

Ο Αντρέας Ροδοσθένους γεννήθηκε στις 10 Φεβρουαρίου 1946 και από μικρός ξεδίπλωσε τα έμφυτα χαρίσματά του στις τέχνες και ειδικότερα στην ζωγραφική. Είναι διπλωματούχος – επαγγελματίας ζωγράφος. Σπούδασε στην Ελλάδα και Αγγλία αντίστοιχα και ακολούθησε μαθήματα ζωγραφικής, εμπλουτίζοντας όλο και περισσότερο το καλλιτεχνικό του υπόβαθρο. Έχει ειδικευτεί περισσότερο στην διηγηματική έκφραση και φαντασία, συστατικά τα οποία αντανακλούν τα παραδοσιακά θέματα, την αγροτική ζωή και αναδεικνύουν ζωντανά τα γραφικά διατηρητέα κτίρια, τις εκκλησίες και προσωπογραφίες. Η λεπτομέρεια του σχεδίου, η ακριβής παραστατικότητα και μια σωστή χρωματική αντίληψη είναι τα κύρια στοιχεία που εκφράζουν τα έργα του. Γενικά η δουλειά του είναι δομημένη σε καλλιτεχνικές βάσεις φωτός και σχεδίου με πλούσια συγκίνηση και ευαισθησία.

Μετά την μετακίνηση του από το Κοιλάνι, στο οποίο δραστηριοποιήθηκε για δέκα ολόκληρα χρόνια, και την εγκατάσταση και παρουσία του στο Πισσούρι από το 1997, αναμφίβολα, αυτή διαδραμάτισε ουσιαστικό ρόλο στην προαγωγή και ανάδειξη του πολιτισμού μας. Η συνύπαρξη του ζωγραφικού πνεύματος του καλλιτέχνη, μαζί με την πληθώρα των πολιτιστικών εκδηλώσεων που διοργανώνει κάθε χρόνο το Κοινοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου, απαρτίζουν ένα μαγευτικό περιβάλλον που απηχεί την κουλτούρα, την παιδεία και την έντονη πολιτιστική δράση της κοινότητας μας, με όλα τα κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά συνεπακόλουθα για τον τόπο μας και όχι μόνο.

Μεταξύ των πολυάριθμων έργων διακρίνονται αυτές που απεικονίζουν το εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία, το διατηρητέο κτήριο/ οικία του πρώην Κοινοτάρχη Νεοκλή Αντωνιάδη, καθώς και το λιθόστρωτο που ήταν επιστρωμένη η σημερινή οδός Αποστόλου Αντρέα. Υπογραμμίζεται το γεγονός ότι ο Ροδοσθένους έχει πραγματοποιήσει αρκετές εκθέσεις ζωγραφικής και έχει δωρίσει πολλά από τα έργα του σε διακεκριμένα πρόσωπα όπως βουλευτές, προέδρους, δημάρχους, επιστήμονες, υπουργούς κλπ.

Το Pissouri Studio, δηλαδή, ο χώρος δραστηριοποίησης και έκθεσης των πινάκων ζωγραφικής, που βρισκόταν μέχρι πρόσφατως στην συμβολή Παλαιοσχολείου και Ελλάδος, παρά την κεντρική πλατεία του χωριού, έχει γίνει γνωστό σε ολόκληρο τον κόσμο αφού πολλοί περιηγητές, συλλέκτες από το εξωτερικό, αξιωματούχοι, πρεσβευτές και πολιτικά πρόσωπα έχουν επισκεφθεί το εργαστήριο έργων τέχνης του ζωγράφου και έχουν προμηθευτεί έργα του.

ΜΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΓΙΟΡΤΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΠΙΣΣΟΥΡΙ 21 (Του ανταποκριτή μας). — Την περασμένη Κυριακή έγινε με μεγάλη επιτυχία στο Πισσούρι η καθιερωμένη Χριστουγενιάτικη έορτή του Δημοτικού Σχολείου. Έκτελέσθηκε πλούσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα με παιδικά σκέτς, άπαγγελίες και τραγούδια. Ίδιαίτερη έντυπωση προξένησα: τὰ σκηνικά του δράματος, που φιλοτεχνήθηκαν ά-

πό τή δασκάλα Χαρούλα Δημητριάδου και τὸ δάσκαλο Διομήδη Φωτιάδη ὅπως και ἡ μελοποίηση τῶν τραγουδιῶν ἀπὸ τὸ δάσκαλο Ζαχαρία Χριστοφή.

Τὸ καθαρὸ εἰσόδημα τῆς ἐορτῆς ἀπὸ £22, θὰ διατεθεῖ γιὰ τὴν κατασκευὴ μόνιμης σκηνῆς στὸ σχολεῖο καὶ γιὰ τὴ δόξαι ἀπόρων μαθητῶν.

(Χαραυγή, 22 Δεκεμβρίου 1956)

ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

του Άνθιμου Μεττούρη

Το Πισσούρι από τα μέσα της δεκαετίας του 1940 μέχρι και σήμερα έχει μία έντονη δραστηριότητα γύρω από το θέατρο. Οι δύο παραδοσιακοί Σύλλογοι που λειτουργούσαν από τη δεκαετία του 1940 στο χωριό, ο ένας της Δεξιάς και ο άλλος της Αριστεράς, ασχολούνταν και με το θέατρο παρουσιάζοντας διάφορες παραστάσεις, που πολλοί τις θυμόμαστε με νοσταλγία.

Ο Σύλλογος της δεξιάς με την ονομασία «Γεωργικός Σύλλογος Η ΠΡΟΟΔΟΣ», που στεγαζόταν στο καφενείο κάτω από το σπίτι του Κοινοτάρχη Νεοκλή Αντωνιάδη, παρουσίασε γύρω στο 1947 το έργο «Μάρτυρες και Εκδικητές», πατριωτικού περιεχομένου. Συνομίλησα τελευταία με δύο από τους πρωταγωνιστές εκείνου του έργου, τον Βρυωνή Χρίστου Παστελλά και τον Χρίστο Νεοφύτου Απόστρατο από τους οποίους συνέλεξα αρκετές πληροφορίες. Ο άνθρωπος που κινούσε τα νήματα για τη διοργάνωση θεατρικών παραστάσεων, όπως μου ανέφεραν, ήταν ο αείμνηστος Τάκης Βλαδιμήρου, που ως απόφοιτος γυμνασίου τότε, αναλάμβανε τη διδασκαλία των έργων που ανεβάζονταν στη σκηνή. Άλλα πρόσωπα που υποδύθηκαν τους ρόλους εκείνου του έργου ήταν οι Αριστείδης Δημ. Ποταμίτης, Βασίλης Αγαθοκλέους, Χριστόδουλος Θεοδώρου, Χρίστος Πολυκάρπου και Χρυστάλλα Λοΐζου Φιλίππου.

Στην ίδια περίοδο στο χώρο του άλλου Συλλόγου του χωριού, της Αριστεράς, που στεγαζόταν στο καφενείο, που σήμερα βρίσκεται η ταβέρνα του Άριστου Φουτά, παρατηρούμε επίσης έντονη θεατρική δραστηριότητα με πρωταγωνιστές τους Παναγιώτη Θεοδώρου, Δημοσθένη Γεωργίου, Μιχαλάκη Μιλτιάδου, Αγαθοκλή Πέτσα και Ροδοθέα Μιλτιάδου. Όπως μου ανέφερε ο Παναγιώτης Θεοδώρου αυτοί παρουσίασαν το έργο «Γήταυρος» καθώς και άλλα έργα συνήθως κοινωνικού περιεχομένου. Δόθηκε η ευκαιρία, όμως, μέσα από τη διδασκαλία και την παρουσίαση πολλών έργων σε πολλούς νέους και νέες του χωριού να παρουσιάσουν το ταλέντο τους ψυχαγωγώντας συνάμα τους συγχωριανούς τους.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1950 και διαρκούντος του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ ιδρύθηκε το ΘΟΙ «Άγιος Μαυρίκιος», που εκτόπισε τον προηγούμενο σύλλογο της δεξιάς και ανέλαβε τα ηνία στον ίδιο πολιτικό χώρο. Τότε συνεχίστηκε πιο έντονα η θεατρική κίνηση στο χώρο αυτού του συλλόγου υπό την καθοδήγηση και πάλιν του Τάκη Βλαδιμήρου, με παρουσίαση κυρίως έργων πατριωτικών, που είχαν σχέση με τον εθνικό αγώνα, όπως «Ο Αντάρτης», με πρωταγωνιστές τους Ζήνωνα Μερκή, Άνθιμο Μεττούρη, Βασίλη Αγαθοκλέους, Χαράλαμπο Νικολάου και Στέλιο Μαυρογιώργη. Ενθυμούμαι τότε τον αείμνηστο Βασίλη, που υποδύοταν το ρόλο της γριάς που έκρυβε τον πληγωμένο αντάρτη με πόση επιδεξιότητα έπαιζε το γυναικείο ρόλο που του ανατέθηκε. Την ίδια περίοδο ενθυμούμαι ότι ανεβάσαμε στο χώρο του υπαίθριου κινηματογράφου του Θησέα Μουζουρόπουλου το έργο «Η Άγνωστος». Σ' αυτό συμμετείχε και η Θεσσαλία Γεωργίου, με τον Άριστο Μεττούρη που υποδύοταν γυναικείο ρόλο καθώς και ο Ανδρέας Γενεθλίου Μαυρουδής.

Μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960 συνεχίστηκε η θεατρική κίνηση κυρίως στο χώρο του Θ.Ο.Ι., που μέσα στα πλαίσια των εθνικών εκδηλώσεων που οργάνωνε, περιλαμβάνονταν και θεατρικά έργα όπως το δραματοποιημένο ποίημα του Βασίλη Μιχαηλίδη «Η 9η Ιουλίου», με πρωταγωνιστές τους Βασίλη Αγαθοκλέους, Χρίστο Πολυκάρπου και Χριστόδουλο Θεοδώρου.

Σήμερα τη σκυτάλη στο χώρο του θεάτρου στο Πισσούρι ανέλαβε και κρατεί σταθερά ο Πολιτιστικός Όμιλος «ΝΟΣΤΟΣ», που συνεχίζει τη θεατρική παράδοση σε πλαίσια πολύ αναβαθμισμένα και σύγχρονα. Η ανέγερση του υπαίθριου Κοινοτικού Αμφιθεάτρου καθώς και της μεγάλης αίθουσας θεάτρου του νέου Δημοτικού σχολείου, συμβάλλουν στην προώθηση της θεατρικής κίνησης στο Πισσούρι.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΜΕΓΑΡΟΝ

Ἐν Λευκωσίᾳ, τῇ 9ῃ Μαΐου 1967.

Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν
περιοδικοῦ "Ἡ Βόσσυρα",
Πισσοῦρι.

Ἐλάβομεν τό Α' τεῦχος τοῦ ὑφ' ὑμῶν ἐκδιδομένου περιο-
δικοῦ "Ἡ Βόσσυρα" καί θερμῶς εὐχαριστοῦμεν.

Συγχαίροντες διά τήν πρωτοβουλίαν σας ταύτην, ἡ
ὁποία ἀποτελεῖ παράγοντα προόδου εἰς τήν κοινότητά σας,
εὐχόμεθα πᾶσαν ἐπιτυχίαν εἰς τάς προσπάθειάς σας.

Ἐπί τούτοις ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς πλουσίας δωρεάς
παρά τοῦ Ἀναστάντος Σωτῆρος.

Ἐν Χριστῷ Εὐχέτης

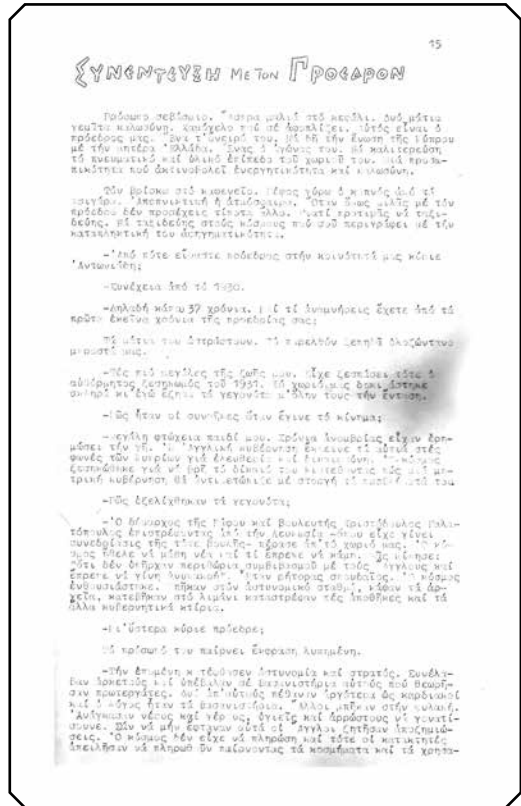
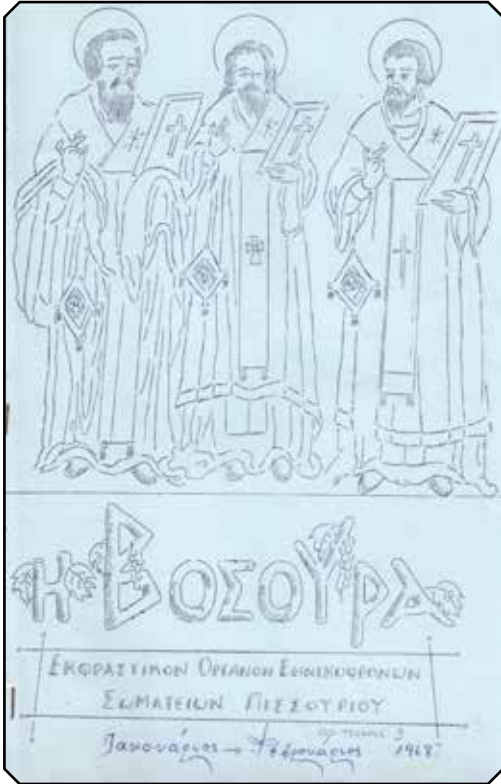
Γεώργιος Μακαρίου

**Χαιρετισμός του Προέδρου της Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου
Μακαρίου Γ' για την έκδοση του περιοδικού "Βόσσυρα" το 1967.**

ΕΝΤΥΠΙΑ ΤΟΥ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

του Μίμη Σοφοκλέους

Η παρουσία πνευματικής ζωής στο Πισσούρι εκφράστηκε κατά καιρούς μέσα από διάφορα έντυπα τα οποία έχουν κυκλοφορήσει στα οποία οι συντάκτες τους προσπάθησαν να προωθήσουν την κοινωνική και πολιτισμική ζωή του Πισσουρίου. Αναφέρονται τα περιοδικά «Βόσουρα», που κυκλοφόρησε το 1967-1968. Δυστυχώς, δεν είχε μεγάλη διάρκεια. Από το περιοδικό αυτό σταχυολογήσαμε μια συνέντευξη με τον παλιό Κοινοτάρχη του χωριού Νεοκλή Αντωνιάδη στις προηγούμενες σελίδες. Το περιοδικό υπήρξε βραχύβιο, αλλά άφησε στις σελίδες του αρκετές χρήσιμες πληροφορίες για το Πισσούρι.

PISSOURI CONTACT 93

Carob Picking season

www.about-pissouri.com

The copyrights of the Pictures and Content are Reserved 2010

ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

του Μίμη Σοφοκλέους

Ένα περιοδικό που κράτησε για λίγα χρόνια την επαφή των αγγλόφωνων φίλων του Πισσουρίου με το χωριό και την τοπική κοινωνία υπήρξε το *Contact* το οποίο επιμελούνταν με πολλή φροντίδα και μεράκι ο Tony και Deidre Hart οι οποίοι εδώ και χρόνια κατοικούν και δραστηριοποιούνται στο Πισσούρι. Θα πρέπει να τονιστεί ότι το Πισσούρι έχει γίνει τα τελευταία χρόνια μια κοσμοπολίτικη περιοχή της Κύπρου και αυτή την εικόνα έχει δώσει στο Πισσούρι το περιοδικό αυτό.

Ιδιαίτερα η στήλη «About Pissouri», κρατούσε τους αναγνώστες ενημέρους για τα δρώμενα στην περιοχή έτσι ώστε να ενημερώνονται για την πλούσια πολιτιστική και κοινωνική ζωή στο Πισσούρι, ιδιαίτερα την άνοιξη και το καλοκαίρι. Το περιοδικό είχε πάντοτε πολύ όμορφες φωτογραφίες από το Πισσούρι και κάλυπταν κάθε πτυχή δραστηριότητας. Ξεφυλλίζοντας κανείς τα τεύχη του *Contact* μπορεί να αισθητική του περιοδικού το καθιστά ως ένα από τα καλύτερα αγγλόφωνα περιοδικά στην Κύπρο.

Η αρθρογραφία και η ειδησεογραφία για το Πισσούρι καθιστούν το περιοδικό έναν αδιάψευστο μάρτυρα των μεγάλων αλλαγών που έχουν συμβεί στο Πισσούρι την τελευταία εικοσαετία. Αλλαγές και εξελίξεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, αλλαγές στη δημογραφική σύνθεση του Πισσουρίου, αλλαγές στη θέση του χωριού στην τουριστική βιομηχανία του τόπου. Το περιοδικό συνέτεινε στην όσο γινόταν καλύτερη γνωστοποίηση και διαφήμιση του Πισσουρίου στον διεθνή τουριστικό χάρτη.

Το περιοδικό κράτησε λίγα μόνο χρόνια και, δυστυχώς, έκλεισε, αφήνοντας ένα κενό στην ενημέρωση για τα κάθε είδους και κατηγορίας τεκταινόμενα στο Πισσούρι τα οποία εδώ και χρόνια είναι αυξημένα ένεκα της δημοτικότητας της περιοχής.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΠΟΔΗΜΩΝ
ΦΙΛΩΝ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

Πιστοποιητικό Παράδοσης και Παραλαβής
Αναπαλαιωμένης Χαβούζας ΛΙΝΙΔΙΩΝ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

Σήμερα Πέμπτη 19/04/2001 και ώρα 12:30 μ.μ στην περιοχή Λινίδια Πισσουρίου, το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου ΑΠΟΔΗΜΩΝ διά του προέδρου του κ. Χάρη Αντωνιάδη παραδίδει το κλειδί της αναπαλαιωμένης ΧΑΒΟΥΖΑΣ στον πρόεδρο του Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου κύριο Αριστείδη Ποταμίτη.

Τα έξοδα συντήρησης και αναπαλαίωσης αναλήφθηκαν από τον Σύνδεσμο ΑΠΟΔΗΜΩΝ που στοχεύει στη διατήρηση της Πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Το δε έργο παραδίδεται ως κτήμα εσσεί στις μελλοντικές γενιές της Κοινότητάς μας και της πεφιλημένης πατρίδας μας Κύπρου γενικότερα.

Το παρόν πιστοποιητικό εκδοθηκέ σε δύο (2) Αντίγραφα. Ένα για τον Σύνδεσμο ΑΠΟΔΗΜΩΝ και ένα για το Κοινοτικό Συμβούλιο ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ.

Πισσούρι, 19 Απριλίου 2001

-ο-
ΠΑΡΑΔΩΣΑΣ

Χ. Αντωνιάδης
Πρόεδρος Συνδ.Αποδήμων

-ο-
ΠΑΡΑΛΑΒΩΝ

Α. Ποταμίτη
Πρόεδρος Κοινοτικού Συμβουλίου

**Απτή απόδειξη για την συμβολή του
Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου
στην ανάπτυξη του χωριού. Η παράδοση της
Χαβούζας των Λινιδίων, που έγινε ύστερα από
την παρέμβαση του Συνδέσμου.**

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΠΟΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ (ΣΑΠΦ)

του Εύρου Χ. Αντωνιάδη

Ο Σύνδεσμος Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου (Σ.Α.Φ.Π.) ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 1995, από μια ομάδα πρωτοβουλίας, σε έκτακτη συγκέντρωση που έγινε στο Ξενοδοχείο «Κουλούμπια» στο Πισσούρι.

ΣΚΟΠΟΙ

Η προαγωγή της φιλίας, συναδέλφωσης, συνεργασίας, αλληλοβοήθειας, ανάπτυξης της Κοινότητας και πνευματικής επικοινωνίας των Μελών μεταξύ τους και με τους υπόλοιπους συγχωριανούς τους. Η ενημέρωση όλων των ενδιαφερομένων προσώπων οργανώσεων και Αρχών της Κυπριακής Δημοκρατίας, για τις ανάγκες και τα προβλήματα του χωριού, και η υπόδειξη του ρόλου που ο καθένας θα μπορούσε να διαδραματίσει για την προώθηση και επίλυση τους.

Η μεγαλύτερη κινητοποίηση όλων των Αποδήμων και φίλων Πισσουρίου, η συστηματοποίηση και ενίσχυση των προσπαθειών για την ανάπτυξη και πρόοδο του χωριού, σαν πρότυπο τουριστικού θερέτρου ή σαν χώρου μόνιμης διαμονής και η δημιουργία έργων για την ανάπτυξη της παραγωγής και της οικονομίας του χωριού.

Η ανάπτυξη πρωτοβουλίας και η συνεργασία με τις αρμόδιες χωρητικές ή άλλες τοπικές αρχές, τους κατοίκους, και τα σωματεία για την από κοινού προώθηση αιτημάτων και την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κοινότητα.

Η ενίσχυση κάθε προσπάθειας για μορφωτική και πνευματική κίνηση προβλημάτων που αντιμετωπίζει το ΠΙΣΣΟΥΡΙ.

Η ενίσχυση κάθε προσπάθειας για μορφωτική και πνευματική κίνηση στο χωριό, η πνευματική και επιστημονική καλλιέργεια και η τόνωση και υποβοήθηση γενικά της Κοινωνικής προόδου.

ΕΤΗΣΙΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Έχουν καθιερωθεί ως ετήσιες εκδηλώσεις οι πιο κάτω:

Ο εορτασμός των εγκαίνιων της εκκλησίας ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ την 19 η Σεπτεμβρίου όπου γίνεται η περιφορά της εικόνας του Αγίου μέσα στο χωριό, σε συνδυασμό με εμπορική πανήγυρη στις 19 και 20 Σεπτεμβρίου.

Το 2002 εορτάστηκαν τα 120 χρόνια της εκκλησίας μας με λαμπρότητα. Συμμετείχαν η Στρατιωτική Μουσική της Εθνικής φρουράς, Στρατιωτικό απόσπασμα και χιλιάδες προσκυνητές και τουρίστες. Κατά τους μήνες Νοέμβριο-Μάρτιο γίνεται η Πιορτή του δένδρου όπου φυτεύονται δεκάδες δενδρύλλια για ανάπτυξη του πρασίνου στη κοινότητα μας.

Πραγματοποίηση κατά την διάρκεια του χρόνου επιστημονικών διαλέξεων και εκθέσεων με στόχο την ενίσχυση μορφωτικής, επιστημονικής και πνευματικής κίνησης στο χωριό.

ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μέχρι σήμερα ο Σύνδεσμος μας πρωτοπορεί στα Κοινά δρώμενα του χωριού.

Αναπαλαίωσε εξολοκλήρου την ιστορική ΧΑΒΟΥΖΑ των Λινιδιών τα εγκαίνια της οποίας τέλεσε ο Έντιμος Υπουργός Γεωργίας και Φυσικών Πόρων Κος Κώστας Θεμιστοκλέους την 16την Απριλίου 2001.

Εισηγήθηκε την Οικοδόμηση του Κοινοτικού Αμφιθεάτρου και Πάρκου και βοήθησε οικονομικά για την αποπεράτωση του το 2000.

Φωτογραφίες από διάφορες κοινωνικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις του Συνδέσμου.

Το λογότυπο του Συνδέσμου.

Πρωτοστάτησε στην δημιουργία του Συμβουλίου Κοινοτικής Ευημερίας Πισσουρίου και βοήθησε οικονομικά στην ανέγερση του Σχολείου των παιδιών κάτω των 5 πέντε χρόνων.

Βοήθησε με διάφορα χρηματικά ποσά διάφορα Σωματεία, Συνδέσμους, Οργανώσεις και Κοινοφελή Ιδρύματα.

Με δική του πρωτοβουλία συγκροτήθηκε ομάδα πρωτοβουλίας για την έρευνα και συγγραφή βιβλίου για την κοινότητα Πισσουρίου.

Πρόβαλε με επιτυχία την κοινότητα Πισσουρίου τόσο στην Κύπρο όσο και στο απόδημο Ελληνισμό μέσα από το επιτυχές τηλεοπτικό πρόγραμμα του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου «Κύπρος ένα ταξίδι».

Στήριξη των προσπαθειών του Κοινοτικού συμβουλίου για την κατασκευή αλιευτικού καταφυγίου στο Πισσούρι.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ:

Βάσει του ισχύοντος Καταστατικού (αναθεωρήθηκε τον Ιούλιο 2007), το Συμβούλιο αποτελείται από 15 μέλη: Τον Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο, τον Γραμματέα, τον Ταμία και Γενικό Οργανωτικό και 8 λοιπά μέλη. Πρόεδρος για 12 συνεχή χρόνια διετέλεσε ο Χάρης Αντωνιάδης Στρατηγός Ε.Α., Αντιπρόεδρος ο Στέφος Ζαχαρίου και Γραμματέας ο Αριστείδης Ποταμίτης. Τον Ιούλιο 2007 μέχρι σήμερα την Προεδρία του Σ.Α.Φ.Π ανέλαβε η Νίκη Γεωργίου Περικλέους, Αντιπρόεδρος Εύρος Χ. Αντωνιάδης, Γραμματέας η Δέσπω Βιολάρη, Ταμίας: Γιώργος Φράγκος.

ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η χοροεσπερίδα των ΑΠΟΔΗΜΩΝ η οποία γίνεται πάγια το πρώτο Σάββατο μετά την 15η Αυγούστου κάθε χρόνο στην κεντρική πλατεία του χωριού.

Τη Δευτέρα της Λαμπρής γίνονται διάφορες μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις τοπικών χορών και πατροπαράδοτα παιχνίδια από τους νέους και τις νέες μας.

*Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου.
(Από κάτω προς τα πάνω), Ανθιμος Μετούρης, Εύρος Χ. Αντωνιάδης, Γιώργος Φράγκος,
Άριστος Μετούρης, Δέσπω Βιολάρη, Νίκη Γεωργίου Περικλέους, Μαίρη Φράγκου,
Γιώργος Αγγελίδης, Νίκος Τσιάπαλος, Γιώργος Μετούρης, Ανδρέας Σιήτσας, Μάριος
Λιασίδης και Δημήτρης Δημητρίου.*

Εθελοντές αιμοδότες εν δράσει.

ΕΤΗΣΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΑΙΜΟΔΟΣΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

Συνέντευξη του Άριστου Φουτά στον Πέτρο Α. Φουτά
Γραμματέα Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου

Το έτος 1995 συνιστά ιστορικό ορόσημο για την Κοινότητα μας. Με την εθελοντική πρωτοβουλία τριών συμπολιτών μας, Άριστου Φουτά, Νεοκλή Ιωάννου και Γιαννούλλας Φεττά και της ενεργού εμπλοκής του Προέδρου της ΣΕΑΔ (Συντονιστικής Επιτροπής Αιμοδοσίας Διαφώτισης), Δόκτωρ Σπύρου Γεωργίου τίθεται ένας κοινωνικός στόχος: η ίδρυση Τράπεζας αίματος στην Κοινότητα μας. Με αστραπιαίους ρυθμούς και χωρίς χρονοτριβή ο Δρ Σπύρος Γεωργίου επισκέπτεται την κοινότητα μας και σε συγκέντρωση των συγχωριανών μας που πραγματοποιεί στο Κοινοτικό Καφενείο αναπτύσσει, εξηγεί, αναλύει και περιγράφει τα πολλαπλά οφέλη της αιμοδοσίας δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην ανώδυνη διαδικασία της αιμοληψίας και πιο πολύ στην διάσωση των συνανθρώπων μας. Η επίσκεψη αυτή βρίσκει πρόσφορο έδαφος, δρομολογούνται άμεσα οι απαραίτητες διαδικασίες και έτσι η αξιέπαινη ιδέα παίρνει σάρκα και οστά με την ίδρυση της Τράπεζας Αίματος Πισσουρίου. Η πρώτη αιμοδοσία πραγματοποιείται τον Οκτώβρη του ίδιου έτους.

Οι βασικότεροι στόχοι που έχει θέσει ευθύς εξαρχής ο εθελοντικός οργανισμός είναι οι εξής:
Η μέριμνα για ευαισθητοποίηση των συνανθρώπων μας και της προσπάθειας ένταξης τους σε τομείς που αφορούν την εθελοντική προσφορά,

Η ενδυνάμωση του θεσμού της αιμοδοσίας στην Κοινότητα μας.

Η διατήρηση των αποθεμάτων αίματος της τοπικής τράπεζας σε ικανοποιητικά επίπεδα.

Η άμεση κάλυψη των αναγκών σε αίμα όποτε και όταν αυτό παραστεί αναγκαίο όπως οι περιπτώσεις χρόνιων ασθενών, τα επείγοντα περιστατικά ή περιστατικά που χρήζουν μεγάλης ποσότητας αίματος. Σε στενή πάντοτε συνεργασία με το Κοινοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου και την ΣΠΕ Πισσουρίου, η Επιτροπή Αιμοδοσίας διοργανώνει μία φορά τον χρόνο, συνήθως τον Οκτώβριο, την καθιερωμένη αιμοδοσία στο Κοινοτικό Ιατρείο η οποία στέφεται με μεγάλη επιτυχία. Στο «Προσκλητήριο Ζωής» σπεύδουν τόσο οι ομοδημότες όσο και οι απόδημοι μας, γεγονός που ενδυναμώνει τον εθελοντικό αυτό θεσμό και προβάλλει δείγμα υψηλού πολιτιστικού επιπέδου. Μάλιστα, λόγω της ηχηρής απήχησης αυτής της επιτυχημένης εθελοντικής εκδήλωσης, το 2010 ο θεσμός διευρύνεται με την συμμετοχή της φιλανθρωπικής εκδήλωσης του Ραδιομαραθωνίου με την εμπλοκή της Marfin Laiki. Η δίδυμη πλέον φιλανθρωπική εκδήλωση, όπως αυτή αναβαπτίζεται, πραγματοποιείται ανελλιπώς κάθε χρόνο στην κεντρική πλατεία και απολαμβάνει μεγάλης επιτυχίας από εκατοντάδες εθελοντές που συρρέουν στην Κοινότητα μας από όλη την Κύπρο, οι οποίοι εκφράζουν ποικιλοτρόπως την αυθεντική αγάπη τους προς τον πάσχοντα συνάνθρωπο μας.

Η Τράπεζα Αίματος Πισσουρίου αποτελεί ένα αφιλοκερδή θεσμό ο οποίος διαδραματίζει ζωοποιό ρόλο στην Κοινότητά μας. Έχει αναπτυγμένο το αίσθημα της ευθύνης απέναντι στο κοινωνικό σύνολο. Τόσο ο Πρόεδρος της κύριος Άριστος Φουτάς όσο και τα ενεργά της μέλη έχουν αναμφίβολα αποδείξει ότι διακρίνονται για την αλτρουιστικά τους συναισθήματα, την φιλαλληλία και την ανιδιοτέλεια τους τα οποία αποτελούν τα θεμελιώδη συστατικά στοιχεία που τους διατηρούν σε συνεχή επαγρύπνηση στην επιτέλεση αυτού του ιερού καθήκοντος που δεν είναι άλλος από την αναπτέρωση της ελπίδας των συνανθρώπων μας που έχουν πραγματική ανάγκη αυτό το ζωογόνο αγαθό.

Η ενεργή συμμετοχή του κόσμου στην εκδήλωση δίνει ένα μήνυμα ζωής, αγάπης και αλληλεγγύης προς τους συνανθρώπους μας. Η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και όχι μόνο έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνο να συλλέγει φιάλες αίματος καθώς και την συγκέντρωση χρημάτων που δίνονται στα παιδιά με ειδικές ικανότητες.

Εκπαίδευση εθελοντών στους απινιδωτές.

ΣΥΣΤΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΔΡΑΣΗΣ ΑΥΤΟΜΑΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΑΠΙΝΙΔΩΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

του Πέτρου Α. Φουτά

Η δέσμευση του Κοινοτικού Συμβουλίου έναντι της Οδηγίας αναφορικά με την περί αναγκαστική εγκατάσταση των Αυτόματων Εξωτερικών Απινιδωτών σε δημόσιους χώρους έχει υλοποιηθεί. Εδώ περίπου και 3 χρόνια το Κοινοτικό Συμβούλιο έχει συγκροτήσει την δική του αυτόνομη ομάδα δράσης απινίδωσης το οποίο έχει και την πλήρη ευθύνη διαχείρισης της. Η ομάδα αποτελείται από 40 εθελοντές – συμπολίτες μας όλων των εθνικοτήτων οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί στον τρόπο χρήσης του αυτόματου εξωτερικού απινιδωτή για να βρίσκονται σε θέση να τον χρησιμοποιήσουν όταν και εφόσον αυτό παραστεί ανάγκη. Επικεφαλής της ομάδας έχει τεθεί ο Γραμματέας του Συμβουλίου κύριος Πέτρος Φουτάς. Μέσα στο πλαίσιο της δόμησης ενός εύελικτου και αποτελεσματικού συστήματος απινίδωσης, το Κοινοτικό Συμβούλιο έχει αγοράσει 5 αυτόματους εξωτερικούς απινιδωτές, τρεις στην αγγλική γλώσσα και δύο στην ελληνική αντίστοιχα, οι οποίοι έχουν τοποθετηθεί σε περίοπτα και προσβάσιμα σημεία εντός της κοινότητας.

Παράλληλα, έχει συγκροτηθεί ένα άρτιο σύστημα επικοινωνίας όπου με την αποστολή ενός απλού μηνύματος SMS προς τα κινητά τηλέφωνα των μελών της ομάδας από τον Επικεφαλή, τα διαθέσιμα μέλη σπεύδουν στον χώρο του συμβάντος και αναλαμβάνουν την ζωτική δραστηριότητα της απινίδωσης. Ταυτόχρονα, ειδοποιείται ασθενοφόρο για την μεταφορά του ασθενή για την περαιτέρω φροντίδα του. Προς διευκόλυνση της άμεσης επικοινωνίας το συμβούλιο έχει αγοράσει κινητό τηλέφωνο του οποίου ο αριθμός έχει γνωστοποιηθεί στους κατοίκους της κοινότητας μας. Την τηλεφωνική συσκευή την τηρούν εκ περιτροπής μέλη της ομάδας απινιδωτών και βρίσκεται σε ενεργή κατάσταση ολόκληρο το εικοσιτετράωρο. Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι σε τακτά χρονικά διαστήματα γίνονται ασκήσεις ετοιμότητας και προσομοίωσης για να διασφαλιστεί ο μέγιστος βαθμός ετοιμότητας της ομάδας.

Συνάμα, το συμβούλιο προμηθεύει την ομάδα με τον απαραίτητο εξοπλισμό και άλλα παρεμφερή αντικείμενα πρώτων βοηθειών για να την διατηρεί «αξιόμαχη». Το Κοινοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου, στο πλαίσιο αυτής της ρηζικέλευθης δράσης, εκφράζει την αμέριστη ευγνωμοσύνη του προς τα μέλη/εθελοντές της ομάδας οι οποίοι οικιοθελώς θυσιάζουν αρκετό από τον πολυτιμότερο προσωπικό τους χρόνο για να εκπαιδευτούν στην διάσωση των ζωών των συνανθρώπων τους. Για ακόμη μία φορά τονίζεται ότι η ομάδα αποτελείται από συμπολίτες μας οι προσφέρουν εθελοντικά την βοήθεια τους. Αυτοί οι άνθρωποι βρίσκονται στην ομάδα γιατί αγαπούν την κοινότητα και θέλουν να βοηθήσουν με κάθε τρόπο στην διαφύλαξη του υπέρτατου αγαθού που ονομάζεται ΖΩΗ. Πραγματικά πρέπει να νιώθουμε υπερήφανοι που οι συμπολίτες μας εργάζονται για την ευημερία των μελών μας, όλων εμάς. Πραγματικά, η Ομάδα Απινιδωτών έχει έμπρακτα αποδείξει τον σωτήριο ρόλο της καθότι στο σύντομο χρόνο ζωής της έχει διασώσει δεκάδες συμπολίτες μας που έχουν υποστεί καρδιακό επεισόδιο.

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΟΒΡΕΦΟΚΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ
ΠΟΥ ΑΝΕΓΕΡΘΗΚΕ
ΜΕ ΔΑΠΑΝΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΤΕΛΕΣΣΕ ΣΤΙΣ 23 ΙΟΥΝΙΟΥ 2000
Ο ΕΝΤΙΜΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ
Κ. ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΙΟΥΤΤΑΣ
ΤΕΛΕΤΑΡΧΟΥΝΤΟΣ
ΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΦΟΥ
Κ.Κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

(Πάνω) Ο Υπουργός Ανδρέας Μουσιούττας εγκαινιάζει τον Παιδοβρεφοκομικό Σταθμό Πισσουρίου τον Ιούνιο του 2000. (Κάτω δεξιά) Η πλάκα που έχει τοποθετηθεί κατά τη διάρκεια των εγκαινίων σε ανάμνηση του γεγονότος. (Αριστερά) Τα παιδάκια του Σταθμού σε χριστουγενιιάτικη εκδήλωση του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ (ΣΚΕ)

του Πανίκου Πισσούριου, Πρόεδρου ΣΚΕ

Η ευαισθησία των Πισσουριωτών σε θέματα κοινωνικής ευημερίας είναι ένα στοιχείο που χαρακτηρίζει το πολιτιστικό ήθος, που αναπτύχθηκε παραδοσιακά στο χωριό, από τα παλιά χρόνια μέχρι σήμερα. Ιδιαίτερα, αφενός, για να δίνεται ο απαραίτητος σεβασμός στους μεγαλύτερους, τους απόμαχους της ζωής και, αφετέρου, να προσφέρεται στοργή και αγωγή στα μικρά παιδιά, που είναι το μέλλον. Έτσι, ήταν πολύ φυσικό να αναπτυχθεί στο Πισσούρι ένας θεσμός όπως το Συμβούλιο Κοινοτικού Εθελοντισμού Πισσουρίου (ΣΚΕ) για να αναλάβει ένα τέτοιο πολιτιστικό και κοινωνικό έργο. Το ΣΚΕ Πισσουρίου, το οποίο έχει από το 1995 που ιδρύθηκε και ανέπτυξε δράση, έχει δείξει σημαντικά δείγματα πολιτισμού, στον ευαίσθητο τομέα της παροχής κοινωνικής στήριξης και ψυχαγωγίας μέσα από διάφορες δράσεις και εκδηλώσεις.

Πιο συγκεκριμένα, το Σ.Κ.Ε Πισσουρίου, ιδρύθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1995, με πρωτοβουλία της γυναικείας οργάνωσης ΠΟΓΟ, ύστερα από συνεννόηση και συνεργασία με όλα τα οργανωμένα σύνολα της κοινότητας. Είναι εθελοντικός οργανισμός και τα μέλη του προέρχονται από όλα τα οργανωμένα σύνολα τα οποία εκπροσωπούνται με τη σειρά τους στο Διοικητικό Συμβούλιο, από ένα μόνιμο και ένα αναπληρωματικό αντιπρόσωπο. Έχει 9 μέλη διοικούσα επιτροπή η οποία απαρτίζεται από τον πρόεδρο, αντιπρόεδρο, γραμματέα, βοηθό γραμματέα και 5 μέλη.

Πρώτη διοικούσα επιτροπή ήταν οι:

1. Πανίκος Πισσούριος
2. Ανδρέας Φιλίππου
3. Άνθιμος Μεττούρης
4. Χριστάκης Οδυσσέως
5. Χάρης Αντωνιάδης
6. Αντώνης Ποταμίτης
7. Τίτος Λιασής
8. Στάλα Λιασή
9. Αριστείδης Ποταμίτης

Σκοποί του είναι, ο εντοπισμός των κοινωνικών προβλημάτων στην Κοινότητα Πισσουρίου και η προώθηση των αναγκών υπηρεσιών, προγραμμάτων και έργων υποδομής για την επίλυση τους. Διατηρεί στην κοινότητα πολυδύναμο ιδιόκτητο κοινοτικό κέντρο, στο οποίο λειτουργούν βρεφικό, παιδικό τμήμα και παιδική λέσχη, παρέχοντας φροντίδα και προστασία σε παιδιά εργαζομένων γονιών, δίνοντας την ευκαιρία σε νέα ζευγάρια να μπουν στην αγορά εργασίας και κυρίως στις νέες μητέρες να προσφέρουν εισόδημα στο σπίτι. Το ΣΚΕ Πισσουρίου διατηρεί, επίσης, προγράμματα για ηλικιωμένους, όπως κατ'οίκον παροχή φαγητού και φροντίδας, σε συνεργασία με το Σ.Κ.Ε Αυδήμου. Αυτή είναι μια σημαντική πτυχή του έργου του, γιατί προσφέρει μια μοναδική υπηρεσία σε ανθρώπους που αξίζουν κάθε προσοχής.

Τα έσοδα του Σ.Κ.Ε προέρχονται από κρατική χορηγία, από τα τροφεία των φροντισμένων, από δωρεές, εισφορές και εκδηλώσεις. Το πολιτιστικό πρόγραμμα του ΣΚΕ περιλαμβάνει ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, διοργανώνει κατά καιρούς ενημερωτικές ομιλίες, με ειδικούς για διάφορα κοινωνικά θέματα που αφορούν τους κατοίκους της κοινότητας.

Στα μελλοντικά σχέδια είναι η δημιουργία στέγης ηλικιωμένων με παροχή περίθαλψης και ψυχαγωγίας.

CHAPTER 6
EDUCATION IN PISSOURI

Niki Pericleous Georgiyo
Architect-Engineer

Chapter 6 outlines the first school erected in Pissouri around 1890, hence the street name is Paleoscholiou (old school). The second school was built around 1910. Education then was voluntary and not mandatory because most children followed the occupations of their parents. Furthermore, education was not developed because of the general poverty. The Village Council has now built a superb new primary school and kindergarten opposite the communal pitch. Subchapter 1 includes all of the names and dates of teachers who taught at the schools. Subchapter 2 provides a biography and memoirs of Pissouri's first

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Δημοτικό Σχολείο Πισσουρίου 1850-1961

Του Άνθιμου Πολυβίου,
Φιλολόγου- Εκπαιδευτικού

Στον «Γενικό Κατάλογο των εν Κύπρω Χριστιανικών Σχολείων», που συντάχτηκε το «1860 εν μηνί Μαρτίω», από τον τότε Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και υποβλήθηκε στον Ισάκ Χαβούζ Χακκή Πασά, Διοικητή ή Κυβερνήτη της Νήσου, δεν υπάρχει αναφορά για ύπαρξη Δημοτικού Σχολείου στο Πισσούρι. Ωστόσο, ο Ι. Κ. Περιστιάνης, στηριζόμενος σε «εκτενή πραγματεία του φίλου κυρ. Ιω. Ερωοκρίτου, (...) δημοσιευθείσαν παρ' αυτού εν τη 'Σάλπιγγι' της Λεμεσού υπό τον τίτλον «Σχολείον Πισσουρίου επί Τουρκοκρατίας. Απεικόνισις της εν Κύπρω Παιδείας επί Τουρκοκρατίας», εις τρεις εκδόσεις της 14. 1. 1924, 25.1. 1924 και 1. 2. 1924, Επίσης και εις αλληλογραφίαν διαμοιφθείσαν μεταξύ μας προς συμπλήρωσιν της άνωθι πραγματείας του», γράφει ότι «Προ της Αγγλικής Κατοχής δεν ελειτούργησε Κοινοτικόν Αλληλοδιδασκτικόν σχολείον εν Πισσουρίω. Ιδιωτικόν Σχολείον των «Κοινών Γραμμάτων», λειτουργούν εις ιδιωτικά οικήματα, ελειτούργει από του 1850 περίπου.»

Πράγματι, στην εν λόγω πραγματεία του ο Ιωάννης Ερωτοκρίτου, που υπήρξε ο πρώτος- πτυχιούχος θα λέγαμε σήμερα- δάσκαλος που έβγαλε το Πισσούρι, γράφει ότι «Πολλά έτη προ της Αγγλικής κατοχής ελειτούργει Σχολείον εν Πισσουρίω, αλλά δεν ηδυνήθη να εξακριβώσω τον χρόνον της ιδρύσεώς του. Εις το Σχολείον αυτό, το οποίον κατά διαφόρους εποχάς και περιστάσεις μετεκομίζετο από οικίας εις οικίαν και το οποίον ουδέποτε ηξιώθη – εξ όσων γνωρίζω – να έχη ευεργέτας ή δωρητάς, εδίδαξαν πολλοί και διάφοροι. Παρά του πατρός μου, Ερωτοκρίτου Ηλία, όστις διατρέχει περίπου το ογδοηκοστόν έτος της ηλικίας του, έμαθον ότι, ότε ήτο παιδί 7, 8 ετών υπήρχε Σχολείον, εις το οποίον εδίδασκεν ο εξ Αρμου της Πάφου Παπαγιάννης όστις ήτο και εφημέριος του χωρίου κατά την περίοδο της εν Πισσουρίω διδασκαλίας του.»

Αξιοποιώντας και διασταυρώνοντας τις πηγές, μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε ότι μια απο τις οικίες που χρησιμοποιούνταν ως σχολείο κατά το 1868-69 βρισκόταν ακριβώς στον, υπαίθριο σήμερα, χώρο που ανήκει και χρησιμοποιείται από τον Πελοπίδα Μ. Πελοπίδα ως «Take Away». Συγκεκριμένα, ο εκ Πισσουρίου Ευστάθιος Παρασκευά (1860-1943) που υπό το ψευδώνυμο «Παλαίμαχος» γράφει τις αναμνήσεις του στην εβδομαδιαία λεμεσιανή εφημερίδα «Αλήθεια» από το 1935-37, αναφέρει: «Είχα γράψει άλλοτε από της στήλης αυτής ότι στο χωριό μου υπήρχε σχολείον και ότι ως μικρός μαθητής έμαθα ό,τι μας εδίδαξεν ο διδάσκαλός μας δηλ. την Οκτώηχον, το Ψαλτήρι, τον Απόστολον, τας Προφητείας, Παροιμίας και ανθολογίαν. Αλλά μαζί με αυτά έμαθα από μίαν αριθμητικήν που είχαν ο πατέρας μου και που την έλεγαν Κλειζούννη, τας διαφόρους πράξεις της αριθμητικής, διάφορα προβλήματα και την μέθοδον πότε θα έχομεν Πάσχα, πότε νέαν Σελήνην κτλ. Την Κλειζούννη αυτήν μου εδίδαξεν ιδιαιτέρως ο διδάσκαλος του χωρίου Δημοσθένης Λουκά, εξ Ομόδους, ο οποίος ήτο συγχρόνως ζωγράφος και ποιητής. Ενθυμούμαι ότι μέσα εις το βιβλίον αυτό τα εκατομμύρια ελέγοντο

teacher and post, Chrystalla Gavrilidou.

In unit 2, Anthimos Polyviou gives the portrait of the first teacher and poetess, Chrystalla Gabriellidou-Ioakim. This includes extracts of her literary work.

Μηλιούνια και τα δισεκατομύρια Διλιόνια και τα κλάσματα Τσακίσματα.

»Με αυτά τα σχολικά προσόντα ο πατήρ μου με έφερεν εις την Λεμεσό τον Οκτώβριον του 1869, δια να με βάλη στο σχολείον της πόλεως.» («Αλήθεια», 9 Ιουλίου 1937).

Για το Δημοσθένη Λουκά και το οίκημα του σχολείου γράφει στη «Σάλπιγγα» της Λεμεσού, στις 14.1.1924, ο Ιωάννης Ερωτόκριτος:

«Οι τοίχοι του δωματίου το οποίον εχρησιμοποιεί ως Σχολείον, μέχρι πρό τινων ετών ήσαν ακόμη γεμάτοι από τες καρικατούρες του. Το δωμάτιον αυτό ότε εχρησιμοποιείτο ως Σχολείον προ 60 περίπου ετών ανήκεν εις τον Πιρκήν Νικολάου, γνωστόν ενταύθα υπό το όνομα Γιωργούδι, είτα επωλήθη και το ηγόρασεν ο Αβραμής Πέτρου όστις το εχρησιμοποίησεν ως καφενειόν του οποίου οι θαμώνες εθαύμαζον την ζωγραφικήν τέχνην του Πελλοδάσκαλου ως ωνόμαζον τον Δημοσθένην, ο οποίος είχε καλύψει όλους τους τοίχους του σχολείου με εικόνas εξ όλων των Βασιλείων της φύσεως, ως ανδρών, γυναικών, ίππων, λεόντων, πλοίων, δένδρων κ.λ.π. Πρότινων ετών είχαν βλαβή υπό σεισμών οι τοίχοι του Σχολείου του Πελλοδάσκαλου, το οποίον από της πωλήσεώς του είχε μεταβαπτισθή εις «καβενέν του Αβραμή» και κατά την επιδιόρθωσιν κατεστράφησαν οι καρικατούρες του Πελλοδάσκαλου».

Το οίκημα αυτό στέγασε αργότερα (1941-42) το πρώτο συνεργατικό παντοπωλείο του χωριού για να καταλήξει, πριν από την κατεδάφισή του σε γκαράζ όπου στέγαζε το λεωφορείο του ο Χριστόδουλος (Ττοουλήs) Λιασή. Όπως μου αφηγείται σε ηχογραφημένη συνομιλία (2.7.11) ο κ. Αριστείδης Κοτζιάs (Πικσακσιής) το οίκημα αυτό «ήταν ο καφενές του Νούβριου. Ήταν ανώι και κατώι. Πουλήθηκε σε δημοπρασία και το αγόρασε ο παππούς μου Αρεστήs Λιασή, πατέρας του Ττοουλή» Μια από τις τοιχογραφίες, ίσως του «πελλοδάσκαλου», όπως τη θυμάται ο κ. Αριστείδης, παρίστανε «την Κύπρο αλυσοδεμένη, με χρώμα καφέ να ποταβρίζει το χέρι προς την Ελλάδα που ήταν με χρώμα μπλε».

Το κυριότερο όμως σχολικό οίκημα από την εποχή της Τουρκοκρατίας μέχρι το 1912, γνωστό μέχρι σήμερα ως «Παλιοσκολείο» -εξ ου και η σημερινή ομώνυμη ονομασία της οδού -βρισκόταν στην περιοχή «Τουσιμέ» απέναντι ακριβώς από το σημερινό κέντρο

«Moonlight». Η αείμνηστη Χρυστάλλα Γαβρηλίδου Ιωακείμ (1906-2011) που υπήρξε η πρώτη δασκάλα που έβγαλε το Πισσούρι, πρόλαβε και έκανε την Α' τάξη στο σχολείο αυτό. Σε ηχογραφημένη συνέντευξη που μου παραχώρησε στις 18. 8. 2010, σε ηλικία 104 ετών και 7 μόλις μήνες πριν πεθάνει, μου ανέφερε σχετικά:

«Στο παλιό σχολείο εφοίτησα την Α' τάξη και μετά το εγκατέλειπα. Όταν ήμουν 6 χρόνων, το 1912, εφοίτησα εκεί για πρώτη χρονιά. Και δασκάλα ήταν η Ευανθία Θεοδώρου. Η Ευανθία η οποία ήταν αντρογυναίκα. Τη δεύτερη χρονιά πήγαμε στο σχολείο που ήταν απέναντι από τη Μαυρού της Αρκυρήs. Ήταν κάποιου το σπίτι και μας το 'δωσε και πήγαμε εκεί.»

Δυο χρόνια πιο πριν, στις 27.8.2008 και 2.12.2008, σε βιντεογραφημένη συνέντευξη που τις πήγαμε μαζί με τον κ. Ανθιμο Μεττούρη μας ανέφερε ότι το Παλιοσχολείο «ήταν για πολλά χρόνια, από την εποχή της Τουρκοκρατίας, το κανονικά κτισμένο σχολείο του χωριού. Ήταν το πρώτο μας και ήταν κτισμένο ωραία. Ήταν μεικτό και με μία μόνο δασκάλα, τη νονά μου Ευανθία Θεοδώρου.» Ωστόσο, για την κατάσταση του το 1912 λέει ότι «ήτανε σε κακά χάλια: οι τοίχοι σχισμένοι, τα παράθυρα να πέσουν, το δάπεδο με τρύπες, να μας πέφτουν τα μολύβια και να τα χάνομε...» Γι' αυτό και το έριξαν και το δεύτερο χρόνο πήγαν στο σπίτι της Ελεγκούς του Χαρή, απέναντι από το λάκκο που γέμιζαν πόσιμο νερό, εκεί που σήμερα βρίσκεται το σπίτι του Αντωνάκη Ποταμίτη (Δήμαρχου).

Από εκεί, με επίμονες πρωτοβουλίες του Αριστοτέλη, όταν ήταν κοινοτάρχης, κτίστηκε το νέο σχολείο, το 1913, όπως αναγράφεται πάνω από την κύρια είσοδό του, που υπάρχει μέχρι σήμερα στην κορυφή του χωριού και το οποίο αντικαταστάθηκε από το ολοκαίνουριο σημερινό, μόλις το 2010. Ο Αριστοτέλης - λέει η Χρυστάλλα- ήταν «αδελφός του Γιάννη (Ερωτόκριτου). Είναι και οι δύο αδελφοί της μαμάs μου». Και προσθέτει: «Ήταν κομμουνιστής και πολύ προοδευτικός άνθρωπος. Όταν βρήκε το χώρο όλοι του φώναζαν ΟΧΙ, τα παιδιά μας που θα πηγαίνον τόσο μακριά; Αλλά αυτόs ήταν πολύ δυναμικός. Θα το κάνομε εκεί, λέει, και έκτισε το σχολείο εκεί απάνω».

Η γη στην οποία κτίστηκε το νέο Σχολείο ανήκε στον Αβραάμ Αριστείδη Λιασσή, ο οποίος- όπως αναγράφεται στον τίτλο ιδιοκτησίας, φωτοαντίγραφο του οποίου μου παραχώρησε ευγενώς ο κ. Αριστείδης Κοτζιάs (Πικσακσιής) - την μεταβίβασε δωρεάν,

στις 10/11/1939, «Εις Πρόεδρον της κοινότητος του χωριού Πισσουρίου δια το Ορθόδοξον Χριστιανικόν Σχολείον». Στις άλλες λεπτομέρειες του κτήματος αναφέρονται και τα ακόλουθα: «Είδος Κτήματος και Ποσότης: Σχολείον αποτελούμενον εκ δύο δωματίων, ενός διαδρόμου και αυλής. Εμβαδόν: Μία (1) σκάλα και τρία (3) προστάθια (Προσωρινώς μέχρι τελικής χωρομετρήσεως).»

Στο νέο σχολικό οίκημα, όπως μου αφηγείται ο κ. Αριστείδης, δεν υπήρχε ούτε νερό ούτε αποχωρητήρια μέχρι το 1950 που ήρθε το νερό από την Ανώγυρα. Μαθητές και μαθήτριες χρησιμοποιούσαν ως αποχωρητήρια ειδικά προκαθορισμένους υπαίθριους χώρους ή γειτονικά σπίτια. Ωστόσο, προφανώς λόγω του μεγάλου αριθμού μαθητών, αλλά και της μη επαρκούς υλικοτεχνικής υποδομής, λειτουργούσαν παράλληλα και άλλα σχολικά οικήματα.

Η Χρυστάλλα Ιωακείμ, για παράδειγμα, μου διηγείται: «Εργάστηκα ενάμιση χρόνο (1928-1930) στο Πισσούρι (ως δασκάλα). Το σχολείο ήταν εκεί στις Ελεγκούς που ήταν ο λάκκος. Ήταν μόνο για μαθήτριες, Θηλέων. Είχε 6 τάξεις, 40-50 μαθητές. Ήμουν μόνο εγώ, ήταν μονοδιδάσκαλο». Επίσης, ο κ. Αριστείδης Κοτζιάς θυμάται ότι έκανε την Α' τάξη, (γύρω στο 1932) την Α' ανωτέρα (όπως την έλεγαν) και τη Β' τάξη «εκεί στου Μαντζιλά», σημερινή οικία του Σπύρου Χριστοδούλου (Μαύρου). Ο Αντωνάκης Παναγιώτου (Σιεπαρνιας) θυμάται ότι φοίτησε (γύρω στο 1945) και στο σχολείο που βρισκόταν εκεί που σήμερα είναι η οικία του Χαράλαμπου Παπαευτυχίου, ακριβώς, δηλαδή, απέναντι από το προαναφερθέν οίκημα. Η κ. Καλλιρόη Γεωργίου Κάτση θυμάται, επίσης, ότι όταν ήταν δασκάλα η Χαρούλα (1957-58), φοίτησε για μερικούς μήνες στο οίκημα που σήμερα είναι η οικία του Ηλία και της Περικτυόνης Θεοδούλου. Τέλος, ο γράφων θυμάται ότι με δασκάλα την κ. Ανθούλα Κανιά (1958-59) έκανε την Α' τάξη στο οίκημα του Μαντζι-

ήλλα. Αν θυμάμαι καλά, αυτή ήταν και η τελευταία χρονιά που το οίκημα αυτό χρησιμοποιήθηκε ως σχολείο. Σχετικά με το οικονομικό κόστος της εκπαίδευσης ο Ι. Περισιτιάνης γράφει:

«Οι γραμματοδιδάσκαλοι δεν είχαν ωρισμένον μισθόν. Οι γονείς έκαμναν ιδιαίτεραν συμφωνία μετά του «δασκάλου» να μάθη το παιδί του τα Κοινά Γράμματα, να ξησκολίση και να τω δώση 300, 400 ή 500 γρόσια, αναλόγως της οικονομικής καταστάσεώς του, δι' όλην την περίοδον της φοιτήσεώς του, κυμαινομένης μεταξύ των τριών και πέντε ετών, αναλόγως της ηλικίας και αντιλήψεως του μαθητού. Οι ξένοι διδάσκαλοι ετρέφοντο δωρεάν υπό των κατοίκων του χωριού εκ περιτροπής. Οι αλληλοδιδάσκαλοι ελάμβανον μισθόν κυμαινόμενον μεταξύ λ. 30 και λ. 40 ετησίως».

Από το 1882-83 και μετά έχουμε ασφαλή, έγκυρη και λεπτομερέστατη πηγή το Κρατικό Αρχείο. Για κάθε σχολική χρονιά υπάρχει ειδικός φάκελος που περιλαμβάνει όλα τα σχολεία της Κύπρου κατά επαρχία. Μόνο για το διάστημα 1894-95 έως 1906-7 δεν υπάρχουν φάκελοι, αλλά γνωρίζουμε ότι κατά το διάστημα αυτό διδάσκαλος στο Πισσούρι ήταν ο Ιωάννης Ερωτοκρίτου.

Μελέτησα προσεκτικά όλους αυτούς τους φακέλους και αντέγραψα όλα τα στοιχεία και τις λεπτομέρειες που αφορούν το Δημοτικό Σχολείο Πισσουρίου μέχρι και το έτος 1960-61, οπότε τερματίστηκε το αποικιακό καθεστώς της Αγγλοκρατίας και η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος. Στον Πίνακα που ακολουθεί παραθέτω τα κυριότερα απ' αυτά τα στοιχεία με την ελπίδα και την ευχή ότι ο κάθε συγχωριανός μου αναγνώστης, άντρας ή γυναίκα, θα βοηθηθεί να ταξιδέψει μακριά πίσω στο χρόνο και να θυμηθεί το σχολείο του, τους δασκάλους και συμμαθητές του κατά τάξη και να νιώσει έτσι μια μοναδική και συναρπαστική συγκίνηση.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ																						
1850 - 1961																						
Σχολική Χρονιά	Τύπος ΣΧΟΛΕΙΟΥ			Δάσκαλοι/ες				Μαθητές/ριες						Παρατηρήσεις								
	Μ	Ε	Ι	Ονοματεπώνυμο	Κλησικά	Μισθός		Τάξεις														
						Κοινότητας	Κυβερνητική Χορηγία	Α΄		Β΄		Γ΄			Δ΄		Ε΄	Σ	Τ	Συν.		
	Αρρένων	Θηλέων						Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α	Κ	
								Υ	Ο	Υ	Ο	Υ	Ο	Υ	Ο	Υ	Ο	Υ	Ο	Υ	Ο	
								ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	ρ	

1850

Παπαγιάννης από Αρμου Πάφου

Και Εφημέριος της Κοινότητας.

Σύμφωνα με τους Ιωάννη Ερωτόκριτο και Ιερόθεο Περισιτιάνη, ο πατέρας του πρώτου Ερωτόκριτος Ηλία, που υπήρξε μαθητής του Παπαγιάννη από το 1857-58 μέχρι το 1861-62, τον περιγράφει «ως πολύ αυστηρόν». Πράγματι οι τιμωρίες του ήταν όχι μόνο σκληρές αλλά και εξευτελιστικές.

«Αι υπ' αυτού επιβαλλόμεναι ποιναί εις τους αμελείς ή ατάκτους μαθητάς ήσαν 1. Η Κοκκαλέτρα, ήτοι ξηρόν κόκκαλον κεφαλής γαϊδάρου, απάρου, ή βωδιού, όπερ ανήρτα από του τραχήλου του μαθητού δίκην περιδεραίου. 2. Γονάτισμα επί κόκκων ορόβου επί ώρας!!! 3. Τον φάλακκαν (= φάλαγγα) ξύλινον όργανον δι ού περιέσφιγγε τους γυμνούς πόδας του πταίστου μαθητού περιξ των σφυρών ούτως ώστε να μη κινώνται και επί των πελμάτων έτυπτεν ανηλεώς δια ράβδου κλπ.»

Πηγές :

Ιωάννης Ερωτόκριτος, Εφημερ. Σάλπιγξ, 14 και 25 /1/ και 1/2/1924

Ιερώνυμος Περισιτιάνης, Ιστορία των Ελληνικών Γραμμάτων, Τύποις ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, Λευκωσία, 1930

.Παυλίδης, Αντρος. 1989. Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια (τ.11) 325-327. Λευκωσία: Φιλόκυπρος 1984-1991

Ηχογραφημένες και βιντεογραφημένες μαρτυρίες και συνεντεύξεις Πισσουριωτών

Μετά τον Παπαγιάννη και κατά διαλείμματα μέχρι το 1882

Νικολής του Παπά (υιός του Παπαγιάννη)

Ήταν επιεικής ως προς τις τιμωρίες και γι' αυτό αγαπητός από τους μαθητές.

Εκτός από δάσκαλος ήταν επίσης και αροτροποιός και καλλίφωνος ψάλτης, καθώς επίσης και «ικανός καλλιγράφος και αντιγραφεύς φυλλάδων μεταξύ των οποίων και η του Αγ. Νεοφύτου και Τρύφωνος σωζόμενη εν τη εκκλησία του χωρίου άχρι σήμερα...Ούτος επηγγέλλετο και τον μάγον παρά τοις απλοϊκοίς χωρικοίς «θεραπεύων πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν» ! »

Μεταξύ άλλων οι χωριανοί του ζητούσαν άλλος μεν « να δήση τον αλουπόν που τρ'ωη τεσ αίγες του», άλλος να «λύση τον γαμβρόν πούναι δημμένος», άλλος να «γητέψη τον πόνον του», άλλος να ξικαρφήση τον γυιον του, που έν καρφωμένος τώρα έξη μήνες τσ' εξέρανεν εις τον απάνω κόσμον», άλλος να γητέψη την 'στέραν του» κλπ.

Νυμφέφθηκε δυο φορές στο Πισσούρι και πέθανε φτωχός το 1914

Δημοσθένης Λουκά από Ομοδος, άλλως «Πελλοδάσκαλος».

Ποιητάρης και Ζωγράφος. (Εγινε ήδη λόγος πιο πάνω)

Ερωτεύτηκε και έγραψε ποιήματα για την Παρασκευού του Πατή, άλλως «Παρασειευκού», πενθερά του Γιαννή Μεττούρη και γιαγιά της γιαγιάς μου Όλγας. Η Παρασκευού παντρεύτηκε τελικά το Νικολάτζη από το Ομοδος και κατοικούσαν στο σημερινό πατρογονικό μου σπίτι (οικία Αντώνη και Μαρίας Πολυβίου) μέσα στο οποίο γεννήθηκα.

Ο Ιωάννης Ερωτόκριτος (Βλ. «Σάλπιγξ», 14.1.1924) αναφέρει ότι « ο Δημοσθένης εδίδαξεν ενταύθα πολλά έτη, η πικρία του όμως, διότι ο προεστώς του χωρίου Πατής δεν κατεδέχθη «ένα Πελλοδάσκαλον για την κόρην του», τον έκαμε να φύγη εκ Πισσουρίου με καρδιαν πληγωμένην»

«Μερικά των ερωτικών διστίχων του – προσθέτει ο Ι. Περισιτιάνης- ραψωδούνται εισέτι ενταύθα !»

Σάββας, από την Αμαργέτη, αγνώστων λοιπών στοιχείων

(;)

Παννής, άλλως το «Καννέτιν», (κανλέτιν =φονιάς). Η προσωνομία από το ότι κατά λάθος σκότωσε τον εγγονό του ρίχνοντας του πέτρα επειδή έκανε ένα λάθος στην απαγγελία ενός στιχικού της Οκτώηχου. Ο ίδιος ήταν πολύ θρήσκος και άριστος γνώστης της εκκλησιαστικής ακολουθίας. Εγνώριζε από μνήμης την Οκτώηχον και το Ψαλτήρι. «Ητο- γράφει ο Ι. Ερωτόκριτος-αμείλικτος επικριτής των ιερέων και των ψαλτών, των οποίων τα λάθη εδιώρθωνεν εντός του ναού, διακόπτων αυτούς αυτοστιγμεί».

Π' αυτό και οι συγκαιριανοί του συνήθιζαν να λένε: « δάσκαλος ήτουν το Καννέτιν που τάξερεν ούλα ξιστήθου»

Ωστόσο, μετά το πάθημα με τον εγγονό του, το «Καννέτιν» έπαψε να χρησιμοποιεί σωματικές τιμωρίες και περιοριζόταν μόνο να λέει στους αμελείς ή άτακτους μαθητές «Μεάλον τράγιον να σούρτη», που πιθανώς να σήμαινε κάτι κακό, τραγικό να σου συμβεί.

1876

Χριστόδουλος Τζιαπούρας, από την Κρήτου Τέρρα, ο γνωστός ποιητάρης. Έκανε και τον Μάντη, έλεγε δηλαδή την τύχη. Ήταν μειλίχιος και με παιδαγωγική προσέγγιση προς τα παιδιά. Με τη βοήθεια της γυναίκας του έψηνε μέσα στο σχολείο σημαμόπιτες τις οποίες πωλούσε στους μαθητές «αντί 10 παράδων»

Απεχθανόταν τις σωματικές τιμωρίες και φρόντιζε να διαπαιδαγωγεί τους μαθητές του με τεχνάσματα και ψεύτικες απειλές.

Μαθητής του Τζιαπούρα υπήρξε και ο Ιωάννης Ερωτόκριτος, οποίος γράφει : «Εισ τον Τζαπούραν εδοκίμασα για πρώτην φοράν το « ξύλον της γνώσεως», το οποίον, όσην κακήν εντύπωσιν και πόνον και αν μοι προξένησεν, ήτο μηδέν απέναντι της απελπισίας, την οποίαν ησθάνην, ότε ο δάσκαλος, απαριθμών αταξίας και σφάλματα, τα οποία διέπραξα εις το σπίτι, χωρίς να με ίδη ούτος, μοι καθίστα γνωστόν, ότι ένα μικρό πουλί τω διεβίβαζεν τα όσα έκαμνα λεπτομερώς.»

Πέθανε το 1918.

1878	<p>Επιστροφή του Νικολή του Παπά και λειτουργία και δεύτερου σχολείου με δάσκαλο τον Παπά Ονούφριο Οικονόμο. Ο Κονόμος – όπως τον αποκαλούσαν – ήταν πατέρας της Μελανής και πενθερός του Γιωρκή του Τσιάτταλου, της πολυπληθέστερης ίσως οικογένειας του χωριού.</p> <p>Και οι δυο δίδαξαν ως το 1882.</p> <p>Ιδού πως περιγράφει τη λειτουργία των δύο σχολείων ο Ι. Ερωτοκρίτου:</p> <p>«Μαζή με τον Νικολήν του Παπά ανεφάνη και άλλος διδάσκαλος, παραγωγή ούτος πλέον του χωριού, ο μακαρίτης Παπαονούφριος Οικονόμος και ούτως έγιναν δύο τα σχολεία, εις αμφοτέρα τα οποία οι μαθηταί εφοίτων κατά βούλησιν, αναλόγως των περιστάσεων. Διεξήγοντο μάχαι και πόλεμοι μεταξύ των μαθητών των δύο σχολών και οσάκις συνέβαινε να υπερισχύσουν οι μαθηταί του Οικονόμου, ημείς οι μικρότεροι επαίρναμε τα καθίσματά μας και πηγαίναμεν εις τον Κονόμον. Οσάκις δε πάλιν υπερίσχυον οι μαθηταί του Νικολή, επηγαίναμεν εις τον Νικολήν και ούτω καθ' εξής».</p>
Απρίλης 1883	<p>Έτος Ιδρυσης του πρώτου Αλληλοδιδακτικού Σχολείου</p> <p>Πηγή: Κρατικό Αρχείο</p> <p>Χορηγία για τη μισή σχολική χρονιά 1882-3 £5 και για κτίσιμο £2.10</p>
1883-4	Χορηγία £11
1884-5	Χορηγία £11 και για κτίσιμο £15
1885-6	Χορηγία για 3/4 σχολικής χρονιάς £7
1887-8	Παρασκευάς Ιωάννου
1888-9	Παρασκευάς Ιωάννου Σωκράτης Ηλιάδης
1889-90	Παρασκευάς Ιωάννου
1890-1	Παρασκευάς Ιωάννου Ονούφριος Δημητρίου

1891-2	Ιωάννης Ερωτοκρίτου Ευστάθιος Ν. Παρασκευά	1918-19	Ιωάννης Ν. Περδίκης Αγγελική Αναστασίου
1892-3	Ιωάννης Ερωτοκρίτου Ευστάθιος Ν. Παρασκευά	1919-20	Ξενοφών Π. Φαρμακίδης Αγγελική Αναστασίου
1893-4	Ιωάννης Ερωτοκρίτου	1920-21	Μικέλλης Φραγκοφίνος Μαριγώ Φραγκοφίνου
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΙΧΤΟ		1922-23	Μικέλλης Φραγκοφίνος Μαριγώ Φραγκοφίνου
1907-9	Ευανθία Θεοδώρου	1923-24	Χρυσόστομος Μυριανθόπουλος Μαριγώ Πέτρου
1909-10	Παναγιώτης Πλατρίτης	1924-25	Χρυσόστομος Μυριανθόπουλος Δέσποινα Σκολαρίκιδου
1910-11	Νεόφυτος Π, Ιωαννίδης	1925-26	Αναστασία Παιονίδου
1912-13	Ευανθία Θεοδώρου	1926-28	Κυριάκος Κυριακίδης Αναστασία Παιονίδου
1913-16	Αρσένιος Κ. Νικολαΐδης	1928-29	Νικόλαος Μαντίδης Χρυσταλλένη Ιωακείμ
1916-17	Θεοφύλακτος Αντωνίου	1929-30	Αγαμέμνων Γεωργιάδης Χρυσταλλένη Ιωακείμ
1917-18	Χριστόδουλος Βενγκλής	1930-31

Μια κοινή εμπειρία που έχουν όλοι οι μαθητές και μαθήτριες που πήγαν γυμνάσιο στη Λεμεσό είναι η πρωινή αναχώρηση με το λεωφορείο. Ξεκινούσε από την Πλατεία αφού συγκεντρώνονταν όλα τα παιδιά, γινόταν στη Λεμεσό η διανομή κατά σχολείο. Το απόγευμα, η αντίστροφη διαδρομή...

Ευκλείδης Γαβρηλίδης
(Μέχρι τις 15/2/1932)

1931- 32

Θεοφάνης Μιχαηλίδης
(Από 29/2/ -17/3/1932,
οπότε μετατέθηκε στον
Αγιο Τύχωνα)

Αντώνιος Κοντολέμης
(Από 3/3/1932)
Γενοβέφα Δημητρίου

Χαράλαμπος Θεοδωρίδης
Γενοβέφα Δημητρίου

1935- 36

Ιωάννης Νεοκλέους
Βικτώρια Ιωάννου

1937- 38

Μενέλαος Στυλιανίδης
Βικτώρια Ιωάννου

1938- 39

Μενέλαος Στυλιανίδης
Βικτώρια Ιωάννου
Ελένη Θυρώτου

1939- 41

Μενέλαος Στυλιανίδης
Ιουλία Πασχάλη

1941- 42

Μιχαήλ Στεφανόπουλος
Ιουλία Πασχάλη

1942- 43

Μιχαήλ Γεωργίου
Πολυξένη Γεωργίου
Πάτροκλος Αχιλλέως

1943- 44

Ιωάννης Παπανδρέου
Μαρία Παπανδρέου
Ελπινίκη Παπανδρέου

1944- 45

Αντρέας Ποταμίτης
Ελπινίκη Παπανδρέου
Μαρία Παπανδρέου

1946-47	Αντρέας Ποταμίτης Ελπινίκη Παπανδρέου Μαρία Παπανδρέου	1955-56	Οικονομίδης Θεοχάρης Σχοινής Αντρέας Φωτιάδης Διομήδης Χριστοφή Ζαχαρίας Ιωαννίδου Πόπη Αντωνίου Αρτέμης
1947-48	Αλέξανδρος Καρνάος Κώστας Πιτερίδης Άννα Καρνάου		
1948-49	Αλέξανδρος Καρνάος Χαλέπης Αντώνης Άννα Καρνάου	1956-57	Οικονομίδης Θεοχάρης Σχοινής Αντρέας Φωτιάδης Διομήδης Χριστοφή Ζαχαρίας Ιωαννίδου Πόπη Δημητριάδου Χαριθέα
1949-50	Αλέξανδρος Καρνάος Κωνσταντινίδης Αλέκος Άννα Καρνάου		
1950-51	Αλέξανδρος Καρνάος Κωνσταντινίδης Αλέκος Άννα Καρνάου	1957-58	Λιμνάτης Γεώργιος Φωτιάδης Διομήδης Χριστοφή Ζαχαρίας (Μετατέθηκε στη Μονή) Αντωνίου Αριστείδης Φωτιάδου Λέλλα Δημητριάδου Χαριθέα Φοινίκεττος Αντρέας
1951-52	Αλέξανδρος Καρνάος Κωνσταντινίδης Αλέκος Άννα Καρνάου Ιωαννίδου Πόπη (από 8/1/1952)		
1952-53	Οικονομίδης Θεοχάρης Κωνσταντινίδης Αλέκος Αντωνίου Αρτέμης Ιωαννίδου Πόπη	1958-59	Λιμνάτης Γεώργιος Μοδινός Αγησίλαος (Μετατέθηκε στη Λεμεσό) Κάνιας Άριστος Χριστοδουλίδης Χαράλαμπος Κυριακίδης Κυριάκος Κάνια Ανθούλα
1953-54	Οικονομίδης Θεοχάρης Αντωνίου Αρτέμης Ιωαννίδου Πόπη Χαλέπης Αντώνιος	1959-60	Μοδινός Αγησίλαος Κυριακίδης Κυριάκος Γεωργίου Κωνσταντίνος Πρωτοπαπά Δώρα
1954-55	Οικονομίδης Θεοχάρης Σχοινής Αντρέας Χριστοφή Ζαχαρίας Ιωαννίδου Πόπη Αντωνίου Αρτέμης	1960-61	Μοδινός Αγησίλαος Πρωτοπαπά Δώρα Παναγιώτου Ανδρέας Γεωργίου Κώστας

Τρεις φωτογραφίες από το αρχείο της Μαίρης Φράγκου, όπου εικονόζονται οι μαθήτριες με τις στολές τους να χορεύουν στην περιοχή του παλιού ντεποζίτου του χωριού.

**Μαθητές του σχολείου τη δεκαετία του 1950.
Πηγή: Θεσσαλία Γεωργίου.**

Είς τὸ Πισοφρι γίνεται, ὅτι ἔπειτα ἀπὸ τοῦ 1850 μὲν πρῶτον διδάσκων τὸν ἔξ Ἀρχαίου Παιδείαν ν. δεξι: εἰδὼσεν ἐκλογιστικῶς γράμματα καὶ ἴσο ποτὶ ἀσθησῶς.

Ἐπειταρε τοῖς ἀνείκελς μαθητῶς ἀνορθῶν ἐπὶ τοῦ τραχίτου των κρονία ἄνον, ἡ ἴππον, ἡ βοδιῶν, καὶ ἐπιβίβων τῶς σνήθησ: τότε σγυλάσ: ποιητῶς (φιλίωγγω, γονάισμα, ἑαβδισμοῦς κλπ).

Κατοῖαν τοῦτον εἰδὼσεν ὁ Νικολῆ: τοῦ Παπᾶ, ὅστις διεικῶσεν διδασκῶς: κατὰ διαφορετῶς ἐτοχῶς: καὶ διατετιμετα μέχρι τοῦ 1882 ὅτι ὀριστικῶς ἐλαῖσεν ἐκασῶν τὸ διδασκῶν ἐπαγγέλιον. Οἷτος ὅς: ἀρῶς τας ποιητῶς ἴσο ἐλακιστερος τοῦ προσετοῦν του: ἴσο δευτοῦς καλλιστερος καὶ σπυροφωσ: διαφωσ: σγυλάσ: μία των ἀσῶν πρῶσῶν τὴν ἀκείσῶν του Ἀγίου Νεοφῶντος σφῶσαι εἰς τὴν ἐκλογιστικῶν Πισοφριετῶς.

Ὁ Νικολῆ: τοῦ Παπᾶ προσεποῖτε, ὅτι εἶχε καὶ μαρτυρῶς γνῶσῆς: ἴσο ἀνῶστος εἰσο: καὶ καλλιστερος ποιητῶς: Ἀπῶσεν παρῶσῆς: καὶ ἐπῶσῆς: πρῶ δεξι πρῶσῶν ἴων.

Μετὰ τὴν Νικολῆν εἰδὼσεν ἕτερος ἐξ Παῶν διδασκῶς, οἷσῶν: ὅν εἶναι γνῶσῶν τὸ ἄνομα ἀλλὰ διεικῶσῆ τὸ πρῶσῶν του «Ποτῶς ὁ δῶν κ. ο. γ.». ἴσο ποτὶ ἀσθησῶς ἴσο: καὶ ὁ Πισοφριετῶς.

Κατοῖαν τοῦτον εἰδὼσεν ὁ ἔξ Ὁμόδοῦς Δημοσθένης Λουκᾶ δεξι: ἐπῶσῆς: καὶ τὸν ἴσοφωσ: καὶ ἐγῶσῆς τὴν αἰδῶσῶν τοῦ τότε σγυλάσῶν (διεικῶσῆ): οἷσῶς: τοῦ Γεωργίου Νικολῶν ἐξ Πισοφριετῶς: καὶ τὴν κρῶσῶν τοῦ Ἀρχαίου Πέτρον ἀπὸ τὸ ἴσοφωσῶν του) πρῶσῶν. Ὁ Δημῶσῶς Λουκᾶ εἶναι γνῶσῶς: εἰς τὸ Πισοφριετῶς: ἡ Πηλοδῶσῶς: ἡμοισῶσῆς: κατὰ τὴν ἐν Πισοφριετῶς διαμῶσῆς: τὸν ἀσῶν ἴσοφωσῶν ἐπῶσῶν.

Μετὰ τὸν Δ. Λουκᾶ εἰδὼσεν ὁ ἔξ Ἀμαρῶσῶς Σάββας: καὶ κατῶν ὁ ἐξ Μαρῶσῶν Γεωργῶς, ὁ γνῶσῶς: ἐπὶ τὸ ἐπῶσῶν «Κανῶνται», δεξι: ἐγῶσῆς: ἀπὸ μῶσῆς: τὴν Ὁσῶσῶν καὶ τὸ φῶσῆς: καὶ ἐπῶσῆς: ἐπὶ τὸν κρῶσῶν διὰ τῶς γνῶσῶς: τοῦ Ὁδῶσῶς: τοῦ μαθητῶς: εἰς τὴν ἐκλογιστικῶν ἐκῶσῶν Κυριακῶν κατὰ πρῶ τῶς: ὅσῶς: τῆς λειτουργῶς: καὶ ἐκῶσῶς: μαρῶσῶς: πρῶσῶς: διὰ τὸ ἐπῶσῶν ἀπὸ τῶν ἀσῶσῶν, τὸ ὅσῶν διεικῶσῶν ἐν τῆ διδασκῶσῆ τῶν ἴσοφῶς: Εἶσο: σπυροφωσῶν τὸν ἐγῶσῶν τῶς ἴσο: ἐπῶσῶν τῶν ματῶς: πρῶν, δεξι: εἶσο: καὶ ἴσο: κατὰ τὴν ἀνάσῶν ἐπῶς: σπυροφῶ τῶ Ὁσῶσῶν. Ἐπῶσῶς: τὸ «Κανῶνται» ἴσο: σπυροφῶσῶν καὶ οἷσῶς: μῶσῶς: σπυροφῶσῶν ποιητῶν ἐπιβίβων εἰς τοῦς: μαθητῶς: του.

σπυροφῶς: Χριστοδουλοῦς Τζαποφῶς: περὶ τὸ 1876. Εἶσο: τῶσῶς: γλῶσῶς: καὶ ἴσο: ψυλῶς: ἀσῶσῶσῶς: Ἐδῶσῶς: «Πεταβῶνται» καὶ ἐπῶς: βιβλία. Προσῶσῶσῶς: ὅτι εἶσο: γνῶσῶς: μῶσῶς: καὶ ἴσο: τῶς: τῶν κρῶσῶν. Ἐπῶσῶς: τοῦ σγυλάσῶν κατεσῶσῶς: «σπυροφῶσῶς:» ἔσον: ἴσο: τὴν αἰδῶσῶν του. Ὁ Τζαποφῶς: ἐγῶσῶς: τὸ διδασκῶν ἐπαγγέλιον, ἐπῶσῶς: εἰς τὴν ποιητῶν, ἀνάσῶσῶς: ὁ κρῶσῶς: τῶν σπυροφῶν: Κρῶσῶν: σπυροφῶσῶν. Ἐπῶσῶς: ποτὶ πρῶσῶν ἀσῶσῶν εἰς: κρῶσῶν: ἴσο: τῶς: ἴσο: γνῶσῶς: κα.κ. ἴσο: πρῶσῶν: ἀπὸ τὴν κρῶσῶν ἐπῶσῶν εἰς τῶς: διεικῶσῶς: σπυροφῶσῶς: καὶ τῶ ἐπῶσῶς: σπυροφῶς: ἀπὸ τῶς: γρῶσῶν ἴσο: τῶς: ἀσῶσῶς: του. Ὁ Τζαποφῶς: ἀπῶσῶς: τῶ 1918.

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο Τα Ἑλληνικά Γράμματα ἐν Κύπρῳ (1571-1878), Λευκωσία, 1930:272-273.

Μαθητές και μαθήτριες του σχολείου με τους δασκάλους τους σε διάφορες εποχές. Μαυρόασπρες και έγχρωμες φωτογραφίες, που δείχνουν το πέρασμα των χρόνων... Μετά το δημοτικό, οι μαθητές φοιτούσαν στα διάφορα γυμνάσια της Λεμεσού.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΠΥΣΣΟΥΡΙΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΥΠΡΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Πολλά έτη πρό της Ἀγγλικῆς καταγωγῆς ἐλειτούργει Σχολεῖον ἐν Πυσσουρίῳ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ἐξ ἐξακριβώτου τὸν χρόνον τῆς ἰδρύσεώς του. Εἰς τὸ Σχολεῖον αὐτὸ τὸ ὅπερ ἐκτὸς κατὰ διαφόρους ἀποχάς καὶ περιστάσεις μετεκρινόμην ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα καὶ τὸ ὅπερ οὐδέποτε ἠξιώθη—ἐξ ἑσίων γνωρίζουσα—ἔχει εὐεργέτας ἢ καὶ δωρητάς, ἔβλαξαν πολλοὶ καὶ διάφοροι. Πρὸ τοῦ πατρὸς μου, Ἐρωτοκρίτου Ἡεῶ, ὅστις διατρέχει περίπου τὸ ὀγδοήκοντον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔαθεν, ὅτι, ὅτε ἦτο παιδί 7-8 ἐτῶν ὑπέστη Σχολεῖον, εἰς τὸ ὅποιον ἐδίδασκεν ὁ ἐξ Ἄρμου τῆς Πάφου Παπάγιαννης, ὅστις ἦτο καὶ ἐφημέριος τοῦ χωρίου κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐν Πυσσουρίῳ διδασκαλίας του. Ὁ

πατήρ μου υπήρξε μαθητὴς τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, ὁ ὅποιος ἦτο πολὺ αὐστηρὸς. Μετεχειρίζετο πρὸς τιμωρίαν τῶν μαθητῶν ἐκ τῶν τοιῶν ἄλλων μέσων, κεφαλῆν ἔκρου, θύου ἢ βοῦ, ἐξ ἐκείνων τὰς δόσεις βρέπε τις συχνάκις εἰς τὸ χωμαφια γυμνάς καὶ δέρματος καὶ σακίων, τὴν ὅπιαν ἀνέριτα ἀπὸ τοῦ γαγγίου τοῦ ἀμελέως μαθητοῦ. Συχνάκις ἔστρωε τὸ ἔδαφος μὲ κόκκος ὀρόβου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἠνάγκαζε τοὺς ἀμελείς νὰ γονατίσουν ἐπὶ ὤρας. Ἄλλοτε δὲ ἀμέλειαν ὑπερβαίνουσαν ἢ σφάλματα θαρῶν μετεχειρίζετο τὴν «φύλαγχα» ξύλινον ἄγανον δι' οὗ διεπέρα τοὺς πόδας τοῦ παιδίου τοῦ γυμνοῦς, τοὺς ὁποίους κυπτεῖν ἀνηλεῶς διὰ ῥάβδου κ. τ. π.

Μετά τινα ἔτη, ἀναχωρισθέντος τοῦ Παπάγιαννη, τὸν διεῆχθη ὁ υἱὸς του Νικολῆς, γνωστός ἐν Πυσσουρίῳ ὡς Νικολῆς τοῦ Παπῆ, ὅστις ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ χωρίου κατὰ διαφόρους ἐπιχάς καὶ διαλείματα—καθ' ἃ ἐμειοβάθησαν καὶ ἄλλοι διδάσκαλοι—μέχρι τοῦ 1882, ὅτε ἐπαυσε πλέον ἡ ἐπαγγελία τὸν διδάσκαλον, διότι ἤρχισαν νὰ αναφαίνωνται καλῆκεροι διδάσκαλοι.

Ὁ Νικολῆς τοῦ Παπῆ ὡς πρὸς τὰς πεινάς ἦτο πολὺ ἐπιεικέστερος τοῦ Ἐρω-Παπάγιαννη καὶ ἀγαπητότερος εἰς τοὺς μαθητάς του διὰ τοῦτο. Ἦτο δυνατὸς καλλιγράφος καὶ ἀντιγράφος, ἀντιγράφος καὶ ἀπογράφος, ἀντιγράφος καὶ ἀπογράφος, μεταξὺ τῶν δόσεων τῆς φυλλάδος, ἢ ὅποια περιέχε τὸς κύκλους καὶ ἡμέρας τῆς αἰτήσεως εἰς πολλὰ ἀντίγραφα, τὰ ὅποια ἔχουσι μέχρι σήμερον τινὲς ἐκ τῶν μαθητῶν του καὶ τὰς φυλλάδας, αἱ ὅποια

περιέχουσι τὰς ἀκολουθίας τῶν Ἀγ. Νεοφύτου καὶ Τρύφωνος, αἱ ὅποια εὐρίσκονται μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου.

Ὁ Νικολῆς τοῦ Παπῆ κατώρθωσε νὰ πιστευθῆ, ὅτι το μύστης τῆς Ἑρμητικῆς ἢ Θεῆς καὶ Ἱεραῆς τέχνης Ἐρμού καὶ Τρισμέγιστου, ἐπαγγελόμενος τὴν μάγον ὡς νέος τις Ὀσάνης, εἰς τὸν ὅποιον προσέτραχον αἱ κάτοιαι τοῦ χωρίου καὶ παρεκάλουν ἄλλος μὲν νὰ «δῆσῃ τὸν ἀλουπὸν τὸ τρώῃ τὰς αἰγῆς του», ἄλλος γὰ ἐλύσῃ τὸν γαμβρὸν τοῦ αἰο δημιόμοιο. ἄλλος

νά «γητέψη τόν πόνον του», άλλος
νά «ξικαρφήση τόν γυόν του, που
έν καρφωμένος τώρα, έξι μήνες το
έξέρανεν εις τόν άπάνω κόσμον» άλλ
λος νά «γητέψη τήν στέραν του»
και άλλος άλλος κλπ. «Συνοχρεωτι
κός και κάλλεστος Άκρολης προθυ
μότατα καταφεύγων εις τήν φυλ
λάδα του, καβαλλιστικη χειρόγρα

φρον φέρον επί τής τελευταίας του
σελίδος και τόν Ουριδύρον όφιν η
δράκοντα, του όποιου μινελα γίνε
ται εις τούς Δουγδουρικούς παχύ
ρους, έθεράπευε «πάσαν νόσον και
πάσαν μαλακίαν», άποκρούων πάν
τατε κάθε κακοήθη και κακόβουλον
πρότασιν, έπως μετχειρισθή τήν
μαγικήν του προς τό κακόν.» Έγχα
τασταθείς δριστικώς έν Πυσσουρίω.
ένουμφεύθη, δύο γυναίκας αλληλοδι
αδούχως και έξήγησε τό υπόλοιπον τού
βίου του ένταύθα.

Ήτο καλλίφωνος ψάλτης, ψάλ
λων τακτικά εις τήν εκκλησίαν καθ'
έλας τής Κυριακάς και έσπότης όμμε
άν. Έβούλησε τούς Ιερείς τού χωρι
ου εις όλας τας τελευταίς και μυστη
ρικα, γάμων, βαπτίσεων κλπ. παρακο
λουήσιν πάντοτε τάς κηδείας, καθ'
ός ήτο άχώριστος σύνοχος τών
Ιερέων μέχρι τέλους τού βίου του.
Είς τό τελευταίον του έτη υπέστη
πολλάς στενήσεις, αναγκασόμενος
σχεδόν νά έπαυθή. Κις τό τελευ
ταία έτη τής πενίας του τήν νόκτα
του Πάσχα και έτος έγύριζεν έλας
τας οικίας τού χωριου, ψάλων τό

τραγούδι τής 'Αναστάσεως, έπως λά
βη ώς άμοιβήν του ένα «κυυλούρι»
και μίαν «φλαουνα» άπο καθε σπι
τι. 'Αιέθηνε πτωχός προ όεκα περί
του βίου.

Μετά τήν πρώτην περίοδον τού
διδασκαλικού σταδίου τού Νικολή
του Παπα έδιδάχεν εις τό σχολείον
του Πυσσουρίου κάποιον Παφίτην
εις έν έμαθήτευσε και ό πατήρ μου
όστις τον ένθυμείται μόνον υπό τό
τό παρωνύμιον «Πουζόδικος». 'Ο
πατήρ μου δέν ένθυμείται τό κύριόν
του διορισμόν άλλη λεπτομερεία
περί αυτού, έκτος μόνον τού ότι ό
Πουζόδικος ήτο αυτηρός εις
τάς τιμωρίας έσον και ό γέρον Πα
πάγειαννης μεταχειριζόμενος ιδίως
τήν «κοκκάλαν» (κεφαλήν μεγάλου
ζώου) και τόν «ράλακκιν» (φαλάγγα)

Μετά τούτον έδιδάχεν έν Πυσσου
ριω ό έξ' Ομοόους Δημοσθένης Λου
κά, άδελφός τού ήθη ζώντος γνω
στου λογίου Γεωργίου Λουκά. Δέν
ήδυνήθη νά εξακριβώσω, πότε ήλ
θεν εις Πυσσουρί ό διδάσκαλος αυ
τος, πάντως έμως εύρίσκετο έδώ πο
λύ πρό τής 'Αγγλικής κατοχής.
'Ο Δημοσθένης έπηγγέλλετο και
τόν ζωγράφον μεταχειριζόμενος συ
χνάκις τούς τοίχους τών οικιών δι
ά τήν ζωγραφικήν του. Οι τοίχοι
του όωμαρίου τού όποιον έχρησιμο
ποιεί ως Σχολείον, μέχρι πρό τιμων
έτων ήσαν άκόμη γεμάτοι από τές
καρικατοόρες του. 'Τό όωματιον αυ

τότε ἐχρησιμοποιοῦτο ὡς Σχολεῖον πρὸ 60 περίπου ἐτῶν ἀνῆκεν εἰς τὸν Γιωρκὴν Νικολάου, γνωστὸν ἐνταῦθα ὑπὸ τὸ ὄνομα Γιωργούδι, εἶτα ἐπωλήθη καὶ τὸ ἠγόρασεν ὁ Ἀβραμῆς Πέτρου ὅστις τὸ ἐχρησιμοποίησεν ὡς καφενεῖον τοῦ ὀποῖου εἰς ταμῶνες ἐθαύμαζον τὴν ζωγραφικὴν τέχνην τοῦ Πελλοδάσκαλου ὡς ἀνόμαζον τὸν Δημοσθένην, ὁ ὁποῖος εἶχε καλύψει ὅλους τοὺς τοίχους σχολείου μὲ εἰκόνας ἐξ ἑλλήνων τῶν Βασιλέων τῆς φύσεως, ὡς ἀνδρῶν, γυναικῶν, ἑπικῶν, λεόντων, πλοίων, δένδρων κ. λ. π. Πρόϊντων ἐτῶν εἶχον θλασθῆ ὑπὸ σεισμῶν οἱ τοῖχοι τοῦ Σχολείου τοῦ Πελλοδάσκαλου, τὸ ὅποιον ἀπὸ τῆς πωλήσεώς του εἶχε μεταβαπτισθῆ εἰς «καθενὲν τοῦ Ἀβραμῆ» καὶ κατὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν κατεγράφησαν ἢ καριτοῦρες τοῦ Πελλοδάσκαλου, ἢ ὁποῖος τὸν ἐδόξαζον ὡς ἄλλον Ζεῦξιν ἢ Ἀπελίην τοῦ Πυσσοῦρκου. Δὲν ἐσιώθησαν παρὰ δύο εἰκόνας εὐζῶων ἐφιππῶν καὶ μὲν εἰκὼν πλοίου, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν μέχρι σήμερον, διὰ τὴν κρατοῦν ἐν τῇ ζωῇ τὴν θνήσκουσάν δόξαν καὶ φήμην τοῦ περιωνύμου ἐν Πυσσοῦρι Πελλοδάσκαλου, ὅστις ἦτο καὶ ποιητής, τοῦ ὀποῖου τὰ ἔρωμα καὶ τραγῳδία, τὰ ὅποια τῷ ἐνέπνευσαν ὁ πρὸς τὴν Πρασκυσοῦν τοῦ Πατῆ φλογερός ἔρωτος του, δὲν ἀληθινῶς ἐγένετο, ἀλλὰ κάποιος δύναται εἶς νὰ τὰ ἀκούῃ ἐνταῦθα.

Ὁ Δημοσθένης ἐδέξατο ἐν ταῦθα πολλὰ ἔτη, ἢ πικρία τοῦ ἔμους, διότι ὁ πρεσβύτης τοῦ χωρίου Πατῆς δὲν νατεδέχθη εἰς αὐτὸν Πελλοδάσκαλον γιὰ τὴν κόρην του, τὸν ἔκαμε νὰ φύγῃ ἐκ Πυσσοῦρι με καρδίαν πληγωμένην.

☪

Τὸν Δημοσθένην διεδέχθη ἕτερος «φωστήρ» ἐκ Πάφου ὁ ἐξ Ἀικαργέτης Σόββη, τοῦ ἑκείνου δὲν κατώρθωσεν νὰ μάθῃ οὔτε τὸ ἐπώνυμον οὔτε λεπτομερείας.

☪

Κατεκινε τοῦτου ἦσαν εἰς Πυσσοῦρι ἄλλος «κλειδὸς διδάσκων» ὁ Γιαννῆς ἐκ Μαραθούδας τῆς Πάφου πόλεως, ἢ ὁποῖα ὑπεῖρε διὰ τὸ Πυσσοῦρι νὰ φανέκη, νὰ φουχία, νὰ Αἴγυπτος, ἐκπέμφθη εἰς τὸ Πυσσοῦρι νέους Κιάδμους, νέου Πέριπαι καὶ Κεκροπας, οἱ ὁποῖοι ἐσκόρπισαν τὰ φώτα των ἐνταῦθα.

Ὁ Γιαννῆς εἶπε γνωστὸς ἐνταῦθα μέχρι σήμερον ὑπὸ τὸ παρῶν ὄνομα «Καννέτιν». Τὸ Καννέτιν τὸ ὀποῖον ὠνομά

επιθυμῶντες ἐνταῦθα διὰ τὰς
γνώσεις του καὶ τὴν σοφίαν
του. Ἐγνώριζει ἐκ στήθους—
φαντασθί,τε— τὴν ἀκρίβειαν
τὸ ψαλτήρι καὶ δὴν τὴν ἀκο-
λουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς
λειτουργίας μὲ τὸ νί καὶ μὲ
τὸ σι. Ἦτο ἀμελλικτὸς ἐπικρι-
τῆς τῶν ἱερέων καὶ τῶν ψαλ-
τῶν, τῶν ὁποιούντων λάτρη ἐπι-
ώρθωνεν ἐγτὸς τοῦ ναοῦ, δια-
κόπτων αὐτοῦ ἀθεοσερμει.
Ἡ φήμη του ἀνῆλθε μέχρι σὴ
μερον παρὰ τοῦ γαροντοπέ-
ροις καὶ ἀπελοῦκω ἔροις χω-
ρικοῖς, οἱ ὁποῖοι ἀκούοντες
ἐνόστο νὰ λέγουν:—ὁ ἀκούος
ἦτουν τὸ ἱανέντιν ποῦ ταξε
ρεν εὐλα ξιστήηου». Ἦτο
πάντοτε μιλαγχορικός, οἷοτι
τῷ εἶχε συμβῆ καίποιον
κακὸν εἰς τὸν εἶοχ του
τὸν ὁποιον δὲν ἠδύνατο νὰ νη-
σιμονήσῃ καὶ οἷα τὸ ὁποιου-
ὑπέβαλλεν ἑαυτὸν εἰς αὐστη-
ρὰν νηστειαν καὶ παρατετα-
μένας προσευχάς. Καθ' ἑκά-
στην Κριακὴν ὁ ὁρθρου βαθέ-
ος ὠδήγει τοὺς μαθητάς του
εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὥρα, ὅσο
κλήρους πρὸ τῆς κριύσεως
τοῦ κἀδῶνος καὶ τῆς προσε-
λεύσεως τοῦ ἱερέως καὶ ἐκεῖ
μετὰ πολλὰς θαλλείας ὑποκλί-
σεις, ἀκουμβῶν τὸ στήθος του
ἐπὶ τῆς ἔκκτηρίας του, προσήθ

χετο ἐπὶ ὥρας, ἕως οὗ ἔφθα-
νεν ὁ ἱερεὺς καὶ ἤρχιζε τὸν
ὁρθρον. Ἦτο ὑποχρεωμένος
ἔλεγε, νὰ κάμνῃ τὰς πολυῶ-
ρους τύτας προσευχάς, διὰ
νὰ συγχωρηθῆ καίποινα μέγα
καὶ θαρὺ ἀμάρτημά του. Διη-
γεῖτο, ἔτι εἶχε φρονεύσει τὸν
ἔγγονόν του ἐν καιρῷ ἐξάφε-
ως χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ.

Ἐν Πισσοῦρι (ἀκολουθεῖ)

Ι ΕΡΩΤΟ ΚΡΙΤΟΣ

(Σάλπιγξ, 14 Ιανουαρίου 1924)

Ἐνα πολὺ διαφωτιστικὸ κείμενο τοῦ
Ιωάννη Ερωτόκριτου γιὰ τὴν ἐκπαίδευση
στο Πισσοῦρι ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Οἱ
ἐρευνες τοῦ Ερωτόκριτου στὴν ἱστορία
καὶ τὴ Λαογραφία τοῦ Πισσοῦρι, ἀλλὰ
καὶ τῆς Κύπρου γενικά, βοηθοῦν σήμερα
τοὺς μελετητὲς σημαντικά.

Βιογραφία Χρυστάλλας Κόμη
 της Ιωακείμ Παπαδουί - Χειρόγραφο
 Ιωακείμ Παπαδουί

Γεννημένη το 1906 στο Πλαστόρι,
 Επαρχία Ημαθίας.

Έχει μια αδελφή και χάσει την μητέρα
 της στα 6 έτη και χρόνια. Ο μεγαλύτερος
 αδελφός της κατά 20 χρόνια της
 άφησε θύματα την εποχή που δε γα
 γαβ, και πιο να μην δώσει ένα ισοδύναμο
 στη ζωή, και ακόμα να γίνει ανεξάρτητη,
 με σπουδαίο δαμάρα.

Πήρα το αδιόριστο από το 9^ο αφορμα
 μαζία με τον πατέρα της και τον Κωνσταντό
 το 1924. Το ενδιαφέρον οργάνωσής της, εν
 γράμμη, σε διάφορα φροντιστήρια της
 Παιδείας Φοίνικα, αρχικώς, και Αρτέμια,
 και άλλα το δι' αφορμας της, με τον
 βιβλίο "Αρτέμια".

Ήρθε η ελευθέρια του αδελφού της
 διαπίστων αλιευτή και εργάσιμα από το
 1924-1929 στο Δημοτικό Σχολείο στο Πλαστό-
 ρι. Το 1929-1931 πήρα μαθήματα στο Σχολείο
 στην οργάνωσιν Οργάνωσιν Παιδείας.

Πήρα γάμο Ιωάννη Κόμη, ο οποίος
 ο οποίος από τα μικρά εργαζόταν ως δάσκαλος
 στην...

Το 1944 ήρθε η απελευθέρωσιν του τόπου και
 με ελευθέρια στην Παιδεία, μέχρι 1946.
 Από το 1946 εργαζόταν ως δάσκαλος με συνέχ
 μέχρι το 1969 στο Δημοτικό Σχολείο της
 Ελληνικής Κοινότητας Τραπεζοεις Εξαρχίας
 το 1969 απελευθέρωσιν και συνέχισεν στη συνέχεια

Φωτογραφία της Χρυστάλλας Ιωακείμ καθώς και ένα χειρόγραφο
 στο οποίο αναφέρεται στη ζωή της.
 Chrystalla Ioakeim (photo) and a manuscript of her biography.

ΧΡΥΣΤΑΛΛΑ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ Η ΠΡΩΤΗ ΔΑΣΚΑΛΑ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΡΙΑ ΤΟΥ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ Του Άνθιμου Πολυβίου

Η Χρυστάλλα Γαβριηλίδου Ιωακείμ γεννήθηκε στο Πισσούρι το 1905 και πέθανε στη Λεμεσό το 2011 σε ηλικία 106 χρόνων. Γόνος εύπορης και αριστοκρατικής οικογένειας (αδελφή του πολύ πλούσιου έμπορου Βλαδίμηρου Ιωακείμ και αδελφότεκτη του πρώτου με ακαδημαϊκά προσόντα δασκάλου του χωριού Ιωάννη Ερωτοκρίτου) έτυχε της κατάλληλης αγωγής και φροντίδας και κατάφερε, παρά τα δύσκολα παιδικά της χρόνια (ορφάνεψε από έξι χρόνων), να γίνει η πρώτη δασκάλα που ανέδειξε το Πισσούρι.

Γυναίκα με πληθωρική, συγκροτημένη και ολοκληρωμένη προσωπικότητα, με μια ευαισθησία και ευθυκρισία μοναδική, αντιμετώπισε με υπαρξιακό δυναμισμό και φιλοσοφική αυτάρκεια τις φοβερές αντιξοότητες που την βρήκαν στον έγγαμο βίο της και στην ξενιτιά και κατάφερε να μεταποιήσει τον πόνο της σε ρυθμό και τον καημό της σε μέλος, βρίσκοντας διέξοδο σε ένα ποιητικό λυρισμό που μετουσιώθηκε σε μια ποιητική και συγγραφική παραγωγή και έκφραση, που αποτελεί αριστοτεχνικό κράμα ονειροπόλησης και στοχασμού.

Αισθάνομαι ιδιαίτερη την τιμή και την ευθύνη που η οικογένειά της με επέλεξε να την αποχαιρετίσω όταν έφυγε, αλλά και μου εμπιστεύτηκε το χρέος να επιμεληθώ φιλολογικά μια μελλοντική έκδοση των Απάντων της. Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης παραθέτω απλώς δειγματοληπτικά 2 ποιήματα και αποσπάσματα από πεζά της έργα, αφού προηγουμένως αναφέρω ότι η Χρυστάλλα Ιωακείμ, λίγους μόνο μήνες πριν πεθάνει, όχι μόνο θυμόταν μακροσκελή ποιήματά της, αλλά και μπορούσε ακόμα να γράφει και να τα απαγγέλλει εκ στήθους. Ειλικρινά το θεωρώ εξαιρετικά ευτυχή συγκυρία που μου επέτρεψε (και πρόλαβα) να την βιντεογραφήσω επανειλημμένα.

Προτού όμως παραθέσω αποσπάσματα από το λογοτεχνικό της έργο, θεωρώ πολύ χρήσιμο να προτάξω μέρος από τις Αναμνήσεις της που αποτελούν μια, από πρώτο χέρι, ζωντανή περιδιάβαση στο Πισσούρι των αρχών του περασμένου αιώνα.

Αναμνήσεις

«Εγώ που έζησα σχεδόν όλα τα χρόνια του αιώνα που μας άφησε, έχω πολλές αναμνήσεις της ζωής εκείνης. Αρχίζω από τα σπίτια μας, μικρά με ένα-δυο δωμάτια και με αυλές μεγάλες. Το νοικοκυριό τους, αυτό που ήτο απαραίτητο. Καμιά πολυτέλεια. Στο κυρίως δωμάτιο υπήρχε το τζάκι (κοινώς τσιμινιά). Στο βάθος ο αργαλειός (βούφα) για να υφαίνουν οι νοικοκυρές τα προικιά των κοριτσιών τους και υφάσματα για δική τους χρήση. Τα στολίδια γύρω στους τοίχους του δωματίου, η Τατσία, ο Τσέστος, η Σκάφη, το Σκαφίδι και ψηλά ένα ράφι για τις κατσαρόλες (μαγειρίσσεις) μικρές μεγάλες και τηγάνια. Επίσης στον τοίχο ένα γωνιαίο Τουλάπι για τα σερβίτσια τους, πιάτα, ποτήρια κ.λ.π.

Απαραίτητες οι στάμνες για το νερό, που κουβαλούσαν στους ώμους από τα πηγάδια του χωριού. Νερό για πόσιμο ήταν από τους κάμπους μακριά και από το πηγάδι της Ελεγκούς του Δημοσθένη και ένα-δυο άλλα. Για πλύσιμο και για τα ζώα ήταν ο λάκκος στην πλατεία του χωριού που τώρα τον έκλεισαν. Στο δωμάτιο λοιπόν αυτό, όσοι δεν είχαν δεύτερο, σε μια μεριά είχαν το κρεβάτι τους (καρκόλα), ένα σεντούκι για τα ρούχα τους και απαραίτητος ένας καθρέφτης και κάτω απ' αυτόν ένα τραπέζι με φωτογραφίες.

Η αυλή μεγάλη και είχε το φούρνο και κάπου εκεί ο Σύρτης, το Φουρνέφκιο, και τα ξύλα που πύρωνα το φούρνο να ψήσουν τα ψωμιά που ζύμωναν οι ίδιες. Ήταν και ο σταύλος για τα ζώα (βόδια, άλογα, γαϊδούρια, αν είχαν) και για άλλες ανάγκες. Μεταφορικό μέσο το άλογο και το μουλάρι. Υπήρχαν και αγωγιάτες. Θυμάμαι ήσαν ο Τζαφέρης και ο Γιαννής του Ψουματή. Αν ζη κανένας της ηλικίας μου, θα τους θυμάται.

Η παιδεία μας ίσα- ίσα να μην μένομε αγράμματοι. Ένας δάσκαλος ή δασκάλα για αγόρια και κορίτσια. Η φοίτηση δεν ήταν υποχρεωτική. Τα αγόρια τα περισσότερα έμεναν σπίτι για να βοηθούν στις δουλειές τους γονείς τους (εξωτερικές οι περισσότερες). Λίγοι, πολύ λίγοι, τελείωναν το δημοτικό και πήγαιναν για ανώτερη μόρφωση τα πρώτα χρόνια του αιώνα μας. Ήταν η εποχή της φτώχειας. Φαγητό, ψωμί, ελιά, χαρουπόμελο, πατάτες βραστές, λίγα όσπρια και κρέας κάθε Κυριακή και αυτό αν είχες να το αγοράσεις.

Οι δουλειές τους, γεωργοί. Όσοι είχαν χωράφια τα καλλιεργούσαν σιτάρι και κριθάρι. Μερικοί ήσαν βοσκοί. Αυτοί ήσαν οι τυχεροί. Είχαν πιο άνετη ζωή οικονομικά από τους άλλους. Οι υπόλοιποι γίνονταν καρβουνιάρηδες ή δούλευαν στη στράτα σε έργα κυβερνητικά για διόρθωμα των δρόμων. Αρχιζαν με την Ανατολή και τέλειωναν με τη Δύση. Να σπάζουν πέτρες για χαλίκια και να στρώνουν τους δρόμους. Το καλοκαίρι υπήρχαν κάπως δουλειές. Ήταν το μάζεμα των χαρουπιών, των ελιών και έτσι ασχολούντο και η ζωή ήταν υποφερτή.

Ο χειμώνας ήταν δύσκολος. Δουλειές δεν υπήρχαν και οι περισσότεροι εδανείζοντο. Έρχονταν τοκογλύφοι πλούσιοι από τη Λεμεσό και τους δάνειζαν και όσοι δεν μπορούσαν να πληρώσουν με τόκο και ανατοκισμό, πωλούσαν το χωραφάκι τους (ήταν η εποχή του Αλαούνα-Αλατρέ). Καθόντουσαν στην πλατεία του χωριού και έβλεπαν με πόνο ψυχής να φεύγει από τα χέρια τους αυτό που πότισαν με το αίμα της καρδιάς τους. Δύσκολοι καιροί, πολύ δύσκολοι. Οι αναμνήσεις αυτές με θλίβουν κατάκαρδα.

Η σημερινή όμως πρόοδος και ευημερία με χαροποιεί...η μόρφωση άπλωσε. Το χωριό μας γέμισε

επιστήμονες, ανθρώπους της πρόοδος και της ανάπτυξης. Είμαι περήφανη. Είμαι γέννημα και θρέμμα αυτής της γης που αγάπησα και αγαπώ. Μην ξεχνάμε το Θεό και τους νεκρούς μας. Μια προσευχή σ' Αυτόν και ένα τρισάγιο στους πατεράδες και σ' όλους αυτούς που σήμερα δεν υπάρχουν»

Χρυστάλλα Γαβριηλίδου
Το γένος Παρασκευά Ιωακείμ

«Ο Καυμός της Μάνας»
Τι δυστυχία τι καυμός ξεσχιζεί την καρδιά μου
Τι είδανε τα μάτια μου τώρα στα γηρατειά μου
Είδα τη λεβεντόκορμη την όμορφη μου νια
Να σπαρταρά, να χάνεται στα χέρια τ' άπιστου
φονιά
Τ' άξιο παλληκάρι μου πιο κάτω σκοτωμένο
Και το ξανθό κεφάλι του στο αίμα βουτηγμένο.
Άπλωσα την μαντήλα μου στο χώμα
Και μια κατάρτα έστειλα στου ουρανού το δώμα
Στείλε Θεέ μου από ψηλά φωτιά τους αίτιους να
κάψει

Και η δικαιοσύνη σου στα πέρατα να λάμψει.
(Λεμεσός, 1974)

Με το Σταυρό στον ώμο
Με το Σταυρό στον ώμο
Πόσο καιρό θε νά 'μαι εγώ;
Ποιόνε βουνό μου έχεις ορίσει
Καλή μου μοίρα για να βγω;
Και κει,ω τι χαρά μου,
Το βάρος μου θ' αφήσω
Και με χαμόγελο πικρό
Τα μάτια μου θα κλείσω
(Λεμεσός, Μάιος 2007)

«Άδεια Ζωή»
Πόσα όνειρα και πόσες ελπίδες στο γλυκοχάριμα της ζωής σου για ένα μέλλον! Ένα μέλλον που 'στρωνε η νεότης των 16-18 χρόνων. Το ξάνοιγμα της πιο όμορφης πεταλούδας. Η ροδισμένη Ανατολή με χίλιες δυο υποσχέσεις. Δουλειά, όνειρα κι ελπίδες. Δάκρυα και γέλοια ανάμικτα με υποσχέσεις. Χωράφια απλωμένα μπροστά σου με τα πιο ζωτικά λουλούδια για να στολίσουν το μέλλον της φανταστικής, πανέμορφης ζωής σου. Ένας πύργος χαραγμένος κι ένας άλλος πιο κάτω ολόρθος, ολόφωτος να σε περιμένει. Ένα χαλασμένο γεφύρι, μα στη στιγμή να φτιάχνεις ένα νέο για το πιο γερό

διάβα της ζωής σου. Μια τρικυμία, αλλά λίγο πιο μακριά μια ακρογιαλιά με υποσχέσεις, ελπίδες και όλο ελπίδες μιας ονειρευμένης ζωής των 20 χρόνων. Τα χρόνια κυλάνε. Τα 20 τα διαδέχονται τα 25, τα πρώτα ελαφριά σύννεφα της απογοήτευσης, τα πρωτοβρόχια της ζωής, μιας ζωής γεμάτης τρικυμίες. Μια θάλασσα θυμωμένη χωρίς υπόσχεση γαλήνης και όμως υπάρχει ακόμη δύναμις της νιότης, η καλή καρδιά με τις μεγάλες παραχωρήσεις. Φθάνουν τα 30, ένας σταθμός της ζωής μου μ' ένα πικρό χαμόγελο στα χείλη και μια ειρωνεία για τα όνειρα της νιότης.

Έρριξα στου ανέμου και της καταιγίδας στο δυνατό φύσημα και άφησα να πάρει μαζί του καθετί που χάραξα στη σκέψη μου και στην καρδιά μου όμορφο, γλυκό, ωραίο. Φωτεινά εκεί μέσα δεν μπορούσε να κλειστεί πια η χαρά και το γέλιο, η ελπίς και η υπόσχεσις. Είπα πως το φύλλο της καρδιάς μου που έγραφε έρως, αγάπη, ελπίς και υπόσχεσις έπρεπε να κλείσει και μια σκληρή δουλειά και μια άδεια για μένα ζωή να αρχίσει.» (Χαρτούμ, 1946)

«Η Νοσταλγία μου»

«Ήθελα να φύγω μακριά σου αγαπημένο μου νησάκι, συ που μου γέμισες το είναι μου με αλλεπάλληλα διάφορα συναισθήματα, συ που με έκανες να θαυμάσω το ωραίο μέσα στ' άστρα σου, τη γαλάζια σου θάλασσα, στα βουνά σου και σ' όλη την όμορφη φύση σου. Ήθελα να φύγω γιατί μέσα στην τόση γύρω γαλήνη σου εγώ είχα νιώσει τις πιο μεγάλες τρικυμίες της ζωής μου. Κοντά σου ήλπιζα, γυρνώντας μετά το πρώτο μου φευγικό, να βρω και πάλιν τον παλμό στην καρδιά μου που ένιωθα να αδυνατεί. Και όμως! Παρ' ελπίδα, λύπη, σκοτεινιά κύκλωσε κοντά σου την ύπαρξή μου. Σε όλα άψυχα και έμψυχα κάτι το ίδιο συμβαίνει: ό,τι αγαπάς σε απομακρύνει, ό,τι ποθείς να φτάσεις, να σφίξεις κοντά σου, να ρουφήξεις από την ομορφιά του, όλο και σου ξεφεύγει. Και λες: τι Χίμαιρα! Όλα

μια ουτοπία!

»Εγγραφα πάντοτε για μια αγάπη κι ένα όνειρο. Σήμερα το πεζό τραγούδι μου θάναι μια νοσταλγία για σένα, αγαπημένο μου νησάκι....»

14.9.46 Χαρτούμ

«Τα Γηρατειά»

«Τα γηρατειά είναι ωραία, είναι το μέστωμα της ζωής, η ειρήνη της ψυχής και η ώρα του απολογισμού των σκληρών αγώνων. Ένας Γάλλος φιλόσοφος είπε το εξής: ' Να ξέρεις να γερνάς είναι μια αριστουργηματική τέχνη' Και αν ακόμη υπάρχουν άνθρωποι που πιστεύουν ότι αυτή η μάζα, τα κόκαλα και οι σάρκες και το σώμα μας είναι προϊόν συμπτώσεων και κατόπιν θα διαλυθεί και θα σβήσει η ψυχή, χωρίς να υπάρχει σχέδιο και προορισμός στον κόσμο και τα πάντα είναι εφήμερα χωρίς σημασία και ο χρόνος τα αφανίζει, ΠΑΛΙ ΑΞΙΖΕΙ να δώσουμε με τον μόχθο και την αρετή μας ευγένεια και ομορφιά.

Αυτό είναι το ανώτερο έπαθλο που μπορεί να διεκδικήσει ο άνθρωπος στη ζωή του, αλλά και στη μεταθάνατο ζωή»

Κλείνω το αφιέρωμα αυτό στη Χρυστάλλα Ιωακείμ Γαβριηλίδου με τα λόγια που η ίδια απηύθυνε στους συγχωριανούς της Πισσουριώτες, στις 7/12/2008, όταν με πρωτοβουλία του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουριού την παρουσίασα στο κοινοτικό καφενείο του χωριού και την τιμήσαμε ως την πρώτη δασκάλα που ανέδειξε το χωριό:

«Κλείστε, αγαπητοί μου συγχωριανοί και συγχωριανές, ως πολύτιμο φυλακτό στην καρδιά σας την Αγάπη και πορευθείτε στη ζωή με πίστη στο Θεό, με αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία. Και τότε δε θα έχετε ανάγκη να κυνηγάτε την Ευτυχία. Θα σας κυνηγά εκείνη.

Σας χαιρετώ με μια αγκαλιά σε όλους σας και την αγάπη μου»

ΨΗΦΙΣΜΑ

263

Οι υποφαινόμενοι κάτοικοι τοῦ χωρίου *Πισσουρίου* συναθροθέντες ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ καὶ δοξολογήσαντες τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑκατονταετίας ἀπὸ τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως. Ἐχόντες ὅπ' ὄφιν, ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν μόνη σχεδὸν ἐξ ἑλῶν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν παραμένει δοῦλη,

ΨΗΦΙΖΟΜΕΝ :

- 1ον) Κιχρότερον ἐνάτητον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὅτι ἡ θάλασσα ἡμῶν εἶναι μία, μόνη, καὶ ἀναλλοίωτος νὰ ἐνοθώμεν μετὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν Ἑλλάδος.
- 2ον) Δηλοῦμεν ὅτι οὐδεμία παραχρῆ, οὐδαμιά ὑπόσχεσις, οὐδαμιά ἐγκόσμιος δύναμις δύναται νὰ διαλλάξῃ ἡμᾶς πρὸς οὐδέποτε καθεστῶτες ἔθνον πρὸς τὴν ἐθνικὴν μας συνείδησιν καὶ τὴν θάλασσαν ἡμῶν.
- 3ον Ἐπακαλοῦμεθα τὴν μητρικὴν ἀντίληψιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ φιλαλληθέρου Ἀγγλικοῦ λαοῦ ὑπὲρ ζήτηματος δεκαεσῶν, ἠθικῆς καὶ ἐλευθερίας.
- 4ον Ἀναθέτομεν εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου καὶ τοὺς Ἑλλήνας Βουλευτάς νὰ ἀποβιάσωνται τὸ πᾶν ἡμέτερον, ὅσον ἐκδίδομεν εἰς τριπλῶν, πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Α. Βρετανικῆς Μαγαλειότητος καὶ τὴν Μητρικὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν *Πισσουρίῳ* (Κόπρου)
τῇ 25ῃ Μαρτίου 1921.

Ὁ Ἱερεὺς

Πατριεὺς Χαρολάμους

Οἱ Διδάσκαλοι

*Μελέτιος Ὁ Θεοφάνης
Μελέτιος Ὁ Βασίλειος*

Ἡ ΧΩΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βραδύμης Ἰωάννης Μαυλίδης.

*Φαίδων Μιχαήλ
Ἀριζίδης Μ. Νεῖκος
Ἰωάννης Κωστακίδης
Γεώργιος Σπυριδίου*

Ἡ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἡ συμμετοχὴ τοῦ Πισσουρίου στο Ἐνωτικὸ Δημοψήφισμα τοῦ 1921. Ὑπηράφουν, ο ἱερέας, οἱ δάσκαλοι καὶ τὰ μέλη τῆς Χωρικῆς Επιτροπῆς. Πηγή: εκδ. Επιφανίου.

Pissouri participated in all the national and social struggles of Cyprus. Many volunteers participated in the Balkan Wars, the First and Second World Wars, Octovriana (1931), the EOKA movement (1955-1959), the 1964 intercommunal incidents and the 1974 Turkish Invasion. Chapter 7 analyses the participation of the capital of Pissouri in the various struggles of the Nation. Many volunteers participated in the Balkan Wars, the First and Second World Wars, Octovariana (1931), the EOKA movement (1955 – 1959), the 1964 inter-communal incidents and the 1974 Turkish invasion. Two interviews with generals

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟ Ε.Α. ΓΕΩΡΓΙΟ ΑΓΓΕΛΙΔΗ

του Εύρου Αντωνιάδη
Κοινωνικού Επιστήμονα

Η συμμετοχή των Πισσουριωτών στους εθνικούς και κοινωνικούς αγώνες είναι μεγάλη και μακρά. Από τους Βαλκανικούς πολέμους, τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τα Οκτωβριανά, τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, την περίοδο του 1955-1959, το 1964 καθώς και το 1974 ήταν δεδομένη και σημαντική. Ιδιαίτερα, η συμμετοχή τους στα γεγονότα του 1931, της εξέγερσης των Οκτωβριανών, έχει καταγραφεί στην εν γένει ιστορία της Κύπρου. Έγραφε μια εφημερίδα τότε: «*Εις εν χωρίον τα στρατεύματα προσεβλήθησαν, αλλ' οι επιτεθέντες κατετροπώθησαν μετ' απωλειών. Τα τελωνειακά υπόστεγα εν τω χωρίω Πισσουρίω εκάησαν τη υποκινήσει αιρετού μέλους του Νομοθετικού Συμβουλίου, Γαλατοπούλου ονόματι όστις και έκτοτε συνελήφθη*» (Φωνή της Κύπρου, 14 Νοεμβρίου 1931).

Ο στρατηγός ε.α. Γεώργιος Αγγελίδης γεννήθηκε στις 12 Μαρτίου 1937 στην Πάνω Ζώδια. Φοίτησε στο Δημοτικό Αρρεναγωγείο Ζώδιας και μετά στο Ελληνικό Γυμνάσιο Μόρφου από όπου αποφοίτησε το 1955. Ακολούθως φοίτησε στην Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων Ελλάδος από το 1955 μέχρι το 1958 όπου αποφοίτησε με τον βαθμό του Ανθυπολοχαγού. Το 1955 πήρε και την Ελληνική Υψηκότητα ως σπουδαστής της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων Ελλάδος. Με το τέλος του αγώνα της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών (Ε.Ο.Κ.Α) περίμενε να επιστρέψει στην Κυπριακή Δημοκρατία για να συμβάλει στην δημιουργία και ενίσχυση του δημιουργηθέντος Στρατού της Κυπριακής Δημοκρατίας ή στην Ελληνική Δύναμη Κύπρου (ΕΛ.ΔΥ.Κ). Παρέμεινε στην Ελλάδα ως αξιωματικός του Ελληνικού στρατού και μετατέθηκε στην Κύπρο μετά τα γεγονότα του 1963. Αρχές Φεβρουαρίου του 1964 μετατίθεται από τις μονάδες Καταδρομών όπου υπηρετούσε και μυστικά με άλλους Κύπριους και Ελλαδίτες Αξιωματικούς τοποθετήθηκε στην Κύπρο για ειδικές Υπηρεσίες. Αρχικά τοποθετήθηκε στην επαρχία Αμμοχώστου και αναλαμβάνει την στρατιωτική οργάνωση και εκπαίδευσή των Κυπρίων πολιτών Αμμοχώστου και Κοκκινοχωριών. Αργότερα με έδρα το Τρίκωμο αναλαμβάνει την οργάνωση και στρατιωτική εκπαίδευση των χωριών της Καρπασίας. Με την δημιουργία της Εθνικής Φρουράς παραδίδει την Καρπασία και τοποθετείται στο 206 Τάγμα Πεζικού ως Διοικητής του 1ου Λόχου με έδρα το Μπογάζι Τρικώμου. Τέλος Ιουλίου 1964 μετακινείται με το Τάγμα του στην περιοχή Τυλληρίας και λαμβάνει μέρος στις επιχειρήσεις όπου για την ενεργό και επιτυχή συμμετοχή του προτείνεται για την έπ' Ανδραγαθία προαγωγή του στο βαθμό του Λοχαγού. Αρχές Οκτωβρίου αντικαταστάθηκε από το Τάγμα του και επιστρέφει στην Λευκωσία, όπου μαζί με άλλες μονάδες που έλαβαν μέρος στις επιχειρήσεις Τηλ-

George Angelides and Harry Antoniadis.

In units 1 and 2, Evros Antoniadis presents the interviews he conducted with two generals from Pissouri, Giorgos Angelides and Haris Antoniadis. In unit 3, Christodoulos Galatopoulos, grandson of Christodoulos Galatopoulos (Mayor of Paphos and activist during the Octovriana uprising) gives an account of the Octovriana events in Pissouri, as described in his grandfather's book entitled *In the Flames of the Government House* (Epifaniou Publishing, 2012).

λυρίας συμμετέχει στην για πρώτη φορά οργανωθείσα στρατιωτική παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου. Προσωρινή έδρα του 206 Τ.Π είναι η περιοχή της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Λευκωσίας με ετοιμότητα επιστροφής στο Τρίκωμο.

Αρχές του 1965 και πριν το 206Τ.Π επιστρέφει στο Τρίκωμο επειδή ήταν Αξιωματικός των Καταδρομών μετατίθεται και τοποθετείται στην 32η μοίρα Καταδρομών με έδρα την Λεμεσό. Το 1967 έλαβε μέρος στην επιχείρηση της Κοφίνου και προετάθη για την απονομή του Χρυσού Αριστείου Ανδρείας. Στα τέλη του 1967 γνώρισε και αρραβωνιάστηκε την Μαρούλλα Σοφοκλή Ερωτοκρίτου. Από την Λεμεσό της οποίας η καταγωγή ήταν το χωριό Πισσούρι. Την 1η Σεπτεμβρίου 1968 τελεί τον γάμο του στην Λευκωσία και αμέσως μετά μετατίθεται και επιστρέφει οικογενειακός στην Ελλάδα. Από το 1969 και μετέπειτα, και ιδιαίτερα την θερινή περίοδο επισκεπτόταν κάθε χρόνο το Πισσούρι για να βοηθήσει στην εκκοπή των σταφυλιών. Τότε το χωριό ήταν φημισμένο για την τεράστια παραγωγή επιτραπέζιας σουλτανίνας. Εκείνο που του έκανε μεγάλη εντύπωση ήταν η συμπεριφορά των κατοίκων Πισσουρίου, η εργατικότητα, η φιλοξενία αλλά και ο σεβασμός στο πρόσωπο του.

Την περίοδο που σημάδεψε την σύγχρονη ιστορία της Κύπρου και που αφορούσε την περίοδο του πραξικοπήματος και της Τουρκικής εισβολής και ιδιαίτερα από το 1969 μέχρι το 1974 θεωρούσε και θεωρεί τον εαυτό του εξόριστο από την Κυπριακή Δημοκρατία και περιορισμένο στην Ελλάδα. Υπηρέτησε στην Κύπρο ως Ελλαδίτης Αξιωματικός με τον βαθμό του Ταγματάρχη από τον Αύγουστο του 1975 έως τον Αύγουστο του 1978. Το 1981 παραιτείται από τον Ελληνικό στρατό και επανέρχεται στην Κύπρο οικογενειακώς. Διορίζεται τον Μάιο του 1981 στο Υπουργείο Εσωτερικών και Αμύνης και παραμένει υπηρετώντας το Υπουργείο Άμυνας και την Εθνική Φρουρά μέχρι το 1997 οπότε αφυπηρέτησε με τον βαθμό του Υποστράτηγου. Πριν την αφυπηρέτηση του λόγω κατοχής του χωριού του και επειδή η σύζυγος του διαθέτει περιουσία

στην κοινότητα Πισσουρίου αποφάσισε να εγκατασταθεί στο Πισσούρι θεωρώντας το ως την καταλληλότερη περιοχή για να περάσει τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του. Έφτιαξε το σπίτι του και από τότε διαμένει μέχρι σήμερα και απολαμβάνει την ωραιότερη αυτή περιοχή όσο το δυνατό καλύτερα. Προσπαθεί να βοηθήσει την Κοινότητα του προβάλλοντας τα προτερήματα της περιοχής και είναι πλήρως ικανοποιημένος με την επιλογή του. Οπωσδήποτε τον απασχολεί η επιστροφή στην κατεχόμενη Ζώδια και με αγωνία αγωνίζεται για την επανένωση της πατρίδας του με ειρηνικό τρόπο. Συμμετέχει ενεργά σε όλες τις δραστηριότητες των οργανωμένων συνόλων της κοινότητας και έχει τεθεί στην διάθεση τόσο του Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου όσο και του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου του οποίου είναι μέλος. Στόχος του είναι μέσα από την συμμετοχή και δράση των οργανωμένων συνόλων να συμβάλει στην επίλυση των παρουσιαζόμενων προβλημάτων που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των συγχωριανών. Παρακολουθεί με ενδιαφέρον την ανάπτυξη της κοινότητας τα τελευταία χρόνια και αισιοδοξεί ότι το Πισσούρι θα αποτελέσει την μόνιμη κατοικία όσων επιθυμούν να ζήσουν ως συνταξιούχοι το υπόλοιπο της ζωής τους. Πρόκειται για ένα πανέμορφο χωριό που η τοποθεσία του συνδυάζει βουνό και θάλασσα και είναι στο μέσο των δυο πόλεων Πάφου – Λεμεσού. Το Πισσούρι έχει μέλλον και το δικαιούται δικαιολογημένα. Είναι αισιόδοξος ότι η Κυπριακή Δημοκρατία είναι ικανή και έχει την δυνατότητα της επανένωσης και της επιστροφής των πολιτών στις πατρογονικές τους εστίες ειρηνικά.

Ο στρατηγός ε.α. Γεώργιος Αγγελίδης είναι πτυχιούχος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών από το 1978 και εγγεγραμμένος Δικηγόρος της Κυπριακής Δημοκρατίας με άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος από το 1982. Είναι επίσης εγγεγραμμένος στο Δικηγορικό σύλλογο Λεμεσού μέχρι σήμερα.

Η συνέντευξη δόθηκε στις 5 Αυγούστου 2010.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟ Ε.Α.

ΧΑΡΗ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ

του Εύρου Χ. Αντωνιάδη
Κοινωνικού Επιστήμονα

Ο Στρατηγός ε.α. Χάρης Αντωνιάδης γεννήθηκε στο χωριό Πισσούρι στις 30 Ιανουαρίου του 1942. Φοίτησε στο Δημοτικό σχολείο Πισσουρίου και μετά στο Ελληνικό Κολέγιο Πάφου όπου και αποφοίτησε το 1960. Ακολούθως φοίτησε στην Μόνιμη σχολή Αξιωματικών του Κυπριακού στρατού για δυο χρόνια και στην συνέχεια φοίτησε για τέσσερα χρόνια σε Ανώτατες Πολεμικές Σχολές στην Ελλάδα όπως η Σχολή Όπλου Πεζικού, η Ανώτατη Σχολή Πολέμου και η Σχολή πληροφοριών. Με τον ερχομό του στην Κύπρο γνωρίζει αρραβωνιάζετε και στην συνέχεια παντρεύεται την Άνδρη Αρτέμη Χριστοδούλου την 1ην Οκτωβρίου 1968. Μαζί της αποκτά δυο γιους τον Αρτέμη και τον Ευριπίδη, ενώ το 2002 γίνετε παππούς αφού αποκτά εγγονή, την μικρή Άνδρη που είναι σήμερα οκτώ χρονών.

Χαρακτηριστικό εκείνης της περιόδου όπως μας αφηγείται ο κ. Αντωνιάδης ήταν ότι οι κάτοικοι της κοινότητας Πισσουρίου ασχολούνταν κυριολεκτικά με την γεωργία, κτηνοτροφία, και αμπελουργία. Η ζωή στην κοινότητα ήταν όμορφη και κυρίως αγνή αλλά με κάποιες οικονομικές δυσκολίες αφού τα χρόνια εκείνα η Κύπρος αποτελούσε αποικία των Βρετανών. Αξέχαστα γεγονότα που ξεχώριζαν την περίοδο εκείνη ήταν η περίοδος της στέψης της Βασίλισσας της Μεγάλης Βρετανίας Ελισάβετ αλλά και ο ένοπλος αγώνας της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών (Ε.Ο.Κ.Α) 1955-59.

Μια καθημερινή ημέρα την περίοδο εκείνη στο χωριό εκείνα τα όμορφα ανέμελα χρόνια ξεκινούσε με το πρωινό ξύπνημα και την μετάβαση στο Δημοτικό σχολείο Πισσουρίου για έξι συνεχή χρόνια. Τα απογεύματα είχε διάβασμα αλλά και παιγνίδι τις υπόλοιπες ώρες στην αυλή της εκκλησίας του Αποστόλου Ανδρέα Πισσουρίου. Τους θερινούς μήνες υπήρχε το κολύμπι στην όμορφη και σήμερα βραβευμένη με την γαλάζια σημαία παραλία του χωριού. Πρόκειται όπως μας είπε για αξέχαστα και πολύ όμορφα χρόνια.

Στο χωριό ιδιαίτερα αισθήματα λειτουργούσαν την περίοδο των Χριστουγέννων, τις Κυριακές αλλά και τις ημέρες που γιορτάζονταν οι Εθνικοί επετείοι. Όπως θυμάται εκείνες τις ημέρες υπήρχε κοινός εκκλησιασμός όλων των μαθητών για τις επετείους της 25ής Μαρτίου 1821, 28ης Οκτωβρίου 1940, και της 1ης Απριλίου 1955. Επίσης κάθε Κυριακή η μέρα ξεκινούσε με εκκλησιασμό στην οποία πήγαινε όλο το χωριό. Επίσης στο χωριό πραγματοποιούνταν όπως και σήμερα αρκετοί γάμοι αλλά την τότε εποχή σύμφωνα με την παράδοση ο γάμος περιλάμβανε τρεις ημέρες από γλέντι και διασκέδαση. Αξίζει να σημειωθεί ότι την τότε εποχή υπήρχαν τρεις Τουρκοκυπριακές οικογένειες οι οποίες περνούσαν ειρηνικά με τους υπόλοιπους συγχωριανούς μας. Δεν τους χώριζε καμιά διαφορά μεταξύ τους. Κατά την διάρκεια του πραξικοπήματος και της Τουρκικής εισβολής βρισκόμουν στο χωριό με άδεια. Τα γεγονότα τα άκουσα από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Αμέσως ειδοποιήθηκα και έτρεξα να προσφέρω τις υπηρεσίες μου ως ανθυπολοχαγός τότε για να υπερασπίσουμε τα πάτρια εδάφη από τους Τούρκους εισβολείς. Κατά την περίοδο των πολεμικών συγκρούσεων με Τούρκους εισβολείς είχα τραυματιστεί στην ωμοπλάτη. Προσωπικά ένιωσα πικρία αγανάκτηση και τρομερή συγκίνηση για τα θύματα και τις καταστροφές. Οι άνθρωποι στο χωριό ένιωσαν τρομερή λύπη αλλά παράλληλα είχαν την ψυχική δύναμη, αντοχή και συνέχισαν τον τρυγητό των σταφυλιών της σουλτανίνας. Αρκετοί νέοι σε ηλικία τότε επιστρατεύτηκαν και πήγαν στον πόλεμο για να ενισχύσουν τις μονάδες τους.

Σήμερα τα πράγματα άλλαξαν. Η επικοινωνία γίνεται πιο προσωπική και αυτό συμβάλει η λειτουργία του καφενείου στην πλατεία του χωριού όπου συγκεντρώνονται όλοι οι χωρικοί και συναθροίζονται. Μεγάλη στεναχώρια όμως μας προκαλεί και το εκφράζουμε με μελανά λόγια ότι η σημερινή εποχή έφερε

ΨΗΦΙΣΜΑ

301

ΟΙ Έλληνες Ορθόδοξοι χριστιανοί κάτοικοι του χωριού *Πισσο-
ουρίου* της Πήσου Κύπρου, θεολογήσαντες
τόν όπεριανόν κριτήν και άνόστην του κόσμου κατά την εδοσην ταύτην
ήμέραν έν ή άπό του σιδάρατος του Παλαιών Πατρών Γερμανού έξακελάθη
τό πρώτον κήρυγμα της έπιτυχούς έθνεγερωσίας του γένους κατά τό 1821
και έχοντες όσ' όφιν ήρών,

1ον) "Ότι σήμερον και καθ' όλον τό πρέχον τοσο έτος οι Πανελληνες
έν χαρμή και άγαλλιάσει έορτάζουν την έκατονταετηρίδα της Άνεξαρ-
τησίας της μικρής εκείνης γωνίας της Έλληνικής πατρίδος, ήτις έγένε-
νετο ά άούρειος γκκος έξ όδ έξεκήθησαν οι Αυτρωταί των όπολειφθέν-
των θυόλων άδελφών ήμων,

2ον) "Ότι ή έν έλευθερία άλοκλήρωσις του γένους δέν συνετελέσθη
κλήρως παρά τās θφαντάστονε θυσιές ένός αίώνος, τμήματα δέ πολύτιμα
του έθνους ήμων κρατοσνται κεχωρισμένα και δοδα μακράν της έλευ-
θέρας έλληνικής πατρίδος,

3ον) "Ότι ήμετεσ οι οίκουσντεσ την άπό τριάκοντα αίώνων έλληνικήν
ταύτην νήσον παρά πάντα νόρον θεϊόν και άνθρώπινον και παρά πσσαν
άρχήν διεσνη κερί έθνικής άλοκληρώσεωσ και αυτοδιαθέσεωσ των λαών
κρατούμεθα δικαίωματι ισχύος της δεσποζούσεσ ήμων άνάμμεωσ μακράν
των μητρικών άγκαλών,

ΨΗΦΙΖΟΜΕΝ ΤΑΔΕ:

1ον) Συγχαίρομεν και συναγαλλόμεθα μετά των Πανελλήνων και συνε-
ορτάζομεν μετ' αυτών έκί τη Έκατονταετηρίδι της Έλληνικής Άνεξαρ-
τησίας με την άσάλευτον έλπίδα ότι δέν θά παρέλθη καλός χρόνος
και θά έορτάζομεν ήνωμένοι και έλευθεροι μετά των θυμαιμόνων τόσ
μεγάλωσ ώσ ή σημερινή του Έθνους ήμέρας,

2ον) Διατρανούμεν την άκλόνητον άξίωσιν του έλληνικού Έθνους όπωσ
άλοκληρωθη τοσο εις μίαν ένιαίαν και άδιαίρεταν έλληνικήν πατρίδα
και όστω βαδίση ήνωμένον άπροσκόπως εις τās λεωφόρουσ των κρασι-
σμών αυτου,

3ον) Διαμαρτυρόμεθα διότι ή έλληνική αυτη νήσοσ δικαίωματι του
ισχυρουσ κρατείται μακράν των μητρικών άγκαλών, όφοδεν προς τον
θεόν και προς τον κόσμο φωνήν ζητασσαν δικαιοσύνην και διακηρότι-
μεν την άσάλευτον, άκλόνητον και όρόφωνον ήμων γνώμην να ένωθωμεν
μετά της έλευθέρας έλληνικής πατρίδος, συμφώνωσ με πσσαν άρχήν, τό
δίκαιον και τās άκαγορεύσεισ της έθνικής ήμων συνειδήσεωσ,

4ον) Πληρεξουσιοδοτούμεν τον Ιερέα ήμων, την χωριτικήν Άρχήν
και την Έκκλησιαστικήν Έπιτροπήν, όπωσ άπογράψωσι τό παρόν ψή-
φισμα και διαβιβάσωσι τοσο διό του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου
κύπρου προς την Κυβέρνησιν της Α. Βρεττανικής Μεγαλειότητοσ και την
της έλευθέρας Μητροσ Πατρίδοσ,

Έψηφίσθη σήμερον τη 25η Μαρτίου 1930 έν *Πισσοουρίω*

Ο Ιερέωσ Η *Επιμητροπολιτική* *Επίτροπη* Η *Χωριτική* *Άρχή*
Επιτροπή Η *Υπογραφή*
(Εφημέριωσ) Μ. Γ. *Αποστολίδωσ*
Επιτροπή
Εφημέριωσ
Ημερωσ *Όνομα*

Η συμμετοχή του Πισσοουρίου στο Ενωτικό Δημοψήφισμα του 1930
Υπηράφουν, ο ιερέας, οι δάσκαλοι και τα μέλη της Χωρικής Επιτροπής.
Πηγή: εκδ. Επιφανίου.

την καταστροφή και την εκρίζωση των σταφυλιών. Εκεί που υπήρχε ένας επίγειος παράδεισος από αμπελοκαλλιέργεια σήμερα δυστυχώς δεν υπάρχει παρά ελάχιστοι αμπελώνες.

Πέραν από αυτό το λυπητερό σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι μετά την Τουρκική εισβολή και κατοχή του 37% του εδάφους της Κύπρου η κοινότητα Πισσουρίου παρουσίασε μια αυξημένη τουριστική κίνηση. Αυτό συνέβηκε επειδή το χωριό γεωγραφικά βρισκόταν μεταξύ δυο μεγάλων τουριστικών πόλεων της Πάφου και της Λεμεσού και επίσης λόγω γειτονίας με τις Βρετανικές βάσεις Επισκοπής. Επιπλέον η τοποθεσία του χωριού η οποία

συνδυάζει βουνό και θάλασσα αποτελεί ένα ακόμη λόγο ώστε το χωριό τους θερινούς μήνες να πλημμυρίζετε από Βρετανούς κατά ακρίβεια περιηγητές αλλά και μόνιμους κατοίκους.

Προσωπικά αντικρίζω το μέλλον με αισιοδοξία και σας απευθύνω ένα κάλεσμα μέσα από το βιβλίο με τίτλο «Πισσούρι ένα χωριό λουσμένο στο φως» να έρθετε και να ζήσετε στο Πισσούρι κάτω από συνθήκες ασφάλειας, σε ένα ευχάριστο, φιλόξενο και ευγενικό περιβάλλον, με ωραιότατο γλυκό και δροσερό κλίμα.

Σημ.Η συνέντευξη δόθηκε στις 4 Αυγούστου 2010.

Ο Στρατηγός ε.α. Γεώργιος Αγγελίδης

Ο Στρατηγός ε.α. Χάρης Αντωνιάδης

ΔΙΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐν Λεμεσῶ ἑκτάκτου Κακουργιοδικείου ἐκδοθεῖσα τὴν παρελθούσαν Παρασκευὴν ἀπόφασις διὰ τὴν διαρπαγὴν τοῦ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ καὶ τὸν ἐμπρησμόν τοῦ Τελωνείου, τῆς ἀλαταποθήκης καὶ τοῦ φυλακείου τοῦ Τελωνείου ἐν Πισσουρίῳ ἔχει ἐν συνόψει ὡς ἀκολούθως :

Τὸ Δικαστήριον κατεδίκασε τὸν κ. Χρ. Γαλατόπουλον, διότι ἐνεθάρρυνε τὴν διὰ τῆς βίας ἀνατροπὴν τῆς καθεστηκυίας Κυβερνήσεως εἰς φυλάκισιν δύο ἐτῶν καὶ διότι συνήργησεν εἰς τὴν διάπραξιν τῶν ἀνωτέρω εἰς φυλάκισιν τεσσάρων ἐτῶν. Ἀμφότεραι αἱ ποιναὶ θὰ συντρέχουσι, ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς συλλήψεώς του.

Τὸν Μιχαὴλ Ἰωακείμ κατεδίκασεν εἰς φυλάκισιν δέκα ἐτῶν. Τὸν Λεωνίδα Πολλῆ Κασάπην εἰς φυλάκισιν πέντε ἐτῶν. Τοὺς Ἀνθῆν Ἰωάννου, Δημήτριον Ἡλία, Φανῆν Τοουλῆ καὶ Μαυρουδῆν Θεωρῆ εἰς φυλάκισιν δύο ἐτῶν. Τὸν Νέαρχον Χρυσοστόμου εἰς φυλάκισιν 18 μηνῶν. Τὸν Ἀνδρέαν Ἀρέστη καὶ Νεόφυτον Μερκῆ εἰς φυλάκισιν ἑνὸς ἔτους. Τοὺς Μιχαὴλ Τοουλῆ Τροκκωτὸν, Νικόλαν Ἀρέστη Λιάση καὶ Τοουλῆγ Θεωρῆ εἰς φυλάκισιν 6 μηνῶν.

Ἡθώωσε δὲ τοὺς Γ. Χρυσοστόμου, Βρασίδαν Σπύρου, Λεωνίδα Ἀρέστη Λιάση, Ἀναξαγόραν Δημήτρη Πασαπόρτη, Δημ. Κουρράδον, Πλουτῆν Καρπῆ καὶ Φυτῆν Δημ. Σηλέστη.

Ελευθερία, 16 Δεκεμβρίου 1931

Ἰδοὺ πῶς ἡ εφημερίδα Ελευθερία κάλυψε τὴ δίκη μετὰ ἀπὸ τὰ γεγονότα στο Πισσοῦρι.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ ΟΠΩΣ ΤΑ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΓΑΛΑΤΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ «ΣΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΕΙΟΥ»

Του Χριστόδουλου Γαλατόπουλου
Ψυχιάτρου, (εγγονός του Χρ. Γαλατόπουλου)

Οι Άγγλοι, μετά από τα γεγονότα των Οκτωβριανών το 1931 είχαν σκληρύνει πολύ την στάση τους απέναντι στους Κυπρίους και κυρίως των πρωταγωνιστών. Εξορίες, διώξεις, φιμώσεις, δίκες. Το κείμενο που ακολουθεί είναι από τη δίκη του Δημάρχου Πάφου Χριστόδουλου Γαλατόπουλου, που είχε ενεργό ρόλο στα γεγονότα που έλαβαν χώρα στο Πισσούρι.

«Ο Μουχτάρης αυτός ήταν γνωστός σου;» Ρώτησε ο Πιτσιλλίδης.

«Ναι, τον γνώριζα λίγο», απάντησα. «Διέσχισα με το αυτοκίνητο μου τον κύριο δρόμο του Πισσουρίου κι έφθασα στην κεντρική πλατεία του χωριού που βουίξε σαν άγρια μουσική! Εκεί αντίκρισα μιαν ασυνήθιστη σκηνή. Είδα ένα τεράστιο πλήθος, που έφθανε τα 500 έως 700 άτομα, έξαλλο και τρομερά εξοργισμένο, να κρατά ραβδιά και κλομπ, να φωνάζει και να βρυχάται σαν πληγωμένο λιοντάρι. Ορισμένα άτομα κάθονταν· η πλειοψηφία στέκονταν. Γύρω από εκείνο το πλήθος διέκρινα μερικές γυναίκες και παιδιά με φοβισμένα πρόσωπα έτοιμα να τσιρίζουν· είδα μερικά τρομαγμένα μάτια κολλημένα πάνω μου να κλαψουρίζουν. Τσιρίγματα ανατριχίλας έρχονταν επίσης από τις γυναίκες και τα παιδιά από τις άκρες του πλήθους. Περνώντας μέσα από το πλήθος, που μαζεύτηκε εκεί στην πλατεία κι αποδοκίμαζε, είδα 3 ή 4 αστυνομικούς, δεν θυμάμαι ακριβώς τον ακριβή αριθμό, να κάθονται χλωμοί σαν πτώματα, δειλοί, καταϊδρωμένοι, με τρομαγμένες μορφές, ένα θέαμα που δεν τιμούσε καθόλου το θάρρος και την αξία της τοπικής Αστυνομίας».

«Γαλατόπουλε», με διέκοψε ο Πιτσιλλίδης τονίζοντας τα λόγια του. «Πρέπει να αποφύγεις να κάνεις τέτοια σχόλια για την αστυνομία στη δίκη σου, γιατί αυτά θα εξοργίσουν την κατηγορούσα αρχή εναντίον σου! Μπορείς να πεις ότι κάθονταν «χλωμοί και καταϊδρωμένοι», αλλά δεν χρειάζεται να προσθέσεις τίποτε άλλο. Αυτή είναι η ταπεινή μου συμβουλή».

Ο Πιτσιλλίδης χαμογέλασε: Πρέπει να προσθέσω εδώ ότι ο Πιτσιλλίδης, εκτός από πολύ στενός μου φίλος, είναι επίσης και στενός συγγενής μου. Συνέχισα:

«Πίστεψέ με, Πιτσιλλίδη, τους λυπήθηκα! Κρατούσαν τα όπλα τους γεμάτα, και είχαν τις στολές τους συγυρισμένες. Σύντομα κατάλαβα ότι ήταν περικυκλωμένοι από το πλήθος, το οποίο σχεδίαζε τρομερά κι άσχημα πράγματα γι' αυτούς. Βγήκα από το αυτοκίνητο μου στο κατάστημα του Μουχτάρη. Τον βρήκα μέσα να κάθεται σκεφτικός στη γωνιά του μαγαζιού του. Τον πλησίασα και ανταλλάξαμε μερικά λόγια. Όμως, δεν μπόρεσα να τον πείσω να πάει κοντά στο πλήθος και να προσπαθήσει να το διαλύσει. Φοβόταν για τη ζωή του, γιατί δεν του διέφευγε ότι ήταν διορισμένος από την κυβέρνηση. Εκεί, είδα ακόμη μερικούς χωριανούς, φίλους μου, κι αμέσως κατάλαβα ότι το πλήθος σκόπευε να αφοπλίσει τους αστυνομικούς και πολύ πιθανών να τους κτυπήσει. Πραγματικά, τους λυπήθηκα πολύ, παρ' όλες τις επαίσχυντες σκηνές που είδα αυτοπροσώπως στη Λεμεσό, για τις οποίες το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης φέρουν οι ντόπιοι αστυνομικοί! Κατάλαβα ότι αν δεν ήμουν εγώ εκεί θα χάνονταν. Τέτοιες σκέψεις περνούσαν συνέχεια από το μυαλό μου, οπότε με διέκοψαν μερικοί χωριανοί, που ήρθαν στο μαγαζί του Μουχτάρη και μου είπαν τρομαγμένοι.

ΠΟΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙ Ο ΑΓΓΛΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΤΗΝ ΕΝ ΚΥΠΡΩ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Αποικιῶν ἐξέδωκε χθὲς τὴν ἀκόλουθον ἀνακοίνωσιν ἰ·

“Τηλεγράφημα ἐκ μέρους τοῦ Κυβερνήτου Κύπρου ἀγγέλλει ὅτι ἡ κατάσταση εἶνε εὐδιακρίτως εὐκολωτέρα εἰς τὰς πόλεις, καὶ ὅτι τὰ καταστήματα εἶνε ἀνοικτὰ ἐν Λευκωσίᾳ. Προσδοκᾶται ὅτι τὰ σχολεῖα θὰ ἀνοίξουν σήμερον.

Ὁ Επίσκοπος Κυρηνείας συνελήφθη κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς χθὲς, καὶ δικηγόρος ὀνόματι Λοῦϊζίδης συνελήφθη βραδύτερον κατὰ τὴν ἡμέραν. Τρεῖς κομμουνιστικαὶ συνσλεύσεις διελύθησαν ἄνευ ἀπωλειῶν καὶ δύο κομμουνιστικαὶ συνελήφθησαν.

Ὁ Κυβερνήτης ἀγγέλλει ὅτι ἰκανοποιητικὴ περιπολία γίνεται ἀνὰ τὰ χωρία ὑπὸ στρατιωτικῶν καὶ ἀστυνομικῶν

μικῶν

Εἰς ἓν χωρίον τὰ στρατεύματα προσεβλήθησαν ἀλλ’ οἱ ἐπιτεθέντες κατετροπώθησαν μετ’ ἀπωλειῶν. Τὰ Τελωνειακὰ ὑπόστεγα ἐν τῷ χωρίῳ Πισσουρίῳ ἐκάησαν τῇ ὑποκινήσει αἰρετοῦ μέλους τοῦ Νομοθετικοῦ Συμβουλίου, Γαλατοπούλου ὀνόματι ὅστις καὶ ἔκτοτε συνελήφθη.

Τὸ ὅλον τῶν ἀπωλειῶν εἰς πολίτας ἔχει μέχρι σήμερον ὡς ἐξῆς ἑΔύο φονευμένοι, δύο θανόντες ἐκ πληγῶν καὶ 31 πληγωμένοι. Αστυνομικοὶ πληγωμένοι εἶνε 35.

Ὁ Κυβερνήτης προσθέτει ὅτι προτίθεται νὰ ἐκδίδῃ δισεβδομαδιαῖον δελτίον εἰδήσεων, τῇ παρακλήσει τοῦ ἐγχωρίου Τύπου».

(Φωνὴ τῆς Κύπρου, 14 Νοεμβρίου 1931)

Είναι έτοιμοι να επιτεθούν στους αστυνομικούς, κύριε Γαλατόπουλε.

«Όρμησα έξω, ακολουθούμενος από μερικούς φίλους μου, και πλησίασα γρήγορα το πλήθος που βροντοφώναζε! Μόλις με είδαν, μαζεύτηκαν γύρω μου και με ρώτησαν με σεβασμό, αλλά και με σχεδόν άγριο τρόπο, για τα γεγονότα της Λεμεσού, τις συλλήψεις των Μητροπολιτών, κάποιος τους είπε τα νέα, ότι ο Μητροπολίτης Κυρήνειας είχε συλληφθεί εκείνο το πρωί, τις επιδρομές στις εκκλησίες μας, τις καταστροφές των ιερών μας εικόνων, ης λεηλασίες των καθαγιασμένων μας σκευών, του Μητροπολιτικού θρόνου κ.τ.λ. Άρχισα να μιλώ στο πλήθος ήρεμα, και ταυτόχρονα έριχνα ματιές ενθάρρυνσης στους καημένους τους αστυνομικούς, που κάθονταν ακόμη στο μέσο τους, σαν βρεγμένα παπιά, χωρίς ανάσα, βουβοί. Προσπάθησα να πλησιάσω λίγο τους αστυνομικούς, χωρίς να με

αντιληφθεί το πλήθος, να τους χαιρετήσω φιλικά, για να τους δώσω θάρρος και ταυτόχρονα να δείξω, όσο μπορούσα, στο μαινόμενο πλήθος ότι δεν θεωρούσα τους ντόπιους αστυνομικούς εχθρούς μας! Οι αστυνομικοί με χαιρέτησαν με μεγάλη ανακούφιση. Μετά από αυτό, προσπάθησα σιγά σιγά να διασχίσω το πάνω μέρος της πλατείας, σε μικρή απόσταση από το μέρος, που κάθονταν οι αστυνομικοί. Μιλώντας φιλικά με τους χωριανούς, πρόσεξα σε λίγο ότι το πλήθος κατέφθανε σε γιγάντια κύματα γύρω μου, απομονώνοντας έτσι τους αστυνομικούς. Στο μεταξύ, κραυγές και φωνές διέσχιζαν από δω κι απ' εκεί τον αέρα του χωριού.

Σημ. Η σκηνή που περιγράφεται από τον Γαλατόπουλο είναι από την περίφημη Δίκη των Οκτωβριανών όπου ο δικηγόρος του Γαλατόπουλου (ο πολύ γνωστός δικηγόρος και λόγιος Ευέλθων Πιτσιλλίδης) τον αντεξετάζει για αντικρούσει τους κατηγορούς του.

Το Κυβερνείο στη Λευκωσία (σημερινό Προεδρικό Μέγαρο) μετά από την εξέγερση των Οκτωβριανών του 1931 κατεστραμμένο. Φωτογραφία Αρχείου εφημερίδας.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ ΔΙΕΞΑΓΟΥΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗΝ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΠΑΧΝΑΣ, ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΝΩΓΥΡΑΣ, ΟΠΟΥ ΔΙΕΝΗΡΓΗΘΗΣΑΝ ΚΑΙ ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ

Ἀχαλίνωτοι οἱ στρατιωτικοὶ συνεχίζουν τὸ ἔργον των

Μερικοὶ ἐκ τῶν συλληφθέντων ὠδηγήθησαν ὑπὸ στρατιωτῶν εἰς ἀγροὺς,
πιστεύεται δὲ ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν ὄπλων

ΛΕΜΕΣΟΣ, 18 (Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας). — Παρὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν Κύπρῳ εἰρηνικὴν ἀτμόσφαιραν, λόγῳ τῆς ὑπὸ τῆς ΕΟΚΑ πιστῶς τηρουμένης ἐκεχειρίας καὶ τῶν διεξαγομένων εἰς Λονδίνον συνομιλιῶν πρὸς λύσιν τοῦ Κυπριακοῦ, δυνάμεις ἀσφαλείας ἐν Κύπρῳ διεξάγουν ἐπιχειρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐνθουμίζουσι τὰς ἡμέρας τῆς ἐντάσεως τῶν στρατοκρατικῶν μέτρων, τὰς ὁποίας ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἐπιθυμεῖ νὰ λησμονήσῃ.

Αἱ νέαι ἐπιχειρήσεις, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἐγένοντο καὶ συλλήψεις, διεξάγονται ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Πάχνα, ψὲς δὲ ἐπεξετάθησαν καὶ εἰς τὰ χωρία Πισσοῦρι καὶ Ἀνώγυρα.

Εἰς Πάχναν συνεχίσθησαν καὶ σήμερον ἐρευνᾶν εἰς ἀγροὺς. Πληροφορίαι ἐκ τῆς περιοχῆς ἀναφέρουσι ὅτι στρατιῶται ἀνασκάπτουσι «δόμας» καὶ ἀλώνια πρὸς ἀνακάλυψιν ὄπλων.

ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ

Ψὲς συνελήφθησαν ἐκ τῆς οἰκίας τῶν οἱ ἐκ τοῦ χωρίου

Πάχνα Ἰωάννης Ἐλευθερίου, ἡλικίας 42 ἐτῶν καὶ Αὐγουστῆς Γεωργίου 32 ἐτῶν.

Εἰς τὸ χωρίον Πισσοῦρι ἐπίσης δυνάμεις ἀσφαλείας συνέλαβον ἀργὰ ψὲς ἐκ τῶν οἰκιῶν των τοὺς Φρίξον Γεωργίου, ἡλικίας 40 ἐτῶν, Κωνσταντῆ Ράφτη, ἡλικίας 42 ἐτῶν, Ἀριστείδην Ποταμίτην 29 ἐτῶν, Μαυρουδῆν Παναγιώτου, ἡλικίας 35 ἐτῶν καὶ Παναγιώτην Τσοουλιῆ 45 ἐτῶν. Ἄπαντες μετεφέρθησαν εἰς τὸν ἀστυνομικὸν σταθμὸν Πισσοῦριου ὅπου ὑπεβλήθησαν εἰς ἀνάκρισιν. Ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, πλὴν τοῦ Ἀριστείδη Ποταμίτη, τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς σήμερον.

Μετὰ τὴν διενέργειαν τῶν συλλήψεων εἰς Πισσοῦρι, ὁμᾶς στρατιωτῶν καὶ ἀστυνομικῶν μετέβησαν εἰς τὸ χωρίον Ἀνώγυρα καὶ συνέλαβον τὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Χαράλαμπον Πολυδώρου ἡλικίας 55 ἐτῶν. Πληροφορούμεθα ὅτι ὁ Πολυδώρου ὠδηγήθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν εἰς τοὺς ἀγροὺς, ὅπου διεξήχθησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐρευνᾶν εἰς δόμας, δι' ἀνεύρεσιν ὄπλων. Λέγεται ὅτι ἀνευρέθη μία ἄχρηστος σκουριασμένη πιστόλα. Ὁ Πολυδώρου ἀφέθη ἐλεύθερος τὴν πρωϊαν τῆς σήμερον.

ΑΠΕΚΛΕΙΣΘΗ ΠΡΟΧΘΕΣ ΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ
ΔΙΑ ΝΑ ΣΥΛΛΗΦΘΟΥΝ ΤΕΣΣΑΡΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΛΕΜΕΣΟΣ 20 (Τοῦ ἀντα-
τακτικοῦ μας). — Στρατός καί
ἀστυνομία περιέζωσαν περί τήν
ἐξ ὑπεριωνίου τῆς χθές τὸ χω-
ρίον Πισσοῦρι τῆς ἐπαρχίας
Λεμεσοῦ καί συνέλαβον τοὺς ἐκ
τοῦ χωρίου Ἀντώνην Λεωνίδα,
ἡλικίας 26 ἐτῶν, αὐτοκινητο-
δηγόν, Χρῦσανθον Λαζάρου, 32
ἐτῶν, ἐπίσης αὐτοκινητοδηγόν,
Εὐδωρον Δημητρίου ἡλικίας
33 ἐτῶν, κρεσπώλην καὶ Εὐρι-
πίδην Δημητρίου, ξυλουργόν.
Αἱ οἰκίαι καὶ τὰ καταστήματα
τῶν συλληφθέντων ἠρευνήθησαν
ὑπὸ τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας
καθὼς ἐπίσης ἡ οἰκία τοῦ
Θεοχάρους Λαζάρου τὸν ὁποῖον
αἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ἐζήτη-
σαν δι' ἀνάκρισιν, ἀλλὰ δὲν
ἀνεῦρον.

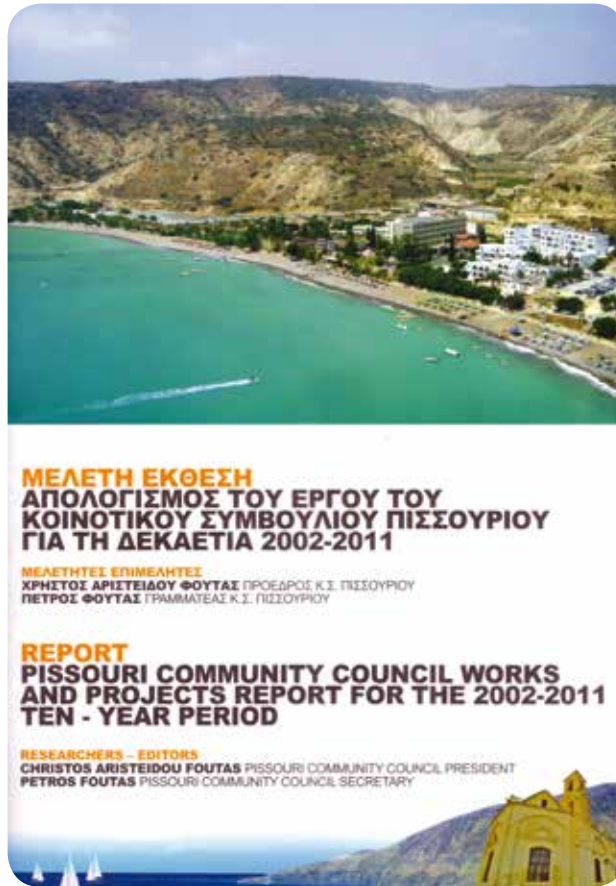
(Φιλελεύθερος, 21 Δεκεμβρίου 1958)

*Ἄν καὶ ἡ φυσικὴ θέση τοῦ Πισσοῦριου, (πολὺ κοντὰ στὶς Ἀγγλικὲς Βάσεις καὶ ἀνάμεσα σὲ Τ/Κ
χωριὰ καὶ ἀστυνομικὸ σταθμὸ) δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἀνάπτυξη μεγάλης δράσης ἐν τούτοις, κατὰ τὴ
διάρκεια τῆς περιόδου 1955-1959, τὸ Πισσοῦρι εἶχε ἀναπτύξει τὴ δική του δράση. Τα πῖο πάνω
ἀποκόμματα εἶναι μόνον κάποια χαρακτηριστικὰ δείγματα ἀπὸ τὴ δράση τῶν Πισσοῦριωτῶν.*

Παρέλαση στους δρόμους του χωριού με την ευκαιρία κάποιας εθνικής επετείου.

Chapter 8 outlines farming as the main occupation of the last century, particularly in the carob industry. From 1910 – 1930, residents produced carob trees and olives. In 1923, the production of watermelons began, which lasted until 1957. The first planting of sultana grapes was by Mr Petros Foutas in 1952 while the first export of grapes is recorded in 1958. The cultivation of the wine was done with hoes until the introduction of new machinery in 1958. The vineyards expanded until the late 1990s when fewer vines began to be cultivated. In contrast to the above, residents today focus on providing indication of this development is the 120 professional licenses annually issued by the Council to hotels and other business services.

The main occupation of the last century was farming. From 1910-1930 residents produced

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Η ΡΑΓΔΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ ΜΕΤΑ ΤΟ 1950

του Άριστου Μεττούρη

Η απαρχή της μεγάλης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στο Πισσούρι τοποθετείται στις αρχές της δεκαετίας του 1950. Μέχρι τότε οι κάτοικοι Πισσουρίου ασχολούνταν με την παραδοσιακή μορφή κτηνοτροφίας (αιγοπροβατοτροφία) και τη γεωργία, με κυριότερη ενασχόληση τη χαρουποκαλλιέργεια. Το Πισσούρι, ως γνωστό, εξελίχθηκε στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας σε περιφερειακό κέντρο παραγωγής και εμπορίας χαρουπιών. Από το μικρό λιμανάκι που λειτουργούσε στον Κόλπο Πισσουρίου εξαγονταν μεγάλες ποσότητες χαρουπιών. Μερικές από τις αποθήκες συγκέντρωσης του προϊόντος αυτού, που είχαν ανοικοδομηθεί στα τέλη του 19ου αιώνα διατηρούνται μέχρι σήμερα με τη διαφορά ότι έχουν μετατραπεί σε κέντρα αναψυχής και τουριστικά καταλύματα. Ένα άλλο χαρακτηριστικό προϊόν της περιοχής Πισσουρίου ήταν, στα χρόνια που αναφερόμαστε, το άνυδρο καρπούζι. Το Πισσούρι ήταν ξακουστό για τα μεγάλα, άνυδρα καρπούζια του, που μερικές φορές βραβεύθηκαν στα πλαίσια της Παγκύπριας Γεωργικής Έκθεσης.

Ως νέα εξέλιξη στην περιοχή παρατηρείται μετά το 1950 η έναρξη κατασκευής των Βρετανικών βάσεων Επισκοπής και Ακρωτηρίου, γεγονός που επηρέασε αφάνταστα τη ζωή των κατοίκων Πισσουρίου γιατί δημιούργησε πληθώρα θέσεων εργασίας με αποτέλεσμα την εργοδότηση εκατοντάδων Πισσουριωτών. Χαρακτηριστική εικόνα της περιόδου αυτής ήταν η συγκέντρωση όλων των εργαζομένων στις Βάσεις κάθε πρωί στην πλατεία του χωριού, απ' όπου ξεκινούσαν πέντε λεωφορεία, για να τους μεταφέρουν στους χώρους εργασίας τους. Τα έξι καφενεία του χωριού άνοιγαν από τα χαράματα και ήταν γεμάτα με τους εργάτες, που έπαιρναν τον πρωινό καφέ τους, πριν ξεκινήσουν για τη δουλειά τους. Αποτέλεσμα αυτού του οικονομικού οργασμού ήταν η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος στους κατοίκους της Κοινότητας και η βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου. Ταυτόχρονα, άρχισε μια προσπάθεια επένδυσης σ' ένα νέο γεωργικό τομέα, την αμπελοκαλλιέργεια. Ξεκίνησε αργά αλλά σταθερά να αξιοποιείται η εύφορη γη του χωριού με το φύτευμα αμπελιών ποικιλίας «σουλτανίνα» και «μαλάγα». Η σουλτανίνα εξασφάλιζε τότε πολύ αμειπτικές τιμές, γιατί γινόταν εξαγωγή στις αγορές του εξωτερικού, κυρίως στη Μεγάλη Βρετανία. Ιδρύθηκε τότε η Συνεργατική Εταιρεία Αμπελουργών Πισσουρίου, ανεγέρθηκαν τα πρώτα συσκευαστήρια επιλογής και συσκευασίας σταφυλιών για εξαγωγή και χρόνο με το χρόνο αυξανόταν η παραγωγή με τη συνεχή αξιοποίηση και νέων εκτάσεων γης. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 60 φυτεύθηκαν στο Πισσούρι περίπου τέσσερις χιλιάδες σκάλες αμπέλια και η συνολική παραγωγή σταφυλιών ξεπέρασε τις δέκα χιλιάδες τόνους, εκ των οποίων οι τέσσερις χιλιάδες γίνονταν εξαγωγή στο εξωτερικό.

carob trees and olives. In 1923 the production of watermelons began, which lasted until 1957. The first planting of sultana grapes was by Mr Petros Foutas in 1952 while the first export of grapes is recorded in 1958. The cultivation of the vine was done with hoes until the introduction of new machinery in 1958. The vineyards expanded until the late 1990s when fewer vines began to be cultivated. In contrast to the above, residents today focus on providing services such as tourism and construction due to the rapid development of the Village. An indication of this development is the 120 professional licences annually issued by the Council to hotels and other business services.

Στην αύξηση της παραγωγής συνέβαλε σημαντικά η ανόρυξη πολλών γεωτρήσεων από τους κατοίκους της Κοινότητας, για να είναι δυνατή η άρδευση των αμπελιών. Με τη σημαντική αύξηση των καλλιεργειών όμως χρειαζόνταν μεγαλύτερες ποσότητες νερού που εξασφαλίστηκαν με τη δημιουργία Αρδευτικού Συνδέσμου, που ανέλαβε τη μεταφορά νερού από τον ποταμό Χα-ποτάμι, γεγονός που πραγματοποιήθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 70.

Σημαντική εξέλιξη στη δεκαετία του 50 ήταν και η μεταφορά πόσιμου νερού στην Κοινότητα από πηγή του χωριού Ανώγυρα. Μέχρι το 1953 η ύδρευση του χωριού γινόταν από παραδοσιακά πηγάδια. Μετά τη μεταφορά πόσιμου νερού στο χωριό, κτίστηκαν βρύσες σε διάφορα μέρη απ' όπου οι κάτοικοι προμηθεύονταν άφθονο νερό. Στα επόμενα λίγα χρόνια το νερό ύδρευσης διασωληνώθηκε στα σπίτια των κατοίκων και έτσι αναβαθμίστηκε σημαντικά το επίπεδο ζωής τους.

Η οικονομική βελτίωση της ζωής των κατοίκων συνέβαλε στην ανάλογη πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη. Όλοι σχεδόν οι απόφοιτοι του Δημοτικού σχολείου άρχισαν να φοιτούν σε γυμνάσια της Λεμεσού και της Πάφου. Δημιουργήθηκαν στην Κοινότητα τα πρώτα πολιτιστικά και αθλητικά σωματεία, ο «Οδυσσεύς» και το Θ.Ο.Ι. «Άγιος Μαυρίκιος» που προχώρησαν στην κατασκευή δυο γηπέδων ποδοσφαίρου και συμμετείχαν στα αγροτικά πρωταθλήματα των ομοσπονδιών Ε.Π.Ο.Λ. και Π.Α.Α.Ο.Κ. Ταυτόχρονα άρχισε τη λειτουργία του στο χωριό ο πρώτος θερινός κινηματογράφος και λίγο αργότερα ο χειμερινός. Αρχές της δεκαετίας του 60 αρχίζουν να μεταβαίνουν για σπουδές στο εξωτερικό, κυρίως στην Αθήνα, οι πρώτοι απόφοιτοι γυμνασίου και να βγαίνουν οι πρώτοι πτυχιούχοι της Κοινότητας, που συμβάλλουν στην πνευματική αναβάθμιση της ζωής των κατοίκων του χωριού. Την ίδια περίοδο ασφαλτοστρώθηκαν οι δρόμοι μέσα στο χωριό και το 1969, κάπως καθυστερημένα, μεταφέρθηκε ηλεκτρικό ρεύμα και ηλεκτροφωτίστηκε το χωριό, γεγονός που δημιούργησε νέα δεδομένα και νέες συνθήκες για αναβάθμιση της Κοινότητας.

Τα νέα δεδομένα συνέβαλαν στις αρχές της δεκαετίας του 70 στην εγκατάσταση των πρώτων αλλο-

δαπών, κυρίως Άγγλων, στο Πισσούρι. Αγοράζουν παλιά σπίτια, τα ανακαινίζουν και εγκαθίστανται μόνιμα στο χωριό. Αυτό ήταν η απαρχή της μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης που θα ακολουθούσε τα επόμενα χρόνια. Το Πισσούρι μπαίνει έτσι σε μια νέα περίοδο που έχει ως βασικό γνώρισμα την ανάπτυξη του τουρισμού. Δημιουργήθηκαν τα πρώτα οργανωμένα κέντρα αναψυχής και άρχισε μια δυναμική κίνηση στον τομέα αυτό, που συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Ο πρώτος οργανωμένος ξενώνας δημιουργήθηκε στο χωριό από κάποιο Ολλανδό που αγόρασε το αρχοντικό του Ιωάννη Ερωτόκριτου και το μετέτρεψε σε μικρό ξενοδοχείο με την ονομασία «Bunch of Grapes». Ακολούθησε λίγο αργότερα η ανέγερση του πρώτου μεγάλου ξενοδοχείου στον Κόλπο Πισσουρίου με την ονομασία «Pissouri Beach Hotel», που αργότερα αγοράστηκε από τη μεγάλη ναυτιλιακή εταιρεία Columbia, που προχώρησε στην ανέγερση και δεύτερου μεγάλου ξενοδοχείου του «Columbia Resorts». Η υποδομή αυτή έδωσε την ευκαιρία σε αρκετούς χωριανούς να αρχίσουν την ανέγερση διαφόρων τουριστικών καταλυμάτων, που ενίσχυσαν την τουριστική ανάπτυξη. Μεγάλες οικοδομικές εταιρείες άρχισαν ταυτόχρονα την κατασκευή τουριστικών επαύλεων και άλλων τουριστικών διαμερισμάτων, που πωλούνται σε ξένους με αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση του πληθυσμού κυρίως κατά τους θερινούς μήνες. Το Πισσούρι αρχίζει έτσι να παρουσιάζει κοσμοπολίτικη όψη και να διαφοροποιείται γενικά η όλη εικόνα του. Σήμερα λειτουργούν στην Κοινότητα γύρω στα σαράντα κέντρα αναψυχής, (ταβέρνες, μπυραρίες, καφετέριες κλπ) και οι τιμές της γης ανέβηκαν κατακόρυφα με την ανάπτυξη που παρατηρήθηκε. Το γεγονός αυτό συνέβαλε στην οικονομική ευρωστία των κατοίκων από τις πωλήσεις ακινήτων. Η όλη έκταση της περιοχής Πισσουρίου ανέρχεται στις ογδόντα πέντε χιλιάδες δεκάρια, που με τις σημερινές τιμές της γης αποτελεί πολύ ισχυρή πηγή εισοδήματος για τους κατοίκους.

Ολόκληρη η περιοχή Πισσουρίου διασχίζεται από ένα πολύ σημαντικό ασφαλτοστρωμένο οδικό δίκτυο, που αποτελεί παράγοντα ενισχυτικό για την ανάπτυξη. Αυτό οφείλεται κυρίως στους τρεις υπεραστικούς δρόμους όδευσης από Λεμεσό

προς Πάφο, που κατασκευάστηκαν κατά καιρούς από τα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας και στα μετά την Ανεξαρτησία χρόνια καθώς και από τους ασφαλτοστρωμένους δρόμους που οδηγούν στις γειτονικές κοινότητες και στον Κόλπο Πισσουρίου.

Οι προοπτικές για το μέλλον είναι πολύ ευοίωνες για την Κοινότητα Πισσουρίου. Η ανάπτυξη συνεχίζεται και τα έργα που έχουν προγραμματισθεί για τα αμέσως επόμενα χρόνια, όπως το αλιευτικό καταφύγιο ανατολικά του Κόλπου Πισσουρίου και το περιφερειακό αποχετευτικό σύστημα, θα δώσουν περαιτέρω ώθηση στην ανάπτυξη και θα αναβαθμίσουν περισσότερο το επίπεδο ζωής των κατοίκων. Σύμφωνα με εκτιμήσεις των ειδικών που ανέλαβαν τη μελέτη για το αποχετευτικό σύστημα της περιοχής, ο πληθυσμός της Κοινότητας

μέχρι το 2040 θα ανέρχεται κατά τους θερινούς μήνες σε 30.000 κατοίκους περίπου και το Πισσούρι θα εξελιχθεί έτσι σε μια νέα, μικρή πόλη της επαρχίας Λεμεσού. Στην όλη ανάπτυξη συνηγορεί και το θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον της περιοχής, που συνδυάζει βουνό και θάλασσα και δημιουργεί ένα θέαμα έκπαγλου φυσικής ωραιότητας. Η θάλασσα περιοχή Πισσουρίου εκτείνεται σε μήκος δώδεκα χιλιομέτρων, μέρος της οποίας έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα «Φύση 2000». Όλα αυτά αποτελούν εχέγγυο για τη συνέχιση της αναπτυξιακής προόδου και για ένα λαμπρό οικονομικό μέλλον για την Κοινότητα Πισσουρίου.

Δυο νέα ξενοδοχεία Πισσούρι - Πάφο από την εταιρεία «Κολούμπια»

Δυο νέα ξενοδοχεία θα ανεγείρει στην Κύπρο η εταιρεία COLUMBIA, ιδιοκτήτρια του ξενοδοχείου PISSOURI BEACH HOTEL. Το ένα, 250 δωματίων 4-5 αστέρων, θα κτιστεί στην δυτική άκρια του κόλπου της παραλίας στο Πισσούρι και το άλλο 5 αστέρων και 250 επίσης δωματίων θα ανεγερθεί στον Κόλπο των Κοραλλίων στην Πάφο. Για το ξενοδοχείο αυτό ετοιμάζονται ήδη τα αρχιτεκτονικά σχέδια.

Από μας ανακοίνωσε ο Γενικός Διευθυντής του ξενοδοχειακού τμήματος της εταιρείας Γεώργιος Ορφανίδης ο οποίος επεσήμανε επίσης διάφορες ελλείψεις στην

τουριστική περιοχή Πισσουρίου. Μεταξύ άλλων ο κ. Ορφανίδης βλέπει την ανάγκη κατασκευής πεζόδρομου και ποδηλατόδρομου ένθεν και ένθεν του κύριου δρόμου που οδηγεί στην παραλιακή περιοχή, κάποιου ηλεκτροφωτισμού του δρόμου και δημοσίων τομαλέτων στην ακτή.

Λόγω της γραφικότητας της παραλίας, της ηουχίας που επικρατεί και της διατήρησης του παραδοσιακού χαρακτήρα της περιοχής η τουριστική περιοχή Πισσουρίου προσελκύει καλής ποιότητας τουρισμό, κυρίως από τη Δυτική Γερμανία και την Αγγλία και επιβάλλεται, μας τόνισε, να διαφυλαχθούν τα φυσικά πλεονεκτήματά της αλλά και να εμπλουτισθεί με τα αναγκαία βελτιωτικά έργα. Μας επανέλαβε παλαιότερη υπόσχεση της εταιρείας να προσφέρει ποσό £30.000 για την κατασκευή υλακόστρωτου στην κεντρική πλατεία του Πισσουρίου.

Η ΣΠΕ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

του Τίτου Λιασή

Γραμματέα της ΣΠΕ Πισσουρίου

Η αναμφίβολα επιτυχημένη διαχρονική πορεία της ΣΠΕ είναι απότοκος της διατύπωσης ενός καθαρού και κρυστάλλινου οράματος και αποστολής. Ο καθορισμός της κατάλληλης στρατηγικής με την δημιουργία μίας ισχυρής οικονομικής βάσης και έντονης συνεργατικής ταυτότητας ήταν οι πρωταρχικοί στόχοι και αναντίρρητα οι πρόδρομοι της επιτυχίας στην συνέχεια. Στην κορυφή των προτεραιοτήτων της ΣΠΕ βρίσκεται πάντοτε το μέλος και γενικότερα ο άνθρωπος, τα εκάστοτε προβλήματα που αντιμετωπίζει και οι καθημερινές του ανάγκες. Η αδιάλειπτη παρακολούθηση του εξωτερικού περιβάλλοντος και η εναρμόνιση των στόχων με τις συνεχώς μεταβαλλόμενες χρηματοπιστωτικές ανάγκες των μελών μας είναι η βασική επιδίωξη του οργανισμού με απώτερο στόχο την παροχή ολοένα περισσότερων και καλύτερων υπηρεσιών στον πελάτη μας.

Αρχές και Αξίες της ΣΠΕ Πισσουρίου

Οι κυριότερες αρχές της ΣΠΕ, οι οποίες απαρτίζουν τα βασικά εχέγγυα που συνέβαλαν στην απόκτηση ισχυρών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων έναντι άλλων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ίδιο χρηματοοικονομικό τομέα και ανέδειξαν την ΣΠΕ ως την πλέον αξιόπιστη και φερέγγυα στις συνειδήσεις των πολιτών μας είναι οι εξής:

- Η αρχή της εφαρμογής των διατάξεων του καταστατικού με στόχο την ίση μεταχείριση των πελατών μας,
- Η καλλιέργεια της ηθικής και της ειλικρίνειας τόσο μεταξύ των υπαλλήλων όσο και μεταξύ των υπαλλήλων και μελών,
- Η αποκωδικοποίηση των αναγκών των πελατών, η άμεση αναπροσαρμογή των στόχων και η άμεση ικανοποίηση των προσδοκιών τους,
- Η διαμόρφωση ενός υγιούς και ευχάριστου επιχειρησιακού περιβάλλοντος και η τάχιση εξυπηρέτηση με την συνεχή αναβάθμιση των δεξιοτήτων του προσωπικού και της εισαγωγής προηγμένης τεχνολογίας
- Η διάπλαση ενός ανθρώπινου περιβάλλοντος και η δόμηση της αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ μελών και διεύθυνσης,
- Η εμπέδωση του αισθήματος της αγαστής συνεργασίας και του αμοιβαίου σεβασμού,
- Η αύξηση της κεφαλαιουχικής επάρκειας του οργανισμού με απώτερο σκοπό την παροχή μεγαλύτερης οικονομικής αρωγής σε δυσπραγούντες και οργανισμούς κοινής ωφελείας.

Τα 63 χρόνια της συνεχούς παρουσίας της ΣΠΕ στην οικονομική ζωή της κοινότητας μας χαρακτηρίζονται από μια σταθερή ανοδική πορεία και συνεχή εδραίωση της θέσης της. Με τη σταθερή υποστήριξη και την εμπιστοσύνη των μελών και πελατών της, η ΣΠΕ Πισσουρίου μεγάλωσε και δυνάμωσε. Οφείλουμε όλοι να διαφυλάξουμε την κατάκτηση αυτή και για τις επόμενες γενεές. Η Συνεργατική Πισσουρίου προσφέρει για δεκαετίες λύσεις στα προβλήματα των μελών, χωρίς διακρίσεις, χωρίς εξαιρέσεις, χωρίς σκοπιμότητες. Βοηθά πάντοτε όσους έχουν ανάγκη, χωρίς προτιμήσεις και περιορισμούς.

Πρόεδρος

Χριστάκης Αριστείδου Φουτάς (1984-2002)

ΜΕΛΗ

Χρήστος Ζήνωνος (1980-1984), Γιώργος Παπαδόπουλος (1980-1984), Ιωάννης Κύριος (1980-1984),

Μιχαλάκης Χαρίτου (1980-1993), Τίτος Λιασή (1980-σήμερα), Λεωνίδας Κοτζιάς (1983-1986)

Χριστάκης Οδυσσέως (1984-1999), Δημήτρης Κόκκινος (1986-σήμερα), Κυριάκος Μελάς (1986-1993)

Σταύρος Παναγιώτου (1993-1999)

Η αμπελοκαλλιέργεια στο Πισσούρι χρονολογείται από την δεκαετία του 1950. Υπάρχουν αποδείξεις για αμπέλια τα οποία έχουν φυτευτεί το 1957 και σώζονται μέχρι σήμερα. Τα κτήματα αυτά είναι επίσημα δηλωμένα στο Μητρώο του Συμβουλίου Αμπελοϊνικών Προϊόντων (ΣΑΠ). Ειδικότερα η καλλιέργεια της σουλτανίνας αποτέλεσε για πολλά χρόνια σημαντική πηγή εισοδήματος και ασχολίας των κατοίκων της περιοχής. Η περιοχή έγινε γνωστή σε όλη την Κύπρο για τις εξαγωγές της σουλτανίνας, μιας χρονικής περιόδου που έδιδε ένα δυναμισμό και μια πνοή που έμεινε αξέχαστη στις μνήμες όλων. Άνθρωποι από όλα τα μέρη του νησιού, εργάζονταν στο Πισσούρι κατά την περίοδο της συγκομιδής. Τα συσκευαστήρια της ΣΕΑΠ έσφιζαν από ζωή χαράσσοντας αξέχαστες στιγμές στην ιστορία της τότε γεωργικής Κύπρου.

**ΟΔΗΓΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΤΩΝ Σ.Π.Ε.
ΔΙΑ ΤΗΝ ΤΗΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ**

ΚΤΗΜΑ, 22 (Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας). — Ὑπὸ τοῦ ἐφόρου τῶν Συνεργατικῶν Π. Ἐταιρειῶν κ. Μ. Ζαρίφη ἀπεστάλη ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς γραμματεῖς τῶν Σ.Π.Ε. ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναφέρεται ὅτι διευθετήσεις ἐγένοντο ὅπως οἱ γραμματεῖς τῶν Ἐταιρειῶν τούτων παρακολουθήσουν ὁδηγίας ἐπὶ διήμερον κατὰ τὸν προσεχῆ Φεβρουάριον καθ' ὀμάδας εἰς τὰ ἐνταῦθα Ὑποκατάστημα τῆς Ὀθωμανικῆς, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν τήρησιν τῶν λισμῶν καὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ γενικοῦ ἰσολογισμοῦ. Ἐκαστος γραμματεὺς θὰ φέρῃ μετ' ἑαυτοῦ διάφορα βιβλία, ὡς ταμείον, Καθολικὸν, χρεωλυτικῶν καὶ βραχυπροθέσμων

γραμματίων, Καθολικὸν δαυσιστῶν, βιβλίον μερσοσημῶν, γενικῶν λισμῶν, εἰσπρακτέων καὶ πληρωτέων, ἐὰν τηρῶνται ταῦτα κ. ἄ. Ἐν τῷ μεταξὺ πᾶσα ἐργασία σχετιζομένη μετὰ τὸν γενικὸν ἰσολογισμὸν κατὰ τὴν 31)12)33 δέον ν' ἀναβληθῇ μέχρι πέρατος τῶν ἄνω ἀναφερομένων ὁδηγιῶν διότι μεταξὺ ἄλλων θὰ τροποποιηθῇ τὸ σύστημα τῶν λογαριασμῶν διὰ τῆς κεφαλαιοποιήσεως τῶν τόκων ἐπὶ τῶν εἰσπρακτέων καὶ πληρωτέων γραμματίων, βραχυπροθέσμων καὶ χρεωλυτικῶν, τοῦτο δὲ θὰ ἐπιρραίσῃ καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκδόσεως ἀποδείξεων παραλαβῆς καὶ πληρωμῆς.

Ἡ προσέλευσις ἐκίστευ γραμματέως εἶνε ἀπαραίτητος.

(Πρωινή, 23 Ἰανουαρίου 1934)

Η Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Πισσουρίου (ΣΠΕ) αποτελεί ένα κομμάτι ενός μεγάλου κινήματος που οι ρίζες του ανιχνεύονται στην Ευρώπη του 19ου αιώνα. Είναι οι ίδιες ανάγκες, που οδήγησαν τους κατοίκους του Πισσουρίου να ιδρύσουν την ΣΠΕ όπως έγινε σε όλη την Κύπρο.

Η πρώτη Συνεργατική στο Πισσούρι αν και δεν υπάρχουν, δυστυχώς, όλα τα στοιχεία, ιδρύθηκε στα χρόνια μεταξύ του 1930-1935, γιατί λίγα χρόνια μετά διαλύθηκε και το 1943, ιδρύθηκε η σημερινή Συνεργατική, με την ονομασία «ΝΕΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ».

Πρώτος Γραμματέας (1943-1949) ήταν ο αείμνηστος Αριστοτέλης Κορράδος, ετεροθαλής αδελφός του τότε δασκαλου της κοινότητας Ιωάννη Ερωτόκριτου. Στην πρώτη ιδρυτική Επιτροπή εκλέγησαν οι Χαρίτος Αριστείδου, Νικόλας Ερωτοκρίτου, Ανθής Ιωάννου και Περικλής Χριστοδούλου. Από το 1949 μέχρι 1954 Επιτροπή εκλέγονται οι, Δημητρός Ηλία, Γεώργιος Παπαδόπουλος, Παναγιώτης Θεοδώρου, Θεόδωρος Ηλία και Χαρίτος Αριστείδου. Το 1949 διορίστηκε νέος Γραμματέας ο Θεοχάρης Περικλέους που υπηρέτησε στη θέση αυτή μέχρι το τέλος του 1983. Από το 1984 μέχρι σήμερα Γραμματέας της Εταιρείας είναι ο Τίτος Λιασής.

Στα πρώτα χρόνια από την ίδρυση της η Συνεργατική στεγαζόταν σε ενοικιαζόμενο κατάστημα και το 1954 αγοράστηκε χώρος από την Ηρώ Ηλία στο χώρο όπου βρίσκονται σήμερα τα γραφεία της Συνεργατικής Πιστωτικής Εταιρείας Πισσουρίου στην πλατεία του χωριού. Το 1970 ανεγέρθηκαν τα νέα, ιδιόκτητα γραφεία της Εταιρείας, σύμφωνα

να με το πρώην Γραμματέα Θεοχάρη Περικλέους, η ανέγερση των κτηρίων ανατέθηκε στον εργολάβο Ανδρέα Αθηνοδώρου έναντι του ποσού των 10,000 λιρών. Το 2012 τα κτήρια επιδιορθώθηκαν και προεκτάθηκαν έναντι του ποσού των 550,000 ευρώ. Στον ίδιο χώρο στεγάστηκαν επίσης το Συνεργατικό Παντοπωλείο Πισσουρίου και τα γραφεία της Συνεργατικής Εταιρείας Αμπελουργών Πισσουρίου καθώς και το γραφείο του Αρδευτικού Τμήματος Πισσουρίου, πληρώνοντας ελάχιστα στο ποσό ενοικίου.

Περιστατικό που μένει αξέχαστο στους συγχωριανούς μας ήταν κατά την διάρκεια της πρώτης ανέγερσης των κτηρίων της Εταιρείας ήταν η κατάρρευση διπλανού τοίχου όπου καταπλάκωσε τον συγχωριανό μας Χαράλαμπο Αντωνίου Τσαγγάρη, που εργαζόταν για την ανέγερση του κτιρίου, ενώ όλοι περίμεναν να ανασυρθεί νεκρός από την καταπλάκωση μετά από αρκετές ώρες προσπάθειες τον ανέσυραν ζωντανό με λιγοστούς μώλωπες, γεγονός που χαροποίησε τους συγγενείς, αλλά και όλη την κοινότητα.

Πιστεύεται ότι ο Συνεργατισμός επέτυχε στην υλοποίηση πολλών από τους στόχους του, ίσως γιατί δεν υπήρχε η κατάλληλη υποδομή και στελέχωση του αρμόδιου Τμήματος. Την ίδια τύχη -να διαλυθεί- είχε, όπως έγινε και σ' άλλες περιπτώσεις στην Κύπρο η πρώτη Συνεργατική στο Πισσούρι και η ίδρυση μιας νέας το 1943, με τον αριθμό εγγραφής 40, η οποία υπάρχει μέχρι σήμερα. Με την συγχώνευση που έγινε το 2007, και προσχώρησαν στην Εταιρεία μας οι Συνεργατικές των περιχώρων Αυδήμου και Αλέκτωρας, αφαιρείται από όνομα το ΝΕΑ και μετονομάζεται και πάλι «ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ».

ΠΡΟΣΦΟΡΑΙ ΔΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΝ ΧΑΡΟΥΠΙΩΝ

ὑπὸ τῆς Συνεργατικῆς Πιστωτικῆς Ἑταιρείας Πισσουρίου ζητοῦνται προσφοραὶ διὰ τὴν μεταφορὰν χιλίων κανταρίων χαρουπιῶν καὶ ἄνω ἐκ Πισσουρίου εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς Ἐνώσεως Χαρουπιῶν. Λεμεσοῦ μετὰ τῶν ἀγθοφορικῶν. Αἱ προσφοραὶ γίνονται δεκταὶ μέχρι τῆς 8 τρέχοντος μηνός. Ἡ Συνεργατικὴ Πιστωτικὴ Ἑταιρεία Πισσουρίου δὲν εἶναι ὑπόχρεως νὰ δεχθῆ τὴν χαμηλοτέραν ἢ οἴανδήποτε ἄλλην προσφορὰν. Οἱ προσφοροδότης δέον ν' ἀποτείνωνται εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Συνεργατικῆς Πιστωτικῆς Ἑταιρείας Πισσουρίου.

Ἀπὸ τὸ Πισσοῦρι

— Ἡ ΔΩΝ Πισσουρίου συνεχίζοντας τὴ δημιουργικὴ τῆς δράσῃ αὐτῆς κοινοφελῆ ἔργα, ἔστειλε ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Διευθυντὴ Συντηρήσεως Δασῶν, κοινοποιῶντας του ὅτι εἶναι πρόθυμη νὰ παθῶσκει δωρεάν κάθε ἐκδούλευση γιὰ τὴ φύτευση καὶ διατήρησις ἑνὸς μικροῦ δάσους κοντὰ πρὸς τὸ χωριὸν.

Ὁ Διευθυντὴς ἐπεσκέφθηκε ὁ ἴδιος τὸ χωριὸν καὶ ἀνέπτυξε πρὸς τοὺς κατοίκους πόσον ὠφέλιμον καὶ εὐεργετικὸν θάταν ἓνα μικρὸν δασάκι γιὰ τὸ χωριὸν. Περὶ πλέον ὑποσχέθηκε πρὸς τὸ Τμήμα Συντηρήσεως Δασῶν, θὰ μπορούσε νὰ διαθέσει περὶ τις 560 λίρες γιὰ τὴ φύτευση.

Ἐλπίζουμε πὺς ἡ χωρικὴ ἀρχὴ Πισσουρίου θὰ δώσει μὲ προθυμίαν τὴν συγκατάθεσιν τῆς γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ δουλειὰ ἀμέσως, καὶ νὰ ἀνακουφιστοῦν ἔτσι, καὶ ἀρκετοὶ ἀνεργοὶ τοῦ χωριοῦ πρὸς τὴν ἀσχοληθῶν μαζί με τοὺς Ἀονίτες στὴ φύτευση τοῦ δάσους.

(Γράμματα, 5 Ιανουαρίου 1947)

Ευσυνείδητοι δανειστές προσέφεραν μεγάλη υπηρεσία στους αγρότες συγχωριανούς μας προσφέροντας τους χρήματα, καθώς και αγαθά για συντήρηση των οικογενειών τους, μέχρι να είχαν ασφαλή συγκομιδή. Οι αγρότες αδυνατούσαν να πληρώσουν τες οφειλές τους προς τούς ιδιώτες ένεκα των καιρικών συνθηκών, των θεομηνιών, της ανομβρίας και άλλων φυσικών φαινομένων που επηρεάζουν τη γεωργία. Έτσι, αρκετοί συγχωριανοί μας ζητούσαν μακροπρόθεσμα δάνεια για να πληρώσουν τα χρέη τους προς τους ιδιώτες δανειστές, αλλά και προς προμηθευτές βασικών αγαθών, που χρειάζονταν για την συντήρηση των οικογενειών τους.

Η νέα Συνεργατική ιδρύθηκε σε νέες βάσεις, στηριζόμενη σε δικές της δυνατότητες και με δικά της κεφάλαια. Η Συνεργατική ενθάρρυνε τον κόσμο και δίδαξε την αποταμίευση μεταξύ των μελών της. Τα μέλη διδάχθηκαν την αποταμίευση και ανταποκρίθηκαν θετικά, παρόλες τις απειλές που προέρχονταν από τούς τότε τοκογλύφους της εποχής. Παρατηρήθηκε πράγματι σοβαρή αύξηση των αποταμιεύσεων και η αντίληψη ότι οι χρεώστες δεν μπορούσαν να αποταμιεύουν, ξεπεράστηκε με τον καιρό.

Οι Επιτροπές αντελήφθησαν την αξία των βραχυπρόθεσμων δανείων, εξέταζαν προσεκτικά την ικανότητα του δανειζόμενου ανταποκρίνεται κανονικά στη εξόφληση τού δανείου, αλλά και την σωστή χρήση του. Εκδόθηκαν δάνεια με αποκλειστικό σκοπό τούς αγρότες τούς κτηνοτρόφους και όσους ασχολούνταν με ασχολίες πού είχαν εισοδήματα μία φορά το χρόνο, όπως χαρούπια, ελιές, κτηνοτροφικά αλλά και πρόσφατα τ' αμπέλια.

Το όριο δανεισμού περιοριζόταν στις 5 λίρες, δεν υπάρχουν στοιχεία για τες επόμενες αλλαγές, το 1969 υπάρχουν στοιχεία πού το ορίων δανεισμού ανερχόταν στις 300Λ.Κ.

Ταυτόχρονα με την ίδρυση της Συνεργατική Πιστωτικής Εταιρείας ιδρύθηκε και το Συνεργατικό Παντοπωλείο, με μετοχικό κεφάλαιο. Το Παντοπωλείο προμήθευε τα μέλη του με τρόφιμα, αλλά και με πολλά αλλά είδη πρώτης ανάγκης.

Στο τέλος κάθε έτους γινόταν καταγραφή των

αγορών κάθε μέλους και σύμφωνα με τα ετήσια κέρδη του, γινόταν επιστροφή χρημάτων με δικαίωμα αγοράς το ισότιμο σ' εμπορεύματα πού διέθετε το Παντοπωλείο.

Η δυναμική της «ΝΕΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ» φαίνεται από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης της, αναλαμβάνει τη συγκέντρωση των σιτηρών αλλά και των χαρουπιών. Διανέμει στα μέλη της, το 1960 κριθάρι και σιτάρι, το οποίο αποτελούσε δώρο του λαού των ΗΠΑ προς το λαό της Κύπρου.

Με την ίδρυση της «Συνεργατικής Ένωσης Χαρουπιών», οι αξιωματούχοι της Εταιρείας ανέλαβαν πρωτοβουλίες ώστε να πείσουν τους χαρουποπαραγωγούς να πωλούν τα χαρούπια τους μέσω του σχεδίου διαθέσεως χαρουπιών. Το σχέδιο προέβλεπε την άμεση πληρωμή του 70% με την παράδοση και το υπόλοιπο ποσό θα πληρωνόταν με την εκκαθάριση και πώληση του προϊόντος από την Ένωση Χαρουπιών. Στη αρχή, η ανταπόκριση των παραγωγών ήταν πενιχρή λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης. Όμως, με χρόνο οι παραγωγοί πείσθηκαν ότι ήταν προς το συμφέρον τους. Έτσι, άρχισε να γίνεται σωρός σε διάφορα σημεία του χωριού όπου οι χαρουπαραγωγοί παρέδιδαν τα χαρούπια τους. Με αυτήν την τακτική η Συνεργατική άνοιγε πιστώσεις στους παραγωγούς, αφού γνώριζε τα εισοδήματά τους, και τα ξοφλούσαν με την παράδοση των προϊόντων τους.

Η ίδια τακτική συνεχίστηκε και σε μεταγενέστερο στάδιο, με τα σιτηρά, αλλά και πρόσφατα, με τα επιτραπέζια σταφύλια της σουλτανίνας όπου γίνεται μαζική παραγωγή και η πίστωση είναι πλέον αναγκαία μέχρι την εκκαθάριση του προϊόντος από την εξαγωγή αλλά και πληρωμή από εργοστάσια οίνου που παραδίδονται σταφύλια δεύτερης ποιότητας.

Παρά τις δυσκολίες πού αντιμετώπιζε η ΣΠΕ Πισσουρίου συνέχισε να εξυπηρετεί τους σκοπούς ιδρύσεως της αγκαλιάζοντας σχεδόν όλο το φάσμα οικογενειών στο Πισσούρι. Από την ημέρα της ίδρυσης το 1943 μέχρι 1984 η Συνεργατική διέθετε αποθεματικά κεφάλαια που δεν ξεπερνούσαν 60,000 ευρώ και καταθέσεις των 400,000 ευρώ. Τα δάνεια ανέρχονταν στις 150,000 ευρώ και με τακτικό προσωπικό τον τότε Γραμματέα. Τα μέλη της

αριθμούσαν γύρω 250. Σήμερα, η κατάσταση της Εταιρείας έχει διαφοροποιηθεί ριζικά απασχολώντας συνολικά 16 υπαλλήλους ως μόνιμο προσωπικό. Έχει πλήρως μηχανογραφιοποιηθεί και μπορεί να θεωρεί ως ένα σύγχρονο μικρό Πιστωτικό Ίδρυμα. Τα μέλη του ανέρχονται σχεδόν στις 3000 και τα Αποθεματικά του Κεφάλαια στα 7,500,000 εκατομμύρια ευρώ. Οι Καταθέσεις ξεπερνούν 60,000,000 εκατομμύρια ευρώ. Τα δε Δάνεια τα 58,000,000 εκατομμύρια ευρώ.

Θα μπορούσε κάποιος να αναφέρει με σιγουριά ότι η οικονομική ιστορία του Πισσουρίου, με τις τόσες αλλαγές και μεταβολές που δέχτηκε κατά καιρούς φαίνεται μέσα από την ιστορία της ΣΠΕ Πισσουρίου. Λειτουργήσαν ως 'συγκοινωνούντα δοχεία', όπως ακριβώς λειτούργησε το Στνεργατικό Κίνημα σε όλη την Κύπρο για το οποίο αξίζει να κάνουμε μια πιο ενδελεχή αναφορά πιο κάτω.

Η παρουσία του Συνεργατισμού στην Κύπρο, είναι απόρροια του ευρωπαϊκού κινήματος εν γένει το οποίο ξεκίνησε ουσιαστικά από τα μεγάλα προβλήματα που δημιούργησε η φτώχεια, η τοκογλυφία και τα πολλαπλά προβλήματα που αντιμετώπισαν οι εργαζόμενοι των πόλεων και της υπαίθρου. Οι δυσκολίες που συνάντησαν οι Γερμανοί γεωργοί, ή οι υφαντουργοί στο Ηνωμένο βασίλειο, αλλά και η απουσία ενός αρραγούς μετώπου των εργαζομένων από την άλλη, οδήγησαν το Συνεργατικό Κίνημα της Ευρώπης στο «Εν τη Ενώσει η ισχύς». Αποκλειστικός σκοπός ήταν η προστασία του κόπου των εργαζομένων και των παραγωγών από την κάθε είδους εκμετάλλευση. Μπορούμε να πούμε ότι ο θεωρητικός του κινήματος αυτού ήταν ο F.W. Raiffeisen, ο οποίος στοιχειοθέτησε την ανάγκη των Γεωργικών Πιστωτικών Συνεταιρισμών.

Οι Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες στην Κύπρο, ακολούθησαν τις Αρχές που είχε χαράξει ο F.W. Raiffeisen. Μάλλον στηρίζονται στις βάσεις που χαράχθηκαν στη Γερμανία, αν και τότε στην Κύπρο η αγγλική οργάνωση υπερτερούσε στα πάντα. Στο Ηνωμένο βασίλειο, ένας άλλος θεωρητικός της συνεργατικής σκέψης, ο Robert Owen συστηματοποίησε την έννοια του «καταναλωτικού συνεργατικού πνεύματος», που κινήθηκε στις ίδιες γραμμές. Όμως, ο γιατρός William King ήταν εκείνος που υλοποίησε αυτές τις αρχές ιδρύοντας

γύρω στις 300 Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες. Ξεκίνησε την έκδοση της εφημερίδας «Ο Συνεργατιστής», μέσω της οποίας άρχισε και η διαφώτιση των μελών. Μια πρακτική που συνεχίζεται σταθερά σήμερα.

Συνεργατικό Κίνημα εισήχθη στην Κύπρο στην αρχή του εικοστού αιώνα και θεωρείται ως ένα από τα ισχυρότερα και πιο καλά οργανωμένα συνεργατικά κινήματα σε παγκόσμια βάση. Όταν η Κύπρος ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη Δημοκρατία, το Συνεργατικό Κίνημα ήταν ήδη καλά αναπτυγμένο. Μια τοπική συνεργατική πιστωτική εταιρία και ένα συνεργατικό παντοπωλείο ιδρύθηκαν και λειτουργούσαν σε κάθε χωριό και προάστιο. Επιπλέον, μερικά βασικά γεωργικά προϊόντα πωλήθηκαν και εξήχθησαν σε συνεταιριστική βάση, η οποία υποστηρίχθηκε από τη δημιουργία οργανισμών εμπορίας της γεωργικής παραγωγής.

Η μελέτη του Γιώργου Γεωργή «Ο Συνεργατισμός στην Κύπρο» (Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, Λευκωσία, 2003) καλύπτει αρκετές από τις ιστορικές καταβολές του Συνεργατισμού στην Ευρώπη και την Κύπρο. Η αρχή έγινε στις 22 Νοέμβριου του 1909 με τη δημιουργία στο Λευκόνικο της Πιστωτικής Συνεργατικής Εταιρείας, η οποία ξεκίνησε υπό την επωνυμία «Χωρική Τράπεζα Λευκονοίκου», οδήγησε πολλά χωριά να ακολουθήσουν το παράδειγμά του μεσαορίτικου αυτού χωριού. Θα πρέπει να πούμε ότι οι Αρχές της «Χωρικής Τράπεζας Λευκονοίκου» στηρίχτηκαν στις θέσεις που είχε προβάλει για τον Συνεργατισμό ο F.W. Raiffeisen. Σταδιακά δημιουργήθηκε το 1925 η Γεωργική Τράπεζα η οποία όμως αντιμετώπισε πολλά προβλήματα με το σύστημα ποτ εργαζόταν γι αυτό η ίδρυση επιτόπιων ιδρυμάτων που θα αναλάμβαναν τη διαχείριση του κόπου των κατοίκων.

Η δεκαετία του 1930 ήταν καθοριστική για τη δημιουργία δεκάδων «Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών» ανά την Κύπρο, καθώς και την ίδρυση το 1936 του Τμήματος Συνεργατικής Αναπτύξεως, που είχε ως κύριο σκοπό του την ανάπτυξη του ίδιου του κινήματος. Δυο χρόνια μετά, το Κίνημα δημιούργησε την «Συνεργατική κεντρική Τράπεζα» και από τότε ακολουθήθηκε ένας άλλος ρυθμός αναφορικά με την εν γένει ανάπτυξη του συνεργατισμού στην Κύπρο. Το Συνεργατικό Κίνημα

της Κύπρου, το οποίο γεννήθηκε μέσα από συνθήκες οικονομικής εξαθλίωσης και τοκογλυφίας, επί Αγγλοκρατίας, αναπτύχθηκε και εδραιώθηκε στη συνείδηση του απλού πολίτη ως ο εγγυητής των συμφερόντων του. Η ιδέα του Συνεργατισμού, καθώς και η ιδέα του Συνδικαλισμού γεννήθηκαν στα ίδια φωτισμένα μυαλά και πήραν σάρκα και οστά μέσα από τους σκληρούς αγώνες των ίδιων ανθρώπων και των ίδιων κοινωνικών στρωμάτων. Ο Συνεργατισμός και ο Συνδικαλισμός υπήρξαν η απάντηση των «ταπεινών και καταφρονεμένων», απέναντι στην δύναμη και την εξουσία που προσέδιδε στην κυρίαρχη τάξη η οικονομική της δυνατότητα.

Το Συνεργατικό Κίνημα στηρίζει την δυναμική της ανάπτυξης του στον ανθρωποκεντρικό του ρόλο. Στην αλληλεγγύη και στην αρχή «Ένας για όλους και όλοι για ένα», που διέπει την κάθε κίνηση.

Το Πισσούρι ως ένα χωριό το οποίο είχε τα δεδομένα για τη δημιουργία ενός τέτοιου ιδρύματος,

προχώρησε άμεσα στην ίδρυσή του μαζί με τα άλλα συνεργατικά κινήματα στην Κύπρο. Έτσι, γεννήθηκε η ΣΠΕ Πισσουρίου η οποία εδώ και δεκαετίες προσφέρει και συνδράμει στην ανάπτυξη του χωριού με πολλούς τρόπους. Από το 1914, που η Αγγλική Διοίκηση στην Κύπρο ψήφισε στο Νομοθετικό Συμβούλιο τον Νόμο 13 «Περί Συνεργατικών Πιστωτικών Εταιρειών», ο δρόμος ήταν πλέον ανοιχτός για την ίδρυση των ΣΠΑ ανά το νησί αν και μόλις το 1923 έγινε κατορθωτό να λειτουργήσει όπως θα έπρεπε ένεκα των πολλαπλών δυσκολιών και εμποδίων που προβάλλονταν από διάφορα άτομα και ομάδες που είχαν αντίθετα συμφέροντα από αυτά που πρόβαλλαν οι Αρχές που καθόριζαν τη λειτουργία των ΣΠΕ.

Η ΣΠΕ Πισσουρίου συνεχίζει εδώ και δεκαετίες να στηρίζει την οικονομική, εμπορική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή στο Πισσούρι συνεχίζοντας με μια παράδοση που η βάση της στηρίζεται στην ανθρωποκεντρική προσέγγιση των οικονομικών ζητημάτων.

*Το Δ.Σ. της ΣΠΕ
Πισσουρίου
(Ιούλιος 2013).*

*(Πάνω α-δ)
Γιώργος Κουκλής
Ανδρέας Θεοδούλου
Κυριάκος Φουτάς.*

*(Κάτω από α-δ)
Ζαχαρίας Αλεξάνδρου
Δημήτρης Κόκκινος
Νίκος Κούμouρος
Τίτος Λιασή.*

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗΣ

ΠΑΝΑΓΡΟΤΙΚΟ ΑΙΤΗΜΑ

Ἡ περιοχή «Ραντίδι» στὸ Πισσοῦρι
νὰ ἀπαλλοτριωθεῖ γιὰ γεωργικούς
καὶ κτηνοτροφικούς σκοπούς.

Κοντὰ στὸ χωριὸ μας, τὸ
Πισσοῦρι, εἶναι μιὰ μεγάλη ἔ-
κταση γῆς πέντε χιλιάδες
σπίτες, ποὺ λέγεται «Ραντίδι».
Τὸ περισσότερο μέρος τῆς περι-
οχῆς αὐτῆς ἀνήκε κάποτε στὸ
χωριὸ μας. Ἀποδείξη ὅτι παλ-
αὶ χωριανοὶ κατέχουν τίτλους,
ποὺ κληρονόμησαν ἀπὸ τοὺς
προπάτορές τους. Ὅμως ἀπὸ
τὸν καιρὸ ποὺ ἡ Κέρρος πέ-
ρασε στὰ ἀγγλικά χέρια, ἡ πε-
ριοχὴ αὐτὴ ἔγινε κυβερνητικὴ
καὶ ἀποκαλεῖται «δάσος». Δὲ
μπορεῖ ὅμως ἡ περιοχὴ αὐτὴ νὰ
θεωρηθεῖ δάσος, γιατί οὔτε πεύ-
κα ἰσχυρὸν ἔχει, οὔτε ἔλατα,
οὔτε κοκκίσινα, οὔτε κανένα
ἄλλο δασικὸ δέντρο, παρὰ μόνο
μερικοὶ θάμνοι, κυρίως σχοινιές
καὶ ἀγριελιές. Γιὰ τὴν ἐπιτρέψι-
ση αὐτῶν τοῦ δάσους ἰσχυρὸν
δὲν διασφίλαξες.

Πολλὲς σκάλες τῆς περιοχῆς
αὐτῆς θὰ μπορούσαν νὰ καλλι-
εργηθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀκτήμιονες
τοῦ χωριοῦ μας, οἱ ὁποῖοι ἔτσι
θὰ ἐξασφάλιζαν πόρο ζωῆς, θὰ
ἀποκτούσαν δική τους γῆ, καὶ
δὲ θὰ ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ
κοιτάζουν ἀπὸ τοὺς πλούσιους
συγχωριανούς. Τὸ ὑπόλοιπο, πά-
ρα, μέρος τῆς περιοχῆς αὐτῆς
θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ
στὰ βιοκτόπος γιὰ τὴν κτηνο-
τροφία, τὴν ὁποία ἔχει τόσο ἰσ-
χυρὴ αἰσθησὶς ἢ κοινότητα μας

οὐ γενικότερα ὁ τοπός.

Ἐδῶ πρέπει νὰ ὑποδειχθεῖ ὅτι
στὸ παρελθόν, δηλαδή πρὶν 40-
50 χρόνια, τὸ Πισσοῦρι ἦταν ἔ-
να ἀπὸ τὰ βασικότερα κτηνοτρο-
μικὰ χωριά. Τὰ 75 οὐς τῶν κα-
τοίκων τοῦ ἀσχοιοῦνταν μὲ τὴν
κτηνοτροφία. Ἐπὶ τὴν ἑσπερίαν
τοῦ εἶχαν μέχρι χίλιες εἰγες
καὶ μέχρι 300 πρόβατα. Ὅσο-
πιστό, ἄλλωστε, εἶνε τὸ Πισ-
σοῦρι γιὰ τὰ θυσιαστικὰ χιλιό-

Γούρκο, ἡ ὁποία συνέταξε σχε-
τικὸν ὑπόμνημα, ποὺ ὑπεγρά-
φτηκε ἀπὸ 294 πρόσωπα καὶ ἡ-
πεδόθηκε στὸ Διοικητὴ. Ὅμως
δὲν δόθηκε μέχρι τώρα ἀπάν-
τηση σ' αὐτό.

Ἡ ἀνθέρρηση πρέπει νὰ προ-
βεῖ στὴ δωρεάν ἀπαλλοτριώση
τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Ἡ χροσὴ
ποῦ τῆς γίνεται σήμερον δὲν ἐ-
ξυπηρετεῖ κανένα σκοπὸ. Οἱ ἀν-
τικτηνοτροφικοὶ περιορισμοὶ ὁ-
δήγησαν στὴν σημερινὴ κατὰ-
σταση, ποὺ εἰσάγομε σφαχτὰ
ἀπὸ τὴν Τουρκία! Ἀπὸ τὴν ἄλ-
λη οἱ χωρικοὶ, Ἕλληνες καὶ
Τούρκοι, ἐνωμένοι, ἔς συνεχί-
σουν τὸν ἀγῶνά τους, θέθαισι
ὅτι θὰ στεφθεῖ αὐτὸς μὲ τὴν
ἐπιτυχία. Γιατὶ εἶναι ἕνας ἀγῶ-
νας δίκαιος.

Πισσοῦρι.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

(Ανεξάρτητος, 22 Δεκεμβρίου 1952)

Επεκτείνονται οι φυτείες της σουλτανίνας στο Πισσούρι

Το Πισσούρι έχει επεκτείνει τα τελευταία χρόνια τις αμπελοφυτείες του. Ο φιλοπρόδοσι και εργατικοί κάτοικοι του χωριού, συνεχίζοντας τις ώραες προσπάθειες τους, προβαίνουν στην αξιοποίηση μιάς νίας έκτασης γής από 300 στρέμματα. Σε διάφορες περιοχές συνεχίζονται έντατικά οι εργασίες των Ισοπεδώσεων και της προετοιμασίας του εδάφους.

Πέντε εξ άλλου από τους κατοίκους του Πισσουριού προέβησαν σε επιτυχείς διατηρήσεις για την άρδευση των φυτειών τους. Η δαπάνη για την κάθε διατήρηση ανέρχεται στο ποσό των δυο πενήντα χιλιάδων λιρών, εκτός από τη δαπάνη που απαιτείται για τις διασωληνώσεις. Στην περιοχή των φυτειών υπάρχει επίσης και μια κυβερνητική διατήρηση η οποία για άγνωστους λόγους δεν έτεθη ακόμα σε λειτουργία.

Όπως είναι γνωστό, ένα από τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετώπιζουν οι παραγωγοί σουλτανίνας είναι αυτό που σχετίζεται με την έλλειψη άρδευσίμου νερού. Η άποψη των ενδιαφερομένων, η

όποια έτεθη υπόψη και του υπεύθυνου κυβερνητικού τμήματος, είναι όπως όλες οι υπάρχουσες ιδιωτικές διατηρήσεις περιέλθουν υπό τη δικαιοδοσία της κυβέρνησης, αφού καταβληθούν προς τους ιδιοκτήτες τους τα σχετικά ποσά που εξοδεύθησαν, ενώ παράλληλα η κυβέρνηση προβεί και σε νέες διατηρήσεις και όλη η ποσότητα νερού που υπάρχει και που θα εξασφαλισθεί μελλοντικά να καταμερίζεται ανάλογα προς όλους τους ενδιαφερομένους. Μια τέτοια ενέργεια θα συμβάλει, σε κάποιο βαθμό στην άμβλυνση του άρδευτικού προβλήματος. Όσον αφορά την παραγωγή και εξαγωγή της τελευταίας έσοδειας του προϊόντος, τα διάφορα στοιχεία υπογραμμίζουν μια ικανοποιητική κατάσταση. Με την ευκαιρία αξίζει να γίνει μνεία της καλής εργασίας που έκαμε η Συνεργατική του χωριού για τη διάθεση του προϊόντος, του οποίου η ποιότητα ήταν εξαιρετικά καλή. Αυτό ενθάρρυνε τους παραγωγούς του Πισσουριού να εντείνουν τις προσπάθειες τους για την επέκταση και βελτίωση των φυτειών τους.

ΚΥΠΡΟΣ ΤΟΚΑΣ

(Χαραυγή, 20 Δεκεμβρίου 1967)

ΠΡΟΕΠΟΛΗΘΗ Η ΠΡΟΣΕΧΗΣ ΕΣΟΔΕΙΑ ΣΟΥΛΤΑΝΙΝΑΣ ΤΟΥ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

ΛΕΜΕΣΙΟΣ (Το αντάποκριτή μας).— Πληροφορούμαι ότι η Συνεργατική Διεύθυνση Σουλτανίνας Πισσουριού έκλεισε συμφωνία με ενδιαφερόμενο εξαγωγέα για προώθηση της προσεχούς έσοδειας του προϊόντος της περιοχής του χωριού.

Σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας, οι πρώτοι 500 τόνοι θα πληρωθούν προς 70 μίλες την όκα και η υπόλοιπη ποσότητα προς 60 μίλες. Το κλείσιμο της συμφωνίας ικανοποίησε τους ενδιαφερομένους σουλτανινοπαραγωγούς του χωριού. Όλοι εκφράζονται με ενθουσιασμό για το μεγάλο ενδιαφέρον του Οργανισμού και υπαγαγμένοι τον σημαντικό ρόλο της δλόπλευρης υποστήριξης των μελών του προς κάθε ενέργεια που έχει σκοπό να περιφρουρήσει τα συμφέροντα των σουλτανινοπαραγωγών.

(Χαραυγή, 2 Ιουνίου 1966)

Συγκέντρωση παραγωγών στο Πισσούρι

ΛΕΜΕΣΟΣ (Της ανταποκριτριάς μας).— Οι Αγροτικές Οργανώσεις ΠΕΚ, ΕΚΑ και Αγροτική οργανώνουν συγκέντρωση των παραγωγών επιτραπέζιων σταφυλιών των χωριών Λεμεσού και Πάφου σήμερα Σάββατο 22.3.86 και ώρα 6 μ.μ. στην πλατεία της κοινότητας Πισσουριού.

Σκοπός της συγκέντρωσης είναι η μελέτη του προβλήματος της διάθεσης και των τιμών των επιτραπέζιων σταφυλιών.

(Φιλελεύθερος, 22 Μαρτίου 1986)

ΤΑ ΖΥΓΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΥΔΗΜΟΥ - ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ

ΛΕΜΕΣΟΣ, 31 (του άν-
ταποκριτοῦ μας), — Συνήλθε
χθές εἰς συνεδρίαν ἡ Ζυγι-
στική Ἐπιτροπὴ χαρουκίων
Πισσουρίου καὶ Λυδήμου ὑπὸ
τὴν προεδρίαν τοῦ βοηθοῦ δι-
οικητοῦ κ. Κ. Σωτηριάδη καὶ
ἀπεφάσισε : 1) Ὅπως παύ-
σουν ἐφέτος τὰ ζυγιστικά κέν-
τρα Λυδήμου καὶ Πισσουρίου
διότι προβλέπεται ὅτι ἡ ἐφε-
τεινὴ ἐσοδεία θὰ εἶναι πολὺ
μικροτέρα τῆς περυσινήs, 2)
Ὅπως διορθωθῇ ἡ ὁδὸς, ἡ
ὁποία συνδέει τὸν σταθμὸν
καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ Πισσου-
ρίου καὶ 3) ὅπως σταλῇ εὐ-
χαριστήριος ἐπιστολὴ πρὸς
τὸν κ. Κώσταν Π. Λανίτην διὰ
τὴν ἐκ 5 λιρῶν δωρεάν πρὸς
τὴν ἐπιτροπὴν. Εἰς τὴν συνε-
δριάσειν παρέστησαν ἐκτὸς τοῦ
κ. Σωτηριάδη καὶ οἱ κ.κ. Κ.
Π. Λανίτης, Γιάννης Ἐρωτο-
κρίτου, ἐκ Πισσουρίου, ὁ Χα-
σάν Χ' Ἐμίν, μουχτάρης
Λυδήμου, ὁ τελώνης κ. Μίτσιγ-
γας καὶ ὁ πρῶτος γραμμα-
τεὺς τῆς Διοικήσεως κ. Θη-
σοῦ Χαριλαμπίδης.

Ἔθνος, 1 Αυγούστου 1949

ΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΠΑΛΑΙΜΑΧΟΥ

του Τίτου Κολώτα

Δημοσιογράφου και Μελετητή της Ιστορίας της Λεμεσού

Το Πισσούρι ευτύχησε να καταγραφεί από τον Παρασκευά Παλαίμαχο ο οποίος, στέλλοντας τα κείμενά του για δημοσίευση στην Εφημερίδα *Αλήθεια* της Λεμεσού το 1936 και 1937, κατάφερε να περιγράψει πολλά από τα τεκαινόμενα, αφενός στο Πισσούρι, το χωριό του και αφετέρου στη Λεμεσό. Τα κείμενα αυτά έχουν ενσωματωθεί στο βιβλίο *Παλαιαί Αναμνήσεις*, (εκδ. Κανάλι 9,86, Λεμεσός, 1996). Από το βιβλίο αυτό γίνεται αναφορά σε κάποια από τα στοιχεία που μας δίνει ο Παλαίμαχος για το χωριό του και την εμπορία χαρουπιών, στη Λεμεσό. Ο Παλαίμαχος δίνει σημαντικές πληροφορίες για την εποχή λίγο μετά από την έναρξη της Αγγλοκρατίας στην Κύπρο, αλλά πολλά από τα λεγόμενά του καλύπτουν και την τελευταία περίοδο της Οθωμανικής περιόδου. (Σημ. Στο κείμενο διατηρείται η ορθογραφία και η σύνταξη του αρχικού κειμένου).

Πώς ήρχισε το εμπόριον των χαρουπιών εις το Πισσούρι.

Ο Χ΄ ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΩΣΣΙΔΗΣ

Ποίος ήτο ο πρώτος άνθρωπος πού ήρχισε να αγοράζει χαρούπια εις το Πισσούρι. - Ζωή και νοοτροπία του ανθρώπου αυτού - Ποίοι άλλοι τον ηκολούθησαν εις την αγοράν χαρουπιών μέχρι της κατοχής. - Από της κατοχής και μέχρι της συστάσεως της μέχρι σήμερα υπάρχουσας επιτροπής. Πώς έγινεν η σύστασις της επιτροπής αυτής. - Πώς ειργάσθη αυτή η Επιτροπή μέχρι του 1908.

Ήμουν εις το Πισσούρι κατά το 1885. Εκεί ήταν κάτοικοι μερικοί, παλαιοί που, ως μου έλεγαν οι ίδιοι είχαν περάσει τα 100 χρόνια και είχαν σχετικά γερές τες πνευματικές δυνάμεις των. Αυτοί ήσαν ο Χ΄ Ηλίας Ρούσος, που νέος κατά την Ελληνικήν επανάστασιν ευρίσκετο εις την Στερεάν Ελλάδα, ο Γιαννάκης ο κτίστης και ο Χασάν Αρίφης. Επειδή μου άρεσκε να ερωτώ και να μανθάνω τους επλησίασα και μου διηγούνταν πολλά του παρελθόντος. Πάνω στα χαρούπια, μου έκαναν την ιστορίαν των, πώς άρχισαν να αγοράζονται και μου έδωσαν πολλές πληροφορίες δια τον πρώτον έμπορον που άρχισε να αγοράζει. Μου είπαν περί του ανθρώπου αυτού όλες τις λεπτομέρειες της γεμάτης από δράσιν ζωής του. Μου είπαν γενικά όλην την εξέλιξι του εμπορίου των χαρουπιών μέχρι της κατοχής καί άλλα πολλά.

Από όσα ενθυμούμαι από τας διηγήσεις των και τα κατόπιν πού προσωπικώς εγνώρισα θα προσπαθήσω να δώσω εις τους αναγνώστες της αγαπητής μου «Αληθείας» και νομίζω πως θα μάθουν ενδιαφέροντα πράγματα που κανένας άλλος ζωντανός σήμερα δεν θα είνε εις θέσιν να τους διηγηθή και ίσως να μην έχουν γραφή άλλοτε.

Τα χαρούπια εις την καλήν εποχήν των γηραλέων αυτών ανθρώπων, επί Τουρκοκρατίας, δεν τα εμάζευαν δια να τα εμπορεύονται αλλά τα έδιδον δια τροφήν των βωδιών, των αλόγων, των προβάτων και αιγών. Ήλθεν όμως και έγκαταστάθη εις το Πισσούρι ένας νέος ο Γιάννης Ρωσσίδης - κατόπιν μετά το προσκύνημα εις τον «Άγιον Τάφον έγινε Χ΄ Γιάννης. Ήλθεν από το χωριόν Αγία Φύλαν και ήτο αδελφός του Νικόλα Ρωσσίδη, πατρός του μακαρίτου Κωστή Ρωσσίδη - γνωστού εμπόρου της Λεμεσού - και της κυρίας Ελένης Μαληκίδου. Εις το Πισσούρι ο νέος αυτός άνοιξεν ένα μαγαζάκι. Ύστερα από μερικά χρόνια τόσον ευδοκίμησεν με το εμπορικό και επιχειρηματικό πνεύμα του, ώστε ως μου έλεγαν οι γέροι εκείνοι, κατόρθωσε να γείνη σε λίγα χρόνια ιδιοκτήτης του ενός τετάρτου των χωραφιών του χωρίου. Πλούσιος πλέον εξήτησε να παντρευτή και επήρε την Κοκόναν κόρην του τότε προύχοντα του χωρίου Συμεού. Αφού επέρασαν δυο χρόνια και δεν έκαμε παιδί, έφερεν από το Βουνίν τον Νικόλα Παρασκευάν,

παιδάκι δύο χρονών, το υιοθέτησε και το ανέθρεψε· το έβαλεν εις τον Χ΄ Παπάν, ιερέα του χωρίου, και έμαθε ανάγνωσιν και γραφήν. Αι εργασίαι του Χ΄ Γιάννη άρχισαν πλέον να διακλαδώνονται και εις άλλα χωρία, διότι μαζί με το μεγάλον πλέον μαγαζί του και το εμπόριο, έκαμνε και τον τοκιστήν. Αγόραζε όλα τα σιτάρια, τα βαμβάκια και τα μετάξια των χωρίων Πισσούρι, Αυδήμου και Παραμαλιού.

Εδώ αξίζει να αναφέρωμεν και την κτηματική περιουσίαν του φοβερού Κροίσου της εποχής εκείνης ως μου την περιέγραψαν οι γέροι συνομιλητές μου. Το χωρίον Αυδήμου είχε κάμη σχεδόν τσιφλικι του. Αγόρασεν όλα τα χωράφια της Αύδήμου καθώς και τους δύο μύλους. Εις το νότιον μέρος του χωρίου αυτού έγεινε ιδιοκτήτης των σπιτιών και των περιβολιών. Τα χωράφια του Παραμαλιού περιήλθαν εις την κατοχήν του. Κατόπιν αγόρασε τα παράλια χωράφια της Τίμης και Μανδριών (Πάφου) και όλα τα χωράφια της Αγ. Ρκώνας, όπου εντός αυτών έκτισε την Εκκλησίαν. Πλείστα χωράφια της Φασούλας, των Μαμμωνιών έπεσαν στα χέρια του.

Με αυτήν την τεραστίαν περιουσία ό Χ΄ Γιάννης έγεινε ο Κροίσος του διαμερίσματος εκείνου. Και να φαντασθή κανείς ότι ο άνθρωπος είξευρε τα κοινά γράμματα. Όταν επερίοδευε δια να κανόνιση τους λογαριασμούς και τα γραμματία έπαιρνε τον αναγιωτόν του Νικόλαν τώρα πλέον εις ηλικίαν και εγνώριζεν ανάγνωσιν και γραφήν. Τότε η συνήθεια ήτο οι τοκιστές να επισκέπτωνται τους χρεωστές των και να κανονίζουν προσωπικώς το λαβείν τους. Όταν κανένας που ήτο χρεώστης και έπρεπε να πλήρωση και δεν είχε, ο Χ΄ Γιάννης έκαμνε συμφωνία και έπαιρνε τα χωράφια του. Αμέσως εγένετο και η πράξις διότι παρευρίσκοντο μαζί του και ο Βεκκίλης του Σαντζακκιού, ο οποίος αμέσως έγραψε και το λεγόμενον, «μουραφέττιν». Έχω, εις χείρας μου πολλούς τύπους από τα μουραφέττια, αυτά, και δίδω εις τους αναγνώστας μου, έναν από αυτούς. «Εγώ, ο πωλητής επώλησα τα χωράφια μου εις Μιχαήλην, υιόν του Καψαλιδιού, με όλην μου την θέλησιν, δια γρόσια 901, τα οποία, τα έλαβα, μέχρι οβολού, και έκαματου, και φερεάττιν εμπροσθά, του Βεκκίλη, του Σαντζάκ Πεγίν εμπροσθεν των μαρτύρων και έκαμα και εγώ ο Βεκκίλης το φερεάττιν του, καπούλην εμπροσθεν

των μαρτύρων, έλαβα το δικαίωμα κατά το κανόνιν της κρατεάς Βασιλείας και έδωσα το παρόν μου μουραφέττιν εις χείρας του με την σφραγίδα μου επί παρουσία των κάτωθεν αξιόπιστων μαρτύρων, εν μηνί και εν χρονιά ως φαίνεται 1834 Φεβρουαρίου 10. Εγώ ο Μαρκαντώνης Βεκκίλης του Σαντζακκιού καζάς Αυδήμου». Με τοιούτον τρόπον η αγοραπωλησία ετελείωνεν αμέσως.

Η ΝΟΟΤΡΟΠΙΑ ΤΟΥ Χ΄ ΓΙΑΝΝΗ

Όταν πλέον ο Χ΄ Γιάννης έγεινε υπέρπλοτος, ο αναγιωτός του Νικόλας του είπε μίαν ημέραν «Αφέντη πρέπει να σταματήσης πλέον την άγοράν άλλων κτημάτων διότι δεν τα προκάμνωμεν να τα επιβλέπωμεν και να τα καλλιεργούμεν». Αυτός απήντησε: «Βρε Νικόλα, η Τουρτζιά όπως πηγαίνει μίαν ημέραν ο τόπος μας θα φύη από τα σιέρκα της και θα τον πάρουν οι Φράντζοι που όταν έλθουν και με βρουν με τούτα τα κτήματα θα γεμίσω χαράρκα λίρες». Ίσως να είχε δικαίον διότι ολίγον προ της κατοχής ήλθεν ο Ζαρίφης και αγόρασε και εις την Λεμεσόν κτήματα όπως τα μαγαζιά που έχει τα καζάνια του σήμερα ο Κακούτας, τα μαγαζιά του σημερινού Οίκου Άγγελούδη και πολλά άλλα. Κατόπιν ηθέλησε και επήγε εις την Ιερουσαλήμ δια τα προσκυνήματα. Όταν εστράφη έγεινε θρήσκος.

Η ΘΡΗΣΚΟΛΗΨΙΑ ΤΟΥ

Η πρώτη εκδήλωσις της θρησκοληψίας του αυτής ήτο η απόφασις να κτίση μεγαλυτέραν την μικράν και χαλασμένην εκκλησίαν του Πισσουρίου. Έφερε, λοιπόν, πέτρες και εκάλεσε κτίστες οι όποιοι ήρχισαν να τες πελεκούν. Μίαν Κυριακήν έξω από την εκκλησίαν είπε εις τους χωριανούς: «Αποφάσισα να κτίσω την εκκλησίαν μεγάλην να την προικοδοτήσω με τέμπλη, με άμφια κτλ. Από σας δεν θέλω τίποτε παρά να μεταφέρετε τες πέτρες και να βάλετε τους εργάτες. Αφού τελείωση η Εκκλησία θα γραφτώ Κτήτωρ της Εκκλησίας». Οι χωρικοί έμειναν σιωπητοί, ίσως από την συγκίνησιν δια την γενναία χειρονομία του ανδρός. Εν τούτοις κάποιος Γιαννάτζης του Κακού έλαβε τον λόγον και είπε με τρόπον αυθάδη: «Αν θέλης να γραφτής Κτήτωρ της Εκκλησίας εμείς δεν είμαστε μισταρκοί σου, βάλε και τους εργάτες φέρε και τες πέτρες». Κανείς δεν είπε τίποτε ούτε ο Χ΄ Γιάννης· έφυγε και επήγε στο σπίτι του. Απέλυσε τους μιστόρους αφού τους επλήρωσε γενναία. Τες πέτρες

κατόπιν αυτές εχρησιμοποίησαν οι χωρικοί εις την σημερινήν υπάρχουσαν εκκλησίαν των.

Μίαν ημέραν καβαλλάρης επήγαινε εις τον Άγιον Αμβρόσιον εις το άκρον του χωρίου Ανώγυρα είδε να ανοίγωνται θεμέλια και ερώτησε τι θα κτίσουν και έλαβε απάντησιν ότι θα κτισθή τζαμί αμέσως τους έδωσε δωρεάν 10 λίρας. Την ιδίαν ημέραν επερνούσεν από την Πάχναν και είδε ότι το κτίριο της Εκκλησίας είχε σταματήσει ελλείψει χρημάτων. Διέταξε τους χωρικούς να εργασθούν να την τελειώσουν με έξοδα του, όπως και έγινε. Το ίδιον έκαμε δια το καμπαναριό του Αγ. Αμβροσίου. Εις την Λεμεσόν έκτισε το σχολείο της Καθολικής.

Ο Χ΄ ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΓΟΡΑΖΕΙ ΧΑΡΟΥΠΙΑ

Μίαν εποχήν μετά που έγινε πλούσιος ο Χ΄ Γιάννης έμαθεν ότι εις την Λεμεσόν ήρχισαν να αγοράζονται τα χαρούπια. Έσπευσε και ήλθε δια να μάθη λεπτομέρειας. Αφού έμαθε λεπτομέρειας επέστρεψε εις το χωρίον εκήρυξεν ότι τα χαρούπια να μην τα δίδουν εις τα ζώα αλλά θα τα αγόραζε αυτός. Επήρεν αμέσως εργάτας και άρχισαν να καθαρίζουν τα δύο μεγάλα σπήλαια που ευρισκοντο εις την τοποθεσιαν Ίλιγγα. Κατά τον Αύγουστον οι χωρικοί πλέον όλων των πέριξ χωρίων έφερναν τα χαρούπια των Και ετοποθετούσαν εις τα σπήλαια αυτά, αφού τα αγόραζεν ο Χ΄ Γιάννης· την όλην

κίνησιν επέβλεπε ο αναγιωτός του Νικολής. Όταν έκαμνε ποσότητας εναύλωνε καΐκια και τα έφερνεν εις την Λεμεσόν και τα επουλούσε. Άλλα επειδή ήτο δύσκολος ή μεταφορά των από τα σπήλαια εις την παραλίαν και έστοίχιζεν έκτα-κτα έξοδα, παραλάμβανε πλέον τα χαρούπια από τους χωρικούς εις την παραλίαν του χωρίου, εις το μέρος δηλαδή όπου μέχρι σήμερα στήνεται το ζύγι του Πισσουρίου. Έτσι πρώτος αυτός έδωσε την πρώτην ώθησιν εις την περιφέρειαν αυτήν των εμπορικών συναλλαγών εις τα χαρούπια.

Ο Χ΄ Γιάννης μαζί με την μανία του πλούτου είχε και άλλας φιλοδοξίας. Ήθελε να έχη το δικαίωμα να υψώνη Αμερικανικήν σημαίαν και αυτός, όταν έμαθαν ότι κάποιος εις τον Ιερόν Κήπον κατόρθωσε να πάρη αδειαν και είχε την σημαία εις τον ιστόν του σπιτιού του. Ήκουσα ότι επλήρωσε 180 λίρες δια τον σκοπόν αυτόν και πράγματι ήλθεν η αδεία, όταν ήτο προ ολίγον χρόνον νεκρός, αποθανών το 1868. Άφηκε τεραστίαν περιουσίαν, την οποίαν εκληρονόμησαν διάφοροι συγγενείς του, αφού ήτο άτεκνος. Ο αναγιωτός του, Νικολής Παρασκευά δεν επήρε τίποτε και μάλιστα όταν τον επάνδρευσε δεν του παραχώρησε καθόλου περιουσίαν.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΩΝ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ (ΣΕΑΠ) ΛΤΔ.

του Γιώργου Θεοφάνους
Γραμματέα-Διευθυντή

Εκείνη η δυναμική σε σχέση με την ανάγκη για οργανωμένη εμπορία της σουλτανίνας, οδήγησαν αρχικά μια ομάδα από κατοίκους Πισσουρίου να προχωρήσουν στην δημιουργία της ΣΕΑΠ. Η ΣΕΑΠ ενεργάει στο Μητρώο του Εφόρου Συνεργατικών Εταιρειών στις 12 Ιανουαρίου 1963 και φέρει τον αριθμό 2/63. Αρχικά έφερε την ονομασία ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΩΝ ΣΤΑΦΥΛΩΝ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ, για να μετονομαστεί στις 21 Νοεμβρίου 1969 σε ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΩΝ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ (ΣΕΑΠ) ΛΤΔ.

Ο κυριότερος σκοπός ίδρυσης της εταιρείας ήταν η ομαδική πώληση των σταφυλιών σουλτανίνας και άλλων ποικιλιών επιτραπέζιων σταφυλιών των μελών. Το πρώτο καταστατικό της εταιρείας ήταν χειρόγραφο, αντίγραφο του οποίου διατηρεί μέχρι σήμερα ο Δημήτρης Κ. Δημητρίου ο οποίος διετέλεσε για 20 χρόνια πρόεδρος του Εποπτικού Συμβουλίου της εταιρείας. Η ΣΕΑΠ διοικείται από δύο εκλεγμένα πενταμελή σώματα, την Επιτροπεία και το Εποπτικό Συμβούλιο, που μαζί με τον Γραμματέα αποτελούσαν τους αξιωματούχους της Εταιρείας. Ο πρώτος Γραμματέας της εταιρείας ήταν ο κ. Θεοχάρης Περικλέους, τότε Γραμματέας και της ΣΠΕ Πισσουρίου. Δεν σώζονται οποιαδήποτε έγγραφα που να κάνουν αναφορά στους αξιωματούχους της εταιρείας από της ιδρύσεώς της μέχρι το 1971. Το πρώτο βιβλίο Πρακτικών που τηρείται στο αρχείο της εταιρείας αρχίζει με τα πρακτικά της ετήσιας Γενικής Συνέλευσης των μελών ημερομηνίας 22/2/1972. Στο βιβλίο των Πρακτικών γίνεται αναφορά στην πρόσληψη του κ. Άννινου Ιωάννου ως Ταμία της εταιρείας στις 10/12/1972.

Στα Πρακτικά της Γενικής Συνέλευσης των μελών που έγινε στις 10/12/1972 στο κινηματοθέτρον της κοινότητας αναφέρεται ότι τα έγγεγραμμένα μέλη της εταιρείας αριθμούσαν τα 280.

Με την ίδρυση της Εταιρείας, τα τότε μέλη αποφάσισαν και προχώρησαν στην αγορά της γης στην περιοχή Καλαμονούδια όπου και ανέγειραν το πρώτο συσκευαστήριο. Στην συνέχεια και εφόσον οι όγκοι αυξάνονταν συνεχώς προχώρησαν στην αγορά κτήματος στην περιοχή «Καμηλόστρατα» και στη περιοχή «Πόρος», όπου ανέγειραν άλλα τρία συσκευαστήρια, ανεβάζοντας τον συνολικό αριθμό συσκευαστηρίων στα τέσσερα.

Η χρονική περίοδος μεταξύ των ετών 1970 – 1995 απετέλεσε την χρυσή περίοδο της ΣΕΑΠ. Τα εγγεγραμμένα μέλη έφτασαν τα 522 ενώ οι εκτάσεις γης που καλλιεργούσαν τα μέλη ανέρχονταν στις τέσσερις χιλιάδες σκάλες περίπου (53000 δεκάρια γης) στο Πισσούρι. Οι κάμποι στο Πισσούρι ήταν ολοπράσινοι για εννέα μήνες περίπου του χρόνου. Μοναδικό θέαμα στην περιοχή φυσικής ομορφιάς και κάλλους. Οι κοιλάδες με τους απέραντους γραμμικούς αμπελώνες αποτέλεσε, κατά την γνώμη μου τον κυριότερο παράγοντα στο να γίνει γνωστή η περιοχή Πισσουρίου στο ευρύτερο κυπριακό κοινό και στους τουρίστες και συνέτεινε θετικά στην μετέπειτα τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Μέσα σε αυτή την χρονική περίοδο η ΣΕΑΠ έφτασε τους 1500 τόνους σταφυλιών εξαγωγής, συνεισφέροντας σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη και στο υψηλό βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη τις ψηλές τιμές που εξασφάλιζαν τα σταφύλια εξαγωγής σε σχέση με το τότε κόστος ζωής στην Κύπρο. Ενδεικτικά αναφέρω αποσπάσματα από το βιβλίο Πρακτικών για τις τιμές των σταφυλιών:

Συνεδρία ημερομηνίας 25/8/1972. Τιμές σταφυλιών σουλτανίνας,

1/7/72 – 7/7/72 97 μιλς την οκά

8/7/72 – 8/7/7 84 μιλς την οκά

9/7/72 μέχρι λήξης 64 μιλς την οκά

Σταφύλι ροζακί 67 μιλς την οκά

Σταφύλι μαύρο 39 μιλς την οκά

Συνεδρία ημερομηνίας 7/4/1973 σύμφωνα με την οποία οι τότε αξιωματούχοι συμφώνησαν με τον έμπορο Σπύρο Αναστασί-

ου τις πιο κάτω τιμές σουλτανίνας για τα σταφύλια εξαγωγής:
70 τόνοι 100 μιλς την οκά
930 τόνοι 75 μιλς την οκά

Συνεδρία ημερομηνίας 1/10/1975. Τιμές σταφυλιών σουλτανίνας

1/7/1975 – 5/7/1975 117 μιλς την οκά

6/7/1975 – 6/7/1975 104 μιλς την οκά

7/7/1975 – 31/7/1975 92 μιλς την οκά

1/8/1975 – 6/8/1975 78 μιλς την οκά

Cardinal 122 μιλς την οκά

Ροζακί 92 μιλς την οκά

Οινοβιομηχανία ΚΕΟ 28 μιλς την οκά

Κονσερβοποιεία ΒΙΑΓΡΕΞ 55 μιλς την οκά

Τα πιο πάνω αποσπάσματα από τα πρακτικά των συνεδριάσεων έχουν επιλεγεί για να καταδείξουν το υψηλό οικονομικό όφελος που είχαν οι αμπελοκαλλιεργητές Πισσουρίου την τότε χρονική περίοδο, τις ποικιλίες που καλλιεργούνταν και εμπορεύονταν στην περιοχή και την περίοδο συγκομιδής των σταφυλιών εξαγωγής που καθορίζεται μεταξύ 1ης Ιουλίου και 6ης Αυγούστου περίπου.

Η εταιρεία διέθετε τα σταφύλια εξαγωγής των μελών της στους εμπόρους Σπύρο Αναστασίου και Σταμάτη Μαυρόπουλλο αρχικά και στην συνέχεια και στην ΣΕΔΙΓΕΠ. Ο κυριότερη αγορά για τα Κυπριακά σταφύλια την τότε εποχή ήταν η αγορά της Αγγλίας. Ο υπόλοιπος όγκος της παραγωγής διετείθετο αρχικά στις κονσερβοποιείες SEVEN UP – ROYAL CROWN COLA, Sun Island Canning Ltd, BITA ΩΡΑ, ΒΙΑΓΡΕΞ, ΚΕΑΝ και στην συνέχεια διετείθετο στις μεγάλες οινοβιομηχανίες του τόπου ΚΕΟ, ΣΟΔΑΠ, ΛΟΕΛ και ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ.

Ο μεγάλος όγκος εργασίας που αναπτύσσετο ανάγκασε τα μέλη της εταιρείας, στις 18/9/1984 να προσλάβει έμμισθο γραμματέα για να καταστεί δυνατή η διεκπεραίωση του όγκου γραφιακής δουλειάς που είχε δημιουργηθεί. Ο νέος γραμματέας της ΣΕΑΠ εις αντικατάσταση του κ. Θεοχάρη Περικλέους και του ταμιά Άννινου Ιωάννου, διορίσθηκε ο Θεοφάνης Θεοφάνους που κατείχε την θέση του αυτή μέχρι το έτος 2006 όπου και αποτέλεσε πλεονάζων προσωπικό.

Από το έτος 1995 και μετά άρχισαν τα δύσκολα και η συνεχής συρρίκνωση του εισοδήματος από την εμπορία των σταφυλιών. Κακοί εμπορικοί χειρισμοί, συνεργασία με την ΣΕΔΙΓΕΠ, η στασιμότητα στην εξέλιξη που παρατηρήθηκε, οικονομικά και άλλα, ως φαίνεται εκ των υστέρων, προσωπικά συμφέροντα και αδυναμίες, οδήγησαν τα μέλη στην

σταδιακή εγκατάληψη των αμπελώνων τους και στην συνέχεια στην οριστική εκρίζωση, εκρίζοντας ταυτόχρονα και το μεγαλύτερο κομμάτι της σύγχρονης ιστορίας του χωριού Πισσούρι μετατρέποντας το από την μεγαλύτερη εξαγωγική δύναμη της Κύπρου στην σουλτανίνα σε περιοχή τουριστικής και οικοδομικής ανάπτυξης. Η αδυναμία εμπορίας της Σουλτανίνας στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου και τα συνεχή αρνητικά αποτελέσματα εκκαθάρισης που παρουσίαζε κάθε χρόνο η ΣΕΔΙΓΕΠ, ως ο τελευταία Κυπριακή εταιρεία εξαγωγών Κυπριακών σταφυλιών, έβησαν εκείνη την δυναμική που υπήρχε και με ένα σχέδιο εκρίζωσης των αμπελώνων που ανήγγειλε η τότε κυβέρνηση Βασιλείου ώθησαν την πλειονότητα των μελών να προχωρήσουν στην οριστική εκρίζωση των αμπελώνων τους μειώνοντας τις εκτάσεις σουλτανίνας από 53000 δεκάρια σε 700 δεκάρια περίπου και την παραγωγή από τους 2000 τόνους σε 500 τόνους. Αντιλαμβάνεστε ότι με τα δεδομένα όπως αυτά είχαν διαμορφωθεί στο τέλος, η ΣΕΑΠ όδευε προς ολοταχώς προς την διάλυση.

Ο Γεώργιος Θεοφάνους, πρώτος βιοκαλλιεργητής επιτραπέζιου σταφυλιού στην Κύπρο, πρωτοασχολήθηκε με την βιοκαλλιέργεια της σουλτανίνας το 1997, ανέλαβε πρόεδρος της Επιτροπείας της διαλυμένης ΣΕΑΠ και με την συμπαράσταση των υπολοίπων αξιωματούχων κατάρτησε στρατηγικό σχέδιο σωτηρίας και επαναδραστηριοποίησης της εταιρείας το οποίο προέβλεπε σταδιακά:

1. Στην οργάνωση των εναπομείναντων ενεργών παραγωγών σουλτανίνας σε μια ομάδα που μέσω της ΣΕΑΠ να εμπορεύεται τα σταφύλια των μελών απ' ευθείας στο λιανεμπόριο αποκλείοντας τους μεσάζοντες χονδρέμπορους
2. Βασικές επενδύσεις σε υποδομή και τεχνολογικό εξοπλισμό
3. Σταδιακή μετατροπή των καλλιεργειών από συμβατικές σε βιολογικές καλλιέργειες
4. Αναδιάρθρωση της δομής της εταιρείας έτσι ώστε να μειωθούν τα λειτουργικά της έξοδα και να λαμβάνονται ταχύτερα αποφάσεις.

Η φιλοσοφία του κ. Γεώργιου Θεοφάνους στηρίχθηκε στην βιολογική γεωργία ως λύση στην αδυναμία εμπορίας της συμβατικής σουλτανίνας στην διεθνή αγορά. Το ψηλό κόστος παραγωγής της σουλτανίνας στην Κύπρο, ο περιορισμός που υφίσταται η περιοχή σε νερό άρδευσης, ο τρόπος φύτευσης των αμπελώνων που περιορίζει την μηχανοποίηση των εργασιών, οι νέες άσπερμες λευκές ποικιλίες σταφυλιού με πολύ μεγαλύτερο μέγεθος ρόγας από την κοινή σουλτανίνα και άλλοι παράγοντες, στην ουσία εκτόπισαν την Κυπριακή σουλτανίνα από την αγορά. Την στιγμή που παρουσιάζετο ένας κορεσμός και μια φθίνουσα πορεία στις τιμές των

συμβατικών γεωργικών προϊόντων στην διεθνή αγορά, την ίδια στιγμή μια παράλληλη αγορά προϊόντων παρουσίαζε αυξημένη ζήτηση με τιμές υψηλότερες από τις τιμές των συμβατικών προϊόντων. Σε αυτή την αγορά επένδυσε ο κ. Θεοφάνους ο οποίος από το 1998 εξήγαγε μόνος του την δική του βιολογική παραγωγή στην Ευρώπη με πολύ θετικά αποτελέσματα και απέκτησε μιαν εμπειρία στον τομέα μοναδική.

Το στρατηγικό σχέδιο τέθηκε σε εφαρμογή το 2006 με αναβάθμιση της κτιριακής υποδομής της ΣΕΑΠ στο συσκευαστήριο της εταιρείας που βρίσκεται στην περιοχή «Πόρος», προς την παραλία Πισσουρίου, στην αγορά ψυκτικών θαλάμων, σύγχρονης ανοξείδωτης γραμμής διαλογής και συσκευασίας σταφυλιών με δυνατότητες μικροσυσκευασίας και τυποποίησης, και άλλες ενέργειες έτσι ώστε το συσκευαστήριο και τα μέλη της Ομάδας να εξασφαλίσουν διεθνή πιστοποιητικά GLOBAL GAP και πιστοποιητικά συμμόρφωσης με την παραγωγή βιολογικών προϊόντων σύμφωνα με τον Καν. Ε.Ε 2092/91.

Στις 26/11/2009 έγινε καταστατική συνέλευση των μελών και εγκρίθηκε το τροποποιημένο καταστατικό της ΣΕΑΠ το οποίο αναπροσαρμόστηκε για να συνάδει με τις πρόνοιες της νομοθεσίας περί αναγνωρίσεων Ομάδων Παραγωγών και προέβλεπε μεταξύ άλλων ότι μέλη της ΣΕΑΠ δύνατε να γίνουν μόνο πιστοποιημένοι βιοκαλλιεργητές. Το Εποπτικό Συμβούλιο καταργεί, η περιοχή εργασιών της ΣΕΑΠ επεκτείνεται για να συμπεριλάβει και τις περιοχές σουλτανίνας των γειτονικών χωριών Αλέκτορα και Αυδήμου, στην τροποποίηση της σύνθεσης της Επιτροπείας από πενταμελή σε εφταμελή παραχωρώντας μια θέση επιτρόπου σε παραγωγό που εκλέγεται από τους παραγωγούς της Αλέκτορας και μια θέση επιτρόπου σε παραγωγό που εκλέγεται από τους παραγωγούς της Αυδήμου. Πέντε θέσεις επιτρόπου παραμένουν σε παραγωγούς μέλη που εκλέγονται από τους παραγωγούς Πισσουρίου.

Την 1η Ιουνίου 2010 η ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΩΝ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ (ΣΕΑΠ) ΛΤΔ, αναγνωρίζεται από το Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Τμήμα Γεωργίας σε Ομάδα Παραγωγών για την κατηγορία προϊόντων ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΦΡΟΥΤΑ με αριθμό Πιστοποιητικού 037/10/ΟΜΠ. Είναι η πρώτη εταιρεία παγκύπρια που λαμβάνει αναγνώριση στην συγκεκριμένη κατηγορία. Τα μέλη της εταιρείας είναι 27 και οι βιοκαλλιεργούμενες εκτάσεις σουλτανίνας περίπου 500 δεκάρια. Η δε παραγωγή σταφυλιών των μελών αγγίζει τους 500 τόνους από τους οποίους οι 250 εξάγονται στην Γερμανική και Αυστριακή αγορά κατά κύριο λόγο και οι υπόλοιποι 250 τόνοι

διατίθενται στην οιοβιομηχανία και για παραγωγή σταφίδας.

Ο στόχος είναι η σταδιακή αύξηση των μελών και της παραγωγής και η ενθάρρυνση περισσότερων κατοίκων Πισσουρίου να φυτεύσουν τα κτήματά τους με αμπελώνες. Σκοπός της ΣΕΑΠ είναι να δημιουργήσει τις συνθήκες για ολική εκμετάλευση της παραγωγής των μελών της διεισδύοντας σε νέες αγορές και αναπτύσσοντας εναλλακτικούς τρόπους διάθεσης της σουλτανίνας είτε ως αποξηραμένο προϊόν, είτε σε χυμό, σε κρασί ή μεταποιημένο σε παραδοσιακά εδέσματα (σουσούκος, παλουζές, μαρμελάδα) επαναφέροντας σταδιακά αλλά σε άλλη μορφή, την δυναμική εκείνη που όλοι μας θυμούμαστε.

Η ΣΕΑΠ έχει συνδέσει το όνομά της με την αμπελοκαλλιέργεια στην περιοχή Πισσουρίου. Έχει πρωταγωνιστικό ρόλο να διαδραματίσει στην ανάπτυξη της περιοχής Πισσουρίου και να συμβάλει στην οικονομική ευημερία των κατοίκων, στην αναζωογόνηση της υπαίθρου και στην προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Με την συνδρομή της ΣΕΑΠ ήδη έχουν αρχίσει να φυτεύονται νέοι αμπελώνες στο Πισσούρι και παρουσιάζεται ένα αυξημένο ενδιαφέρον από κατοίκους που απευθύνονται στην ΣΕΑΠ για πληροφορίες και ενημέρωση.

Με την αναγνώριση της ΣΕΑΠ σε Ομάδα Παραγωγών Βιολογικών Φρούτων ο κ. Γεώργιος Θεοφάνους διορίστηκε Γραμματέας / Διευθυντής της εταιρείας.

Μέχρι το 1972 υπηρετούσαν ως αξιωματούχοι Επίτροποι ή μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου οι κάτωθι:

Μιχαλάκης Πιερή
Παναγιώτης Χειμώνας

Πιεράκης Γ. Πιερή
Πέτρος Αριστείδου

Χρίστος Νεοφύτου
Παντελής Φρυδά (Πρόεδρος)

Στις 10/12/1972 εκλέγησαν και επανεκλέγησαν στις 30/1/1977 οι:

Άνθιμος Δημητρίου

Αγαμέμνων Αριστείδου

Παναγιώτης Θεοδώρου

Χάρης Αντωνιάδης (Πρόεδρος)

Άννινο Ιωάννου

Δημητράκης Θεοφάνους

Νέστορας Βαρναβίδης

Νεόφυτος Μεττούρης

Αντρέας Πέτρον

Ιωάννης Τρύφωνος

Ο Πέτρος Αριστειδη Φουτάς κάτω από τις κλιματαριές του στην περιοχή Μαρίνα.

Στις 9/3/1980 εκλέγησαν οι:
Αγαμέμνων Αριστείδου
Άνθιμος Δημητρίου
Άννινος Ιωάννου (Πρόεδρος)
Πιεράκης Γ. Πιερή
Παναγιώτης Θεοδώρου
Ιωάννης Τρύφωνος
Αντρέας Φουτάς
Νέστορας Βαρναβίδης
Δημητράκης Θεοφάνους
Νεόφυτος Μεττούρης

Στις 24/4/1983 εκλέγησαν οι:
Άννινος Ιωάννου (Πρόεδρος)
Δημητράκης Θεοφάνους
Άνθιμος Δημητρίου
Αντώνης Ποταμίτης
Ιωάννης Τρύφωνος
Πιεράκης Γ. Πιερή
Πανίκος Τρύφωνος
Νεόφυτος Μεττούρης
Νικόλας Παναγιώτου
Αντρέας Φουτάς (Πρόεδρος)

Στις 30/11/1986 εκλέγησαν οι:
Αντωνάκης Ποταμίτης (Πρόεδρος)
Ιωάννης Τρύφωνος
Νικόλας Παναγιώτου
Δημητράκης Θεοφάνους
Θεοχάρης Λαζάρου
Αντρέας Παύλου
Αρεστής Αντρεάδης (Πρόεδρος)
Νεόφυτος Μεττούρης
Πανίκος Τρύφωνος
Λάζαρος Νεάρχου

Στις 7/1/1990 εκλέγησαν οι:

Αντρέας Παύλου
Αντωνάκης Ποταμίτης (Πρόεδρος)
Ιωάννης Τρύφωνος
Μιχαλάκης Πελοπίδα
Άννινος Ιωάννου
Πανίκος Τρύφωνος
Νεόφυτος Μεττούρης
Λάζαρος Νεάρχου
Αντρεάδης Αριστείδης (Πρόεδρος)
Δημητρίου Δημήτρης

Στις 7/3/1993 εκλέγησαν οι:
Αντωνάκης Ποταμίτης (Πρόεδρος)
Ιωάννης Τρύφωνος
Αντρέας Παύλου
Περικλής Περικλέους
Μιχαλάκης Πελοπίδα
Δημήτρης Δημητρίου (Πρόεδρος)
Δημητράκης Θεοφάνους
Λάζαρος Νεάρχου
Πανίκος Τρύφωνος
Νεόφυτος Μεττούρης

Στις 26/1/1997 εκλέγησαν οι:
Αντωνάκης Ποταμίτης (Πρόεδρος)
Αντρέας Παύλου
Ιωάννης Τρύφωνος
Τάκης Γ. Φουτάς
Δημητράκης Θεοφάνους
Δημήτρης Δημητρίου (Πρόεδρος)
Λάζαρος Νεάρχου
Πανίκος Τρύφωνος
Γεώργιος Θεοφάνους
Ξένιος Ονουφρίου

Στις 19/1/2006 εκλέγησαν οι κάτωθι που ανέλαβαν το φορτίο της διάσωσης της ΣΕΑΠ και ότι απέμεινε από την αμπελοκαλλιέργεια στο Πισσούρι:
Γεώργιο Θεοφάνους (Πρόεδρος)
Χάρης Θεοφάνους
Τάκης Φουτάς
Χριστάκης Οδυσσέως
Αντρέας Φουτάς
Δημήτρης Δημητρίου (πρόεδρος)
Ξένιος Ονουφρίου
Λάζαρος Νεάρχου
Νεοκλής Αντωνιάδης
Αρεστής Αριστείδου

Την 1/6/2010, με την αναγνώριση της ΣΕΑΠ σε Ομάδα Παραγωγών καταργείται το Εποπτικό Συμβούλιο και Γραμματέας/Διευθυντής της εταιρείας διορίζεται ο μέχρι πρότενος Πρόεδρος της Επιτροπείας, Γεώργιος Θεοφάνους. Την εφταμελή πλέον Επιτροπεία απαρτίζουν οι ακόλουθοι βιοκαλλιεργητές:

Χάρης Θεοφάνους (Πρόεδρος)
Κωνσταντίνος Φουτάς
Παντελής Οδυσσέως

Λούκας Θεοδοσίου
Αρεστής Αριστείδου
Κύπρος Πεπέκκος (επίτροπος Αλέκτορας)
Λούκας Λούκα (επίτροπος Αυδήμου)

Τον τίτλο του Γραμματέα/Διευθυντή της εταιρείας κατείχαν κατά χρονική περίοδο οι:

Θεοχάρης Περικλέους 1963 – 1984
Θεοφάνης Θεοφάνους 1984 – 2006
Γεώργιος Θεοφάνους 2006 – 2010 (εκτελών χρέη)
Γεώργιος Θεοφάνους 2010 –

Για την ανάπτυξη του Πισσουρίου και της οικονομίας του, βοήθησαν πολλοί άνθρωποι για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Η παρουσία της ΣΕΑΠ βοήθησε πολλαπλά στην οικονομική ανέλιξη του Πισσουρίου σε δύσκολες εποχές, όταν αναζητούνταν νέοι πόροι για το χωριό και τους κατοίκους του.

(Σημ. Από το 1 – 5 αναφέρονται στα μέλη της Επιτροπείας και 6 – 10 αναφέρονται στα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου).

Σταφύλια για την οινοβιομηχανία

Νέες συσκευασίες – Νέες δυνατότητες

Σύγχρονη ανοξειδωτη γραμμή διαλογής και συσκευασίας σταφυλιών.

Σύγχρονες ψυκτικές εγκαταστάσεις.

Εικόνες από τις εργασίες στο Ελαιοτριβείο.

ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ ΤΟ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟ ΞΑΝΤΡΗ

Εύρος Χ. Αντωνιάδης και Στέφανη Λιασή

Ένας εμπορικός και οικονομικός παράγοντας του Πισσουρίου είναι το Ελαιοτριβείο Αδελφών Ξαντρή (η αγγλική του ονομασία είναι Xantris Olive Mills, Pissouri). Πρόκειται για ένα σύγχρονο ελαιοτριβείο που ακουμπά στην παράδοση του χωριού ως ένας χώρος όπου η γεωργική παραγωγή υπήρξε πάντοτε σημαντικός οικονομικός, αλλά και κοινωνικός παράγοντας του χωριού.

Το Ελαιοτριβείο βρίσκεται στην κοινότητα Πισσουρίου και αποτελεί οικογενειακή επιχείρηση των Αδελφών Ξανδρή. Ξεκίνησε να λειτουργεί στην κοινότητα Πισσουρίου πριν ακριβώς δώδεκα χρόνια και αποτελεί το μοναδικό εις την περιοχή. Ήταν τότε αρχές του 2000 όταν οι αδελφοί Ξανδρή πήραν την τολμηρή απόφαση να προχωρήσουν στην κατασκευή ελαιοτριβείου σε μια κοινότητα όπου στο παρελθόν βασίλευε η σουλτανία. Η τολμηρή για την εποχή και μοναδική τους ιδέα και η έντονη δραστηριότητα τους για κατασκευή ελαιοτριβείου στην κοινότητα αποτέλεσε την αφετηρία της καλλιέργειας της ελιάς στο Πισσούρι αφού χρόνο με τον χρόνο η παραγωγή του λαδιού αυξάνετε στην περιοχή ραγδαία.

Το ελαιοτριβείο σήμερα αποτελείται από σύγχρονα μηχανήματα παραγωγής λαδιού και ιδιαίτερα από δυο γραμμές. Η μια γραμμή είναι παραγωγής μοντέλου X20 η οποία παράγει 2 ½ τόνους λάδι ανά ώρα. Η δεύτερη γραμμή η οποία ξεκίνησε να λειτουργεί τέσσερα χρόνια αργότερα δηλαδή το 2004 είναι μοντέλου X32 και παράγει 4 ½ τόνους λάδι την ώρα. Η συνολική παραγωγή και των δυο γραμμών φθάνει καθημερινά τους επτά τόνους την ώρα. Χρονιά ορόσημο για το Ελαιοτριβείο είναι το 2004 αφού την χρονιά εκείνη το Ελαιοτριβείο ξεκινά την παραγωγή βιολογικού λαδιού με έγκριση πιστοποίησης από την ΛΑΚΟΛ.

Σήμερα το ελαιοτριβείο παράγει 40% του βιολογικού λαδιού ανά το Παγκύπριο και σε αυτό απασχολούνται έξι άτομα εκπαιδευμένα άτομα ανά το οκτάωρο. Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι το Ελαιοτριβείο τυγχάνει επιχορήγησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά τακτικά χρονικά διαστήματα δέχεται επισκέψεις από Επιθεωρητές τόσο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσο και του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.

Ο Νεοκλής Αντωνιάδης (αριστερά) στη φάρμα.

ΤΟ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΤΟΥ ΝΕΟΚΛΗ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ PISSOURI FARM

Το Πισσούρι υπήρξε ανέκαθεν ένας σημαντικός χώρος όπου η γεωργία και η κτηνοτροφία έχουν ανθίσει για το καλό του τόπου. Ιδιαίτερα η κτηνοτροφικές μονάδες που αναπτύχθηκαν στο χωριό υπήρξαν βασικοί παράγοντες στην ανάπτυξη της οικονομίας του χωριού.

Το οικογενειακό αγρόκτημα του Νεοκλή Αντωνιάδη είναι μια σημαντική μονάδα. Η Pissouri Farm είναι εγκατεστημένη σε μια περιοχή χαμηλού λόφου (υψόμετρο 50 μ. από την επιφάνεια της θάλασσας) και στην περιοχή αυτή επικρατούν θερμοκρασίες μεταξύ 5 έως 20 βαθμών κελσίου τον χειμώνα και 28 έως 40 βαθμών κελσίου το καλοκαίρι. Η υγρασία κατά τους καλοκαιρινούς μήνες κυμαίνεται μεταξύ 40 - 60 τοις εκατό. Ιστορικά η φάρμα έχει ρίζες από το 1900 με πρωτεργάτη και εμπνευστή της τον αείμνηστο προπάππου του σημερινού ιδιοκτήτη, Ιωάννη Ερωτόκριτο. Το 1929 ο Ιωάννης Ερωτόκριτος πρωτοτυπά για την τότε εποχή αφού καταφέρει και εισάγει στην Κύπρο από την Συρία τις καλύτερες αίγες οι οποίες, με την πάροδο του χρόνου αλλά και τη συστηματική βελτίωση με τη μέθοδο επιλογής, εξελίσσονται στις καλύτερες στον κόσμο. Στην συνέχεια την φάρμα ανέλαβε ο Νεοκλής Αντωνιάδης (τότε κοινοτάρχης Πισσουρίου και παππούς του σημερινού ιδιοκτήτη) και μετέπειτα ο υιός του Γιαννάκης Αντωνιάδης μαζί με τον αδελφό του Άκη Αντωνιάδη. Όπως μας είπε ο κ. Νεοκλής Αντωνιάδης η οικογένεια «νιώθει μεγάλη περηφάνια για το κατόρθωσαν να έχουν στην οικογενειακή φάρμα τις καλύτερες αίγες στον κόσμο. Όπως μας τόνισε ο κ. Αντωνιάδης, το 1982 αποτελεί ημερομηνία ορόσημο για την πορεία και μετεξέλιξη της φάρμας αφού ο ίδιος ανέλαβε προσωπικά τη διεύθυνση της φάρμας και δημιούργησε ξεχωριστή εταιρεία με το όνομα «Pissouri Farms Λτδ».

Σήμερα η φάρμα, αποτελείται από 5.000 αιγοπρόβατα που αρμέγονται δύο φορές την ημέρα, σε ίσα διαστήματα αρμέγματος (στις 6:00 και 18:00h) και έχει κύριους στόχους: α) την παραγωγή και προμήθεια υψηλής ποιότητας γάλακτος, β) την παραγωγή και προμήθεια υψηλής ποιότητας κρέατος, γ) την προμήθεια επίλεκτων ζώων για αναπαραγωγή σε άλλες φάρμες, τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Pissouri Farms Λτδ έχει πάρει βραβείο σε δυο παγκόσμιους διαγωνισμούς από τον διεθνή οργανισμό Food Agriculture Organization (F.A.O.) και ο χώρος τυγχάνει επισκέψεων από ομάδες φοιτητών από διάφορα Πανεπιστήμια του κόσμου, ομάδες κτηνοτρόφων από όλο τον κόσμο αλλά και ως χώρος για διδακτορικές διατριβές, έρευνες και μελέτες.

Διάφορες εικόνες από τις σύγχρονες εγκαταστάσεις.

ΚΟΝΙΚΛΟΤΡΟΦΕΙΑ ΑΡΚΑ

Φαίνεται πως το Πισσούρι ένεκα της παράδοσης, της γεωγραφικής του θέσης του καθώς και της προοδευτικότητας των κατοίκων του θα προσελκύει συνεχώς νέες βιοτεχνικές και εμπορικές μονάδες διαφόρων τύπων.

Η εταιρεία «ΚΟΝΙΚΛΟΤΡΟΦΕΙΑ ΑΡΚΑ ΛΤΔ», είναι μια από αυτές. Ιδρύθηκε το 2010 από τον Διονύσιο Ξαντή ενώ ο υπεύθυνος παραγωγής και διαχειριστής της μονάδας είναι ο Θεόδωρος Ξαντή. Η εταιρία ασχολείται με την εκτροφή και σφαγή κουνελιών καθώς επίσης και με τη διανομή τους στην κυπριακή αγορά. Πρόκειται για μια νέα μονάδα η οποία με το δικό της τρόπο έχει ενισχύσει τη δυναμική του Πισσουρίου.

Οι εγκαταστάσεις της βρίσκονται στο χωριό. Έχει στην ιδιοκτησία της υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις με αυτοματοποιημένα συστήματα ελέγχου για όλα τα στάδια της εκτροφής των κουνελιών, ιδιόκτητο σφαγείο καθώς και κατάλληλο εξοπλισμό για τη μεταφορά των προϊόντων της. Η μέγιστη δυναμικότητα της μονάδας φτάνει την εκτροφή 850 κονικλομητέρων.

Η μονάδα πληροί τις προδιαγραφές που ορίζονται από το HACCP για την υγιεινή και ασφάλεια των τροφίμων. Τα τελευταία χρόνια έχει εδραιωθεί στον τομέα της κονικλοτροφείας και γίνονται προσπάθειες για την περαιτέρω ανάπτυξη της, με επέκταση της μονάδας και αύξηση της παραγωγής. Για τη λειτουργία της μονάδας εργάζεται εξειδικευμένο επιστημονικό και έμπειρο τεχνικό προσωπικό.

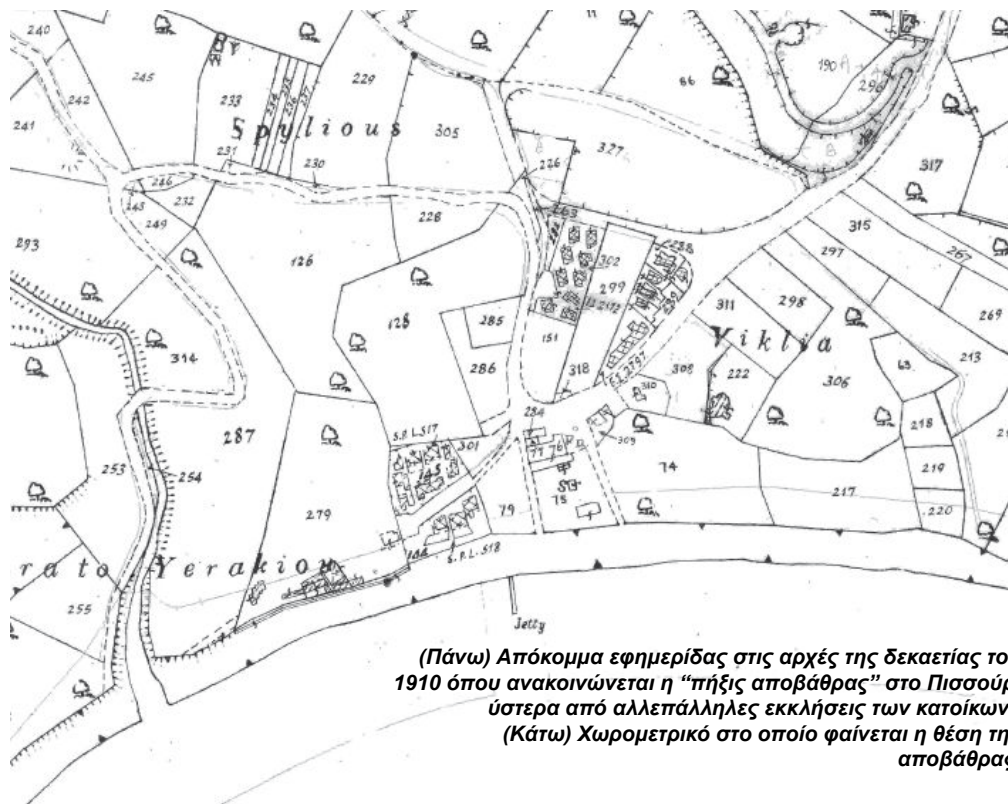
Το φυσικό περιβάλλον του Πισσουρίου είναι ιδανικό για την ανάπτυξη τέτοιων μονάδων.

ΑΠΟΒΑΘΡΑ ΚΑΙ ΤΕΛΩΝΕΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΥΣΣΟΥΡΙ

Πληροφορούμεθα μετ' εὐχαριστήσεως, ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἰσακούουσα τέλος τὰς τόσας ἀναφορὰς καὶ παρακλήσεις τῶν ἐμπόρων τῶν ἐμπορευομένων εἰς τὸ Πυσσούρι, ἀπεφάσισε νὰ ἀνεγείρῃ ἐκεῖ Τελωνεῖον καὶ νὰ πῆξῃ μίαν μικρὰν Ἀποβάθραν χάριν τῆς φορτώσεως τῶν χαρουπιῶν.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Κυβερνήσεως ὅ' ἀκουσθῆ βεβαίως μεθ' ἰκανοποιήσεως, διότι ἡ ἀποβάθρα θὰ εὐκολύνῃ ἐντὸς σημαντικὰ τὴν τῶσφ δυσκόλον ἕως τῶρα φορτώσιν τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὴν ἀναπεπταμένην ἐκείνην καὶ σχεδὸν πάντοτε τετραγαμένην θάλασσαν τοῦ Πυσσουριῶ.

(*Ἀλήθεια*, 11 Φεβρουαρίου 1910)

(Πάνω) Απόκομμα εφημερίδας στις αρχές της δεκαετίας του 1910 όπου ανακοινώνεται ἡ "πῆξις ἀποβάθρας" στο Πυσσούρι ὕστερα ἀπὸ ἀλλεπάλληλες ἐκκλήσεις τῶν κατοίκων..
(Κάτω) Χωρομετρικὸ στο ὁποῖο φαίνεται ἡ θέση τῆς ἀποβάθρας.

Η ΑΠΟΒΑΘΡΑ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ (1910)

Του Μίμη Σοφοκλέους

Στην οικονομική ιστορία του Πισσουρίου ο Όρμος ή ο Κόλπος του Πισσουρίου, όπως συνηθίζεται να λέγεται, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιοχής, ιδιαίτερα την εποχή που ο «Μαύρος Χρυσός της Κύπρου», (τα Χαρούπια) καθόριζε τοικονομικά ην τύχη της Κύπρου ολάκαιρης. Το Πισσούρι και η ευρύτερη περιοχή αποτελούσαν μια από τις πιο σημαντικές χαρουποπαραγωγικές περιοχές της Κύπρου, και αξιοποίησαν αυτή την συγκυρία δυναμικά. Ο Κόλπος Πισσουρίου, που σήμερα είναι η είσοδος στο Πισσούρι από την μεριά της θάλασσας, υπήρξε η 'πύλη' από την οποία διαξαγόταν η εμπορική κίνηση πολλών γεωργικών προϊόντων στο παρελθόν. Το εξαγωγικό εμπόριο από τα μεσαιωνικά χρόνια μέχρι την δεκαετία του 1960 έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του Πισσουρίου.

Η αποβάθρα δε που έκτισαν οι Άγγλοι για να διαξάγεται ασφαλέστερα και πιο γρήγορα το εξαγωγικό εμπόριο, είχε αλλάξει για μια μεγάλη περίοδο την τύχη του Πισσουρίου και υπήρξε μια μεγάλη πηγή εισοδημάτων. Το τελωνείο με την αποβάθρα του, το ζύγισμα και η αποθήκευση των χαρουπιών έκαναν την περιοχή μια οικονομική 'νησίδα' σε μια εποχή που η Κύπρος, επί Αγγλοκρατίας ανακάλυπτε την εμπορία χαρουπιών. Από τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας ξεκίνησε, φυσικά, η ανάγκη εμπορίας των χαρουπιών, που εντάθηκε επί Αγγλοκρατίας, μετά το 1878. Άρχισε η συσκευασία και εξαγωγή των χαρουπιών γιατί προηγουμένως τα χαρούπια τα έδιναν στα ζώα τους, και τις περισσότερες φορές δεν τα αξιοποιούσαν καθόλου διότι δεν τα υπολόγιζαν. Οι Πισσουριώτες ιδιοκτήτες γης και καλλιεργητές ήταν από τους πρώτους που είχαν συλλάβει την αξία των χαρουπιών γιατί για πολλούς χωρικούς γεωργούς καμία οικονομική αξία και έκαναν συχνές παραστάσεις στην αποικιακή Κυβέρνηση για να φτιάξει υποδομές στον Κόλπο Πισσουρίου.

Πολλοί έμποροι από τη Λεμεσό, άνοιξαν εμπορικές σχέσεις με χώρες που είχαν ενδιαφέρον για εισαγωγή χαρουπιών και άρχισαν να αναζητούν στο Πισσούρι συνεργάτες. Ο Παλαίμαχος στα *Αναμνήσεις* του περιγράφει γλαφυρά αυτή την περίοδο. Ένας πολύ δραστήριος έμπορος που είχε την έδρα του στο Πισσούρι, όπου μ' ένα μικρό μπακάλικο και με διάφορες εμπορικές πράξεις κατόρθωσε να γίνει πολύ σημαντικός εμπορικός παράγοντας της περιοχής ο Χ' Γιάννης Ρωσσίδης, απέκτησε πολλά χωράφια με χαρουπιές και άλλα δένδρα. Μόλις έμαθε για το ενδιαφέρον που υπήρχε για τα χαρούπια έβαλε κόσμο να τα μαζεύει και επίσης να αγοράζει απ' όλους τους χωρικούς των γύρω χωριών. Τα συγκέντρωνε σε παραλιακές αποθήκες του Πισσουρίου, που ανέγειρε, και τα μετέφερε δια θαλάσσης με καϊκια στους εμπόρους-εξαγωγείς της Λεμεσού. Εκτός από το Πισσούρι, και τις γύρω περιοχές του, άρχισαν να μεταφέρον με ζώα και αμάξια τα χαρούπια της υπόλοιπης ορεινής περιοχής της Λεμεσού.

Η αποικιακή κυβέρνηση είδε την ανάγκη δημιουργίας αποβαθρών σε διάφορες περιοχές της Κύπρου και κυρίως εκεί όπου υπήρχαν όρμοι που διευκόλυναν το εμπόριο συγκεκριμένων γεωργικών και άλλων προϊόντων, όπως π.χ. στο Πισσούρι όπου από το 1910 υπήρξε πρόνοια όχι μόνο για την κατασκευή αποβάθρας για την εξαγωγή των χαρουπιών, αλλά και Τελωνείου. (βλ. παραπλεύρως). Η οποία, όμως, αποβάθρα, δυστυχώς καταστράφηκε με την πρώτη θαλασοταραχή. Η εφημερίδα *Αλήθεια* στις 11 Νοεμβρίου του 1910, βρίσκει, μάλιστα, την ευκαιρία να ψέξει την «στερεότητα των δημοσίων έργων»:

Έπειτα από πολυχρονίους αναφορές και ενεργείας εκ μέρους των εις το Πισσούρι εμπορευομένων είχε κατορθωθεί ώστε η Κυβέρνησις να αποφασίση την πήξιν μικράς αποβάθρας εις τον όρμον του Πισσουρίου διά να χρησιμεύη διά την φόρτωσιν των χαρουπιών. Η αποβάθρα επήχθη τέλος, αλλ' επήχθη μετά τόσης στερεότητος ώστε η πρώτη μικρά τρικυμία του Φθινοπώρου παρέσυρεν αυτήν ολοσχερώς... Αλλ' ιδού η μικρά αποβάθρα του Πισσουρίου, η οποία παρεσύρθη με ελαφράν θαλασοταραχήν, ενώ μόλις είχε τελειώσει, κάνει τώρα μίαν κακήν αρχήν. Να ελπίσωμεν άραγε, ότι πρόκειται περί μεμονωμένης και τυχαίας εξαίρεσεως;

ΤΟ ΠΡΩΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

Του Κυριάκου Φουτά

Το πρώτο αυτοκίνητο στο Πισσούρι το έφερε ο Νέαρχος Δημητρίου (Τούρκης) περί το 1920 και είχε έναν από τους πρώτους αριθμούς εγγραφής οχήματος στην Κύπρο L23.

Το πρώτο λεωφορείο στο Πισσούρι το έφερε ο Τοουλής του Ούζα ή ο Δημητράκης του Αριστοτέλη. Η χρονολογία δεν ήταν ξεκάθαρη στην μνήμη του κυρίου Σκουρή. Μετά ο Παναγιώτης του Μαυρομάτη (ο πατέρας του Φοίβου Μαυρομάτη) και ο Ρήγας Ερωτοκρίτου.

Ο Ιωάννης Μ. Λαμπρή (Σκουρή) άρχισε ως σωφέρης στον Ψωματή (Γιώργος Ψωματής) το 1953. Το λεωφορείο το είχε ο Ψωματής μαζί με τον Καννάουρο και κάνανε την διαδρομή Πισσούρι-Λεμεσός.

Το 1956 αγόρασε δικό του λεωφορείο έναντι 13.000 λιρών (Αριθμός Εγγραφής G147, μάρκας Ford) και έκανε την διαδρομή Πισσούρι – Ακρωτήρι μεταφέροντας τους εργαζόμενους εκεί (Αγγλικές Βάσεις). Στην αρχική λειτουργία άρχισε να μεταφέρει περί τα 16 άτομα ενώ η δυναμικότητα του λεωφορείου ήταν 27 θέσεις. Τότε είχαν λεωφορεία επίσης οι Χρυσάνθος Λαζάρου (Ρούσος) και ο Χαμπής του Παπά. Περί το 1960 αγόρασε δεύτερο έναντι 24.000 λιρών, με 32 θέσεις. Το μέσο εισιτήριο από Πισσούρι στη Λεμεσό ήταν 3 σελίνια ενώ αν ήταν με επιστροφή η τιμή ήταν 4 σελίνια.

Ο κύριος Ιωάννης Μ. Λαμπρή Σκουρή γεννήθηκε το 05/05/1927 στο Πισσούρι και το 1944 γράφτηκε στρατιώτης όπου οι Άγγλοι τον μεταφέρανε στην Αίγυπτο όπου υπηρέτησε για 4 χρόνια αρχικά ως οδηγός.

Από συνέντευξη του Ιωάννη Μ. Λαμπρή (Σκουρή) την 7ην Ιουνίου 2011 προς τον Κυριάκο Φουτά.

Ο Μιχάλης Σκουρή στέκεται παρήφανος δίπλα από το λεωφορείο του, που φέρει την πινακίδα "Τακτική Γραμμή Πισσούρι-Λεμεσός".

Η ποδοσφαιρική ομάδα της ΑΕΝ το 1974. (Ιστάμενοι από Α-Δ): Γιώργος Κουκλής, Γιώτης Παναγιώτου, Κωστής Στέλιου, Γεωργίου, Εύρος Λεωνίδου, Νίκος Περικλέους, Τίτος Λιασής. (Καθήμενοι από Α-Δ): Χριστάκης Φειδία, Μιχάλης Αντωνίου, Χριστάκης Καλαμωνιτής, Πάμπος Χαραλάμπους, Άντρος Ιωάννου, Κυριάκος Μελάς.

Chapter 9 is written by Athimos Mettouris, who gives an account of the sporting life and activities of Pissouri from the Ottoman period to the present day. He focuses on the history of two football teams; AEN and THOI. The school of Pissouri was active in nurturing sporting activities, and the two football teams were very active in the district.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ

του Άνθιμου Μεττούρη

Οι πληροφορίες μας για τον αθλητισμό στο Πισσούρι ανάγονται στα τέλη της Τουρκοκρατίας και εντεύθεν και προέρχονται από προσωπικές αφηγήσεις παλαιότερων κατοίκων της Κοινότητας, που αφορούν τη χρονική περίοδο μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του σαράντα καθώς και από προσωπικές μνήμες και εμπειρίες από το σημείο εκείνο μέχρι σήμερα.

Οι υποτυπώδεις αθλητικές προσπάθειες στα τέλη του 19ου αιώνα και αρχές του 20ου αιώνα συνυφαίνονται με τα πανηγύρια, τους γάμους και τις εορτές του χωριού. Τα αγωνίσματα που γνωρίζουμε πως λάμβαναν χώρα στα πλαίσια αυτά, ήταν το «τζηρύττιν», το «διτζίμιν», τα «τριάππηδικια», και το «πάλλιωμα». Το «τζηρύττιν» σύμφωνα με το *Γλωσσάριον* του Ιωάννου Ερωτοκρίτου, που έζησε σ' αυτή την περίοδο, ήταν «θαυμασία άσκησις και διασκεδαστικόν παίγνιον, εκτελούμενον εις μεγάλας και επισήμους εορτάς και πανηγύρεις υπό ικανών και επιτηδείων ιππέων», (ο.π.π. σελ. 53). Στα πανηγύρια που γίνονταν στα ξωκλήσια της Κοινότητας και των περιχώρων, λάμβαναν χώρα διαγωνισμοί ιππασίας. Στο Λάκκο του Φράγκου, περιοχή κοντά στο χωριό Αλέκτορα, όπου γινόταν μεγάλο πανηγύρι την Κυριακή του Θωμά, ο αείμνηστος Κώστας Λανίτης μεγαλοεπιχειρηματίας ιδιοκτήτης της περιοχής εκείνης, διοργάνωνε και αθλοθετούσε τους αγώνες ιππασίας όπως και τα άλλα αγωνίσματα που γίνονταν εκεί. (Δρόμοι, «τριάππηδικια», δηλ. άλμα τριπλούν, κ.ά.).

Το «διτζίμιν» (δοκίμιον) σύμφωνα πάλιν με το γλωσσάριον του Ιωάννου Ερωτοκρίτου σελ. 21 είναι «βάρος το οποίον σηκώνουν οι νέοι δια να δοκιμάσουν την δύναμίν των». Το άθλημα αυτό, όπως και τα «τριάππηδικια», διεξάγονταν στην αυλή της εκκλησίας και στην πλατεία του Χωριού, ιδιαίτερα τη Δευτέρα του Πάσχα, μετά την επιστροφή από το ξωκλήσι του Προφήτη Ηλία, που πανηγύριζε εκείνη τη μέρα.

Ένα άλλο διαφορετικό άθλημα που συνήθιζαν οι κάτοικοι του χωριού μας στα πρώτα χρόνια της περιόδου που εξετάζουμε ήταν το «πάλλιωμα», η ελληνορωμαϊκή πάλη, που όπως και τα υπόλοιπα αγωνίσματα ανάγει την αρχή του στους αρχαίους κλασσικούς χρόνους. Το «πάλλιωμα» γινόταν σε ειδικό μέρος έξω από το Χωριό, στην περιοχή «Ακονόπετρα», εκεί που βρίσκεται σήμερα το εκκλησάκι της Παναγίας. «Παλλιώματα» γίνονταν κυρίως όταν τελούνταν τούρκικοι γάμοι στο Χωριό και σ' αυτά συνήθως έπαιρναν μέρος ένας έλληνας με ένα τούρκο. Συντονιστής αυτού του αθλήματος στο Πισσούρι ήταν ο γνωστός Μεχμέτ-Μπέης τούρκος προύχοντας του Χωριού. Αυτός οδηγούσε τους παλαιστές με συνο-

δεία νταουλιών και ζορνέδων στην παλαιστρα της Ακονόπετρας, όπου εκεί υπό τα βλέμματα πλήθους θεατών διεξάγονταν τα αγωνίσματα πάλης. Εθεωρείτο δε σπουδαίο κατόρθωμα, όταν κάποιος εξερχόταν νικητής στο «πάλλωμα». Γνωστά ονόματα πισσουριωτών που διακρίνονταν στο άθλημα αυτό στις αρχές του 20ου αιώνα αναφέρονται οι Αντώνης Χατζιάκουμος, Χριστόδουλος Μεττούρης, Ηλίας Κάζανος, Δημήτρης Ποταμίτης Δράκος κ.ά.

Η ίδια περίπου κατάσταση σχετικά με τον αθλητισμό διατηρείται μέχρι και τη δεκαετία του σαράντα. Από το σημείο αυτό και έπειτα, όπως σε πλείστα άλλα πράγματα της κοινωνικής ζωής των κυπρίων γίνονται μεγάλες αλλαγές. Το ίδιο συμβαίνει και με τον αθλητισμό. Καινούργια αθλήματα εμφανίζονται τότε, καινούργιες νοοτροπίες, καινούργιες συμπεριφορές. Μεταπολεμικά πνέει παντού άνεμος αλλαγής. Είναι ακριβώς τότε που έκαμε την εμφάνισή του στο Πισσούρι το άθλημα του ποδοσφαίρου. Πρώτος διδάξας το ποδόσφαιρο στο Χωριό μας είναι ο αείμνηστος δάσκαλος της Κοινότητας Κώστας Πιτερίδης, που οργάνωσε και την πρώτη ποδοσφαιρική ομάδα της Α.Ο.Ν. (Οργάνωση νεολαίας του μόλις ιδρυθέντος τότε ΑΚΕΛ). Ως γήπεδο χρησιμοποιούσαν τότε τα αλώνια: (τόποι που χρησιμοποιούνταν για το αλώνισμα των σιτηρών). Στην περιοχή «Αθασιές» ή «Χάνι» στον κύριο δρόμο Λεμεσού – Πάφου, υπήρχαν τότε πολλά αλώνια, που χρησιμοποιούνταν και σαν γήπεδα ποδοσφαίρου. Μερικοί από τους ποδοσφαιριστές της ομάδας της ΑΟΝ βρίσκονται ακόμη στη ζωή, όπως οι Παναγιώτης Θεοδώρου, Αγαμέμνων Αριστείδου, Νέαρχος Περικλέους, Κώστας Ευαγόρου κ.ά.

Για μερικά χρόνια αργότερα αδρανοποιήθηκε η προσπάθεια εκείνη, για να επανεμφανισθεί μια νέα ποδοσφαιρική προσπάθεια λίγο μετά, στα μέσα της δεκαετίας του πενήντα. Το έτος 1956 ιδρύθηκε ο αθλητικός σύλλογος «ΟΔΥΣΣΕΥΣ». Αυτή τη φορά τα πράγματα ήταν πιο οργανωμένα. Αγοράστηκε γη και διαμορφώθηκε σε γήπεδο στην περιοχή «Κουκκουϊστρα». Τα ίχνη αυτού του γηπέδου διακρίνονται και σήμερα. Αυτό όμως αργότερα επιστράφηκε στον πρώην ιδιοκτήτη, που το διεκδίκησε δικαστικώς, γεγονός που οδήγησε στη διάλυση της ποδοσφαιρικής ομάδας του «Οδυσ-

σέα». Ψυχή της ομάδας εκείνης ήταν οι αείμνηστοι Κόκος Περικλέους και Σάββας Φιλίππου. Ο δεύτερος διετέλεσε και πρώτος προπονητής της ομάδας και ήταν άνθρωπος σεβαστός που αγαπούσε ειλικρινά το ποδόσφαιρο.

Παράλληλα με την ομάδα του «Οδυσσέα» ιδρύθηκε το 1958 η ποδοσφαιρική ομάδα του Θ.Ο.Ι. «Άγιος Μαυρίκιος» και άρχισε να παρατηρείται ένας ανταγωνισμός μεταξύ των δυο ομάδων, που δεν ήταν άσχετος με τους ιδεολογικούς και κομματικούς ανταγωνισμούς που υφίσταντο τότε. Το Θ.Ο.Ι. κατασκεύασε το δικό του γήπεδο, αυτό που υπάρχει μέχρι σήμερα και εξυπηρετεί όλη την Κοινότητα Πισσουρίου. Η γη στην οποία κατασκευάστηκε το γήπεδο του Θ.Ο.Ι. αγοράστηκε από τον σύλλογο αυτό και ακολούθως μεταβιβάστηκε στην Εκκλησία του χωριού με εξασφάλιση μακρόχρονης μίσθωσης που ισχύει μέχρι σήμερα. Πρόεδρος του Θ.Ο.Ι. ήταν τότε ο ιερέας της Κοινότητας Παραευριπίδης Αντωνίου ο οποίος μαζί με τους αείμνηστους Τάκη Βλαδιμήρου και Χριστόδουλο Θεοδώρου φρόντισαν για την αγορά και κατασκευή του γηπέδου. Η ομάδα του Θ.Ο.Ι. Πισσουρίου διατηρήθηκε μέχρι τις μέρες μας και συμμετέχει από το 1967 στο αγροτικό πρωτάθλημα της ομοσπονδίας Π.Α.Α.Ο.Κ.

Μετά το 1974 ιδρύθηκε στο Πισσούρι και η ποδοσφαιρική ομάδα της Α.Ε.Ν. (Αθλητική Ένωση Νέων), που υπάγεται στην αγροτική ομοσπονδία της ΕΠΟΛ και συνεχίζει μέχρι σήμερα την ποδοσφαιρική δραστηριότητά της. Προσπάθειες για συνένωση των δυο ποδοσφαιρικών συλλόγων της Κοινότητας Πισσουρίου δεν έφεραν μέχρι σήμερα αποτέλεσμα.

Με την κατασκευή του γηπέδου του Θ.Ο.Ι., που βρίσκεται κοντά στο Δημοτικό Σχολείο της Κοινοτήτάς μας, δόθηκε η ευκαιρία στους δασκάλους του χωριού να το χρησιμοποιούν για τις αθλητικές ανάγκες των μαθητών τους και για διοργάνωση μαθητικών αγώνων. Έτσι άρχισε να αναπτύσσεται μια παράλληλη αθλητική προσπάθεια με επίκεντρο το Δημοτικό Σχολείο της Κοινοτήτας. Στα επόμενα χρόνια αρκετοί Πισσουριώτες διακρίθηκαν τόσο στον κλασικό αθλητισμό, όσο και στο ποδόσφαιρο. Από τους αθλητές μας ξεχωρίζουμε τον Στάθη Περικλέους, τον Γιώργο Χριστοδουλίδη,

τον Λάμπρο Μερκή και τους αδελφούς Πάνο Ραζή, Νεοκλή Ραζή και Λάμπρο Ραζή. Πολλοί πισσουργότες εξάλλου που ξεκίνησαν ως ποδοσφαιριστές από τις τοπικές ομάδες του χωριού, αγωνίσθηκαν και διακρίθηκαν στη συνέχεια ως ποδοσφαιριστές μεγάλων ομάδων της Κ.Ο.Π. όπως οι Δήμος Κύρου, Δήμος Καρεκλάς, Λάμπρος Μερκής, Αντρέας Κύρου, Νεόφυτος Φιλίππου (Μαυρής), Γιώργος Μεττούρης, Ανδρέας Μερκούρης, Γιώργος Σαμψών, Νίκος Βαρναβίδης, Γιώργος Μερκής κ.ά.

Ως κατακλείδα του υπό εξέταση θέματος επιθυμώ να αναφερθώ στις προσπάθειες που ανέλαβε τελευταία το Κοινοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου για την κατασκευή σύγχρονου Κοινοτικού σταδίου με ανώτερες προδιαγραφές για τις αθλητικές ανάγκες της Κοινοότητάς μας. Ευχή όλων είναι, το έργο αυτό να υλοποιηθεί το γρηγορότερο, για να δοθεί έτσι ώθηση στην περαιτέρω ανάπτυξη και αναβάθμιση του αθλητισμού στο Πισσούρι. Η Α.Ε.Ν Πισσουρίου ιδρύθηκε το 1977 κατόπιν πρωτοβουλίας των

Φάση από παλιό ποδοσφαιρικό αγώνα στο γήπεδο Πισσουρίου

Ποδοσφαιρική Ομάδα της Αθλητικής Ένωσης Νέων (ΑΕΝ) Πισσουρίου

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΝΕΩΝ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ (Α.Ε.Ν)

Του Πέτρου Α. Φουτά

μελών της κομματικής ομάδας της τότε εποχής οι οποίοι αγαπούσαν τον αθλητισμό και κυρίως το ποδόσφαιρο. Η απόφαση αυτή θεωρήθηκε ως ιστορικό σημείο αναφοράς όχι μόνο για τα μέλη της αλλά και για όλους τους κατοίκους οι οποίοι αντίκρισαν το γεγονός με ευαρέσκεια. Σήμερα η ΑΕΝ έχει καθιερωθεί ως ένας από τους σημαντικότερους φορείς στην αθλητική, κοινωνική και πολιτιστική ανέλιξη της Κοινότητας μας.

Από τα πρώτα κιόλας έτη της σύστασης της, τα μέλη επέδειξαν διάχυτο ενδιαφέρον για την μετουσίωση της μεγαλόπνοης ιδέας της εποχής εκείνης. Η ανιδιοτέλεια που καλλιεργήθηκε στα μέλη και η αστείρευτη αφοσίωση τους στη ομάδα και την αποστολή της απετέλεσε το εφαλτήριο για την δημιουργία μίας ισχυρής ομάδας. Λαμβάνοντας μέρος στην κατηγορία του αγροτικού πρωταθλήματος της ΕΠΟΛ, κατάφερε να εμπλουτίσει το ενεργητικό της με αρκετά πρωταθλήματα και κύπελλα επί σειρά ετών. Δυστυχώς όμως, μετά από 20 περίπου χρόνια επιτυχημένης πορείας, ένεκα κάποιων συγκυριών και συνθηκών όπως ήταν η έλλειψη της εθελοντικής εργασίας, η ανεπάρκεια εκδήλωσης ενδιαφέροντος καθώς επίσης και η οικονομική στενότητα, οδήγησαν την ομάδα στην ολική αποσύνθεση της αφήνοντας την εκτός δράσης για περίπου 10 συναπτά χρόνια (1995-2003).

Όμως, παρά τις δύσκολες συνθήκες που διαμορφώθηκαν καθ' όλη την διάρκεια των αδρανών αυτών περιόδων, τα μέλη της ομάδας διαβλέποντας όλα τα αντικοινωνικά στοιχεία να εκκολάπτονται ανεμπόδιστα στην κοινωνία και να επιβουλεύονται την τοπική κοινωνική δομή και ισορροπία όπως τα ναρκωτικά, η βία και η παραβατικότητα και ο χουλιγκανισμός, θεώρησαν επάναγκες την αναστροφή αυτής της μακροχρόνιας αρνητικής εξέλιξης η οποία θα επιτυχανόταν με την αναγέννηση της ομάδας. Έτσι το 2003, πάρθηκε η ιστορική απόφαση για την αναθέρμανση των αθλητικών ιδεωδών και κατ' επέκταση την επαναδραστηριοποίηση της ΑΕΝ. Τα μέλη για ακόμη μία φορά επέδειξαν το ασίγηστο πάθος τους για την ομάδα και έτσι οι άοκνες προσπάθειες με-

τέτρεψαν το όραμα τους σε πραγματικότητα. Μάλιστα πρέπει να σημειωθεί ότι το 2006, η ομάδα διακρίθηκε για το ήθος της αποσπώντας το αντίστοιχο τιμητικό βραβείο από την ΕΠΟΛ.

Οι διαχρονικοί σκοποί της ίδρυσης της ΑΕΝ περιστρέφονται γύρω από την καλλιέργεια και την προαγωγή των αθλητικών ιδεωδών που έχουν ως στόχο την αθλητική και κοινωνική γαλούχηση των μελών της Κοινότητας. Η αποστολή της είναι εμποτισμένη με τα συστατικά στοιχεία της αλληλεγγύης, φιλαλληλίας και της συνδιαλλαγής. Μέσα στο γενικότερο αυτό πλαίσιο, αποτυπώνονται και οι εξειδικευμένοι στόχοι της ίδρυσης της, οι οποίοι είναι η συχνότερη επαφή του τοπικού πληθυσμού μέσα από συγκεντρώσεις και αθλητικές αναμετρήσεις, η δημιουργία ευχάριστων συνθηκών άθλησης για την μύηση των γηγενών στον αθλητισμό και η αποτροπή των νέων από τα έκφυλα φαινόμενα που κατατράχουν την σύγχρονη κοινωνία μας.

Σήμερα, το αθλητικό τμήμα της ομάδας στεγάζεται σε ιδιόκτητο οίκημα, αριθμεί σε 30 ποδοσφαιριστές και απαρτίζεται από 10μελή επιτροπή η οποία είναι επιφορτισμένη με διάφορα καθήκοντα και ρόλους. Με την πάροδο του χρόνου η οργανωτική δομή καθώς επίσης και το ποδοσφαιρικό τμήμα της ομάδας ενισχύεται διαρκώς, γεγονός που προκρίνει την επάνοδο μίας ισχυρής ομάδας στο πρωτάθλημα με υψηλότερους στόχους, με κυριότερο την άνοδο της στην Α' Κατηγορία του Αγροτικού Πρωταθλήματος της ΕΠΟΛ. Υπογραμμίζεται, ότι η συνέχιση της δραστηριοποίησης της ομάδας εμψυχώνεται και από το γεγονός της τοποθέτησης φυσικού χορτοτάπητα στο υφιστάμενο γήπεδο, μετά από την ιστορική πρωτοβουλία του Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου και άλλων εθελοντών, που αναντίρρητα θα συνδράμει σημαντικά στην εξέλιξη του ποδοσφαίρου και παράλληλα στην βελτίωση της ποιότητας της αθλητικής ζωής

Λάζαρος Π. Λαζάρου και Ανδρέας Χρυσάνθου Λαζάρου (Ρούσσος)

Στην ιστορική φωτογραφία εμφανίζεται η νεολαία της ΑΤΕ-ΠΕΚ Πισσουρίου εν ώρα αθλητικής δραστηριότητας στο αθλητικό γήπεδο ποδοσφαίρου στην Κοινότητα. Στην φωτογραφία φαίνονται οι: Σταύρος Παναγιώτου, Νεόφυτος Μαυρουδή, Αριστος Ηλιάδης, Λάζαρος Π. Λαζάρου, Μιχαλάκης Καμπανέλλης, Λάζαρος Χ. Λαζάρου, Ανδρέας Χρυσάνθου Λαζάρου (Ρούσσος).

ΠΑΝΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΥΠΡΟΥ (ΠΕΚ) - ΑΤΕ-ΠΕΚ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ (ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΩΣΗ)

Του Ανδρέα Αντωνιάδη
Φιλολόγου

Η Παναγροτική Ένωση Κύπρου (ΠΕΚ) ιδρύθηκε και οργανώθηκε κατά την περίοδο του Απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959. Πολλά διεκδίκησε και πρόσφερε στους αγρότες της Κύπρου διεκδικώντας τα από τους Άγγλους αποικιοκράτες. Στο αγώνα για απελευθέρωση η ΠΕΚ στάθηκε προπομπός με πλειάδα αγωνιστών που προήλθαν από τις τάξεις της. Της ένδοξης αυτής οργάνωσης παρακλάδι είναι η ΑΤΕ-ΠΕΚ Πισσουρίου (Αγροτική Τοπική Ένωση). Ιδρύθηκε το 1962 από σημαίνοντα τότε στελέχη της αγροτιάς όπως ήταν ο ΠαπαΕυριπίδης Αντωνιάδης, ο Χρίστος Απόστρατος, ο Παναγιώτης Χειμώνας, ο Πέτρος Λαζάρου, ο Θεοχάρης Δ. Ξαντήρης και άλλοι.

Αξιοσημείωτη ήταν η χρονιά 1973 που έγινε αναδιοργάνωση της ΑΤΕ-ΠΕΚ Πισσουρίου, όπου η νέα επιτροπή που εξελέγη στην Γενική Συνέλευση της 15.05.1973 (όπως φαίνεται στα πρακτικά) είχε αξιολογήσει δράση και προσφορά. Αξιοσημείωτη ήταν και η προσφορά των νέων της ΑΤΕ-ΠΕΚ στην περίοδο αυτή. Δημιουργήθηκε ποδοσφαιρική ομάδα. Συμμετοχή των νέων μας στις οργανωμένες τακτικά εθνικές και άλλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Δημιουργήθηκε χορευτικό συγκρότημα. Ψυχή και καθοδηγητής της όλης αυτής καλλιτεχνικής δραστηριότητας ήταν το μέλος της ΑΤΕ-ΠΕΚ Πισσουρίου Ανδρέας Αντωνιάδης – Φιλολόγος. Το 1973 η ΑΤΕ-ΠΕΚ Πισσουρίου αριθμούσε 45 τακτικά μέλη. Για λόγους ιστορικούς σημειώνουμε εδώ την αξιολογή αυτή επιτροπή της περιόδου αυτής:

1. Θεοχάρης Λαζάρου: Γραμματέας
2. Θεοχάρης Ε. Δημητρίου: Ταμίας

3. Μιχαλάκης Πελοπίδας: Εισπράκτορας
4. Παναγιώτης Χειμώνας: Σύμβουλος
5. Ανδρέας Μαυρουδή: Σύμβουλος
6. Χρίστος Πολυκάρπου: Μέλος
7. Ζήνων Ηροδότου: Μέλος

Τα τελευταία χρόνια λόγω των άσχημων πολιτικών εξελίξεων και καταστάσεων η οργάνωση βρισκόταν σε κάποια αδράνεια. Το Ιανουάριο του 2012 έγινε προσπάθεια να ξαναδραστηριοποιηθεί. Από την ΠΕΚ Λεμεσού διορίστηκε προσωρινή επιτροπή ώστε να φροντίσει για την επαναδραστηριοποίηση της. Διορίστηκαν ή ψηφίσθηκαν οι ακόλουθοι:

1. Ανδρέας Χρ. Λαζάρου
2. Θεοχάρης Λαζάρου
3. Τάκης Φουτάς
4. Χρύσανθος Λαζάρου
5. Γεώργιος Αντωνιάδης
6. Παναγιώτης (Πατής) Ν. Παναγιώτου
7. Χριστάκης Περικλέους
8. Λάζαρος Ν. Παναγιώτου

Καταβάλλεται προσπάθεια για καταγραφή νέων μελών. Η Γενική συνέλευση θα γίνει σε εύθετο χρόνο. Αποτελούσε δραστήρια Αγροτική Τοπική Ένωση Πισσουρίου με πρωταρχικό στόχο την προώθηση και επίλυση των αμπελουργικών προβλημάτων αλλά και των προβλημάτων που απασχολούν τους γεωργοκτηνοτρόφους.

Πρόεδρος της Επιτροπής κατά της 1972-1977 υπήρξε ο αγωνιστής της ΕΟΚΑ κ. Θεοχάρης Λαζάρου. Σήμερα δι-αδραματίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στα δρώμενα για επίλυση των προβλημάτων των μελών της.

CHAPTER 10
LEARNING FOR FUN IN PISSOURI

Chapter 10 concerns itself with the existence of non-Greek speaking residents, who established the Cyprus History Group, based in Pissouri, who are dedicated to the study of history, through culturally activities both nationally and abroad. The University of the Third Age, C3A Aphrodite Branch, who focus on outdoor learning activities.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

LEARNING FOR FUN IN PISSOURI

By Shirley Kay

Our family first experienced Pissouri in 1989, when it was still a small agricultural village. It happened to be the annual grape festival and long tables were set out in the village square and neighbouring lanes; at the end of the feast, bunches of grapes were poured from large baskets onto the tables. We were enchanted and decided there and then to find a home here. Since we were on our way back to my husband's embassy in Dubai, we left the task of finding one to our daughter, whose doctor husband had just arrived at the Episkopi base. Soon she found an old stone family house in Anogyra, directly above Pissouri.

When we settled permanently here, early in 2007, we found both Anogyra and Pissouri had changed dramatically: old houses had been renovated, new estates built all around Pissouri, and large numbers of British newcomers had made their homes here. We wondered how to get to know so many newcomers and were quickly given a lead. A few years earlier, a branch of the world-wide U3A (University of the Third Age) had been opened in Limassol. This splendid organisation offers an opportunity for a stimulating and sociable retirement to any who care to join, through a series of groups run on a voluntary basis by other retirees with specialist knowledge or skills, or the eagerness themselves to learn. Soon we had explored much of the island, visiting archaeological excavations and major sites, looking at the geological layers of which the island is composed, or tracing the route of the old railways or the origins of the ancient copper and sugar industries here. Other groups meanwhile were looking at stars, visiting gardens, reading plays, or improving their photography or writing skills. A wide range of possibilities were available and branches had been opened in Paphos, Limassol and Larnaca

In spring of 2011 my husband, Jolyon, thought that it would be a good idea to start a branch of this splendid organisation in Pissouri, which had become such a popular centre for mainly British immigrants. Activities based here would attract people from the neighbouring villages and would provide a link between the branches in Limassol and Paphos. It would give us all a chance to get to know more like-minded neighbours. He spoke to a few friends in Pissouri and they decided to start with an open meeting featuring a talk on a subject of immediate and pressing interest. They chose "The Arab Spring", the news of the moment and so very close to us here. Fortunately a friend living in Prastio was a retired Professor from the American Universities of both Beirut and Cairo. He had kept in close contact with both countries and was happy to help with a talk.

Another friend had extensive email contacts, from the Pissouri Contact newsletter, and offered to send

invitations. We thought perhaps 20 to 30 people might come and wondered where to hold the talk. Friends from Pissouri Bay arranged with the Artemis restaurant to lend us a meeting room and prepare coffee beforehand and a souvla lunch for all who wanted to stay afterwards. As the day approached, the numbers who wanted to come increased delightfully, then worryingly, and finally rather scarily. The upstairs room filled from wall to wall, all the available chairs were pressed into service and some people had to make do with tables and even the banisters. More than 100 people had crowded in. The windows were wide open and hammering from a building site opposite was a distraction.

We had no sophisticated facilities such as a microphone or projector and our organisation was clearly rather amateur. But we had decided in advance that our annual membership subscription would be equally modest in keeping with this and asked only €2. By the end of the morning we had some 60 new members. The Aphrodite Branch of the C3A (Cyprus Third Age) was born. We were immediately offered the use of a sound system by a generous new member who, I fear, may have struggled to hear. Someone else offered the use of a projector.

Our small group were elated by the success of our venture, but chagrined by the lack of efficiency. The Pissouri members went into overdrive. They offered to produce coffee and biscuits for all on arrival and reckoned they could do it at cost price of €1 a head. Even more important, they found that the Pissouri Village Council offered free use of the magnificent facility which is the meeting hall beneath the Roman style theatre generally known as the 'Amphitheatre'. From that moment the character of the Aphrodite Branch changed: the C3A gave us the loan of a sound system and projector, the Pissouri Council provided a screen, comfortable chairs, lectern and table, cloakrooms and heating at their lecture hall.

The next lecture was the highlight of our first year, when Michael Sarris (former Minister of Finance) agreed to give a talk on the financial situation. This was attended by the Mayor of Pissouri and several

other Anglophone local people as well as some 80 immigrants. The talk was followed by lunch at a taverna on the square, after which Mr Sarris quietly bade farewell to make the drive back to Nicosia. Since then monthly talks have been held on a wide variety of subjects, one of our most popular speakers having been the academic specialist on the Cyprus Problem and author of *Echoes from the Dead Zone*, Iannis Papadakis.

The Cyprus History Group

Early in 2012 we decided it was time to launch a few study groups as well as the monthly lectures. I had been looking at the idea of producing an easy-to-read history of Cyprus, concentrating on the lives and experiences of one or two individuals of the time to illustrate the events of each period. There would be pictures of the people involved and the places they had moved through. I had not gone as far as finishing the project, but thought that, meanwhile, it could make a basis for a group looking at the history of Cyprus in a similar way. Instead of the pictures we might visit the actual places concerned, and others dating back to the same period as well.

In February of that year we held our first meeting, again in the excellent lecture hall so kindly provided by the Pissouri Council. I talked about the Roman period in Cyprus and was lucky to be able to choose Saint Barnabas as our special character. Very few people are known by name from the Cypriot community of those times and here was one who came from the great city of Salamis, whose activities are recounted in detail in the Acts of the Apostles, and who had travelled on foot right across the island, with his companion Saul. They reached the equally splendid Roman town of Paphos, where the dramatic conversion of the Roman governor, Sergius Paulus, occurred and Saul acquired the name of Paul. Fortunately, the best stretch of Roman road in the island, the one which Saint Barnabas and Saint Paul were most likely to have taken, ran just inland of Pissouri. Surely that would be worth exploring.

One of our early expeditions was therefore

scheduled to be a trip along the track over the Randidi plateau, from Alekhtora to the coast where the Khapotami river crosses under the modern road. Most of this route is still unsurfaced; a notable collection of Roman milestones had been found there in the early 20th century. At that time the track still served as the main road from Limassol to Paphos, just as it had in Roman times from Kourion to Kouklia (Palaepaphos as it then was). A third of all the Roman milestones discovered in Cyprus was found here between Kouklia and Paramali. There was plenty to look at as well: one of our members located the inscription on the old British bridge across the Khapotami, giving a date of 1919 for its construction. The narrowness of the bridge and complete lack of parapets would give 'Health and Safety' regulators a heart attack today, and did rather make our hair stand on end as we walked along it.

On the highest hill of the region we stopped again to look at the site of an important rural temple from the 6th century BC, which had been excavated in the early 20th century. A large number of stone offering bowls had been found there then, many of them with an inscription in the as yet unread ancient Cypriot language, Eteo Cypriot. A recent excavation at the foot of the hill, beside the track, has revealed the foundations of a larger temple building of the same period.

The group quickly found that all this activity, mental and physical, generated a healthy appetite and it was agreed from the start that we sit down to celebrate the end of our labours with a healthy lunch in some neighbouring taverna. Usually some 20 to 30 of us sit down together, preferably at a long table, to share a convivial meal. If possible we like to find a restaurant closely associated with the sites we have been looking at, to keep them fresh in our minds. For the Roman road outing we visited a taverna a little further along the same Roman road, in the village of Platanisteia; for the Byzantine churches we chose St Paul's Pillar taverna, just opposite the ruins of the great basilica.

Since then we have moved on to the later Byzantine times and the struggle to re-establish the fortunes of Cyprus. These were checked by the chance invasion by a passing Crusader, Richard the Lionheart, and the first British takeover of Cyprus in 1191. Here we could follow the accounts of, and by, Richard himself, and the counter picture given by the extraordinarily perceptive recluse, Saint Neophytos. Both these colourful characters led us to explore the settings in which they had moved. We spent a lovely sunny morning examining in detail the splendid site of the Monastery of Saint Neophytos with its wonderful series of wall paintings in the tiny cave dwelling of the recluse. A delightful open air restaurant beneath the trees by the newer buildings provided a welcome lunch. For Richard, a man of war, we chose the castles of Limassol and Kolossi, both on or near the sites of his first skirmishes here, though neither existed in their present form when he was in Cyprus.

We were now, however, on the threshold of many of Cyprus' best monuments, the great Gothic buildings of the Lusignans, the French dynasty to whom Richard sold the island, though who knows if they ever paid. To celebrate our first anniversary, we hired a coach and took 25 members to Nicosia to look at some of the splendid medieval churches and houses which have managed to survive eight centuries of earthquakes, sackings, invasions and alien rulers. Amazingly, a few of them are still in a very good state and a source of great interest and enjoyment.

Come and join us

The C3A Aphrodite Branch is open to all retired people who would like to join us, and who speak English. We are not fussy about how retired they may be, but it is easier if they can understand us. If you are interested in joining a large and friendly group, and learning a bit about a wide range of subjects, just come along to one of our meetings at the Pissouri amphitheatre at 10.30 am on the second Monday of the month. You will be most welcome.

CHAPTER 11
A VISION FOR
THE FUTURE

Chapter 11 outlines the works of the Community Council since 2002, fostering the development in the village in a wide range of sectors, from public works, (sewage, parking, fire prevention) to cultural activities (amphitheatre, refurbishment of the old police station) and other works which indicate their continuous commitment to the develop the village to a liveable and enjoyable place.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΤΟ ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ. ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Του Χριστάκη Αριστείδου Φουτά
Κοινοτάρχη Πισσουρίου

Αναντίλεκτα, η Κοινότητα μας βρίσκεται εν μέσω μεγάλων προκλήσεων και ευκαιριών που επηρεάζουν την τρόπο ζωής, σκέψης και δράσης. Οι συνεχείς και ταχύτατες μεταβολές που συντελούνται τόσο σε Ευρωπαϊκό όσο και Εθνικό Επίπεδο δεν αφήνουν ανεπηρέαστη την τοπική κοινωνία μας. Οι νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που διαμορφώνονται και οι συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις των πολιτών μας καλούν να εγκύψουμε στα νέα δεδομένα και να διαδραματίσουμε σοβαρότατο ρόλο για να φέρουμε εις πέρας την αποστολή μας. Το Κοινοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου μέσα από τον ανθρωποκεντρικό του προσανατολισμό και την υιοθέτηση της πολιτικής της «ανοικτής πόρτας» έχει καταφέρει να προσμετρήσει και συνάμα να εναρμονίσει τους στρατηγικούς του στόχους με τις αντίστοιχες ανάγκες των πολιτών και της τοπικής κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα: τον χωροταξικό, αναπτυξιακό, οικονομικό, πολιτιστικό, και κοινωνικό. Ανώτερος στόχος είναι η μεγιστοποίηση της παρεχόμενης προσφοράς υπηρεσιών προς τους πολίτες μας και η συνεχόμενη επιδίωξη της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου αυτών.

Η δεκαετία που πέρασε χαρακτηρίζεται από μία ταχεία ανάπτυξη που είχε ως αποτέλεσμα τον πενταπλασιασμό των τότε υφιστάμενων κατοικιών και καταλυμάτων από 610 σε 3000 σήμερα. Το τότε μικρό παλιό Πισσούρι με πυρήνα την πλατεία είναι σήμερα ένα από τα 7-8 Πισσούρια που έχουν ξεφυτρώσει τα τελευταία χρόνια (Μελάντα, Κόλπος, Καψάλι, Τράχωνας, Αντρούνιες, Σταθμός, Λίμνες και πρόσφατα Καλάμωνα). Οι αποστάσεις τεράστιες μεταξύ τους για όλες γενικά τις υπηρεσίες όπως το ρεύμα, το νερό, το τηλέφωνο, οι οχετοί όμβριων υδάτων, η συγκομιδή των σκυβάλων, η καθαριότητα, οι ασφαλοστρώσεις, τα πεζοδρόμια, κ.α. Η ανάπτυξη συνοδεύτηκε με ένα σωρό από προβλήματα που έπρεπε να επιλυθούν πάραυτα διαφορετικά θα οδηγούμασταν σ' ένα χάος χωρίς επιστροφή. Έγνοια του Συμβουλίου ήταν και είναι όπως αυτή η ανάπτυξη, που συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό, επιτελεσθεί με ορθολογιστικό τρόπο και με σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον.

Η σύγκρουση μεταξύ του παλιού παραδοσιακού τρόπου ζωής με τις σύγχρονες απαιτήσεις και τρόπου ζωής της Ε.Ε είναι εμφανής. Η προσπάθεια του Συμβουλίου ήταν και είναι, όπως σταδιακά αλλά σταθερά, οδηγηθούμε στον τελικό στόχο που είναι η ταύτιση με τον Ευρωπαϊκό τρόπο ζωής. Σίγουρα σ' αυτήν την προσπάθεια υπήρξαν και εξακολουθούν να υπάρχουν αντιδράσεις. Η ευρωπαϊκή πορεία δυστυχώς

είναι μονόδρομος και δεν υπάρχουν καθόλου περιθώρια παλινδρόμησης. Πολλά από αυτά τα προβλήματα έχουν επιλυθεί ή διευθετηθεί αλλά υπάρχουν και άλλα που ακόμη εκκρεμούν. Είναι αυτονόητο ότι δεν εξαρτάται απόλυτα ή εξ' ολοκλήρου από το Συμβούλιο η άμεση επίλυση κάποιων προβλημάτων. Μόνο δια μέσω σκληρής δουλειάς, ενδελεχούς εξέτασης και προγραμματισμού του κάθε ενός προβλήματος ξεχωριστά είναι δυνατόν να προωθηθεί και οδηγηθεί προς επίλυση. Προς αυτή την κατεύθυνση εργάστηκε το Συμβούλιο τα τελευταία 10 χρόνια προωθώντας διάφορα έργα, κυρίως υποδομής, ιεραρχώντας τα ανάλογα με τις υφιστάμενες και αναφύομενες ανάγκες. Το Συμβούλιο όμως είχε και έχει πάντοτε ως γνώμονα το κοινό όφελος και συμφέρον ολόκληρης της Κοινότητας που φυσικά εντός αυτών των πλαισίων εξυπηρετούνται και τα συμφέροντα των μελών της Κοινότητας.

Το Κοινοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου την τελευταία δεκαετία έχει θέσει μετρήσιμους και εφικτούς στόχους που μέσα από τις στοχευμένες στρατηγικές και δράσεις έχει ολοκληρώσει έργα αξίας πέραν των €26.000.000. Να σημειωθεί ότι ο μέσος προϋπολογισμός των τελευταίων δέκα χρόνων δεν ξεπερνά τα € 8,000,000 εκ των οποίων τα € 4,000,000 προορίζονταν για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών ενώ τα υπόλοιπα € 4,000,000 για επενδυτικά και αναπτυξιακά έργα. Τα αριθμητικά δεδομένα αντανακλούν ένα δείκτη αποδοτικότητας 5 φορές μεγαλύτερο από την προγραμματιζόμενη επένδυση καθότι κάθε €1 ευρώ που πλήρωνε ο φορολογούμενος αυτά μετατρέπονταν σε €5. Αυτόδηλα, το γεγονός αυτό αποτυπώνει με σαφήνεια την ορθολογιστική διαχείριση των οικονομικών πόρων και την οξυδερκή διοικητική ικανότητα του Προέδρου και των μελών του Συμβουλίου. Μέσα από τις στοχευμένες και εύστοχες αποφάσεις το Κοινοτικό Συμβούλιο επιζητούσε και κατόρθωσε να εντοπίσει και να απορροφήσει κονδύλια από διάφορα ταμεία είτε κρατικά ή ευρωπαϊκά, με αποτέλεσμα τα αναπτυξιακά έργα που πραγματοποιήθηκαν στην κοινότητα να είναι υπερπολλαπλάσια από τα χρήματα που εισπράττονται από τον απλό φορολογούμενο. Σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των στόχων μας επιτέλεσαν και άλλα Κυβερνητικά Τμήματα όπως το Υπουργείο Εσωτερικών, η Επαρχιακή Διοίκηση Λεμεσού, το Υπουργείο Γεωργίας ως επίσης και διάφοροι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί όπως η ΣΠΕ Πισσουρίου.

Είναι αξιόλογο να αναφερθεί ότι η αποστολή του Συμβουλίου είναι συνεχής και αδιάκοπη και όπως ειπώθηκε σε προηγούμενη παράγραφο η στρατηγική αναβάθμισης και βελτίωσης της συνολικής ποιότητας ζωής βρίσκεται στο ανώτερο σκαλοπάτι της ημερήσιας διάταξης του οργανισμού μας. Πιστεύουμε ότι το όραμα μας διαμέσου των επενδυτικών έργων που έχουν σχεδιαστεί και κατασκευαστεί κατά την τελευταία δεκαετία έχει βρει απήχηση από τα μέλη της Κοινότητας αφού όλα αυτά τα έργα και εργασίες έχουν προσδώσει άλλη δυναμική και πνοή στην ζωή τους. Το συγκριτικό πλεονέκτημα που διακρίνει την κοινότητα μας έναντι άλλων όμορων κοινοτήτων, δηλαδή του συνδυασμού του βουνού και της θάλασσας μαζί με την παραγωγική δράση του Κοινοτικού Συμβουλίου έχει δημιουργήσει τις βασικές προϋποθέσεις για ευημερία και ανάπτυξη. Αυτό αποφαίνεται από το γεγονός ότι την τελευταία δεκαετία, ο ντόπιος κάτοικος έχει κάνει στροφή προς τον Τριτογενή τομέα, δηλαδή στον τομέα των υπηρεσιών και του τουρισμού.

Το όραμα της εσωτερικής ανάπτυξης του Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου στοχεύει στη δημιουργία ενός Οργανισμού ο οποίος να έχει ένα ολοκληρωμένο σύστημα προγραμματισμού με εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Να διαμορφώσει ευέλικτη οργανωτική υποδομή που μέσα από λιτές και συνοπτικές διαδικασίες λειτουργίας να μπορεί με ίδιες δυνάμεις αλλά και σε συνεργασία με άλλους φορείς, να παρέχει αποτελεσματικές υπηρεσίες που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες ανάπτυξης της κοινότητας και να είναι ικανό στο να εκπληρώνει την αποστολή του αποδοτικότερα, με διαφάνεια και με ποιότητα αντάξια των προσδοκιών των πολιτών.

Πιο κάτω εκτίθεται το όραμα της επόμενης πενταετίας με τα έργα που έχουν δρομολογηθεί και αναμένεται να αρχίσουν σε σύντομο χρονικό διάστημα (Βλ. Παράρτημα 1):

- 1ος Στόχος: Αποκατάσταση της καθίζησης στην Οδό Ανεξαρτησίας και επαναφορά της οδικής κυκλοφορίας
- 2ος Στόχος: Αύξηση αποθηκευτικών χώρων και ποσοτήτων νερού
- 3ος Στόχος: Κατασκευή Αποχετευτικού Συστήματος
- 4ος Στόχος: Ανάπλαση Παραλιακού Μετώπου
- 5ος Στόχος: Δημιουργία Νέου Κοινοτικού Κοιμητηρίου
- 6ος Στόχος: Δημιουργία Ιατρικού Κέντρου
- 7ος Στόχος: Εκπόνηση Ρυθμιστικών Σχεδίων
- 8ος Στόχος: Δημιουργία Θεματικού- Κοινοτικού Πάρκου
- 9ος Στόχος: Δημιουργία Αλιευτικού Καταφυγίου (Μαρίνα)
- 10ος Στόχος: Κατασκευή Πυροσβεστικού και Αστυνομικού Σταθμού
- 11ος Στόχος: Δημιουργία συστήματος δημόσιας οδικής συγκοινωνίας
- 12ος Στόχος: Αναβάθμιση της ιστοσελίδας του Κοινοτικού Συμβουλίου
- 13ος Στόχος: Ετοιμασία και έκδοση οδικού χάρτη της Κοινότητας
- 14ος Στόχος: Δημιουργία Σύγχρονου Κοινοτικού Γηπέδου
- 15ος Στόχος: Μετατροπή Παλαιού Αστυνομικού Σταθμού σε Πολυδύναμο Πολιτιστικό Κέντρο
- 16ος Στόχος: Πολεοδομικές Ζώνες

Καταλήγοντας, τόσο ο Κοινοτάρχης όσο και τα μέλη του Κοινοτικού Συμβουλίου θα θέλαμε να τονίσουμε ότι το όραμα και οι πιο πάνω στόχοι θα υλοποιηθούν μέσα από την επιμονή, υπομονή, τον σωστό προγραμματισμό σε συνδυασμό με την αγαστή και γόνιμη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και υπουργείων. Η επίτευξη των πιο πάνω στόχων αναμφίβολα θα μεταμορφώσουν την Κοινότητα μας σε μία σύγχρονη Ευρωπαϊκή Κοινότητα ή Δήμο μέσα στα επόμενα 5 ή 10 χρόνια.

Πρόεδρος Κοινοτικού Συμβουλίου,
Χριστάκης Αριστείδου Φουτάς,

Μέλη

- Άριστος Ηλιάδης (2002-2011)
- Γιώργος Κουκλής (2002-)
- Μιχάλης Τσιάτταλος (2002-2011)
- Χριστόδουλος Δημητρίου (2002-2011)
- Πανίκος Παγγέρας (2002-2011)
- Στέλιος Λεωνίδα (2007-)
- Κρίτων Απόστρατος (2007-2011)
- Αντρέας Φιλίππου (2007-2011)
- Κυριάκος Ψωματής (2002-)

Η αποθήκη του Χούρρη (Hourry) στον Κόλπο Πισσουρίου η οποία σήμερα είναι ιδιωτική κατοικία.

ΜΕ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΣΤΡΑΜΜΕΝΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.

Του Ανδρέα Ζένιου

Το παρελθόν μας δείχνει το δρόμο προς το μέλλον. Ετσι και το παρελθόν της κοινότητας Πισσουρίου αποτελεί το δείκτη της μελλοντικής της πορείας. Το πλούσιο παρελθόν της καταγράφεται στις προηγούμενες σελίδες και προδικάζει ένα ευοίωνο μέλλον για τη μελλοντική ανάπτυξη και ευημερία της κοινότητας. Καθοδηγητής στη μελλοντική πορεία του Πισσουριού είναι το κυριότερο επίτευγμα των κατοίκων του. Ποιο είναι αυτό;

Το χωριό πέρασε δύσκολους καιρούς, όπως και τα περισσότερα χωριά του νησιού. Από το τέλος του πολέμου, στα μέσα της δεκαετίας του 1940, η ευημερία ήρθε στο χωριό μέσα από την εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης, πρώτα στις στρατιωτικές βάσεις της Επισκοπής και του Ακρωτηρίου και αργότερα με την μεγάλη ανάπτυξη της αμπελοκαλλιέργειας. Τα πρώιμα σταφύλια σουλτανίνας έφερα στον τόπο αρκετό ξένο συνάλλαγμα. Οι κάτοικοι αξιοποίησαν σωστά την οικονομική τους ευμάρεια στη μόρφωση των παιδιών τους. Μαζική υπήρξε η φοίτηση στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης και στόχος των γονιών ήταν η πανεπιστημιακή μόρφωση των παιδιών τους. Έτσι, σε σύντομο χρονικό διάστημα το χωριό μπορούσε να περηφανεύεται για το μεγάλο αριθμό επιστημόνων που είχαν τις ρίζες τους στο Πισσούρι και να προσελκύσει και άλλους που παντρεύτηκαν στο χωριό. Αρκετοί διέπρεψαν και διαπρέπουν παγκύπρια ακόμη και διεθνώς. Η Κυπριακή Πολιτεία τους αξιοποίησε με την ανάθεση σ' αυτούς διευθυντικών θέσεων στη κυβερνητική μηχανή και με άλλους τρόπους. Η κοινότητα μας είναι περήφανη για την προσφορά των τέκνων της στα δημόσια αλλά και στον ακαδημαϊκό τομέα έχει να επιδείξει ζηλευτά αποτελέσματα. Ίσως να έχουμε το μεγαλύτερο αριθμό (κατ' αναλογία πληθυσμού) πανεπιστημιακών καθηγητών στο παγκύπριο.

Με αυτό το δεδομένο σε ανθρώπινο δυναμικό, το μέλλον της κοινότητας εμφανίζεται πολύ αισιόδοξο και οι προκλήσεις των καιρών είναι μέσα στις δυνατότητες της. Μακροχρόνιος στόχος είναι να καταστεί το Πισσούρι πρότυπο ευρωπαϊκού χωριού για ένα αριθμό κατοίκων της τάξης των 2000. Ενός πολιπολιτισμικού και πολυεθνικού χωριού που ο Ευρωπαίος πολίτης του μέλλοντος θα μπορεί να έχει μια αξιοπρεπή ζωή ενός αποδεκτού επιπέδου και όλες τις σύγχρονες ανέσεις. Προς αυτή τη κατεύθυνση πρέπει και τώρα να στρέφονται οι προσπάθειες που είχαν τροχοδρομηθεί από το Κοινοτικό Συμβούλιο επί προεδρίας του αείμνηστου Αριστείδη Ποταμίτη. Ο τότε κοινοτάρχης έκαμε αποδεκτή την πρόταση για δημιουργία ομάδας επεξεργασίας ολοκληρωμένου σχεδίου μελλοντικής ανάπτυξης της Κοινότητας. Συστάθηκε τότε πολυμελής επιτροπή από όλα τα οργανωμένα σύνολα και ανατέθηκε σε πενταμελή ομάδα εργασίας να ετοιμάσει προσχέδιο σφαιρικής ανάπτυξης για τον 21ο αιώνα.

Η ομάδα εργάστηκε εντατικά και παρουσίασε τη μελέτη της για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και βραχυπρόθεσμη ανάπτυξη που να βρίσκεται όμως μέσα στα πλαίσια της τελικής μορφής. Η μακροπρόθεσμη ανάπτυξη προβλέπει την υιοθέτηση του Πισσουριού ως πρότυπο Ευρωπαϊκού Χωριού για τον ευρωπαίο πολίτη του 21ου αιώνα. Να υιοθετηθεί το χωριό από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την εφαρμογή των προγραμμάτων εκείνων που η Ευρώπη θέλει να υιοθετήσει για την αναβάθμιση των πολιτών της χρηματοδοτώντας την πειραματική εφαρμογή και αξιολόγηση αυτών των προγραμμάτων. Για επίτευξη του στόχου αυτού χρειάζεται η ενεργός συμμετοχή της Κυβέρνησης προς το μέρος της Ε.Ε. και η ετοιμασία ενός πλήρους και ολοκληρωμένου σχεδιασμού (που θα μπορούσε να αναληφθεί από το Πανεπιστήμιο Κύπρου σε συνεργασία με την κοινότητα) για υποστήριξη της πρότασης.

Για τον βραχυπρόσθεμο σχεδιασμό είχαν καταγραφεί τα αναπτυξιακά έργα άμεσης προτεραιότητας για αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Η μελέτη ήταν πολυσέλιδη και λεπτομέρειες δεν είναι δυνατό να αναφερθούν εδώ. Βρίσκεται στα γραφεία του Κοινοτικού Συμβουλίου για οποίον ενδιαφέρεται. Η παράδοση της μελέτης έγινε στα πλαίσια τριήμερων εκδηλώσεων με πλούσιο και ποικίλο περιεχόμενο που οργανώθηκαν με την ονομασία «Πισσούρια 2000» και προσείλκυσε πολλούς ξένους επισκέπτες.

Ο τότε κοινοτάρχης δέχθηκε με ενθουσιασμό τις εισηγήσεις και ανάλαβε να τις προωθήσει. Η εκλογή όμως νέου κοινοτικού συμβουλίου ανέτρεψε την προώθηση της μελέτης προς υλοποίηση. Όπως συμβαίνει σε όλες τις χώρες οι εκλεγμένες Αρχές θέλουν να δείξουν άμεσα αποτελέσματα του έργου τους και προωθούν μόνο έργα που μπορούν να ολοκληρωθούν κατά τη διάρκεια της δικής τους θητείας για να μπορέσουν να διεκδικήσουν επανεκλογή. Αποτέλεσμα αυτής της αρχής είναι η μη προώθηση έργων μακροχρόνιου σχεδιασμού αλλά των αμέσων αναγκών. Όμως η προώθηση του μακροχρόνιου σχεδιασμού δεν αποτελεί εμπόδιο στην εκτέλεση έργων πρώτης ανάγκης. Προϋποθέτει όμως περισσότερη δραστηριότητα των εμπλεκομένων αλλά και κοινή προσπάθεια όλων των ηγετικών παραγόντων της κοινότητας που μπορούν να εργαστούν έχοντας το βλέμμα στραμμένο προς ένα καλύτερο μέλλον.

EPILOGUE

In the concluding thoughts of this book, the reader can understand the historic development of the village, from the ancient years to the present. Pissouri survived and thrived through a strong economy, progressive change, and its strategic location, a front to the sea, and back to the mountains, between two districts; Paphos and Limassol. The will of its inhabitants allowed the village to flourish both economically and culturally, through utilizing available means in producing cultural value. Although Pissouri means 'darkness', in one of its etymologies, due to its growing prosperity and bright future, we entitled the book 'A village bathed in light'.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Φάνοντας στο τέλος αυτού του βιβλίου, ο αναγνώστης, με όσα διάβασε και είδε, για την ιστορική πορεία του Πισσουρίου μπορεί να αναστοχαστεί και να σκεφτεί συγχρόνως το μέλλον του τόπου αυτού, που η γεωγραφική του θέση το έχει ευνοήσει. Βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση ανάμεσα σε δυο πόλεις και επαρχίες, τη Λεμεσό και την Πάφο, σχεδόν σε ίση απόσταση από αυτές. Ανήκει διοικητικά στη Λεμεσό και εκκλησιαστικά στην Πάφο. Αρχίζει στη θάλασσα και τελειώνει σε λόφο, αλλά ανάμεσά του υπάρχει μια πεδιάδα. Εξελίσσεται σε ένα ημιαστικό χώρο στον οποίο η παράδοση λειτουργεί ακόμη.

Όμως, καθώς λέει μια κυπριακή παροιμία, «άνθρωπος είναι ο τόπος και ο τόπος έρημος». Δηλαδή, οι άνθρωποι είναι που φτιάχνουν ένα τόπο. Μπορεί να φέρει στη μνήμη του ανθρώπους που πέρασαν και πρόσφεραν ο καθένας με τον τρόπο του και το ταλέντο του στην πρόοδο του χωριού. Μπορεί να φέρει στη σκέψη του γεγονότα, που σημάδεψαν κατά καιρούς τη εξέλιξη του χωριού. Μπορεί να φέρει στιγμές που έζησε μικρός ή έφηβος, που τον κυνηγούν τρυφερά σε κάθε άλλη διαδρομή της ζωής του. Κλείνουμε, με τους στίχους του λαϊκού ποιητή, που συμπυκνώνουν το νόημα όλων όσων γράφτηκαν για το Πισσούρι:

Τζιερύνεια, Μόρφου, Μεσαρκά, Πάφου τζιαι Κρασοχώρκα,
μα όπου πηαίνω το λαλώ: Εν το Πισσούριν το καλόν.

Τα άλλα μπαίνουν χώρκα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Μέσα από τα έργα που περιγράφονται πιο κάτω μπορεί κάποιος να δει το πολυσχιδές έργο που επιτελείται τα τελευταία χρόνια στο Πισσούρι.

A/A	Περιγραφή Έργου	Δαπάνη Έργου (€)
1.	Επίστρωση ασφάλτου στην οδό Σαλαμίνας	29.045
2.	Επίστρωση ασφάλτου της οδού Καρπασίας	13.668
3.	Επάλειψη οδού Κολοκοτρώνη	42.715
4.	Επάλειψη οδού Καλάμωτος	34.172
5.	Επάλειψη οδού Πάφου	102.516
6.	Επίστρωση δρόμου Πισσουρίου-Πλατανίσκας	153.075
7.	Διαπλάτυνση οδού Ομήρου και τσιμεντώση	61.509
8.	Διαπλάτυνση οδού Κολοκοτρώνη	8.543
9.	Διαπλάτυνση παρόδου Κοιλιάδων	9.909
10.	Διάνοιξη νέας οδού στα Μερσινούθκια -ασφαλτόστρωση	71.761
11.	Διάνοιξη δρόμου στην περιοχή Μελάντα	5.125
12.	Κατασκευή τοίχου αντιστήριξης στην οδό Κοιλιάδων	23.920
13.	Βελτιωτικά Έργα στην οδό Κοιλιάδων	25.629
14.	Τοποθέτηση στηθαίων στη οδό Σταδίου	5.467
15.	Κατασκευή κυκλικού κόμβου στη παραλία	5.125
16.	Σηματοδότηση οδού Αμπελώνων	12,301
17.	Επίστρωση με τσιμέντο της οδού Ακονόπετρας	5.125
18.	Διαπλάτυνση οδού Αμπελώνων	33.000
19.	Κατασκευή οδικού δικτύου νέου δημοτικού	324.634
20.	Διάνοιξη και κατασκευή δρόμου στην περιοχή Καψάλι	665.000
21.	Διάνοιξη και κατασκευή δρόμου στην περιοχή ΑΡΚΑ	119.602
22.	Τσιμεντώση αγροτικού δρόμου στην Χαβούζα- Βόρειο Τμήμα (2 τσιμεντώσεις)	
23.	Διαπλάτυνση οδού Σταδίου-βελτιωτικά έργα	56.500
24.	Βελτιωτικά έργα στην συμβολή των οδών Κολοκοτρώνη- 28ης Οκτωβρίου και Απ. Αντρέα	66.000
25.	Κατασκευή δρόμου νέου Κοιμητηρίου	217.600
26.	Επάλειψη οδού Κοιλιάδων	35.000
27.	Τοποθέτηση στηθαίων στη οδό Καλάμωτος	25.500
28.	Επαλείψεις οδών Δημοκρατίας και άλλων και χώρου στάθμευσης παρά το Ιντερνέτ καφέ,	120.000
29.	Κατασκευή αγροτικού δρόμου «Σταβρούδων» και διαπλατύνσεις – επαλείψεις	103.000
30.	Κατασκευή ραμπών στην οδό Αμπελώνων	34.000
31.	Βελτιωτικά έργα-επάλειψη με πρέμιξ σε πάροδο της οδού Μακεδονίας	40.000
32.	Επάλειψη οδού Καλάμωτος	110.000
33.	Τσιμεντώση οδού Ελευθερίας	17.000

Άξονας 2: Αντιπλημμυρικά και αποχετευτικά έργα

A/A	Περιγραφή Έργου	Δαπάνη Έργου (€)
1.	Τοποθέτηση οχετών στην περιοχή Μερσινούθκια	20.500
2.	Τοποθέτηση οχετών στην οδό Απ. Αντρέα	94.000
3.	Τοποθέτηση οχετών σε πάροδο της οδού Μακεδονίας	20.500
4.	Αποστραγγιστικά έργα στην οδό Ανεξαρτησίας	46.132
5.	Καθαριότητα αργακιών	20.500
6.	Εγκατάσταση συστήματος οχετών στην οδό Κολοκοτρώνη	110.000
7.	Εγκατάσταση συστήματος οχετών στην οδό Καρπασίας	70.300
8.	Εγκατάσταση συστήματος οχετών στην οδό Ελευθερίας	7.900
9.	Τοποθέτηση οχετών στην οδό Ελευθερίας	25.000

Άξονας 3: Δημόσια Κτίρια, Εξωραϊστικά και Περιβαλλοντικά Έργα

A/A	Περιγραφή Έργου	Δαπάνη Έργου (€)
1.	Κατασκευή εξωραϊστικού τοίχου επί της οδού Πάφου	189.000
2.	Ανάπλαση χώρου τούρκικου κοιμητηρίου	45.000
3.	Κατασκευή εξωραϊστικού τοίχου στην οδό Μακεδονίας	65.000
4.	Κατασκευή σημείου θέας παρά τον παλιό Αστυνομικό Σταθμό	37.600
5.	Αναβάθμιση γηπέδου- χορτοφύτευση- βελτιωτικά έργα	270.000
6.	Ανέγερση νέου δημοτικού σχολείου και νηπιαγωγείου	4,030,000
7.	Μετατροπή Παλαιού Αστυνομικού Σταθμου σε Πολυδύναμο Πολιτιστικό Κέντρο	2,000,000
8.	Βελτιωτικά έργα στην παραλία	54.675
9.	Κατασκευή καλλωπιστικού τοίχου στην οδό Μακεδονίας	41.000
10.	Κατασκευή καλλωπιστικού τοίχου στην οδό Ακονόπετρας	41.000
11.	Ανάπλαση χώρου παρά την οδό Ακονόπετρας	20.503
12.	Ανάπλαση πεζόδρομου παρά το Moonlight	68.344
13.	Ανέγερση εξωραϊστικού περιτοιχίσματος στην οδό Απ. Αντρέα	4.784
14.	Κατασκευή σιντριβανιού στην πλατεία	17.000
15.	Ανάπλαση χώρου στάθμευσης παρά την πλατεία	242.621
16.	Τοποτεχνήση κοίτης ποταμού- ανάπλαση χώρου-κατασκευή αποδυτηρίων-αποχωρητηρίων	683.430
17.	Περίφραξη θεάτρου – βελτιωτικά έργα	11.960
18.	Ανακαίνιση κοινοτικού καφενείου	30.754
19.	Ανακαίνιση γραφείων κοινοτικού συμβουλίου	47.840
20.	Ανακαίνιση κοινοτικού ιατρείου	34.172
21.	Απαλλοτρίωση γης για κατασκευή νέου δημοτικού σχολείου και νηπιαγωγείου	768.870

Άξονας 4: Υδατοπρομήθεια

A/A	Περιγραφή Έργου	Δαπάνη Έργου (€)
2.	Κατασκευή υδατοδεξαμενής στην Κοκκινοφρακτή	112.767
3.	Εργασίες τοποθέτησης σωλήνων για ενίσχυση της υδατοπρομήθειας	30.000
4.	Κατασκευή νέου νεπόζιτου στην περιοχή Καλάμωνας	125.000

Άξονας 5 : Πολιτιστικά (τα τελευταία δέκα χρόνια)

A/A	Περιγραφή Έργου	Δαπάνη Έργου (€)
1.	Οργανώσεις, συνδιοργανώσεις με τοπικά, εθνικά και παγκόσμια πολιτιστικά οργανωμένα σύνολα	200,000

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΠΟΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ
ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ
ΛΕΜΕΣΟΣ - ΚΥΠΡΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Καλούνται όσσοι έχουν κηγάς κληροφόρησης (ντακουμέντα, κείμενα, φωτογραφίες κλπ) που θα βοηθήσουν στην συγγραφή βιβλίου για την κοινότητα Πισσουρίου να τα παραδώσουν στα ακόλουθα ονόματα:

- 1. Καθηγητής Μίμης Σαφοκλέους (τηλ 99 499642, e-mail: mimis.sophocleous@cut.ac.cy)**
- 2. κ. Ευριπίδης Χ. Αντωνιάδης (τηλ 99 576650, e-mail: evrosnet@cytanet.com.cy)**
- 3. κ. Στέφανη Λιασή (e-mail: stephanie.liasi@cut.ac.cy)**

Η ομάδα Πρωτοβουλίας για την Έρευνά και Συγγραφή βιβλίου για την κοινότητα Πισσουρίου είναι μια πρωτοβουλία του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου η οποία χρηματοδοτείται αποκλειστικά από την Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Πισσουρίου. Το βιβλίο ανατίθεται στην εκδοτική εταιρεία «Αφή».

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΓΑΛΑΖΙΑΣ ΣΗΜΑΙΑΣ
2004

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ

Απονέμεται στην
ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ
για τη βραβευμένη παραλία

Πισσούρι

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

Πρόεδρος:

Φίλοι της Θάλασσας-CYMEPA
Δρ. Μιχάλης Ιερειδής

Εθνικός Συντονιστής:

Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού
Μάρω Καζέπη

Μέλη:

Γενικό Χημείο του Κράτους
Γιώργος Παπαγεωργίου

Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας
Γιώργος Κουμούρη

Υπηρεσία Περιβάλλοντος
Ειρήνη Κωνσταντίνου

Ένωση Δήμων
Χρίστος Χατζηγιάνκος

Ένωση Κοινοτήτων
Αυτην Αγαθοκλέους

Σύνδεσμος Καταναλωτών
Αχιλλέας Μαρκαντώνης

Μαυροζαπί

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Λοΐζος Φιλίππου, *Τα Ελληνικά Γράμματα εν Κύπρω (1571-1878)*, Λευκωσία, 1930.

Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και Πολιτείες της Κύπρου*, Λευκωσία, 1961.

Θεανώ Δ. Κυπρή, *Υλικά δια την Σύνταξιν Ιστορικού Λεξικού της Κυπριακής Διαλέκτου*, Μέρος Γ΄,

Γλωσσάριον Ιωάννου Ερωτοκρίτου [Materials for the preparation of a historical dictionary of the Cyprus dialect, Part III, Glossary of Ioannis Erotokritos], Λευκωσία 1989.

Ευστάθιος Παρασκευάς Παλαίμαχος, *Παλαιαί Αναμνήσεις*, επιμ. Τίτος Κολώτας, Κανάλι 9,86, Λεμεσός, 1996.

Γιώργος Γεωργής, *Ο Συνεργατισμός στην Κύπρο*, Υπηρεσία Εποπτείας και Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών, Λευκωσία, 2003.

Τα Ενωτικά Δημοψηφίσματα 1921 και 1930, εκδ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2004.

Γαλατόπουλος Χριστόδουλος, *Στις Φλόγες του Κυβερνείου*, εκδ. Επιφανίου, Λευκωσία, 2012.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Είναι πολλά τα άτομα και οι οργανισμοί που θα πρέπει να ευχαριστήσουμε για τη συμβολή τους στην πραγματοποίηση αυτού του βιβλίου για το Πισσούρι. Πρόκειται για ένα συλλογικό τόμο. Κατ' αρχήν, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους έγραψαν κείμενα για τα ξεχωριστά κεφάλαια και ενότητες του βιβλίου, των οποίων τα ονόματα αναφέρονται στην αρχή κάθε κεφαλαίου ξεχωριστά. Χωρίς αυτούς, το βιβλίο αυτό δεν θα γινόταν πραγματικότητα.

Ευχαριστώ για τους Χαιρετισμούς, τον Υπουργό Εσωτερικών κ. Σωκράτη Χάσικο, τον Επίσκοπο Πάφου κ.κ. Γεώργιο, τον Πρόεδρο του Κοινοτικού Συμβουλίου κ. Χριστάκη Φουτά, τον Πρόεδρο και Γραμματέα της ΣΠΕ Πισσουρίου κκ. Ανδρέα Θεοδούλου και Τίτο Λιασή, καθώς και την Πρόεδρο του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου κα Νίκη Γεωργίου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στους Άνθιμο Μεττούρη, Εύρο Χ. Αντωνιάδη, Κυριάκο Α. Φουτά, Πέτρο Φουτά, Γιώργο Κουκλή, Στέφανη Λιασή και Μαίρη Φράγκου για τη συνεργασία τους καθώς και τις άοκνες προσπάθειές τους και τη συνεχή τους έγνοια κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας του βιβλίου για τη συγκέντρωση και αξιολόγηση του υλικού.

Ευχαριστούμε την ΣΠΕ Πισσουρίου και το Δ.Σ., που στήριξαν οικονομικά αυτή την προσπάθεια γιατί χωρίς τη βοήθειά τους, το βιβλίο αυτό θα έμενε απλώς μια ευχή κι επιθυμία. Ευχαριστούμε τον Σύνδεσμο Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου, που είχε την ιδέα και πήρε στη συνέχεια την πρωτοβουλία για να συστηματοποιηθεί το όλο εγχείρημα καθώς και το Κοινοτικό Συμβούλιο για την στήριξη. Θερμές ευχαριστίες προς τους φίλους από το Πισσούρι που παρευρέθησαν στις διάφορες συγκεντρώσεις που έγιναν κατά καιρούς ώστε να συγκεντρωθεί υλικό, αλλά και για να μιλήσουν για την δική τους εκδοχή για το πώς βλέπουν το Πισσούρι και την ιστορία του.

Ευχαριστίες θερμές στον Μιχάλη Κοκκίνη και τον Γιάννο Κέντελη για την άρτια συνεργασία στην καλλιτεχνική επιμέλεια του βιβλίου, καθώς και το τυπογραφείο Lithoweb και τον Μάκη Κωνσταντίνου για την βιβλιοδεσία. Πολλές ευχαριστίες για τις φωτογραφίες τους, Χρήστο Δημητρακόπουλο, Πάμπο και Μάριο Χαραλάμπους, Ορέστη Σοφοκλέους, καθώς και την Δανάη Δημητροπούλου, για την επιμέλεια των κειμένων στα Αγγλικά. Ευχαριστώ πολύ το Παττίχειο Δημοτικό Μουσείο-Ιστορικό Αρχείο και Κέντρο Μελετών Λεμεσού, καθώς και το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών για το αρχειακό υλικό και ιδιαίτερα τον Λειτουργό του Αρχείου Δημήτρη Θεοδώρου, καθώς και την γραμματέα Χριστιάνα Αβρααμίδου.

Τέλος, οι πιο θερμές ευχαριστίες, αλλά και η ευγνωμοσύνη πηγαίνουν στους ανθρώπους του Πισσουρίου, όλων των εποχών, που με κόπο και ιδρώτα έστησαν και ανέστησαν ένα χωριό και το κατέστησαν σήμερα ως ένα μοντέλο περιφερειακής ανάπτυξης.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

- ΑΕΝ (Αθλητική Ένωση Νέων Πισσουρίου)
Αθλητικός Όμιλος ΟΔΥΣΣΕΥΣ
Αρδευτικό Τμήμα Πισσουρίου
ΘΟΙ «Άγιος Μαυρίκιος»
Γεωργικός Σύλλογος Η ΠΡΟΟΔΟΣ
ΚΣ (Κονοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου)
Κυνηγετικός Σύνδεσμος «Η Φραγκολίνα»
Λαογραφικός Όμιλος Πισσουρίου
ΝΟΣΤΟΣ (Πολιτιστικός Σύλλογος)
ΣΑΠΦ (Σύνδεσμος Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου)
ΣΕΑΠ (Συνεργατική Εταιρεία Αμπελουργών Πισσουρίου)
ΣΠΕ (Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Πισσουρίου)
ΣΚΕ (Συμβούλιο Κοινοτικού Εθελοντισμού Πισσουρίου)
Τράπεζα Αίματος Πισσουρίου
- Αβραάμ Μ., 84
Αγαθοκλέους Βασ., 153
Αγαθοκλέους Ν., 9
Αγαθοκλέους Ξ., 129
Αγγελίδης Γ., 161,193-194
Αθανασίου Π., 129
Αθανασίου Σταθ., 129
Αλεξάνδρου Ζαχ., 217
Αλκιβιάδης, Γ., 13
Αναστασίου Αγγελ., 175
Αντρεάδης Αρέστ., 230
Αντωνιάδης Α., 237
Αντωνιάδης Ανδρ., 111,251
Αντωνιάδης Γ., 49
Αντωνιάδης Εύρ., 161, 173, 195,235
Αντωνιάδης Θ., 129
Αντωνιάδης Νεοκ., 45,67, 68-71,73-75,131,133,155,237
Αντωνιάδης Νεοκλ., 236
Αντωνιάδης Νεοκλ.,230
Αντωνιάδης Χάμπος, 129
Αντωνιάδης Χ., 141, 167, 175-177, 227
Αντωνίου Αριστ., 179
Αντωνίου Αρτ., 179
Αντωνίου Θεοφ., 155
Αντωνίου Μιχ., 244
Αντζουλάτος Ι., 134
Αντρεάδης Α., 129, 130
Αποστολίδης Μιχ., 83
Απόστρατου (οικ.) 91
Αρέστη Ανδρ., 198
Αρεστή Λ., 143
- Αρέστη Νικ., 198
Αριστείδου Αγαμ., 227,230,227
Αριστείδου Αρεστ., 230, 231
Αριστείδου Π., 227
Αριστείδου Χαρ., 213
Αριστείδου Χριστ. 83
Αχιλλέως Πάτρ., 178
Βαρναβίδης Νέστ., 227, 230
Βαρναβίδης Νίκ., 228
Βενκλής Χρ., 175
Βιολάρη Δέσπω 123, 161
Βιολάρης Στ., 128,129,131
Βκιολάρης Β., 123-125,127,128
Βλαδιμήρου Ν., 65
Βλαδιμήρου Τ., 91, 227
Βοσκορισιάν Ε., xv
Βρασίδης Σπ.,198
Γαβριηλίδης Ευκ., 178
Γαλατόπουλος Χρ., 73, 119, 199-301
Γαλατόπουλος Χρ., 199
Γεροβακής, xv
Γεωργή Γ., 216
Γεωργίου Γ., 127
Γεωργίου Δ., 133
Γεωργίου Θεσσαλ.,153, 181
Γεωργίου Κ., 179
Γεωργίου Σπ., 163
Γεωργίου Μιχ., 178
Γεωργίου Πολ., 178
Γεωργίου Φρ., 202
Γιαννάκη Α., 6
Δημητριάδης Σπ., xiii,
Δημητριάδου Χαρ., 152
Δημητρίου Άνθ., 227, 230
Δημητρίου Δημ., 161, 225, 230
Δημητρίου Θ., 55, 203
Δημητρίου Ν. (Τούρκης/ις), 81,243
Δημητρίου Ον., 6,174, 177
Δημητρίου Φρόσω 141
Δράκου Φυτ., 129
Ερωτόκριτος Ι., xv, 51,82,91,134-139, 149-156, 175, 184-187, 200, 217
Ερωτοκρίτου Ι. (βλ. Ερωτόκριτος)
Ερωτοκρίτου Ν., 213
Ευαγόρα Κ., 9,227
Ευαγόρα Ουρ., 92
Ευσταθίου Αθ., 100
Ευσταθίου Π. Παλαίμαχος, 101,221-223
Ζαχαρίου Στέφ. 161
Ζήνωνος Χρ., 116, 211
Ηλία Βάκ., 129,131

Ηλία Δημ., 178, 213
 Ηλία Θ., 129, 130, 213
 Ηλιάδης Ανδρ., 141
 Ηλιάδης Αρ., 230
 Ηλιάδης Γ., 86, 87
 Ηλιάδης Σ., 6, 174
 Ηροδότου Ζ., 129
 Θεοδούλου Α., vii, 217
 Θεοδούλου Ηλ., 171
 Θεοδούλου Περ., 171
 Θεοδοσίου Λ., 231
 Θεοδότου Ευν., 129
 Θεοδότου Λ., 130
 Θεοδωρίδης Χ., 178
 Θεοδώρου Ευαν., 150, 175
 Θεοδώρου Π., 10, 133, 213, 227, 230, 227
 Θεοδώρου Χρ., 227
 Θεοφάνους Θ., 231
 Θεοφάνους Χ., 230
 Θεοδώρου Χρ. 11, 133
 Θεοφάνους Γ., 225, 230, 231
 Θεοφάνους Δ., 9, 227, 230
 Θεοφάνους Χ., 230
 Θεωρή Ττουλής 178
 Θυρώτου Ελ., 178
 Ιωακείμ Βακίης, 83
 Ιωακείμ Βλ., xv, 55, 81-82,
 Ιωακείμ Ελ., 84
 Ιωακείμ Μιχ., 178
 Ιωακείμ Χρυστ., xv, 170, 171, 175, 188-191
 Ιωαννίδης Ν., 175
 Ιωαννίδου Π., 179
 Ιωάννου Ανθ., 198, 213
 Ιωάννου Ανν., 65, 133, 225, 227, 230
 Ιωάννου Αντρ., 244
 Ιωάννου Βικ., 178
 Ιωάννου Θεόδ., 131
 Ιωάννου Παρ., 174, 157
 Ιωάννου Χρ., 45
 Κάζανος Ηλ., 227
 Καλαμωνιτής Χρ., 244
 Καμπανέλλης Μιχ., 230
 Κάνιας Άρ., 179
 Κανιά Ανθ., 171
 Καράς Μ.Μ 143
 Καρεκλά Ροδ., 129
 Καρεκλάς Δ., 228
 Καρνάος Αλ., 179
 Καρνάου Α., 179
 Καρπή Πλ., 198
 Κασάπης Λεων., 198
 Κάσινος Δημ., 87
 Κίτσενερ, 4, 14
 Κάτση Γεωργίου Κ., 171
 Κκάτταρης Γ., 128
 Κλεοβούλου Ά., 57
 Κόκκινος Δημ., 211, 217
 Κόκκινος Κ., 9
 Κολώτας Τ., 81, 201
 Κοντολέμης Αντ., 178
 Κορράδος Αρ. 213
 Κοτζιάς Αρ., 115-120, 149, 170, 171
 Κοτζιάς Λ., 211
 Κοτζιάς Ν., 96
 Κουκλής Γ., 217, 244
 Κούμουρος Ν., 217
 Κουρράδος Δημ., 198
 Κρίθαρος Ν., 129
 Κυπριανού Ανδρ., 130
 Κυπρή Θ., 135
 Κυριακίδης Κ., 175
 Κυριακίδης Στ., 55
 Κυριακίδης Κυρ., 179
 Κυριακίδου Ζ., 55
 Κυρίου Αλ., xvii
 Κύριος Ιωάν., 211
 Κύρου Άντρ., 131
 Κύρου Αγν., 129
 Κύρου Δ., 228
 Κωνσταντινίδης Αλ., 179
 Λαζάρου Θ., 13, 129, 230
 Λαζάρου Λάζ. Π, 51, 230
 Λαζάρου Λάζ. Χ., 230
 Λαζάρου Χρυσ. (Ρούσσο), 243
 Λαμάρης Σπ., 96
 Λαμπρή Μ. Ιωάν. (Σκουρή), 243
 Λαμπρή Ν. (Κάρμαλης), 117-121
 Λανίτης Ν.Π., 6
 Λεωνίδα Αντ., 203
 Λεωνίδου Εύρ., 244
 Λιασή Ιωακ., 84, 150
 Λιασή Ν., 178
 Λιασή Στέφ., 167, 235
 Λιασής Τ., v, 167, 211, 213, 217, 244
 Λιασή Χριστ., 150
 Λιασίδης Πολ., 130, 131
 Λιασίδης Μάρ., 161
 Λιμνάτης Γ., 179
 Λουκά Δημ., 169, 170, 173
 Λουκά Λ., 231
 Μαντίδης Νικ., 175
 Μαυρογιώργης Στ., 153
 Μαυρουδή Νεόφ., 230
 Μαυρουδή, Ροδού 16, 90

Μαυρουδή Θεωρή, 198
 Μαυρουδής Ανδρ., 133
 Μαυρουδής Κυρ., 86, 87-91
 Μελάς Κυρ., 211, 244
 Μερκής Γιώρ., 129, 228
 Μερκής Ζ., 153
 Μερκής Λάμπ., 131,227
 Μερκής Νεόφ., 198
 Μετούρη-Ποταμίτη Ζ., 129
 Μερκούρης Ανδρ., 228
 Μεττούρης Άνθ., 55,81, 129, 153, 161, 167, 170
 Μεττούρης Άρ., 129, 141, 207
 Μεττούρης Γ., 65, 129, 161, 228
 Μεττούρης Νεόφ., 227, 230
 Μετούρης Χριστ., 227
 Μιλτιάδους Μ., 133
 Μιλτιάδους Ροδ., 133
 Μιχαήλ Π., 131
 Μιχαήλ Φ., 129
 Μιχαήλ Ττοουλή 198
 Μιχαηλίδης Θ., 178
 Μιχαλάκη Χρ., 129
 Μοδινός Αγησ., 179
 Μουσιούττας Α., 166
 Μουζουρόπουλος Ανδρ., 147
 Μουζουρόπουλος Θ., 147,133
 Μουζουρόπουλος Κυρ., 147
 Μυριανθόπουλος Χρ., 175
 Νεάρχου Λάζ., 230
 Νεοφύτου Χρ. (Απόστρατος), 133, 227
 Νικολαΐδης Αρσ., 175
 Νικολάου Γιωρκής 170
 Νικολάου Ν., 141
 Νικολάου Χαρ., 153
 Ξανδρή (Αφοί) 235
 Ξαντρής Θ., 141
 Οδυσσέως Π., 230
 Οδυσσέως Χρ., 167, 211, 230
 Οικονομίδης Θεοχ., 179
 Ονουφρίου Ν., 120,108,129,133
 Ονουφρίου Ξ., 230
 Ούζας Α., xv, 81, 243
 Παιονίδου Δ., 175
 Παναγιώτου Γιώτ., 244
 Παναγιώτου Ήβη, 129
 Παναγιώτου Ανδ., 179
 Παναγιώτου Ν.(Κλεφτόπουλος), 117, 230
 Παναγιώτου Παν., 141
 Παναγιώτου Σπ., 211
 Παναγιώτου Στ., 230
 Παντάρας Χρ., 115,116
 Παπαγεώργιος, 105
 Παπαδόπουλος Γ., 13,65, 213
 Παπαελισααίος, 105
 Παπαευτύχιος 105
 Παπαευτυχίου Χαρ., 171
 Παπαευριπίδης, 11,91, 105,110-113,129,227
 Παπακώστας Πέτρ, 141
 Παπανέαρχος, 105
 Παπανδρέου Ιωάν.,178, 179
 Παπανδρέου Ελπ., 178,179
 Παπανδρέου Μαρ., 178,179
 Παπανικόλας, 105
 Παπαονούφριος, 105
 Παρασκευά Ε. (Παλαίμαχος), 6, 101,154, 169,175,177,201
 Περισιάνης Ι., 171
 Πασσαπόρτης Δ., 6, 157
 Πασσαπόρτης Ηλ.,82
 Παστελλάς Βρ., 133
 Πασχάλη Ιουλ., 178
 Παφίτης Χρ., 6, 177
 Πάφου Γεώργιος iii
 Παύλου Ανδρ., 230
 Παύλου Άνθ., 133
 Πελοπίδα Μιχ., 230
 Πελοπίδα Πελ.,169
 Πεπέκκος Κύπ., 231
 Πέπης Νεόφ., 80
 Περδίκης Ιωάν.,175
 Περικλέους Γ., 227
 Περικλέους Θ., 225
 Περικλέους Νεάρχ., 227
 Περικλέους Νίκη xi,39, 47, 161
 Περικλέους Νίκος, 244
 Περικλέους Στ., 227
 Περικλή Κ., 9
 Περισιάνης Ι., 149
 Πέτρου Α., 150, 227
 Πέτρου Μαρ., 175
 Πέτσας Αγαθ., 116,133
 Πιερή Μιχ., 227
 Πιερή Πιερ., 227, 230
 Πισσούριος Ηλ., 130
 Πισσούριος Θ., 130
 Πισσούριος Παν., 167
 Πιτερίδης Κ., 179,227
 Πιτσιλλίδης Ευ., 199 -201
 Πλατρίτης Π., 175
 Πολυβίου Άνθ., 115, 129, 131,149,189
 Πολυβίου Αντ., 128
 Πολυβίου-Λαμπράκη Ιφ., 127,129,141
 Πολυβίου Μαρ.,127
 Πολυκάρπου Χρ., 133

Ποταμίτη Μ.Ζωύλα 129
 Ποταμίτης Ανδρ., 178, 179
 Ποταμίτης Αντ., 167, 150, 230
 Ποταμίτης Αρ., 64,65,76, 77, 133, 161, 167, 202
 Ποταμίτης Δ., 129
 Ποταμίτης Δημ., (Δράκος) 227
 Ποταμίτης Φ., 75
 Πρωτοπαπά Δ., 179
 Πτολεμαίος,xxv
 Ραζής Λ., 228
 Ραζής Ν., 228
 Ραζής Π., 49,228
 Ράφτης Κ., 202
 Ροδοσθένους Α., 150-151
 Σάββα Παν.,129
 Σαμψών Γ., 228
 Σηλέστη Φυτ., 198
 Σιήττας Ανδρ., 129,161
 Σιήττα Κ., 129
 Σίμος Π., 141
 Σκολαρκίδου Δ., 155
 Σκουρή Αν., 129
 Σκουρής Ν., 9
 Σοφοκλέους, Μ.ιx
 Σοφοκλέους Ο., xxiii
 Σπύρου Βρ., 198
 Στασή Γ., 128
 Στασή Ε., 128
 Στέλιου Κ., 244
 Στεφανόπουλος Κωνστ., 76
 Στεφανόπουλος Μιχ., 178
 Στιβαρός Γ., 129
 Στράβων, xxv
 Συμεού Ν., 141
 Σχοινής Ανδρ., 179
 Τζιαπούρας Χρ., 153, 161
 Τζιυπρής Π., 120
 Τροκκωτός Μιχ., 198
 Τρύφωνος Ιωάν., 227, 230
 Τρύφωνος Παν., 230
 Τσιάτταλος Ν., 161
 Ττοουλή Παν., 202
 Φανή Ττοουλής, 178
 Φαρμακίδης Ξεν., 175
 Φειδία Χρ., 244
 Φιλιαστίδη Ό., 129
 Φιλίππου Ανδρ., 130, 167
 Φιλίππου Λοϊζ. 133
 Φιλίππου Ν., 228
 Φιλίππου Σάβ.,227
 Φοαρτάς Γ., 129
 Φοινίκεττος Ανδρ., 179
 Φόρτσου Αν.,129
 Φουτά Ξεν., 128,129
 Φουτάς Ανδρ., 230
 Φουτάς Άρ., 98, 133,163, 211
 Φουτάς Κυρ., 17,47, 79, 143, 217, 230,243
 Φουτάς, Π., 47, 229
 Φουτάς Π. Α., 82,135,163,165
 Φουτάς Τ.Γ., 230
 Φουτάς Χρ., ix, 257-259
 Φράγκος Γ., 65, 133, 161,148
 Φράγκου Μ., 85,133,148,161
 Φραγκοφίνος Μ.,175
 Φραγκοφίνου Μαρ.,175
 Φρυδά Παντ., 227
 Φωτιάδης Διομ., 152
 Φωτιάδου Λ., 179
 Χαλέπης Αντ., 179
 Χαραλάμπους Π., 244
 Χαρίτου Μ., 211
 Χατζηάκουμος Αντ., 227
 Χειλέτης Χ., 73
 Χειμώνας Π., 71, 227
 Χάσικος Σ., i
 Χ' Πάννης Ρωσσίδης, 101, 201-203, 221
 Χ' Ιωάννου Λ., 6, 177
 Χ' Κωνσταντής 101
 Χριστοδουλίδης Γ., 71(Τύλληρος)
 Χριστοδουλίδης Γ., 227
 Χριστοδουλίδης Χαρ., 179
 Χριστοδούλου Περ., 213
 Χριστοδούλου Σπ., 171
 Χριστοφή Ζαχ., 179
 Χρυσάνθου Ανδρ., 230
 Χρυσόστομος Β'(Αρχιεπ.), 86
 Χρυσοστόμου Γ., 198
 Χρυσοστόμου Νέαρχος 178
 Χωρή Λένια., 129
 Ψωματής Γ., 223
 Ψωματής Κυρ., 141

 Hart Deidre, 137
 William King
 Lord Kitchener, 5, 15
 F.W. Raiffeisen 216
 Kay Shirley 253
 Hart Tony, 137
 Rober Owen 216
 Heinrich Shoeller xiii

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Χαιρετισμός του Υπουργού Εσωτερικών κ. Σωκράτη Χάσιου	i
Χαιρετισμός του Μητροπολίτη Πάφου κ.κ.Γεωργίου	iii
Χαιρετισμός του Γραμματέα της ΣΠΕ Πισσουρίου Τίτου Λιασή	v
Χαιρετισμός του Προέδρου της ΣΠΕ Πισσουρίου Ανδρέα Θεοδούλου	vii
Χαιρετισμός του Κοινοτάρχη Πισσουρίου Χριστάκη Αριστείδου Φουτά	ix
Χαιρετισμός Προέδρου του Συνδέσμου Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου Νίκης Γεωργίου Περικλέους	xi

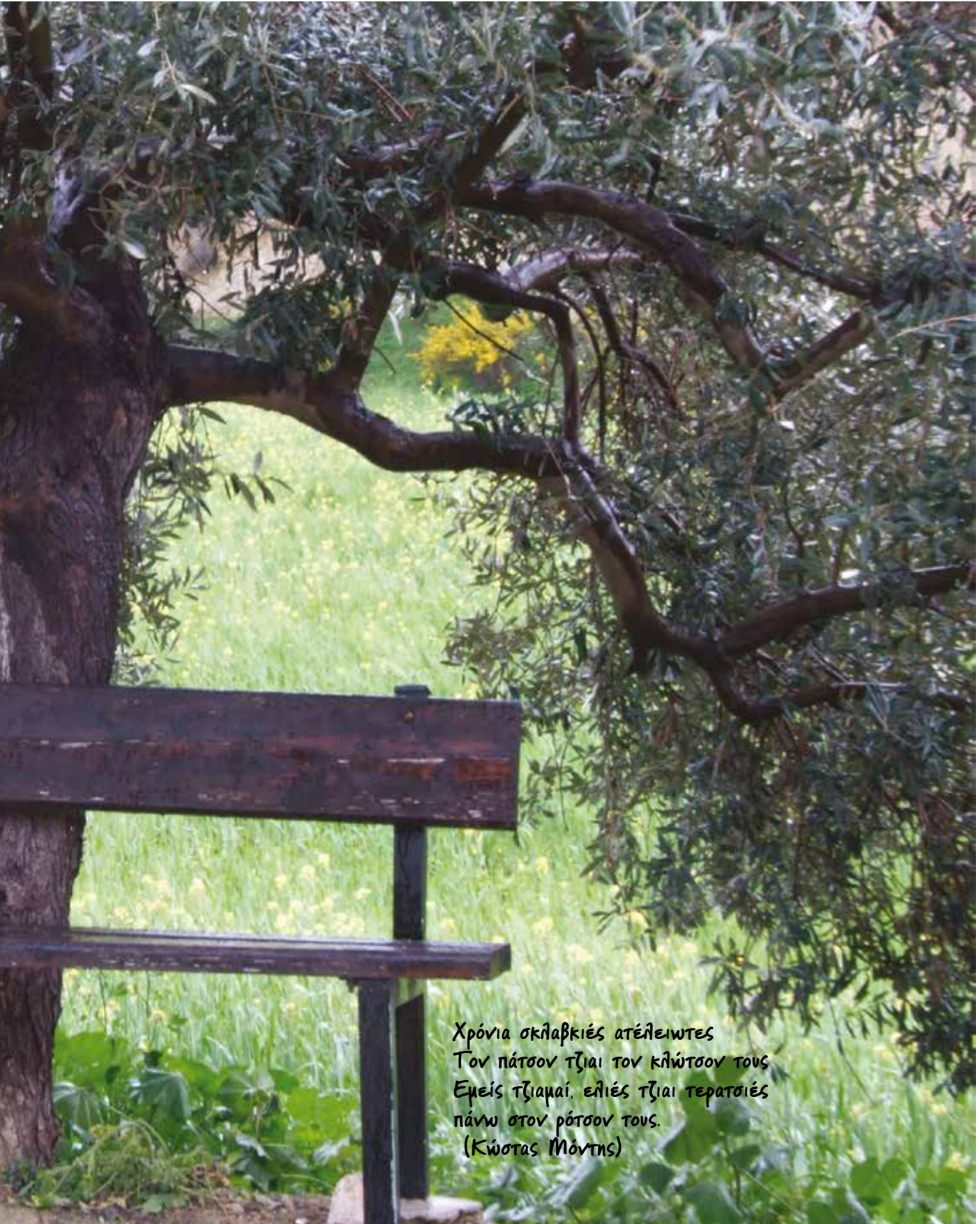
ΕΙΣΑΓΩΓΗ Μ.Α. Σοφοκλέους	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Μια περιδιάβαση στον Τύπο της Κύπρου για το «Πισσούρι» και το «Πισσούρι»	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΤΟ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	17
Ενότητα 1 Κυριάκος Φουτάς «Τα Τοπωνύμια του Πισσουρίου»	17
Ενότητα 2 Νίκη Περικλέους Γεωργίου «Η Αρχιτεκτονική στο Πισσούρι»	39
Ενότητα 3 Γιώργος Αντωνιάδης «Σύντομο Ιστορικό της αναπαλαιωμένης Χαβούζας των Λινιδίων»	49
Ενότητα 4 Λάζαρος Λαζάρου «Η Αναπαλαίωση της Χαβούζας των Λινιδίων»	51
Ενότητα 5 Άνθιμος Μεττούρης «Το Αρχοντικό του Βλαδίμηρου Ιωακείμ»	55
Ενότητα 6 «Δημόσια κτήρια και χώροι στο Πισσούρι»	59
Ενότητα 7 Χρυστάλλα Ιωάννου «Το Αρδευτικό του Πισσουρίου»	65
Ενότητα 8 Κυριάκος Φουτάς «Το νερό στο Πισσούρι»	67
Ενότητα 9 Πάνος Ραζής «Νεοκλής Σ. Αντωνιάδης»	69
Ενότητα 10 Χάρης Χειλέτης «Συνέντευξη του Νεοκλή Αντωνιάδη τον Απρίλιο του 1967»	73
Ενότητα 11 Άνθιμος Μεττούρης «Αριστείδης Δ. Ποταμίτης Κοινοτάρχη Πισσουρίου»	77
Ενότητα 12 Πέτρος Αριστείδης Φουτάς «Το Πισσούρι του χθες και του Σήμερα»	81
Ενότητα 1 Κυριάκος Φουτάς «Δύο Αγροφύλακες του Πισσουρίου. Κυριάκος Μαυρουδής και Γιαννάκης Ηλιάδης»	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΧΛΩΡΙΔΑ ΚΑΙ Η ΠΑΝΙΔΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΥ	95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ	101
Ενότητα 1 Άνθιμος Μεττούρης «Θρησκευτική και εκκλησιαστική ζωή στο Πισσούρι»	101
Ενότητα 2 Ανδρέας Αντωνιάδης «Η Συμβολή και η προσφορά του Παπά Ευριπίδη Αντωνιάδη»	111
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	115
Ενότητα 1 Άνθιμος Πολυβίου «Λαϊκή Ποίηση στο (και για το)Πισσούρι»	115
Ενότητα 2 Δέσπω Παπουτσή - Βιολάρη «Ο Βάσος ο Βκιολάρης»	123
Ενότητα 3 Ιφιγένεια Πολυβίου-Λαμπράκη «Τραγούδι και χορός στο Πισσούρι»	127
Ενότητα 4 Γιώργος Φράγκος «Οι Καντάδες στο Πισσούρι»	133
Ενότητα 5 Μίμης Σοφοκλέους «Ιωάννης Ερωτόκριτος»	135
Ενότητα 6 «Πολιτιστικός Όμιλος «Νόστος»	141
Ενότητα 7 Κυριάκος Α. Φουτάς «Πισσούρι. Ένας τόπος εστίασης και ψυχαγωγίας»	143
Ενότητα 9 Κυριαζής και Ανδρέας Μουζουρόπουλος «‘Απόλλων’, ο πρώτος κινηματογράφος»	147
Ενότητα 10 Πέτρος Α. Φουτάς «Ο Ζωγράφος της Κοινότητας Ανδρέας Ροδοσθένους (‘Αντρουλλής’)»	151
Ενότητα 11 Άνθιμος Μεττούρης «Θέατρο στο Πισσούρι»	153
Ενότητα 12 Μίμης Σοφοκλέους «Έντυπα του Πισσουρίου»	155
Ενότητα 13 Contact. Μίμης Σοφοκλέους «Ένα περιοδικό στα αγγλικά για το Πισσούρι»	157
Ενότητα 14 Εύρος Χ. Αντωνιάδης «Σύνδεσμος Αποδήμων και Φίλων Πισσουρίου (ΣΑΠΦ)»	159
Ενότητα 15 Μάρκος Φουτάς «Ετήσια Αιμοδοσία στην Κοινότητα Πισσουρίου»	163
Ενότητα 16 Πέτρος Φουτάς «Σύσταση Ομάδας Δράσης Αυτόματων Εξωτερικών Απινιδωτών από το Κοινοτικό Συμβούλιο Πισσουρίου»	165
Ενότητα 17 Πανίκος Πισσουρίος «Σύνδεσμος Κοινοτικού Εθελοντισμού Πισσουρίου (ΣΚΕ)»	167

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ	169
Ενότητα 1 Άνθμος Πολυβίου «Δημοτικό Σχολείο Πισσουρίου 1850 -1961»	169
Ενότητα 2 «Ένα κείμενο από τα παλιά του Ιωάννη Ερωτόκριτου: «Το Σχολείο Πισσουρίου επί Τουρκοκρατίας» Άνθμος Πολυβίου «Χρυστάλλα Γαβριηλίδου Ιωακείμ. Η πρώτη δασκάλα και ποιήτρια του Πισσουρίου»	184 189
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ	193
Ενότητα 1 Εύρος Αντωνιάδης «Συνέντευξη με τον Στρατηγό ε.α. Γεώργιο Αγγελίδη»	193
Ενότητα 2 «Συνέντευξη με τον Στρατηγό ε.α. Χάρη Αντωνιάδη»	195
Ενότητα 3 Χριστόδουλος Γαλατόπουλος «Τα Γεγονότα στο Πισσούρι όπως τα περιγράφει ο Χριστόδουλος Γαλατόπουλος στο βιβλίο του 'Στις Φλόγες του Κυβερνείου'»	199
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ	207
Ενότητα 1 Άνθμος Μεττούρης «Η Ραγδαία οικονομική και κοινωνική εξέλιξη στο Πισσούρι μετά το 1950»	207
Ενότητα 2 Τίτος Λιασή «Η ΣΠΕ Πισσουρίου και το Συνεργατικό Πιστωτικό Κίνημα στην Κύπρο»	211
Ενότητα 3 Τίτος Κολώτας «Το Πισσούρι του Ευστάθιου Παρασκευά Παλαιμάχου»	221
Ενότητα 4 Πύργος Θεοφάνους «Συνεργατική Εταιρεία Αμπελουργών»	225
Ενότητα 5 Εύρος Χ. Αντωνιάδης και Στέφανη Λιασή «Βιοτεχνίες στο Πισσούρι» «Το Ελαιοτριβείο Ξανδρή και το Αγρόκτημα Νεοκλή Αντωνιάδη» «Τα Κονικλοτροφεία Αρκά»	235 237
Ενότητα 6 Μίμης Σοφοκλέους «Η Αποβάθρα Πισσουρίου (1910)»	241
Ενότητα 7 Κυριάκος Α. Φουτάς «Τα πρώτα οχήματα στο Πισσούρι»	243
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΠΙΣΣΟΥΡΙ	245
Ενότητα 1 Άνθμος Μεττούρης «Αθλητική Κίνηση στο Πισσούρι»	245
Ενότητα 2 Πέτρος Φουτάς «Η ΑΕΝ Πισσουρίου»	247
Ενότητα 3 Ανδρέας Αντωνιάδης «Η ΑΤΕ-ΠΕΚ»	251
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 Η LEARNING FOR FUN IN PISSOURI, SHIRLEY KAY	253
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ	257
Ενότητα 1 Χριστάκης Α. Φουτάς «Το έργο και το όραμα του Κοινοτικού Συμβουλίου Πισσουρίου. Από το χθες στο σήμερα»	257
Ενότητα 2 Ανδρέας Ζένιος «Με το βλέμμα στραμμένο προς το μέλλον»	261
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	265
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	270
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	274
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	275
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ	276

Χρόνια σκλαβκιές ατέλειωτες
Τον πάτσον τζιαί τον κλώτσον τους
Εμείς τζιαμαί, ελιές τζιαί τερατσιές
πάνω στον ρότσον τους.
(Κώστας Μόντης)

